

Vatra veche

Vatra veche

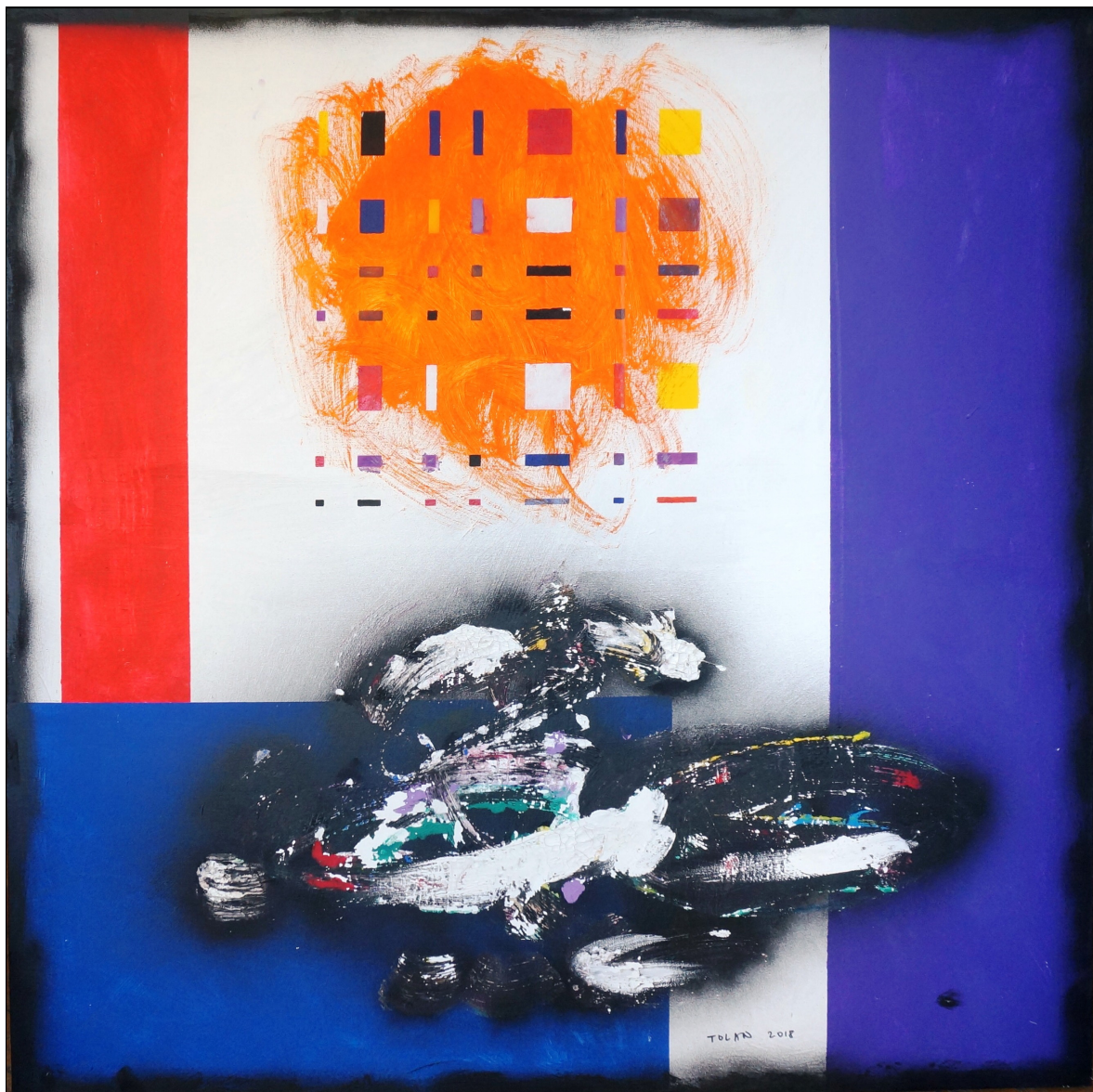
12

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XIII, nr. 12 (156) decembrie 2021 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc

VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

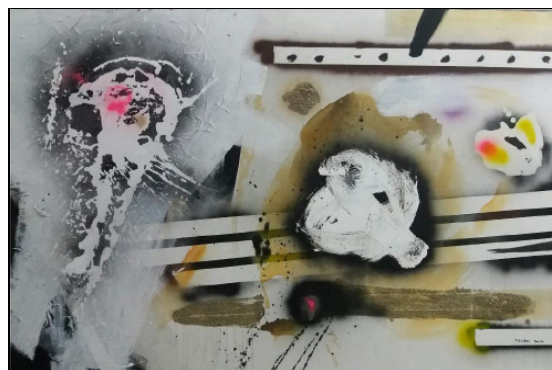

VASILETOLAN, FĂRĂ TITLU, 2019, tehnică mixtă pe pânză

NICOLAE BĂCIUȚ - ORIZONT 56/65

SUMAR

Cădere/urcare în vârstă, de Nicolae Băciut/3
Dincolo și dincoace de aniversare, de Nicolae Băciut/4
Nicolae Băciut, mai mult decât un prieten, de Gheorghe Nicolae Șincan/4
La ceas aniversar. Cel care dobândește dăruind, de Veronica Pavel Lerner/5
În grădina Raiului, cu Nicolae Băciut, de Zenovia Zamfir/6
Paralele poetice (Nicolae Băciut), de Ioan Marcoș/8
Nicolae Băciut - 65. Portret la umbra cuvântului, de Cristina Sava/10
Exiluri din exil (Nicolae Băciut), de Ioan Marcoș/11
Până la capătul lumii, de Nicolae Băciut/15
Orizonturi. Interviu cu Nicolae Băciut, de Valeria Bîlt/16
Poeme de Nicolae Băciut/18
Aniversări. Nicolae Suciu – 70, de Nicolae Băciut/19
Nicolae Suciu, scriitorul cetățean, de Valeria Bîlt/20
Anti-didactica (Nicolae Suciu), de Ioan Marcoș/21
Nicolae Suciu, ca autor dramatic, de Cristina-Rodica Mazălu/24
Vatra veche dialog cu Daniela Zeca Buzura, de Nicolae Băciut/26
Mai altfel, despre Veronica Micle, de Dumitru Hurubă/29
Despre suferințele filosofului (Marta Petreu), de Ionel Popa/30
Lucian Blaga, biografie și creație (Ana Selejan), de Zenovie Cărlugea/32
Corespondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/34
Memorialistică. Olimpia Zamfirescu, de Dorin Nădrău/36
Poeme de Dumitru Mălin/37
Remember Mircea Nedelciu, de Valeria Bîlt/38
Miezul unui ev aprins. Stratagemile criticii recuperatoare : Eugen Simion, de Aurel Buzincu/40
Romanul, formă a progresului literar, de Galina Martea/43
Cronica literară. Poetul și politica bolii (Răzvan Ducan), de Nicolae Suciu/45
Poemul cu chip de arbore (Ioan Gligor Stopița), de Lőrinczi Francisc-Mihai/47
Poetul la apogeul creației (Virgil Dumitrescu), de Aureliu Goci/49
Poezia lui Dumitru Mălin, de Ion Marin Almăjan/50
Evadare din postmodernism (Christian Wilhelm Schenk), de Dumitru Hurubă/51
Poetă înveșmântată cu har dumnezeiesc (Mioara Băciu), de George Vlaicu/52
„Aventură” și destin (Carolina Baldea), de Nicolae Băciut/54
Dragoste și globalizare (Ioan Cioba), de Melania Cuc/54
Marian Ilea, condeierul de la Mittelstadt, de Valeria Bîlt/57
Cronica pictată anticomunistă (Dorin N. Urtescu), de Lucian Gruia/59
Bianca Tămaș și Orașul cel Mic, de Alexandru Jurcan/60
Simona-Grația Dima, Inelul cărților, de Corneliu Vasile/61
Autobiografia unui celebru (Andrea Bocelli), de Adrian Simeanu/62
Autobiografie de sfidător (Petrea Gîscă), de Adrian Simeanu/62
Muzicantul' povestaș (Johnny Răducanu), de Adrian Simeanu/62
In memoriam. Ion Nete s-a despărțit de noi..., de Nicolae Bucur/63
La Chișinău, O bibliotecă apărută dintr-o necesitate istorică, de acad. Mihai Cimpoi/64
Plimbarea cea de taină din Chișinău, de Traian Vasilcău/64
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/65
Anul 21, secolul 21 – viața online, de Radu Șerban/66
Scrisoare din Las Vegas. Departate de glie, dar cu România în suflet, de Elena-Mihaela Gliga/67
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Cornea/68
Iarnă prea timidă, poem de Carolina Baldea/69
Nașterea Domnului, de Theodor Damian/70
Milostenia, de Valeriu Tănăsă/71
Mitropolitul Veniamin Costachi, de N. Ionescu/72
Amvon. Pentru tot sufletul necăjit și întristat, de Gheorghe Nicolae Șincan/73
Sfântul Mitropolit Andrei Șaguna, de Florin Bengean/74
Trâmbețele desfrâului, de Justin Florin-Dumitru/75
Poeme de George Băciu/76
Anchetă „Vatra veche”. Cum ar fi să fiu „scriitor”, de Gheorghe Sarău/77
Starea prozei. Povara, de David Kimel/78
Să ne mai (re)amintim de... Ernest Hemingway, de Dumitru Hurubă/80
Ochean întors. Reforme la calendele grecești, de Silvia Urdea/82
Biblioteca Babel. Poeme de J.W. Goethe, R.M. Rilke, traducere de Raul-Andrei Sabău/84
Asterisc. Nu vă jucați cu focul, de Alexandru Andy/85
Protocoloalele de la Toronto, de Eugen Mera/86
Plastica. Nașterea Domnului între tradiție și bucurie la Petru Botezatu, de Elena Serghei/87
Literatură și film. Dune în anul 10191, de Alexandru Jurcan/87
Fente evanescente. Epigrame, de Nicolae Mățaș/88
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/89
De la un clasic citire. Ștefan Cazimir/89
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/90
Vasile Tolan/92
Nicolae Băciut. Orizont 56/65, jurnal foto.

Vasile Tolan, Fără titlu

Vasile Tolan, Fără titlu

Vasile Tolan, Fără titlu

Număr ilustrat cu lucrări de Vasile Tolan

Cădere/urcare în vârstă

Eram fascinat, încă din adolescență, de ideea de carte. Iar după ce mi-am adunat „o samă de cuvinte”, mi-am confecționat, artizanal, un volum de versuri. Îl păstrez ca pe un odor de preț. Volumul se cheama „Cădere în vârstă” și era, în parte, reflexul conștientizării unei legături tainice, care era doar în imaginația mea, între nașterea mea, 10 decembrie 1956, și acel fatal accident al lui Nicolae Labiș, din noaptea de 9 spre 10 decembrie 1956, urmat de moartea poetului, în 22 decembrie.

Căderea și urcarea în vârstă au fost adesea repere ale gândului meu poetic. Labiș nu a mai urcat în vârstă, văduvindu-ne, sunt convins, de o operă poetică adevărată, așa cum i-a fost și viața.

Noi, cei care mai urcăm în vârstă (unii ar zice că, de fapt, urcând, coborâm!), din când în când, ne trezim în fața unui rotund de ani, ca să ne realizăm unde am ajuns și să privim o clipă înapoi, apoi spre cât ar mai fi rămas de străbătut.

Fiecare însă avem felul nostru de a ne simți vârsta și de a ne raporta la ea. Unora, naivi, le pare rău că îmbătrânesc, fără se realizeze că, de fapt, astfel, viața lor câștigă, cel puțin, în ani.

O romanță a Ioanei Radu se încheie cu... „Îmbătrânesc și-mi pare rău”.

Eu, însă, mă bucur că îmbătrânesc, câtă vreme sufletul mi-e tânăr, câtă vreme, fiecare zi trăită e un dar și nu o pedeapsă. Câtă vreme, vorba lui Brâncuși, nu a murit copilul din mine.

Trec însă greu peste pragurile aniversare, atât cele... curente, cât și cele... rotunde.

Aș vrea să trecă discret, nici eu să nu știu că trebuie să iau seamă de astfel de praguri. Aș fugi în lume, măcar pentru o zi.

Nu mai este însă loc în lume, încât să poți fugi de tine însuși, darmită să poți fugi de ceilalți.

Mai ales când, cel puțin formal, nu doar că treci un prag, ci, poate, chiar schimbi, radical, macazul... Cum altfel să numești momentul pensionării, care s-ar putea să vină, s-ar putea amâna....

Pentru un scriitor, însă, avantajul e că poate să rămână, dacă-l țin puterile, în activitate, până la capătul vieții. Să nu se poată pensiona niciodată, rămânând, cum spuneam altădată, rob al colii de hârtie.

Rețelele de socializare nu-ți mai îngăduie acum să rămâi singur, li se amintește celor ce te știu că „Azi își sărbătorește ziua... Ajutați-l s-o sărbătorească”, parcă așa sună sloganul aniversar al unei rețele de socializare.

Am realizat pentru câțiva dintre cei pe care i-am simțit în preajma drumului meu, sărbători editoriale, cum aș putea numi edițiile din *Vatra veche*, suplimente, unor nume precum N. Steinhardt, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Romulus Guga, Ion Brad, ori unor apropiați, și geografic, de mine: Lazăr Lădăriu, Valentin Marica, Răzvan Ducan...

Mi-am refuzat un astfel de *Supliment* aniversar pentru mine și nici măcar nu am cerut cuiva să scrie

despre mine. Cum n-am făcut-o niciodată, neîngăduindu-mi nici măcar să trimit cărți criticilor literari, cu dedicații măgulitoare, lingușitoare, doar s-o îndura Dumnezeu și vor scrie despre carte. Nu sunt nici de modă veche, nici de modă nouă. Dacă vreo cartea de a mea a avut șansa să se întâlnească cu un critic literar și acesta a citit-o cu ochi critic, n-am răspuns cuiva făcând temenele. Cel mult, am mulțumit, cum se cade, pentru timpul dedicat mie și cărții care a fost zăbavă a lecturii critice.

Cu toate acestea, am primit multe semne de afecțiune și solidaritate și, firește, mi s-a părut un gest de civilitate și le-am făcut loc în *Vatra veche*, acolo unde, de o bună bucată de vreme, unii dintre noi ne întâlnim, ne regăsim...

Texte critice, aniversare, ba chiar și mici monografii (Cristina Sava, Răzvan Ducan), ori o traducere a unor poeme în franceză, adunate într-o carte (Cristina Rodica Mazălu) au fost cele care au fost cireașa de pe tortul aniversării mele, la care se adaugă, complice, fără știrea mea, e ediție a revistei „Creneluri sighșorene”, dedicată momentului meu aniversar.

Eu, pentru a trece vama lui „65”, mi-am ales să mă sărbătoresc în mod aparte, prin muncă.

Așa mi-am impus ca în fiecare lună să realizez câte două volume, din care unul de poezie, critică, publicistică, iar celălalt cuprinzând pagini de jurnal...

Sunt aproape să finalizez acest proiect. Cele 24 de cărți vor fi gata până la sfârșitul anului și nu pe 10 decembrie, așa cum mi-am propus. Aceasta, pentru că, dincolo de concepție, creație etc., mai e necesară și partea salahorică, nu mai puțin importantă, editarea, care presupune coperti, corectură, tipărire...

Am făcut tot ce-am putut pe parcursul unui an greu, complicat, divers, în care mi-am îngăduit și două ieșiri în străinătate (Bulgaria, ca să sărbătorim acolo Ziua Limbii Române, și în Egipt, în căutarea unei liniști detașate de tot zbuciumul zilei).

Restul poveștii, cât s-a putut, în cele peste o mie de pagini de jurnal. Spovedania mea, canonul meu!

NICOLAE BĂCIUȚ

P.S. Mulțumesc celor care au fost alături de mine, ajutându-mă să mai urc o treaptă, celor care mi-au trimis lecturi critice, care s-au solidarizat cu idealurile mele de a fi în lume.

Dincolo și dincoace de aniversare

Trebuie să mărturisesc că am o stânjenală greu de explicat la ceas aniversar. De altfel, nu mi-au plăcut niciodată aniversările și m-am prins greu în festivități de acest fel, oricât ar fi lăcrimat ochii mei de emoție și bucurie. Și la 60 de ani, am rămas să pretrec în familie, cu cei dragi și cărora le datorez în bună măsură ceea ce sunt.

Am fost însă copleșit de sutele (peste o mie!) de mesaje – prin SMS, Facebook, Email etc. – primite de la cunoscuți și necunoscuți, sincere sau formale, dar care, toate, mi-au dat sentimentul că nu sunt singur pe lume.

M-am gândit la prietenii mei, la cei care nu mai sunt printre noi, la cei pe care continui să mi-i pun adesea pe ră-nile zilei. M-am gândit, cu înțelegere, la dușmanii mei, la frustrările și neputințele lor, fără să-mi pot explica tot felul de vanități, invidii duse până la ură, câtă vreme, vorba lui R. Guga, „Atât m(n)i-e de puțin timpul/ Atât de grăbite sunt toate/ Atât de ușor se strică/ Ce la naștere pare eternitate”. (*Gravură*)

De vârsta de 65 de ani îmi era chiar teamă, fiindcă aniversarea ei venea într-un moment în care viața și moartea își împărțeau drepturile, prioritățile?

Mi-am anulat proiectul aniversar, chiar dacă făcusem o rezervare într-un spațiu în care să fie loc pentru ceea ce vroiam să fie o aniversare cu fast cultural.

Mi-am dus însă la capăt proiectul 12+12. Adică 24 de cărți din care 12 jurnale lunare. Fiindcă realizarea lui nu depindea decât de timpul meu și de starea de spirit potrivit scrisului.

Cei care m-au simțit că aparținem unor idealuri comune mi-au făcut mari și neașteptate surprize: Două monografii (Cristina Sava, Răzvan Duncan), o traducere (Cristina-Rodica Mazălu) și o revistă dedicată integral mie (*Cerenluri Sighșorene*, inițiată de Gabriela Costescu)

Nu mi-am făcut niciun bilanț, nu mi-am numărat nici izbânzile, nici înfrângerile.

Le mulțumesc tuturor celor care mi-au transmis gândurile lor sau au scris despre mine și care, prin cuvintele lor, mi-au transmis acea stare care te întărește în a te dăru cu tot ce ai mai bun celorlalți. Adevărata frumusețe a acestei aniversări au adus-o cei care mi-au făcut dintr-o zi, care nu-i cu roșu în calendar, sărbătoare.

Vă mulțumesc tuturor, cum se mai spune, de la pământ până la cer.

NICOLAE BĂCIUȚ

NICOLAE BĂCIUȚ -

Mult mai mult decât un prieten

În aceste vremuri de spaime de îmbolnăvire și de frică de moarte, de izolare impusă și autoimpusă, de distanțare fizică și alte măsuri care ne împiedică parcă să mai raționăm normal, e aproape o minune să constatăți că viața își urmează cursul ei firesc. Astăzi poetul, gazetarul editorul, omul de o neasemuită bunătate sufletească, împlinește 65 de ani. Nu mai zicem (cum o facem adeseori) că e vârsta stejarului, că e vârsta toamnei, ce mai vorbă. Esențial e că este o toamnă cu roadă bună, care-i face cinste și scriitorului, și nouă tuturor; a ajuns la acest anotimp cu demnitate de cetățean și de mare patriot al acestui pământ, cu generozitate de artist care n-a încetat să creeze frumosul întru dăruire și înălțare a neamului.

Pentru distinsul nostru om de cultură și prieten, ziua de 10 decembrie marchează un prag frumos și binecuvântat, prin care atinge treapta de lumină a visurilor împlinite, vârsta experiențelor acumulate, vârsta care conturează personalitatea, vârsta la care ființa umană intră într-o și mai mare rezonanță cu Dumnezeu și cu cei de „dincolo”. De la această vârstă, viața se vede cu totul altfel. Da, de la înălțimea acestei vârste, privirea e de vultur, iar gândirea de profet, vezi doar ceea ce trebuie văzut și auzi doar ceea ce intră în rezonanța valorilor perene.

Mulțumesc cerului pentru oamenii minunați pe care mi i-a scos în cale în această viață și pentru fiecare lecție învățată de pe urma drumurilor intersectate. De la unii am învățat mai mult, de la alții mai puțin, de la unii am învățat „Cum”, de la alții am învățat „Așa nu”...dar prin fiecare întâlnire cu ei am descoperit ceva nou despre mine. Cel mai frumos este atunci când afli că tu nu ești ceea ce credeai despre tine, indiferent dacă aveai o imagine bună sau proastă despre tine, imaginea rămâne tot o imagine, la fel ca imaginea lunii reflectată în apă.

La ceas aniversar, când bucuriile se adună și măhnirile se risipesc, privind retrospectiv, întâlnesc lumina de pe chipul și din sufletul lui Nicolae Băciuț. Îl consider o mare personalitate, un model al demnității,

un model al voinței de a persevera și pasiunii pentru tot ceea ce înseamnă cultură. Îl admir mult și necondiționat. În orice altă țară, ar fi fost o celebritate, iar viața i-ar fi oferit și niscaiva satisfacții. Așa, rămânem noi cu poveștile lui.

„Se spune că filosoful grec Diogene din Sinope, zis și Cincul – umbla prin Atena cu o lumânare aprinsă în plină zi și, întrebat ce face, răspundea: „Caut un om!”. Alții susțin că umbla cu o lampă în mână, „în căutarea unui om cinstit”, dar ideea în sine e aceeași. Astfel, umbla, în plină zi, cu o lumânare aprinsă, pe străzi, repetând întruna „caut un om”.

– Ce cauți, Diogene, cu lumânarea ziua la amiază? îl întrebau oamenii.

– Caut un om, răspunse Diogene.

– D’apoi bine, măi Diogene, ziseră oamenii, iacă, târgu-i plin de oameni. Iar alții adăugau: Diogene a bolunzit.

Dar învățatul își ținea înaintea vorba: „Caut un om”... Diogene căuta un om înzestrat cu toate acele însușiri sufletești care îl fac pe om să fie om adevărat și deplin. Diogene avea o concepție înaltă despre om, dar nu-l putea găsi în viață, după închipuirea sa ideală despre el. L-am găsit noi!

Astăzi, când, prin voia Bunului Dumnezeu, Nicolae Băciuț atinge cu bucurie și demnitate o vârstă de toată admirația, nouă, prietenilor care l-am cunoscut și-l cunoaștem, purtându-l în sufletele noastre, ne face o plăcută și sfântă bucurie să-i aducem mulțumiri pentru că a reușit să ne stâmpere mereu setea de frumos, bine și adevăr cu picăturile de lumină și iubire din sufletul său nobil. Îl rugăm pe Bunul Mântuitor și pe Maica Preacurată să îl păstreze în marea Sa iubire, să îi ocrotească familia și pe toți cei dragi lui.

„La mulți ani drag prieten”!

**Pr. GHEORGHE NICOLAE
ȘINCAN**

La ceas aniversar

Cel care dobândește dăruind

Nicolae Băciuț

Domnului **Nicolae Băciuț**, la ceas aniversar, i s-ar cuveni o amplă și profesională prezentare, care să includă numeroasele mărturii culturale consemnate cu sârg, an de an, zi de zi și oră de oră de acest talentat poet, jurnalist și editor.

Eu însă, din Canada, având un condei neexercitat pentru acest fel de prezentare, mă voi rezuma în cuvântul meu din decembrie, când Nicolae Băciuț împlinește o vârstă rotundă și plină de speranțe, la evocarea numai câtorva din multiplele lui demersuri culturale în care se avântă cu energie, talent și încredere pentru a le înregistra în jurnale, cărți, reviste, fotografii.

Personalitatea lui Nicolae Băciuț este ca un izvor din care țâșnește în fiecare secundă o apă nouă, răspândind instantaneu scipiri în toate direcțiile. Și atunci, pentru ca s-o descriu, ce moment să surprind, din această continuă țâșnire, pentru a începe? Cu impresionantele lui poezii, de o simplitate cuceritoare, pe care le scrie oriunde, chiar și într-un autocar în timpul unei călătorii? Sau, conștiincios în a lăsa totul urmașilor, notează, lângă semnătură, data și locul în care și-a început cântarea? Sau cu jurnalele lui, de o rară frumusețe, care descriu călătoriile, un exemplu excelent fiind, de plidă, seria publicată în *Vatra veche* despre vizita - cu ani în urmă - la Muntele Athos? Sau cu dorința ca, fiind editorul revistei lunare *Vatra veche* - a cărei formă nouă a împlinit zece ani în 2018, să înființeze în 2019 o altă revistă lunară, dedicată numai mureșenilor, pe care a numit-o *Cadran* - Jurnal Mureșean?

Oare în multitudinea de ramuri culturale în care Nicolae Băciuț e prezent, ar mai conta ordinea în care le-aș aminti? Desigur că nu. Drept care voi lăsa gândurile să se aștearnă așa cum vin, în ordine aleatoare.

L-am cunoscut pe d-l Băciuț printr-o fericită întâmplare: scrisesem, cu ani în urmă un material despre **N. Steinhardt** pentru *Cenaclul Lira 21* condus de **Cristina Ștefan**. Poeta **Carmen Tania Grigore**, membră a Cenaclului, m-a îndemnat să-l trimit

d-lui Băciuț pe adresa *Vatrei vechi*, ceea ce am făcut. Mai departe totul s-a țesut ca într-o poveste: așa a aflat dl Băciuț faptul că i-am purtat o mare dragoste lui **N. Steinhardt**, prietenul familiei și așa am aflat eu despre legătura epistolară dintre tânărul poet Nicolae Băciuț și omul de cultură **N. Steinhardt**, care-i aprecia poeziile.

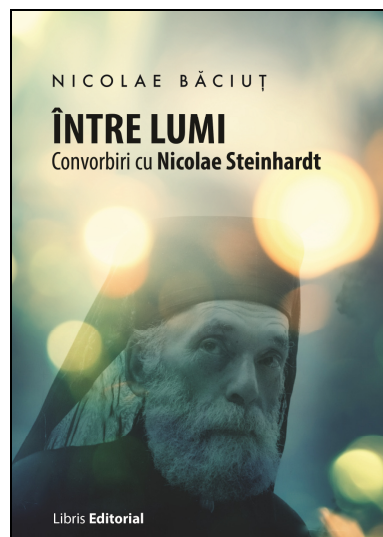
Un poet *validat* de o personalitate ca **N. Steinhardt** nu poate fi decât poet în adevăratul sens al cuvântului. Despre volumele de poezii ale lui **N. Băciuț** s-au scris multe cronici. Am pe noptieră cartea *La taclale cu Dumnezeu* (Ed. Vatra veche 2018). Poeziile lui sunt de o simplitate, muzicalitate și profunzime cuceritoare. Precum cântul natural al păsărilor, poetul lasă versurile să iasă la lumină în orice loc sau moment al zilei. Mai mult, dacă cineva are norocul de a asista la o întrunire - chiar online - cu poetul, va avea bucuria de a-l asculta recitându-și propriile versuri. Le știe pe de rost, le are, precum păsările cântătoare - în propria ființă.

Mi-aduc aminte de vizita poetului în Canada, acum trei ani, când la Consulatul General din Toronto a fost organizată o întrunire în cinstea oaspeților din România, scriitorul **Nicolae Băciuț** și **Preotul Gheorghe Șincan**. Domnul Consul l-a rugat pe poet să recite câteva poezii, la care **N. Băciuț** a întrebat: „*Poate-mi spuneți cât timp îmi acordați, pentru că eu vă pot recita poezii ore întregi!*” Și a recitat - superb de altfel - nu numai poezii personale, ci și ale altor poeți cunoscuți, precum **Eminescu**, **Grigore Vieru**, **Radu Gyr**, **Nichita Stănescu**, etc. Un regal!

Deținător al multor premii, Nicolae Băciuț face parte din elita de poeți ai României, iar domeniile în care excellează sunt multiple.

Să ne gândim, de exemplu, la activitatea de editor pentru revistele *Vatra veche* și *Cadran*, de director al editurii *Vatra Veche*, care publică anual zeci de cărți, multe prefațate de el însuși. În 2018, când a fost comemorarea centenarului Marii Unirii, editura sa a publicat 100 de cărți, printre care și *Nicolae Băciuț în dialog cu Veronica Pavel Lerner - Oameni - Repere - Mărturii* (Ed. Vatra veche 2018). →

VERONICA PAVEL LERNER
Canada

TOAMNĂ LA-NCEPUT

Toamnă, toamnă,
ce nume ți s-ar potrivi,
ca să-nvăț cu tine
felul tău de a muri,
felul tău de a fi
frunză,
felul tău de a fi
fruct,
felul tău de a fi creangă
din care m-am rupt,
felul tău de a fi aer,
felul tău
abrupt
de a fi primăvară,
felul tău de-a fi
mereu început,
iar și iară.

Mizil, 2 octombrie 2015

MALURI

Tăiem cât trebuie tăiat
din viață și din moarte,
din cuvinte,
tăiem din ce n-a fost,
din ce-a rămas,
tăiem din ore, din minute,
tăiem și limbile la ceas,
tăiem tăcerile
când, mute, ne spun
atât cât să putem vedea
cum dimineața se întoarce
tăind din aer câte-o stea,
dar nu mai poate s-o îmbarce;

tăiem și din corabie, din mare,
tăiem și din catarg, din valuri -
dar, Doamne, nu putem tăia
din propriile noastre maluri!

25 octombrie 2015

An de an Nicolae Băciuț parcurge țara și cinstește memoria marilor scriitori și poeți, iar întrunirile pe care le organizează sunt prilej de prezentare de noi cărți, noi mărturii, noi versuri. Călătoriile în care a sărbătorit *ziua limbii române* s-au extins și în afara granițelor, ca în Republica Moldova, Italia sau Bulgaria.

Mare amator de pictură, Nicolae Băciuț promovează artiștii plastici români din țară și de peste hotare prin prezentări la vernisaje, sau prin ilustrarea revistei *Vatra veche* cu lucrările lor.

Împreună cu **Ana Blandiana** organizează anual un festival de

creație literară dedicat elevilor, cu premii și cărți editate la *Vatra Veche* care includ creațiile tinerilor scriitori.

Desigur, nu pot enumera aici întregul evantai al preocupărilor culturale ale lui Nicolae Băciuț. M-am rezumat numai la câteva. Dar n-aș vrea să închei fără să adaug și ceva personal.

Am menționat, mai sus, felul în care am intrat în contact - prin internet - cu Nicolae Băciuț. După acel articol am fost invitată să trimit și altele, ceea ce am făcut, iar după vreo doi ani am fost încurajată cu insistență să strâng articolele într-o carte. Așa s-a născut, în 2015, volumul *Oameni pe care i-am cunoscut* apărut cu ocazia centenarului de la nașterea mamei mele, criticul de artă **Amelia Pavel**.

Desigur, faptul că d-l Băciuț avea aceeași dragoste pentru N. Steinhart ca și mine - dragoste ilustrată superb în volumul *Între lumi - convorbiri cu Nicolae Steinhart* (Ed. Libris 2016), a fost un factor important în prietenia dintre d-l Băciuț și mine.

După zece ani de colaborare în virtual, momentul întâlnirii s-a produs când d-l Băciuț a fost invitat în 2018 la *Săptămâna Culturală Internațională*, eveniment anual condus de poetul **Părintele Dumitru Ichim** la *Câmpul Românesc din Hamilton, Canada*.

Cum s-a petrecut, în 2018, momentul întâlnirii? Greu de descris. Prima clipă, la aeroport, a fost dedicat cărților, la fel ca întâlnirile anterioare, dar virtuale. Avea două valize și mi-a spus arătându-mi una din ele: „*Aici sunt numai cărți și reviste, le-am adus să le împart*”. După care totul a decurs ca și când ne-am fi cunoscut de o viață.

Acesta este domnul Băciuț: un entuziast al descoperirii frumosului din artă, literatură și din oameni, bucuros în a-l face cunoscut și altora. Scrie și adună tot ce a scris - și el și alții - credincios devizei „*textele trebuie să coboare în cărți, altfel se pierd*”.

La ceas aniversar am așternut aceste gânduri în multe cuvinte - dar prea puține pentru o asemenea personalitate.

Cu mulțumiri pentru tot ce ne dăruiește zi de zi, îi facem lui Nicolae Băciuț urarea tradițională și atotcuprinzătoare:

La Mulți Ani frumoși, d-le Băciuț!

În grădina Raiului cu NICOLAE BĂCIUȚ

Mi-a fost hărăzit, să văd lumina zilei într-o zonă binecuvântată de Dumnezeu, pe acele meleaguri pe unde odinioară își purta pașii *Apostolul neamului românesc*, Patriarhul Justinian Marina, mi-a fost dat să lucrez într-o instituție de cultură, în *Casa Cărții Vâlcene*, mi-a fost dat să întâlnesc Oameni, frumoși, inteligenți, scriitori, ierarhi, monahi și monahi, mi-a fost dat să-l cunosc pe domnul Nicolae Băciuț. Un Om al cuvântului, un Om de cuvânt, un mare Om de cultură. Cartea domniei sale de vizită te impresionează încă de la bun început, scriitor, redactor șef, jurnalist, membru a numeroase asociații de cultură, premiat și onorat atât în țară cât și peste hotare. Dumnezeu a fost generos atunci când s-a născut, a revărsat asupra sa un ocean de har, un izvor de daruri și multă putere de muncă. Dragostea de patrie, de neam, de pământul nostru sfânt este rădăcina și viața poporului nostru înaintea lui Dumnezeu, este credința cea dreaptă în Hristos. „Patria e pământul plămădit cu sângele și întărit cu oasele înaintașilor noștri. Pentru ca să fie o patrie, trebuie să fie mai întâi religia strămoșilor, sfânta cuminecătură a sufletelor, calda adorație a acelora care au fost și nu mai sunt decât oseminte și țărână”. (Delavrancea). Iubitor de cuvânt, iubitor de Dumnezeu, cercetător neobosit al istoriei neamului românesc, în scrierile sale, domnul Nicolae Băciuț descrie foarte frumos trecutul poporului român, redă foarte bine prezentul, transmite generațiilor viitoare frumusețea și valoarea patrimoniului cultural. Participă la evenimentele culturale dedicate marilor momente istorice. Spre exemplu: Ziua Națională a României, sărbătorită la 1 Decembrie care →

ZENOVIA ZAMFIR

marchează un moment important din istoria poporului român, cel în care Marea Adunare de la Alba Iulia a votat unirea Transilvaniei cu România, în 1918 și reprezintă un prilej de bucurie pentru românii de pretutindeni. Împreună cu Puiu Răducan, Valentina Popescu și Liliana Hinoveanu am acceptat invitația domnului Ioan Godja de a participa la Ziua Națională a României, la Viena. Doriștea de a păși pe urmele înaintașilor prin capitalele europene în calitate de scriitor a fost un gând al meu de când am publicat primele cărți iar acum așteptam cu inima bătând puternic de nerăbdare întâlnirea cu Arta, Cultura, Arhitectura despre care am citit. Depărtarea de casă, de părinți și de frați, de pământul străbun, de neam și de țară, adună în inimile românilor din toate colțurile lumii multă tristețe și tot atâta durere, mult dor și drag de valorile strămoșești, acel dor ce poate fi trăit și simțit doar românește. Bucuria întâlnirii la ceas aniversar, se citește pe chipurile celor prezenți la marele eveniment *Ziua Națională a României*, parte dintre ei sunt îmbrăcați în costume naționale iar cei mai mulți au la gât fulare cu tricolorul. Sunt frumoși frații noștri din Viena, sunt veseli, sunt în armonie și comuniune cu Dumnezeu și frați lor veniți din țară special pentru ei, pentru a petrece o clipă împreună *întru veșnicie*. La un moment dat se aude o melodie de muzică populară interpretată de mai multe persoane, sunt doamne în costume tradiționale și bărbați cu tricolorul fluturând pe deasupra capetelor celor din apropiere. O imagine frumoasă, o imagine care vorbește despre *România minunată de frumoasă*. Ne alăturăm și cântăm împreună *Noi suntem români, noi suntem români...* La finalul cântecului ne îmbrățișăm, ne salutăm, ne rostim numele și zona de unde venim. Intrăm împreună în sala împodobită cu steaguri tricolore, cu însemne românești, plină cu români veniți din toate colțurile Austriei la simpla strigare a domnului Ioan Godja, președintele Asociației Culturale *Unirea* din Wiener Neustadt. Și începe spectacolul! Rând pe rând, formații de dansuri populare din diferite ținuturi românești încântă spectatori, urmează doamnele interprete de muzică populară care

smulg aplauze la scena deschisă iar apoi un domn cu mustață și prestanță, cu ochi albaștri și senini începe să recite poezii patriotice cu o voce puternică, cu un timbru vocal aparte, cuvintele se rostogolesc lin spre inima ascultătorilor și pătrund adânc în sufletul românilor plecați de nevoie pe uși străine, lăsând în urmă : părinții, copiii, casa și tot ceea ce aveau mai scump pe lume. Liniștea ce se așterne în sală este întreruptă de câte un suspin, de câte un oftat din *rărunchi* cum spune românul. Lacrimile se scurg nestingerite pe fețele româncuțelor noastre nevoite să-și câștige un *codru* de pâine pentru ele și pentru familia lăsată în țară, acolo printre străini, cu greu și cu multă trudă. Domnul Nicole Băciuț și versurile domniei sale au emoționat întreaga suflare venită să-și manifeste dragostea față de neam și de țară. Talentul său oratoric a ridicat publicul în picioare. Frumos moment ! Frumos și talentat român, am rostit la unison ! Acele clipe minunate au rămas veșnice în amintirea mea. Este dificil să scrii despre domnul Nicolae Băciuț, Omul faptelor, Omul care a adunat în palmares cele mai frumoase distincții pentru activitatea culturală pe care o slujește cu multă pasiune, credință și profesionalism. Opera sa vastă este cunoscută și apreciată de marii intelectuali ai timpurilor noastre. Sincer, modest, afectuos iar în ciuda recunoașterii valorii sale se comportă normal și natural cu semenii săi. Îi plac oamenii, este dornic să îndrume și să ajute tinerii, este prezent la manifestările culturale din țară și din străinătate iar în discursurile sale aduce bucurie și lumină în sufletele celor prezenți la evenimente. A cunoscut savanți, scriitori, artiști, preoți, slujitori ai Bisericii, pe care i-a prețuit întotdeauna. Pentru cei care au plecat dintre noi, s-a îngrijit ca amintirea lor să nu se piardă. După întâlnirea de la Viena, l-am revăzut la Mănăstirea

Nicula cu prilejul „*Colocviilor de la Nicula*”. Și de această dată avea să ne impresioneze cu talentul unic de recitator, cu versurile frumoase și potrivite, cu privirea blândă și vorba aleasă. Am fost binecuvântată ca alături de Mitropolitul Andrei Andreicuț, să-l aud vorbind cu multă emoție de marele ierarh vâlcean, Bartolomeu Valeriu Anania a cărei amintire este vie la Nicula, locul pe care l-a considerat cea de a doua casă a sa. Toate creațiile domnului Nicolae Băciuț sunt deosebite dar cartea „*La taclale cu Dumnezeu*” pe care am primit-o cu dedicație în anul 2019, la Reghin cu prilejul manifestării „*La noi în sat la șezătoare*”, organizată de doamna Roxana Man, director al Muzeului Etnografic „*Anton Badea*”, ocupă un loc special în sufletul meu. „N-am stat la taclale cu Dumnezeu decât atunci când a fost voia Lui, fiindcă toate poemele mele sunt scrise în această stare, dintr-un suflu, așa cum ele mi-au fost inspirate, eu nefăcând decât să traduc în cuvinte mesajele pe care le-am primit (Când stai de vorbă cu Dumnezeu).” Întâlnirea cu domnul Băciuț este o permanentă sărbătoare, m-am bucurat în vara anului 2021 că ne-am revăzut la Sighișoara cu prilejul *Caravanei Culturii* și a lansării cărți scrisă de doamna Silvana Andrada Tcancenco. Prin poemele sale, prin scrierile istorice și religioase, poetul, aduce în sufletul cititorului liniște, lumină și culoare precum florile din grădina Raiului. Pentru domnul Nicolae Băciuț scrisul și mișcarea culturală sunt ca apa și aerul. Nu poate trăi fără ele. Slavă Bunului Dumnezeu că pot sta uneori *La taclale* cu domnul Nicolae Băciuț.

PARALELE POETICE

Un ambițios volum de versuri în versiuni paralele (*Rondul de noapte/ La ronde de nuit*, Ed. Vatra veche, 2021), întrunește o selecție de 65 de poeme românești (din volumul *La taclale cu Dumnezeu*) de Nicolae Băciuț secondate de o fluentă variantă franceză datorată distinselor specialiste în filologie Rodica Mazălu care are la activ, între alte atuuri, un substanțial răstimp de locuire în Hexagon.

În comentariul meu de întâmpinare la volumul menționat, remarcam câteva aspecte esențiale, de viziune și tehnică a expresiei proprii autorului. Trecând peste amplul set de exemplificare la care am apelat cu acea ocazie, reiau, condensat, argumentele pledoariei.

Consemnam faptul că lirica din *La taclale...* e divinație, act special de credință. Smerenia poetică aspiră spre comunicare, "îngerire". Confesiunea, formă a sincerității fără rest, e o cursă cu obstacole, serie de probe inițiatice care înalță eul, îl sublimază. Meditația poetică evită uniformitatea, e un periplu de mirări printre lucruri, "în umbra anotimpurilor". Mărturia în cuvânt e paralelă cu trecerea peste timp a ființei, una în care umanul e așezat constant sub cupola divinității.

Angoasele terestre sunt convertite spre înalt, într-o dublă prezență - "aici și dincolo". Între multe posibile situații, recurentă e realitatea esențială a iubirii. Aceasta este așezată în sacral, se complințește ca atracție cosmică. Inițial spectator al mundanului, poetul se preschimbă, se activează în ordine spirituală, induce mișcarea pe calea salvării.

Sub aspect tehnic, se impun câteva certitudini. Poetul adoptă, în cuvânt, elocvența psalmistului. Adresarea psalmică e una directă, tinzând spre împăcare, iluminare.

Efectul e poemul-rugă, ascensiune spirituală. Când nu e invocație, acesta este mișcare introspectivă, autoportret. Un transfer continuu între concret și abstract certifică insolitul perspectivei, țintind lineatura efigiei.

În ordinea stilului se impune imagistica antropomorfă, apelul la termeni minimali, feriți de retorică, capacitatea de convertire plastică a abstractului.

Anti-retorica e susținută programatic prin condensarea

expresiei. Registrul imaginii are o variată coloratură. Radicalizarea acestuia survine ca proces de rafinare a expresiei, într-o ars poetică de faur, stăpân pe nuanțe. Trăsături ale acesteia sunt asocierea de termeni contrastanți, un pointilism răbdător ce urmează cerințele unui ritm interior dominant.

De aici aspectul compozițiilor lirice - unul aleatoriu, de dicteu mediativ, de succesiune cumulativă, ca o rulare de valuri ce-și multiplică neîncetat suprafețele. Se impun alternanța de lungime a enunțurilor, fluenta suspendată în vers scurt, tehnica specială de condensare a finalurilor.

Impresia - la o contemplare detașată - e de structuri canonice, în vreme ce de aproape ele ni se arată ca poeme de noapte, de umbră, bine temperate. Rostul lor pare a fi contemplarea limitei, călătoria interioară.

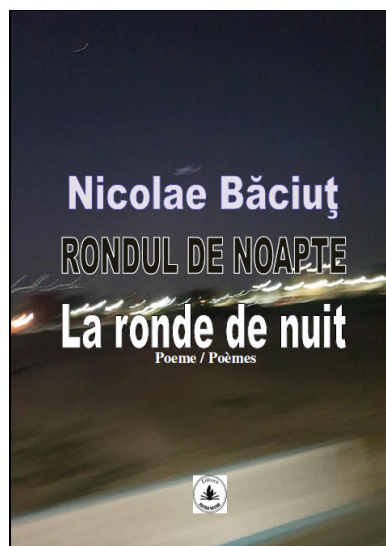
Între mijloacele de expresie ni se impun seria de simboluri - zăpada, scara, îngerul, crucea, steaua, cerul - semne ale purității, ascensiunii, sacrificiului, sacralității. Multitudinea lor de sensuri se pretează la o diversitate de interpretare. Motive dominante: lespedeaua, pământul, oglinda, piatra, umbra revin în multiple nuanțe.

Cuvântul înainte la prezentul volum, al autorului, relatează succint "povestea" realizării

prezentei ediții bilingve, evidențiind efortul avizat al traducătoarei de a echivala "cuvântul ce exprimă adevărul" din versiunea originală.

Surpriza de proporții a volumului o constituie comentariul analitic al Rodicăi Mazălu la "arta poetică" a autorului.

Într-o expunere doctă eseista conturează specificul a două arte poetice, una clasică - a lui Boileau (1674), alta simbolistă - a lui Verlaine (1884), continuând cu o amplă descifrare a sensurilor, indicilor de originalitate a liricii lui N. Băciuț. Din exegeza comentatoarei reținem câteva accente aparte pe definirea regimului culorilor din imaginarul poetului. În opinia Rodicăi Mazălu (versiune mai puțin arhaică a unui nume cu tâlc), dintre culorile poemelor "albul domină" celelalte culori, care apar doar ca "pete" de alb. Există apoi o precisă simbolistică

a culorilor: albul (puritate), roșul (sânge), violetul (e iris), verdele (iarbă, muguri). O analiză stilistică detaliată identifică figurile de stil recurente în structura poemelor, descifrate nu fără o anume pedanterie orientată spre "connaisseurs". Trăsături definitorii poetului sunt enumerate cu grijă. "Simbolistica esențială" a acestuia e văzută ca o "concentrare extremă". Poetului i se detectează abilitatea specială de a inventa cuvinte.

Se mai remarcă și cuvintele-cheie, vocabule "passepartout" ce definesc o artă poetică proprie. Ca predilecție de stil ar conta "preferința pentru poezia liberă". Tonuri dominante ar fi elegiacul, dar și ludicul.

Acumularea bogată de detalii e încununată de un portret spiritual, a la Saint-Beuve (autorul "taclalelor" e "poet de zonă temperată, cu cele patru anotimpuri precum muzica lui Vivaldi").

Nu lipsesc încadările din zona generalului, precum chestionarea dacă autorul e un spirit clasic sau un "inovator". (Răspunsul dat de excursul liric al poetului le confirmă pe ambele).

Caracterul festiv, aniversar (N. Băciuț - 65) e consemnat și de o succintă, dar sugestivă profesiune de credință poetică a unui autor stăpân pe arta cuvântului. Unui util "Portret după autoportret" (Breviar biobibliografic) i se adaugă, în ediția bilingvă, un grupaj de aprecieri critice semnate de Răzvan Duncan, Constantin Stan, Maria-Daniela Pănzăan, Nicolae Suciu. →

IOAN MARCOȘ

Pentru versiunea franceză a volumului Rodica Mazilu beneficiază, prin chiar alegerea sa, de avantajul simplității modelului. Poemele lui Nicolae Băciut excelează printr-o inspirată claritate, masa critică e atinsă în meditația lirică prin acumulare de sensuri în jurul intuiției centrale.

Rezultatul e un construct metaforic desfășurat firesc, fără efort. Echivalarea în traducere ține aici de un simț al nuanței ce trebuie găsită, dar și păstrată, la nivel de sens ca și al expresiei. Transpunerea într-o altă limbă e, ca și poezia primă, un joc de oglinzi și imagini - ceva se câștigă, ceva se pierde, simetria e fatalmente aproximativă, dar ea are meritul de a prelungi cu noi reverberații iluminarea originalului.

Iată de pildă poemul *Parce*, cu muzicalitatea-i translucidă, de texturi moi, cu halouri acvatiche: "Voi pleca/ pe o țestoasă/ la un drum/ pe care-am fost cândva - / să mă întorc/ de unde nu mai pot pleca./ precum o lacrimă/ ce-ncepe-a lumina.// Voi pleca, mă voi întoarce - / cine-mi recomandă niște *Parce*?" Filiera de sens se păstrează în traducere, nu fără surplus verbal ori diferențe de inflexiuni sonore, ajustări de lungime de undă: „Je partirai/ sur une tortue/ par un trace/ que je suivais jadis - /afin que je revienne la./ lieu que je ne peux plus quitter/ pareil a une larme/ qui se met a eclaire.// Je partirai, je rentrera - / qui pourrait me recommander/ quelques *Parces*?”. Precizia de metronom a jocului tematic din *Scară* se rezolvă în traducere prin perifrază. Formula tare: „Și ce dacă” (cu o trimitere discretă la eminescianul „Și dacă”) e cumpănită în manieră experimentală, pe expresii alternative: „Et quel est le probleme”, („Et) qu*est que cela te fait”, într-o indecizie voit amânată. Aforismul inițial („Rămân bătut în cuie./ scară ce coboară/ când suie”) e redat înscris undeva în zona explicativului: „Je reste donc cloué./ escalier qui descend/ tout en montant”. Indicele maxim de convertire expresivă e atins în poemele în vers alb, descriptive (*Nichita, Arborele vieții, Noaptea mea*). Dificultatea armonizării original/traducere e mai vizibilă în poemele așa-zicând mixte, ce debutează cumulativ, în vers alb, marșând încheierea de sens în structură rimată. Așa, în *Anotimpuri*, cuvintele se înșiră în rânduri aparent

libere (nume... primăvara... vămă... muguri... tresare... alegi), ca în partea a doua ele să se lege în rostul rimei: struguri... alegi... legi, astfel că poemul apare încheiat, butonat, înscris în ramă: "ce anotimp o să alegi?/Ce țară și ce limbă/ și ce legi?". Luat în sine, finalul francez ("quel saison choisirais-tu?/ Quel pays et quelle langue/ et quelles lois?") are consistență. Pus în paralel cu originalul, acesta trece în postură

secundă. Sunt și cazuri când cuvinte echivalente ca sens au, prin sonoritate, intensități diferite. Aici frumosul "pulberi de stele" e augmetat în sonoritatea lui "poussieres d*etoiles"; „degete de floare” răsună deplin în liniștea molcomă din "des doigts de fleur" (p. 29). Unele diferențe reies din caracterul diferit al celor două limbi – sintetic (româna), analitic (franceza). Astfel concisul "ici-colo" devine „par ici, par la”; „ca o secundă uitată, ca lacrima lui Dumnezeu” e explicitată în formulări precum "pareil à une seconde oubliée./ semblable à la larme de notre Dieu”.

Când inspirația e condusă în tipare strânse, de exactă succesiune, ca în grupajul de distihuri din *Cînd eram tu, când erai eu*, traducerea ține aproape de originalul rimat, pe cât e posibil; la limită expresia e preferată în dauna rimei. Uneori autorul cultivă (ca în *Joia judecății*) reminiscența rimei ca pentru a marca ponderea unor turnuri de sens speciale: "Inima mea - / n-o mai ascult/ dintr-o joi./ din Joia Patimilor./ din Joia Judecății/ de Apoi". Traducerea păstrează incizia descriptivă, vizualul imaginii minus incantația modelului. Când are de

redat simetria "poemului în ramă" din nu puține finaluri, traducătoarea se apropie de seducția originalului, într-un pariu pe spiritul și litera textului prim. În poemele cu vers alb dominant, marcate de rima ocazională, aleatorie, traducătoarea procedează liber, adoptând însă acolo unde inflexiunea mesajului permite, apanajul rimei (p. 83, 86, 102, 106, 108, 112).

De regulă aceasta apelează la un minim canonic. Așa în poemul *Violet* (p. 104), având în structura originalului rima rară, a cărei plasticitate se menține, în traducere, în limitele versului alb; sau *Dacă mâine*, având în textură monorima, echivalată parțial în formula cu rimă rară. Diferența, aici este între formulă (de autor: „Va fi și mâine/ cât va fi./ va fi o margine de zi”) și formulare (în traducere: „Il y aura un lendemain/ tant qu*il sera possible./ il y aura aussi une fin de jour”), modulare a sensului prin completări adjuvante. Dificultăți greu de trecut implică geometria formei împlinite (în *Spectacol*: "până la rană să te simt" e redublată în traducere: „J*aimerais bien te sentir/ jusqu* à en être blessé”). Formula rafinată în românește, de semi-sonet înfășurat pe rimă trohaic/iambică, apoi desfășurat în sens invers și încheiat în distih-floare de stil („Să-ți pui cuvintelor o yală./ cum cailor le pui zăbală”) face textul în ultimă instanță greu traductibil. În acest caz versiunea secundă e un compromis sugestiv, oglindă în care imaginea răzbate încă întregă. Cadența rimată a mai multor poeme din ciclul *Rondul de noapte* e replicată în aceeași dreaptă măsură a versului liber (p. 132, 138, 140, 162). În alte cazuri (*Ultima clipă*) echivalența formală completă se realizează cu un preț – sincope de expresivitate („lasă-mă” versus „garde-moi”). Există poeme (precum *Jumătate-întreg, Semănături de iarnă*) în care translatarea poetică regăsește anvergura versiunii din care concură. Formă și expresivitate se armonizează în construcții de unică reușită. În traducere primejdia lui „tradittore” nu e nicicând departe. Având conștiința acestui fapt, Cristina-Rodica Mazălu reușește, printr-o abordare inteligentă, repunerea în rost a unei partituri lirice dificile. Selectându-și continuu prioritățile, ea rămâne aproape de strălucirea, de aura originalului.

PORTRET ÎN UMBRA CUVÂNTULUI

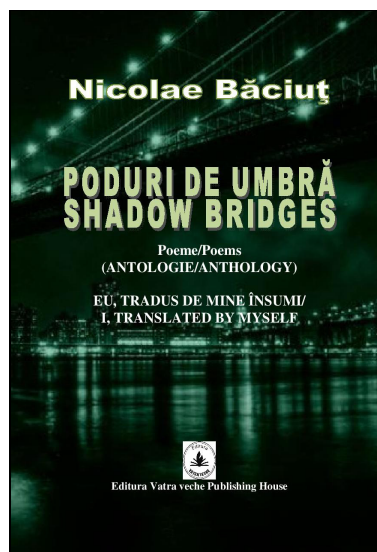
Voci critice contemporane explică nu doar impulsul poetic al lui Nicolae Băciuț, ci și reverberația ineditelor sale „situații poetice”. De pildă, Cezar Ivănescu spune că „Nicolae Băciuț e unul dintre rarii poeți care (pe urmele lui Nichita Stănescu) dematerializează, *dezîncarnează* cuvântul dintr-o tentație absolutorie: poezia sa pare scrisă într-o purificată stare de rasă, transmițând continuu o jubilație a gândului autarhic (...)” (*Luceafărul*, 1983). De altfel, Cuvântul este „marea iubire” a poetului care aduce imaginea hieratică a zăpezii „tăcute”, a „raiului” de cuvinte, cu „Anotimpuri” surprinse în edificiul poematic, cu „accente botticelliene”, într-un „dincolo de vedere” ori, cum scrie Cornel Munteanu, „în postura unei poezii de stare estetică, ea își arogă dreptul de locuire în perimetrul pe care și-l rotunjește din mers, fără clauza limitelor, un perimetru neutru, dar al sinelui său poetic. În el încapă toată aventura lirică în care s-a lăsat purtat, ca o ofrandă feciorelnică, poetul dezmiertat al memoriei zăpezii” (*Solstițiu*, 1990).

Nicolae Băciuț este poetul care își ia drept punct de reper propria-i biografie și mărturisește că „Nimeni nu poate simți poezia mea mai bine decât mine.” (Motto la vol. „Poduri de umbră”, vol. bilingv, româno-englez, ediție specială pentru Festivalul Internațional „Cununa de Aur”, de la Struga, Ed. Vatra veche, 2019), o biografie livrescă în „umbră” cuvântului care înnobilează, încifrează și, dincolo de orice înțelegere (a noastră), se identifică într-un „imaginar” care dezvăluie resemnare în fața limitei unui „depășit atins”, în dualul existențial al lui „a fi”. Așa că, în *Sposedanie*, o lume poetică se reconfigurează despre condiția Poetului în fața *Absenței prezente* („Mi-ai dat, Doamne,/ cuvinte/ și nu le pot pe toate folosi;/...// Mi-ai dat, Doamne,/ veșminte/ și nu mă pot cu toate înveli;/ mai multe rămân/ nepătate/ de câte m-ar putea/ mărturisi.”) O lume poetică despre care criticul Ion Pop afirmă că „... atestă o remarcabilă putere de invenție metaforică, de conturare a unei atmosfere de notații adesea totale,

uzând de o anume violență a concretului, menită să reprime, alături de comentariul ironic și autoironic, pornirile sentimentale.” (*Slast*, 1982) E un zbucium al lăuntrului pe care poetul îl transpune în expresie poetică, având scopul bine definit de a transmite fiorul unui fascinant *Deus otiosus* („Mi-ai dat, Doamne,/ culori/ și nu le pot pe toate folosi;/ mai multe rămân în muguri,/ decât aș putea eu/ înflori.”). Poate fi „absorbția dramei antologice în câmpul poetic și stringența autoreflexivă și autoreferențială (...) închizând suferința într-un cerc și privilegiindu-i componenta profesională. (...) revelațiile sale din interior sunt tulburătoare. Diagrama așteptării, a pânzei, a eșecului victorios, a amânării și provocării este tema sa de mare productivitate revelată în nuanțe și în profunzime. (...)” (Al. Cistelean, *Vatra*, 1990). Este adevărată și aserțiunea că „biografia rămâne, în continuare, dominată de fantasmale cunoscute ale poeziei post-blagiene. (...)” (Eugen Simion, *România literară*, 1990), că „umbră” („Mi-ai da, Doamne,/ umbră,/ și nu mă poate toate încăpea -/ mai multă rămâne în mine/ de câtă m-ar putea/ urma.”), ca și „zborul” („Mi-ai dat, Doamne,/ aripi,/ dar nu m-ai învățat să zbor -/ e cer destul în mine/ pentru un alt Alcor.”) fac parte din vizionarismul poetului care merge până la o identificare argheziană („Pe mine, Doamne,/ mie m-ai dat/ și nu mi ajung./ între credință și păcat.”).

Nicolae Băciuț refuză să se abandoneze în fața Absolutului și, printr-o metamorfoză a elementelor *numinosului*, face loc unei cunoașteri psihologice și filozofice ale devenirii iar „știința ambiguității, a intersecțiilor planului afectiv cu al discursului, este exemplară. (...)” (Petru Poantă, *Tribuna*, 1985). „Meta-poezia” din „Poduri de umbră” este o lume a imanenței. Cuvântul este cel care, dincolo de „semn” și „simbol”, aduce contemplația fără cenzură a poesisului „să locuiască poetic” acolo unde „starea lirică, statutul cuvântului sunt socotite fără prejudecată drept motivări principale ale discursului liric, racorduri plauzibile, neconținut reluate, la substanța sa intrinsecă. (...)” (Gh. Grigurcu, *Steaua*, 1986).

Nicolae Băciuț este un poet „al imaginii și închipuirii și nu al

textualizării, (...)” (Marian Papahagi, *Tribuna*, 1986). Poezele sale își găsesc mereu reflexia „în oglindă”, în *Fotografia* unui altfel existențial („Eu sunt fotografia/ altcuiva -/ poate ne-am întâlnit în altă viață/ dar fotograficul a-ncurcat/ și timpul/ care ni s-a scurs/ pe față/ și lacrima.”). E un mod relativ de a surprinde Necuprinsul („Eu sunt argintul/ din oglindă,/ încremenit/ când ai privit/ fereastra/ în care tu ai fost/ icoană,/ în care floarea-și îngropase/ gâșta./ Eu sunt altcineva/ care se-ntoarce/ în fotografia sa.”). Poetul nu se lasă constrâns de o realitate ofensivă și preferă o „evadare” într-un decor al plinătății metaforei care transformă o „stare” de angoasă într-una de derobare. „Suferința și dezinvolvura” pot fi *Fără de sfârșit* dacă realul privit ca un „dat” al ironiei nu ar fi pentru poet un motiv de relativizare a unui „joc” satiric, surprins, oarecum, în proximitatea unei atitudini dezolante („Plâng cu viața mea,/ Râd cu moartea,/ plâng cu ochii mei închiși,/ râd cu întreaga ființă/ ascunsă o clipă-n iriși/ Plâng cu întreaga zăpadă/ ce cade din ochi pe pământ/ râd cu ploaia deodată,/ cu cel din urmă cuvânt,/ și toate iernile ierbii/ le simt cum foșnesc iar în sânge/ val după val,/ în zăpada ce nu se mai poate stinge.”). Acest „joc” al mimesisului, aflat într-o „stare de adevăr” poetizat, ne face părtași la o realitate mai greu de acceptat („Tocmai acum,/ tocmai acum,/ în cădere/ sunt/ visul/ unei frunze.”). E autoironie și totuși e o detașare →

CRISTINA SAVA

de o altă „stare poetică”, pentru ca *În somnul unui cuvânt* („Nici eu nu mai sunt/ decât privirea răstignită/ în sângele./ în somnul târziu al unui cuvânt”) să se poată reactiva sensul „jertfirii de sine”. Două realități – viața și moartea –, care străbat adesea poemele lui Nicolae Băciuț, într-o hermeneutică a metaforei, conduc la *O altă viață* („Îmi caut ceva/ în care să mă nasc/ în altă viață/ în altă moarte/ ca să mor.”) cu alte „sensuri” și „simboluri”, dintr-un „Univers paralel” (de ce nu?!). „Confesiune și compasiune”, poate „sentiment și sentimentalism”, *Dac-aș putea* („Dac-aș putea fi frunză/ și dac-aș fi copac/ până la rădăcini/ aș coborî/ ca rugăciunea/ în cuvântul cel dintâi./ Dac-aș putea fi aer/ aș putea să-ți fiu/ veșmântul// Dac-aș fi iarbă./ mi-ai deveni pământ?”) este poemul „unui mai mult aproape”, emoționant și sensibilizator, cum de altfel este întreaga Artă poetică a lui Nicolae Băciuț. Fără *Rugăciune* („...și dincolo de rugă/ îmi cer iertare/ pentru păcatul meu/ și bucuria./ cu voie fără voie/ greșală:/ poezia.”), *Deus absconditus* nu i s-ar putea revela. Ernest Bernea consideră că „experiența poetică este asemănătoare experienței religioase, dar nu se confundă cu aceasta; ele merg în direcții diferite. Poezia prelucrează și până la sfârșit exprimă misterul universal, în timp ce religia merge direct în transcendență.” Această delimitare conceptuală demonstrează „învecinarea” celor două experiențe: poetică și religioasă. Sunt „stări” ale aceleiași „atitudini” spirituale. Poezia și rugăciunea, și invers, nu ar fi relevante dacă „semnul” *Memento mori* („Doar eu./ meșter fără ranguri/ plutind în spaimele ninsorii/ și fără vârstă ca oricând -/ *Memento mori* !”) nu ar fi resimțit ca finitudine a tuturor lucrurilor „văzute și nevăzute”. Poezia lui Nicolae Băciuț, magistrală, nu omite din traiectoria ei elemente ale poeziei religioase. Hermeneutica „simbolului sacru” (Nietzsche, Spengler și Berdiaev) este mereu în atenția poetului, însemnând „un pas” în mersul spre modernitate.

Nicolae Băciuț e un poet „ce merită urmărit cu interes.” (Gh. Grigurecu, *Steaua*, 1986). În construcția livrescă a unui „destin-poveste”, descoperim o poetică a „profundizimilor”, într-o manieră a „singularității” expresiei emoționale

care radiază fulgurant enigme ale revărsării „sacralului în profan”, o dualitate a umanului. „Poduri(le) mele de umbră”, în exprimarea metaforică a poetului, sunt „poduri” de frumos livresc, din „versuri care au tensiune și eleganță” (Radu G. Teșosu, *Flacăra*, 1986). Poetica aceasta s-ar putea numi poetica „L'espace aux ombres”, iar Nicolae Băciuț, Poetul creator al unei „lumi cosmice” poetizate. Un edificiu poetic atât de complex, pe cât de calm și emoționant s-a ivit în „Universul” scriiturii din „umbră” Cuvântului de la Început.

Nicolae Băciuț, nume emblematic în *Istoria poezilor contemporani*, „se relevă a fi un împătimit al poeziei, înțeleasă nu numai ca modalitate de exprimare a ființei, ci și ca *substanță* a acestei ființe și, desigur, a exprimării poetice.” (Gabriel Rusu, *Tomis*, 1996). Întreaga sa operă poetică, de până acum, condensează o filozofie de viață trecută prin filtrul „unui mai mult al înțelegerii”: o lirică aplicată înțelegerii lui „homo religios” contemporan. Dacă în „umbră” cuvântului rostit, Maestrul consideră că „întâlnirile” spirituale „nu sunt întâmplătoare” și că „literatura și colegii din breaslă reprezintă un prezent continuu al unei literaturi și prietenii credibile”, atunci avem bucuria, în acest context, să-i fim prieteni, colegi și, mai mult, contemporani.

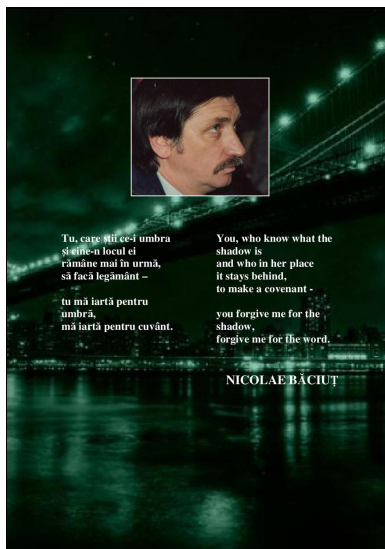
La ceas aniversar, Poetului deschizător de „universuri” cărturărești, un grandios „La mulți ani !”

EXILURI DIN EXIL

O incursiune de anvergură în fenomenul exilului (literar) românesc realizează apreciatul poet și publicist Nicolae Băciuț (în volumul recent apărut *Exilul din exil*, Ed. Vatra veche, 2021). Autorul vine cu o experiență directă a străinătății: a beneficiat, în anii 90 de un stagiul în SUA, cu o bursă MPA (Magazine Publishers of America), fapt ce i-a ocazionat un prim contact cu mediile culturale americane, o deschidere către mișcarea literară româno-americană, a exilului în general, pe care ulterior a cultivat-o, dându-i un conținut consistent pe multiple aspecte. Vizite ocazionate de evenimente/întruniri pe domeniul Artelor (cum a fost cel de la Reno/Nevada, sau Congresul Aromânilor de la Freiburg) sunt continuate cu contacte (directe sau mediate), materializate în reportaje TV, memorii (volumul „America, partea nevăzută a lumii”, despre experiența ca bursier, în comunități americane), evocări („A doua America”, dedicată românilor din exil), interviuri („Literatura exilului, exilul literaturii”, volum de dialoguri cu autori precum Ștefan Baciu, Laura Bogdan, N. Caranica, Dinu Flămând, Monica Lovinescu, Jon Miloș ș.a.).

Textele preambul la ultima carte de interviuri sunt o examinare comprehensivă a ideii exilului, în speță a celui românesc. De reținut distincția autorului între exilul dinainte de 1989, cel „de conștiință” și acela de după 1990, de natură „economică”, agravat „pe măsura degradării vieții din România, sub toate aspectele” (p.6). Opțiunea exilului, în ambele variante, e rareori o împlinire integrală, ea implicând mereu o „dezdăcinare” cu efecte traumatizante. Exilul, în versiune extremă, este geografic, dar și „spiritual”, o mutație profundă. Manifestările lui se înscriu între „revoltă și resemnare”. Pentru mulți români auto-exilați economic exilul e o capcană – „un sclavagism modern”. Alții trăiesc o decizie suspendată – între alienarea în străinătate și neputința întoarcerii. Complexitatea situației în dezbatere face dificilă denotația ideii de exil, simțit ca restrictiv, alternanțele posibile – cea de diasporă sau emigrație aducând alte limitări, alte insuficiențe. →

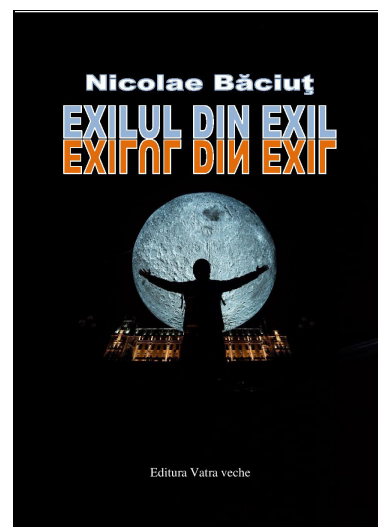
IOAN MARCOȘ

Dincolo de atare dificultăți, cartea/ investigație jurnalistică ambiționează „o imagine de ansamblu, secvențială asupra exilului românesc”. Mărturiile unui număr considerabil de autori, dinainte și după 1989, sunt structurate în formula unei „anchete” preponderent cultural-literare. Răspunsurile, conchide autorul, au o bună valoare de reprezentare, deși respondenții sunt „nu atâți cât mi-aș fi dorit și nu neapărat pe cine am dorit în primul rând”. Subiectul reclamă, în optica autorului, o cercetare aprofundată. Evaluarea și recuperarea diasporei ar trebui, se statuează, să fie politică de stat bine articulată, o reparare sistematică a pierderilor datorate nelucrării de decenii a unei clase politice „indolente”. O constatare profetică are, în formularea sa accente dramatice: „Poporul român se împuținează, se pierde pe sine și parcă nimănui nu-i pasă. Iar cui îi pasă e lipsit de mijloace și putere de decizie” (p.8).

Prin eforul celor cărora „le pasă”, literatura exilului a fost publicată în mare parte în țară, după 1990. Prin contrast, o imagine critică de ansamblu a exilului literar românesc lipsește încă de multă vreme. Autorul remarcă, pe această linie, contribuția lui Laurențiu Ulici („temeinic, tenace și stăruitor”) cu dicționarul „Scriitori români din afara granițelor țării”, 1996, chiar dacă lucrarea înregistrează texte „la nivel strict de informare, fără judecăți de valoare” (p.9). Statistic, după Laurențiu Ulici au existat două „perioade de vârf” ale exilului românesc: între 1945-1949 (50 de scriitori plecați din țară) și între 1975-1989 (200 exilați). N. Băciuț își exprimă speranța unui „demers viitor de evaluare critică”. O atare perspectivă asupra literaturii exilului îi reușește – opinează analistul – lui Gabriel Stănescu în cartea „Țara și exilul (Cărți, oameni, fapte, întâmplări)”, 1999, în care acesta examinează cu un patetism lucid raportul țară/exil, de la o distanță (SUA) ce favorizează obiectivitatea. Autorului i se recunoaște demersul îndrăzneț, de egală luciditate în analiza fenomenului literar românesc – din țară și din exil. Nonconformismul lui G. Stănescu, opus modului de abordare „idilic entuziast” este și al lui Nicolae Băciuț. Circumstanțele exilării s-au estompat odată cu trecerea anilor (mai ales după 1989), în locul autorilor acum e lăsată să

„vorbească” opera, ca un firesc act de normalitate. „Valoarea sau lipsa ei de valoare” primează în cele din urmă. Condiția exilatului, aflăm, este în cele mai multe cazuri o atitudine de viață (puțini au revenit și după 1989 în țară), iar operele rezultate din aceasta o integrează ca specific de creație. Comentariul la condiția exilului aduce o benefică racordare la situația de azi a „geografiei” literare ce include, în „satul global” arderea distanțelor. Avantajele informaticii fac posibilă o bună comunicare a celor din „afară” cu cei de „acasă”. Ca integrare socială, scriitorii din exil aparțin literaturii române. Autorul recunoaște, dincolo de aparențe, un specific al literaturii acestora, cu aspecte demne de o analiză „profundă”. Exilul literar românesc îi apare „policrom”, greu de circumscris într-o abordare „globală”. O relevantă introducere în analiza exilului literar românesc o constituie autoscopia oferită de autor însuși în răspunsurile date în cadrul anchetei „Revistei române” (“Ce înseamnă a fi român... pretutindeni?”). Depoziția sa e axată mai ales pe răspunsul la chestiunea avantajelor/dezavantajelor viețuirii în țara/locul în care se află cineva și, legat de aceasta, condiția de român în România (județele Harghita, Covasna, Mureș ș. a). Autorul constată „starea de criză a condiției de român”, acasă ca și „în lume”. Experiența sa, una inedită, a început ca profesor într-un sat românesc unde limba română se predă... în (p.19) maghiară. Condiția profesorului de română era, la limită, condiția limbii române. Un caz dramatic în acest sens e acela al Văii Nirajului, pe care deromânizarea masivă într-un timp nu prea îndepărtat a transformat-o în „Valea plângerii”. Un dramatism asemănător se înregistrează sub ochii noștri în Bucovina de Nord, la Cernăuți, unde din cimitir dispar crucile cu nume românești, iar „peste morții noștri, români, sunt așezați... alții, cu alte identități, de altă etnie...” Mărturia publicistului Băciuț mai evocă poziția de jurnalist TV în Harghita și Covasna, ca și înființarea, de pildă, la Chișinău, a Bibliotecii „Târgu-Mureș”. O strângere de mână... culturală, spre Răsărit... Morala specialei mărturisiri ar fi aceasta: limita condiției de a fi român e libertatea celui alt de a fi maghiar, german... Respectul de sine include respectul pentru celălalt.

Din corpul propriu-zis, al volumului de interviuri (peste 250 de pagini) reținem mai întâi grupajul emblematic de dialoguri realizate între 1991-2008 cu personalități ale exilului de dinaintea lui 1989 (dar nu numai): Ștefan Băciuț (cu un periplu de o viață uimitor de bogat: Brașov-Berna-Rio de Janeiro-Seattle-Honolulu și o operă copleșitoare – „peste o sută de cărți în limbile română, germană, spaniolă și portugheză și peste cinci mii de articole, reportaje și cronici...” încheiată în 1994, cu moartea departe de țară), Nicu Caranica, Dinu Flămând, Monica Lovinescu, Matei Vișniec, Gabriel Stănescu, Liviu Mircea, Laura Bogdan. Sentințe numeroase de înțelepciune, constatări memorabile fac din aceste texte jurnaliere adevărate puneri în scenă, dramatice. De amintit revelația poetului Dinu Flămând cum că „literatura nu este chiar atât de importantă, important e să trăiești drept”, a trăi drept aducând în cazul lui și „împăcarea” cu literatura (poezia). Sau remarcile-surpriză ale lui Matei Vișniec, a cărui condiție dublă, de exilat de mare succes la Paris, dar și scriitor român deplin, cu frecvente reveniri „fizice” în țară se impune ca specială poveste a unei reușite duble. Plecarea lui din țară și instalarea la Paris e un proiect clar de renaștere culturală în limba franceză, după seria de blocaje în jucarea pieselor sale de teatru (2000 de pagini!) pe scenele autohtone. Integrarea noului aspirant la gloria literară în Franța s-a desfășurat în mod exemplar. Tenacitatea în însușirea limbii franceze („cu creionul în mână”) amintește de aventura în cultura →

franceză a strălucitului Emil Cioran. Insistența în performanță a fost dublată de o exemplară răbdare: dramaturgul a cutedat să scrie în franceză abia după cinci ani de studiu asiduu în mediul de adopție.

„Exilul” de succes al lui Vișniec e confirmat și de reușita întoarcerii lui spirituale și fizice (prin numeroasele reveniri la „familia” culturală a optzeciștilor și nu numai) în țara natală. Așezarea firească în cele două vetre de cultură, cea de naștere și cea secundă, a „renașterii” sale dau realizării creatoare a lui Vișniec o anvergură aparte. Succesul dramaturgului este expresia unui talent special, dar și rezultatul unei strategii de înscriere pe un traiect de afirmare câștigător. Ca autor de limbă franceză el atinge notorietate globală. Cu toate acestea el se consideră „român care scrie în franceză”. Multe din piesele din primii ani de după 1990 au fost promovate de oameni de teatru români, preluate apoi de teatre occidentale. Extrem de sugestive sunt considerațiile poetului Vișniec despre relația poeziei sale (acum mai rară, „ocazională”) cu teatrul, care ar fi dizolvat și asimilat temele sale poetice. Se adaugă distincții subtile, de pildă între „rolul social”, de impact mai mare al poeziei în România față de Franța. Expresie a acestui statut românesc al poeziei sunt și cazurile de „poeti integrali”, rămași poeți „până la capăt”, între care Vișniec menționează pe Ion Mîrcea, Ion Stratan sau Florin Iaru. Remarci profunde oferă dramaturgul despre mediul cultural românesc de la Paris (cu merite sau „tare” specifice), sau despre „dinamizarea” dialogului cultural româno-francez.

Surprize remarcabile ne vin din partea altor scriitori. Monica Lovinescu vede exilul, aidoma literaturii „interne”, drept o competiție a vârstelor într-o „singură generație spirituală” pusă „la ucenicia adevărului”. Poetul Liviu Mîrcea face o convingătoare paralelă între rostul poeziei și experiența de viață, depozitia sa fiind și o pasionată profesiune de credință politică. Cu un discurs deschis, dezinvolt, scriitorul deconspiră multe prejudecăți legate de boema literară. Cu o biografie spectaculoasă vine în poezie Daniel Renon, cu mai multe tentative de emigrare eșuate, urmate de un

program dur de „re-educare” tocmai înainte de revoluție, apoi de strămutarea târzie în Germania, unde la anul 2007 trăiește și scrie, în Nürnberg, activând și în fruntea cenaclului „Ars longa”. Aprecierile sale despre literatura exilului sunt aspre, el înclinând spre continuarea scrisului în exil în limba română, ca un mod de rămânere în autenticitate

O opțiune la fel de interesantă o reprezintă Gabriel Stănescu, plecat în SUA în contra valului, în 1991, când mulți scriitori români exilați făceau cale-ntoarsă, spre casă. Din perspectiva anului 1999 (al interviului), el își dă seama că „intelectualul trăiește o altă dramă, diferită de ce trăiește sub dictatură: drama neînțelegerii, drama risipirii, sub o altă formă dictatorială, cea economică”. Pe lângă creația proprie, preocuparea pentru promovarea legăturilor între scriitorii diasporei, pentru organizarea de întruniri, congrese culturale, pentru redactarea revistei *Origini* - toate acestea îi dau un sentiment al participării la ceva mai amplu, spiritual, de anvergură transpersonală. Un mod special de adaptare la depărtarea exilului îl ilustrează Laura Bogdan, brașoveancă născută în 1971, naturalizată la Paris, cu cărți de proză scrise în românește și rescrise și în franceză, cu interesante dezvăluiri despre tainele creației, ca și ale traducerii, cu remarci profunde despre exil („cred că e o stare interioară”; „tindem spre o 'naționalitate europeană' ”). Traducerile, în cazul său, sunt un mod superior de a sublima dorul de țară, de menținere în curentul viu al comunicării între două lumi/culturi consonante.

Secțiunea dedicată exilului românesc din America („Români – americani/ Americani – români”) beneficiază de o prezentare introductivă detaliată, ce marchează aspectele definitorii ale dublei tendințe a exilului româno-american: spre românitate și invers – americanizare. Autorul a menținut, cu evidente avantaje spirituale, legătura cu America, în principal indirect, prin corespondență, dar și prin contacte directe, cu americani ajunși pe pământ românesc – americanii „români”. Dintre românii „americani”, Ioana Ieronim (consilier cultural la Ambasada României din Washington), autoare a șase cărți de

poezie, definește exilul din perioada comunistă drept experiență „traumatizantă”. Bisericii româno-americeane ea îi recunoaște meritul de a ține împreună românii și de a menține unitatea lor spirituală. Avertizează asupra perpetuării, chiar și în anii de după 1990, a suspiciunii generalizate de colaborare cu fosta Securitate. George Emil Palade are, în referirile la istoria și încercările prin care a trecut Academia Româno-Americană, anvergura și viziunea integratoare a unui savant de marcă. Interviul cu Elena Velisar, redactoare la „Vocea Americii” este o excelentă sursă de informații despre tehnica redacțională, despre strategia redacției („dorința de a informa corect, echilibrat, prompt... atașamentul și respectul pentru ascultători”), despre problemele specifice diasporei (aflux recent de „români de valoare, bine pregătiți”; lipsa, pe de altă parte, a unei „coerențe” comunitare). Replica lui Nicolae Băciuț vine sub forma unui interviu percutant acordat interlocutoarei sale, incluzând remarci concludente despre stagiul său de pregătire publicistică din America, dar și despre „pașii importanți” în plan cultural autohton. Un exemplu de realizare de „pași pozitivi” îl oferă poetul evocând experiența proprie în actul de editare/coeditare a mai multor publicații, de promovare a unei edituri (Tipomur), cu 70 de titluri în 4 ani (la care, după 1995, s-au adăugat editurile Nico și Vatra veche, ca și revistele *Vatra veche* și *Cadran*) – importante pârghii pentru creatorii de carte/cultură locală. În plan american, după întâia carte, despre „americani-americieni”, autorul mai anunță apariția alteia („A doua Americă”), despre românii din America, America „emigranților”. O radiografie succint conturată reușește interviueurul în dialogul cu Monica Grecu, absolventă de filologie (engleză-română) la Cluj, cadru didactic (până în 1983) la aceeași facultate. Din acest an ajunge în America (tot cadru universitar). Răspunsurile sale sunt incizii decisive în conturarea realităților americane (inclusiv culturale, nu toate roze). Iată câteva mostre: „Ca intelectual, te adaptezi cu cât ești mai punctual și mai riguros”; pe americani, „alții europeni... îi pun în inferioritate în orice competiție”; „lupta... e calea să te afirmi și să rezisti”. →

La secțiunea „ARTE ȘI MESE-RII”, Olga Porumbaru, plasticiană new-yorkeză de renume, în America din 1970, a ajutat, în timp mulți artiști români imigranți; Mihai Craioveanu, violonist și universitar, recunoaște că „România nu are o imagine favorabilă. E o imagine falsă și ea trebuie schimbată”. Ovidiu Hurduzeu, filolog și prozator, optzecist, în America din 1990 (California), schițează astfel esența „visului american”: „O ducem bine. Dar munca, stresul sunt enorme. Ai bani dar nu prea ai timp să te bucuri de ei”. Maria Popa Schoeffler, născută în Turda, stabilită din 1991 în Edwardsville (Illinois), graficiană, dar și designer și editor, care frecventează „o biserică a negrilor”, are o incredibilă memorie a detaliilor vii, din țară și e încă atașată zestrei românești autentice („o mulțime de proverbe românești”).

Despre „ORTODOXIE ȘI EXIL” dialoghează publicistul cu câteva nume de prestanță în materie de credință pe sol american. Impresii puternice notate fie și lapidar, dau dezbaterii atmosfera minimă necesară: biserica din Bridgeport, aproape de New York, „își are o intimitate ortodoxă, una comună unor sate străvechi românești”; ea a centralizat „viața comunității macedo-române din Bridgeport și împrejurimi”. Oglindă a raporturilor dintre generații, slujba religioasă se desfășoară atât în română cât și în engleză. E o pendulare între două lumi, aidoma conștiinței părintelui Todeasă. Activitățile bisericii sunt în America de o mare diversitate, religioasă dar și comunitară. Fondată în vremea izolării față cu țările de origine ortodoxe cu regimuri comuniste, „biserica ortodoxă din America” leagă fire noi, de durată, cu Biserica Ortodoxă Română. Reușita ultimă ar fi unirea celor două, separate mai mult administrativ decât doctrinar.

Partea cea mai întinsă a volumului o constituie răspunsurile date de scriitorii/intelectuali din exil la ancheta lui Nicole Băciuț: „EXILUL ROMÂNESC”, găzduită în paginile „Vetrei vechi”. Întrebărilor jurnalistului – proactive, legate de integrare în noua „patrie” dar și retroactive, privind legăturile material-spirituale cu patria lăsată în urmă li se dau replici-surpriză, dezvăluind aspecte nebanuite ale identității celor intervievați. Tâlcul titlului – „exilul

din exil” trimite la „exilul interior”, de dincolo de realizarea economică, la suferința de „neadaptare, neintegrare, de dorul mistuitor, de casă,... de cerul din suflet”. Răsturnând sintagma obținem, din răspunsurile anchetaților, sensurile mai multor „exiluri din exil”, extrase din experiențe de o mare diversitate, europene dar mai ales din îndepărtata Americă sau chiar Australia. Opțiunea publicistului, aceea de a relua întrebările anchetei în dialogul cu fiecare respondent dă comunicării firescul necesar. O cunoaștere de profunzime a fenomenului împinge chestionarea, adesea incomodă, la limita așteptată a specificului, antrenând astfel răspunsuri angajante, de substanță. Biografia subiecților are ca reflex coloritul replicilor. *Emilia Amariei* (moldo-veancă ajunsă la Reghin, apoi exilată „economic” cam o decadă în Italia, Germania, cu muncă „la negru” pentru 3 copii „frumoși, pregătiți”, rămași în țară) răspunde sec, tăios: „La vârsta mea, nu am nicio siguranță, nicio perspectivă, decât să mă încred în Dumnezeu. Și să scriu. Voi lupta să și public”; despre țară: „România este o țară de bătrâni și de copii triști”; „vămile exilului” ar fi: „statutul de slugă în casa altuia, umilințele, batjocura, exploatarea”; despre compromisurile românului emigrant: „acelea de a fi sclav, rob, slugă, marionetă”. Răspunsuri măsurate oferă *Elena Buică*, din 1998, în Toronto-Canada, debutată la 70 de ani, între timp autoare a numeroase volume de poezie și proză, ca și în colaborare. Experiența exilului este, în viziunea sa „un permanent balans între două lumi”. Lărgimea de orizont sufletesc, căldura umană, buna așezare în lumea noii locuiri ca și darul formulării fericite dau replicilor scriitoarei o aură de inspirată strălucire. Fără a edulcora fenomenul („exilul este un aspect dur al vieții, greu de suportat, nu este la îndemâna oricui”), autoarea găsește tonul potrivit, armonizând multe fețe ale diasporei. Între „acasă” și străinătate, aflăm, „se instalează un permanent balans”. Apoi, între „pragurile” exilului, începuturile sunt cele mai dificile: „Cel mai adesea, trebuie să începi munca de jos, plătită puțin”. Un rar elogiu adus exilului (Canadei) sună ca o undă proaspătă de sinceritate. Mama venită la fiică și stabilită în familia acesteia atinge

atenț coarda delicată a grațitudinii: „Blânda și buna Canada”; „În Canada ne putem păstra fără niciun fel de restricții portul, obiceiurile, tradițiile”; „Aici totul e clar, e transparent, e firesc: muncești, ai, nu muncești, nu”. În compensație, gândul bun revine și „acasă” căci „sămânța bună, strămoșească, n-a pierit”. Poetul *Lucian Dumbravă* aduce, din exilul portughez într-un „orășel... cu oameni liniștiți, modești, lipsiți de prejudecăți etnice”, iluminări lirice ale unui spirit ales, visător. Constatările sale au franchețea tare a adevărului nefardat: „nu poți crea cu adevărat, la nivel de emoții, într-o limbă străină”; „omul nu aparține efectiv unei patrii, ci Pământului”. Pentru *Dorina Brândușa Landen* (stabilită în Suedia) exilul „nu a însemnat o ruptură de familie în sens fizic. Eu nu mai aveam familie în țară, iar ca scriitor am fost, sunt, într-un fel de exil perpetuu”. La modul general, al integrării imigranților, scriitoarea face o analiză de adâncime, detaliată a condiției acestora, una de erodare și sărăcire, de marginalizare, excludere. Dintre românii din exil din domeniul tehnic, *Simina Lazăr-Huser* are o viziune radical-critică a statutului românilor în străinătate („În momentul de față, o origine română se declină cu rușine”; în prezent „originea română a devenit un defect major în ochii opiniei publice”; ca exilată „veche” ea are totuși înțelegere pentru exilații „noi”, „de fapt dezgustați de corupția și manevrele mafioate ale politicianilor români”). Cazul fericit al *Veronicăi Pavel Lerner* (savant chimist și poetă de talent, prozatoare publicată în anii din urmă în țară dar și în Canada unde a emigrat legal în 1982, cu o bogată activitate publicistică în presa scrisă și online) se reflectă și în profilul special pe care îl conturează condiției de exilat. Remarcile sale au acuitate și rezonanță artistică. Astfel stabilirea pe un alt continent îi apare mai grea decât în Europa, „pentru că nu numai societatea celor două continente diferă, ci întreaga natură înconjurătoare”. Efortul de adaptare presupune „să încerci să te naști din nou, conștient în noua țară și să înveți să iubești păsările, copacii, iarba, florile, cerul”. Concluzia, după zeci de ani de exil: „cum încă iubesc pământul Europei, pot spune că sunt ‘acasă’ pe ambele maluri ale oceanului”. →

La ceas aniversar

O întrebare într-o carte
Răzvan Ducan, „Pe unde umbli,
Nicolae Băciut?”

PÂNĂ LA CAPĂTUL LUMII

Întrebarea lui Răzvan Ducan este, în parte, retorică, fiindcă el știe foarte bine pe unde am umblat, pentru că în bună măsură am fost tovarăși la întâmplările literar-artistice, care începeau să se confunde cu modul nostru de a fi, cu viața noastră.

Sigur, întrebarea-titlu a lui Răzvan Ducan pleacă de la genericul unui lung șir de recitaluri de poezie, „Pe unde umbli, poezie?”

Dacă ar fi să dau un răspuns la întrebarea prietenului, poetului, publicistului Răzvan Ducan, aş răspunde cu o ușoară emfază, că am umblat pe acolo pe unde am crezut că prezența mea e necesară, acolo unde am simțit că e așteptat cuvântul meu rostit în numele poeziei. Am umblat peste tot, am bătut țara în lung și-n lat, am trecut granițe, de la Chișinău la San Francisco, am poposit și la Cernăuți, Tel Aviv, Ierusalim, Atena, Budapesta, Viena, Paris, Roma, Londra, New York..., ca să punctez doar reperele principale, altfel zig-zagul călătoriilor mele aduce mai degrabă a labirint.

Țara am brăzdat-o în lung și-n lat, rămânând memorabile în inima mea întâlnirile de la Brăila, Drobeta Turnu Severin, Suceava, Botoșani, Baia Mare, Satu Mare, Carei, Oradea, Alba Iulia, Deva, Cluj Napoca, Târgu-Lăpuș, Zalău, Brașov, Ploiești, Focșani, Bacău, Iași, București, Mediaș, Năsăud, Bistrița, Blaj, Galați, Sibiu, Târgoviște... lista e foarte lungă, dar nu pot să nu adaug, firește, Târgu-Mureș, Reghin, Târnăveni, Sighișoara, Luduș, Sărmașu, multe sate mureșene. Și n-am făcut decât să înșirui la întâmplare câteva locuri în care m-am lăsat purtat de poezie –

cea a locurilor, cea din oameni și cea care a rămas ca mărturie a viețuirii întru poezie a unor autori de primă mărime din istoria literaturii române.

Recunosc, bucuria de a duce mesajul poeziei m-a încărcat de emoție și speranță că, totuși, poezia ne mai poate salva, nu neapărat poezia în sens restrictiv, literar, ci poezia ce face parte din fiecare clipă a vieții noastre.

Pe acolo am umblat, mai ales ales în compania unor poeți dragi sufletului meu.

E adevărat, aş fi necinstit cu mine dacă nu aş recunoaște că am rămas dator unor locuri, uneori din vina mea, alteori nevrând să tulbur orgolii ale unor personaje care populează viața literară, cum microbiștii stadionele la meciurile de fotbal.

Au fost, cred, drumuri cu folos pentru toată lumea, altfel nu s-ar explica invitațiile de a merge acolo pe unde am mai fost. M-am întâlnit și cu copii de grădiniță, dar am avut și șansa unor companii academice, de la Ioan Aurel Pop, la Eugen Simion, de la Vasile Tărățeanu la Adam Puslojic, de la Valeriu Matei la Grigore Vieru...

Am încercat de fiecare dată să fiu la înălțime, să nu caut să mă aflu în treabă, să nu îmi propun doar să bifez ceva. Toate întâlnirile literare au fost, într-un fel sau altul, hrană spirituală și pentru bine, în măsura în care am încercat și eu să ofer hrană spirituală altora.

Mi-am spus însă mereu, eu vreau înainte de toate să dau, fără să aștept să primesc ceva în schimb, dar aş fi ipocrit să nu recunosc că m-am simțit mai mereu eu dator!

Mai mult, unde n-am reușit eu să călătoresc, au călătorit cărțile mele, ele fiind la fel de responsabile ca și autorul lor.

Avantajul meu, într-un astfel de orizont, e că voi continua să călătoresc și după ce nu voi mai fi, că vor putea să

călătorească în numele sau în locul meu cărțile, nu puține, pe care le-am scris.

Voi continua să călătoresc, prietene Răzvan Ducan, iată privilegiul și răsplata pentru cât am reușit să împlânzesc cuvintele și să le fac să devină, dacă îmi îngăduiți, animale de companie, cel puțin, dacă nu chiar am reușit să le fac să intre în casele semenilor, și ideal, în sufletele acestora.

Și voi mai umbla, oricât de repede curge clipa ce ni s-a dat, atât cât timpul va mai avea răbdare cu mine, iar oamenii vor lăsa deschise ferestrele inimilor lor.

Când nu voi mai putea călători, voi lăsa imaginația să zburde pe unde o vrea ea, așa cum a făcut în copilărie, când călătoream cu ochii deschiși sau în vise prin cele mai neumblate lumi. Când nimeni nu-mi cerea niciun preț și niciun vameș nu-mi cerea actele la control.

Oricum, undeva, în depărtări, se zărește capătul drumului. O fi departe, o fi aproape?

NICOLAE BĂCIUȚ

→De remarcat profunzimea înțelegerii exilului, ca și definirea lui pregnantă din numeroase depoziții ale interviurilor. Câteva ultime exemple: „Scrisul mi se trage de la dorul de casă” (Milena Munteanu-Canada); „astăzi am depășit demult faza în care oamenii dislocați de pe un alt meleag plutesc cu rădăcinile suspendate” (Dorin Nădrău – S.U.A.); suferința exilului continuă „pentru că, după o vreme, te simți inadecvat în ambele locuri.

Ești într-un fel străin atât în țara ta, cât și în cea de adopție” (Lucia Ileana Pop – Italia); „Poți scoate românul din România, dar niciodată România din român!” (Iulian Popa – S.U.A.); ”uneori... te adaptezi țării gazdă, te căsătorești, îți întemeiezi un cămin... cum să lași toate astea și să te reîntorci?” (Simona Pușcaș - Italia); pentru „expat”, „patria nu e doar un loc comun, ci și o adunare de oameni; el este unul din acei oameni, deci un pic de patrie poartă în sine, peste tot unde se duce” (Gabriela

Căluțiu Sonnenberg – Spania).

O elocventă postfață a Cristinei Sava trasează exact, într-o analiză doctă și sugestivă totodată, liniile de forță ale interviurilor.

S-ar putea conchide, în lumina multiplelor răspunsuri „din exil” că dominantă în experiența românească a străinătății este diversitatea; câți exilați atâtea exiluri.

Reușita cărții lui Nicolae Băciut constă în reunirea noianului de fire răslețe în textura fermă a unui întreg credibil.

ORIZONTURI CU NICOLAE BĂCIUȚ, **LA CEAS ANIVERSAR**

I-am știut mai întâi numele strecurat în lista poezilor generației 80, consacrată drept prima generație de poeți profesioniști ai literaturii noastre. L-am descoperit, mai apoi, pe copertele volumelor sale și ca o voce lirică distinctă în contextul poeziei românești. Personalitatea lui Nicolae Băciuț a crescut constant și remarcabil cu fiecare an al carierei sale multistratificate de profesor, poet, jurnalist, publicist, om de televiziune, editor de revistă și editor de carte, om de cultură prin excelență, implicat în sumedenie de proiecte culturale și editoriale de răsunet și amploare.

L-am cunoscut personal, fugitiv, fără interacționare, în cadrul unui curs de perfecționare ca manager cultural, prin 2004/2005. Ai fi zis că drumurile noastre au luat trasee complet diferite odată cu ieșirea mea din rândul directorilor din sectorul cultural. Dar tot cultura a fost vinovată de intersectarea drumurilor noastre, de data aceasta într-un context de o deosebită semnificație, prilejuit de Concursul Național de Poezie OCROTIȚI DE EMINESCU, organizat de distinsa și regretata doamnă prof. Silvia POP, președinta Despărțământului ASTRA „Timotei Cipariu”, Blaj. L-am reîntâlnit aici, în calitate de președinte al juriului și am fost impresionată de volumul de cunoștințe istorice, filologice, politice, culturale pe care ni le împărtășea cu generozitate prin discursuri cu teme de interes cultural sau subiecte de actualitate, într-o rostire calmă, dar persuasivă, cu succes la auditoriu. Dar cele mai gustate momente erau cele rezervate recitalurilor. Nicolae Băciuț deține un repertoriu impresionant de poezii din literatura română și a lumii, inclusiv ale sale. Le combină într-un mod atât de firesc, într-o succesiune atât de cursivă, încât aveai sentimentul acut că îți se recită megapoezul lumii, cuprinzător și nuanțat, captivant și impresionant. Cuceritorul talent declamator se adaugă la farmecul personal al omului care n-are altă măsură a lucrurilor decât corectitudinea, generozitatea, calitatea și prietenia. În interviul maraton cu Domnia sa,

în cadrul emisiunii **PRINTRE SCRITORII CU VALERIA BILȚ**, difuzat în direct la Orizont TV, în seara memorabilei zile de 23 iunie, 2020, m-am bucurat de o excepțională discuție în care invitatul meu a oferit răspunsuri ample, bogate în informații, emoții, perspective pe care îmi face plăcere să le reconstitui aici (în premieră, în format scris!), onorând în felul acesta aniversarea distinsului **NICOLAE BĂCIUȚ**, căruia îi doresc viață lungă, prolifică, prosperă în toate sectoarele multiplei activități intelectuale pe care o desfășoară cu pasiunea mereu alimentată de conștiința propriului rost existențial. **LA MULȚI ANI!**

PRINTRE SCRITORII. INTERVIU CU NICOLAE BĂCIUȚ (I)

1.Vocația cuvântului scris. „Băciuț, tu, la scris!”

Valeria Bilț: Vă mulțumesc, domnule Nicolae Băciuț, pentru că acceptați să participați la această discuție care pornește de la rânduri de carte, pentru a parcurge pagini de viață. Din această corelare, să descifram noi cum se împletește literatura cu viața scriitorului. Trebuie să vă spun că dumneavoastră sunteți primul invitat la această emisiune, cu alte cuvinte, inaugurăm o serie de emisiuni dedicate scriitorilor, așa încât înregistrăm un moment istoric pentru Orizont Tv și pentru emisiunea dedicată scriitorilor. Vă mulțumesc pentru această deschidere!

Nicolae Băciuț: - Eu trebuie să vă mulțumesc, pentru că nu este chiar întâmplător să fii ales să deschizi niște drumuri pentru care e nevoie de deschizător de drumuri și spun acest lucru pentru că, dacă lipsește ceva din orizontul televiziunilor din România este cultura, în bună măsură, pierdută pe drum până și la

Televiziunea Națională. La un moment dat, era un canal exclusiv cultural. A dispărut și acela. A fost răspândită cultura pe alte posturi ale Televiziunii Române și este nevoie de astfel de recuperare și re-insertie a culturii în viața televiziunii. De regulă, spunem că fiecare are telespectatorii pe care îi merită. Dacă formezi iubitori de telenovele și manele, vei avea telenovele și manele și, probabil, ai rating. Dar, dacă îți dorești cu adevărat să construiești ceva în televiziune, atunci trebuie să pui cultura la temelie biografiei unei televiziuni care nu are forța, nici economică, nici ștaif, dar poate să facă mult mai mult decât fac televiziunile cu ștaif. Am lucrat 15 ani de viață în TVR și am fost un împătimit al televiziunii. Am peste 300 de casete super VHS, înregistrate, ale mele, cu evenimentele la care am participat și mai recente. Am acum o arhivă inestimabilă, așa spune. M-aș bucura să facă Orizont Tv o arhivă cu aceste emisiuni, tocmai pentru că ele vor deveni, pe urmă, un tezaur extraordinar. Nu știu cât de mari suntem noi, cei care vom trece prin acest exercițiu al Televiziunii Orizont, dar oricum, suntem parte a acestui timp și depunem mărturie despre acest timp, iar eu chiar trebuie să salut și proiectul dumneavoastră, dar și generozitatea celor de la Orizont TV pentru că inițiază o astfel de emisiune care poate să fie model de bune practici. Și, poate că, tot fiind noi, acuma, într-o perioadă în care contaminările sunt la modă, poate se contaminatează și alte televiziuni și cuprind, până la urmă, întregul areal cultural românesc pentru un tezaur național al imaginilor cu scriitorii. Dacă e să facem așa, o repede trecere în inventarul prezenței scriitorilor pe la TV., nu cred să ne putem lăuda prea tare cu acest inventar, de aceea faceți bine ce faceți. Mulțumesc și că m-ați ales să fiu el cel care deschide „poarta Soarelui”!

V.B. - Da, poarta prin care intenționăm să acordăm un spațiu special scriitorilor și poezilor, oamenilor de cultură care, așa cum spuneam la început, „trăiesc pentru a scrie și scriu pentru a trăi.” Ce înseamnă asta? Înseamnă pasiune, nu înseamnă neapărat că scrii→

VALERIA BILȚ

pentru a câștiga, scrii pentru că ceea ce ai scris te îmbogățește pe tine, te-a îmbogățit odată și îmbogățește și pe cei care te citesc. Se face cu pasiune.

N.B. - Nu se poate trăi din scris, cu mici excepții, în România nu se poate trăi din scris. Cei mai mulți scriitori au alte profesii din care trăiesc, dar scrisul, să fie scris, nu de timp liber, ci meserie adevărată, asumată ca activitate distinctă. Dacă îmi găsiți un scriitor care are timp liber, nu cred că e scriitor. Poate scriitor de vagoane. Înainte de 89, profesiunea de scriitor figura în nomenclatorul de meserii doar sub această formă, „scriitor de vagoane”.

V.B. – Chintelnic - Bistrița – Cluj - Tg. Mureș. Sună a traseu de tren. Ați urcat în tren cu destinație precisă sau ați coborât în diverse stații, datorită unor capricii de orice natură, personale, profesionale, sociale ori, sentimentale?

N.B. – Da, e un traseu de ficțiune, fiindcă el nu există în realitate ca drum în linie directă. El e un traseu în zigzag, dacă nu chiar complicat, pentru că o vreme am făcut aceste drumuri și cu trenul, iar drumurile de la Cluj la Tg. Mureș, de pildă, erau foarte complicate, cu schimb de tren, nu știu, cred că era mai ușor de mers pe jos decât cu trenul în acest circuit pe care l-ați evocat, dar, sigur, din punct de vedere al unei călătorii, pentru că, până la urmă, ce este viața, dacă nu o călătorie?, îmi amintesc că am început călătoria vieții mele dintr-un sat, mie îmi place să-l definesc unic, în felul său, pentru că eu m-am născut acolo, dar un sat care are câteva lucruri importante în biografia lui și, unul dintre acestea pentru mine naște sentimentul de orgoliu al apartenenței la spiritele alese pe care le-a dat satul și care au făcut din Chintelnic prima rețetă existențială. Eu am început să cunosc lumea și să descopăr alfabetul lumii acolo și am avut parte de dascăli extraordinari, devotați profesiei lor și care au știut și să aprecieze la mine ceea ce era de apreciat. Trebuie să vă spun ceva pentru mine memorabil. Eu scriam foarte frumos în clasa I. Caligrafia era o pasiune a mea. Nu știu de unde venea această plăcere de a desena în scris. Îmi plăcea să desenez literele aproape mai mult decât le scriam și, la un moment dat,

învățătoarea noastră, Maria Rusu, a făcut o selecție pentru cor și ne-a luat, pe fiecare, la câte o mică probă, iar eu am exersat calitățile mele de „solist” cu o piesă din Achim Nica, un cunoscut cântăreț de muzică populară, și am cântat „Frunză verde ca mărarul/patru boi leagănă carul”, dar, după prima strofă, învățătoarea mi-a spus: „Băciule, tu, la scris!”

V.B. – A avut gură de aur.

N.B. – Sigur că, interpretând acum lucrurile, a avut dreptate. Sigur că a avut gură de aur, mi-a trasat alt destin. În schimb, dacă aș fi cântat atunci frumos, nu știu ce aș fi devenit.

V.B. - V-am fi aplaudat pe marile scene!

N.B. – Eram tânăr și visam și eu să devin cântăreț. Am văzut un film extraordinar pentru mine atunci, într-o unitate militară. Era o unitate militară lângă sat. A lucrat armata la „drumul țării” Dej-Bistrița și unitatea militară constituită acolo avea și un cinematograful, în spațiul din interiorul unității, în aer liber, cu pe post de ecran fiind un cearșaf imens. De fapt, erau mai multe cearșafuri legate împreună, și acolo am văzut un film cu Gianni Morandi, „În genunchi mă întorc la tine”. Și așa am început eu să visez că devin cântăreț și mi-am făcut primul microfon dintr-o măciucă tăiată în două. Însă niciodată nu m-am gândit ce vreau să devin cu adevărat. De abia mult mai târziu, când cărțile erau deja făcute, am decis că voi face acest lucru. După ce am făcut șase clase în sat, era moda ca elevii erau mai buni să meargă la oraș, la Bistrița. Am făcut

acolo două clase gimnaziale, a șaptea și a opta. Am făcut și liceul la Bistrița, am făcut și armata la Bistrița. Deci, mi-am creat un Univers tainic la Bistrița, foarte important, fiindcă a fost atât de multă hrană spirituală în acel loc, încât și acum pot să spun că mă hrănesc de la ceea ce atunci am asimilat.

Au urmat Clujul, Facultatea de Filologie. Aparent, am terminat doar Facultatea de Filologie, dar mie îmi place să spun că am terminat Facultatea „Echinocțiu”, pentru că după câteva luni de facultate, chiar din primul semestru, din decembrie, când se pregătea numărul „Echinocțiu”-ului aniversar la 10 ani de apariție, am fost cooptat în redacția revistei „Echinocțiu”, lucru care a fost un miracol și care a făcut să fur un start, pentru că, de regulă, numai după 2-3 ani de facultate se ajungea la „Echinocțiu”.

Am ajuns mai repede în redacția revistei, până la urmă l-am schimbat pe Emil Hurezeanu, care era secretar de redacție și, când a terminat facultatea, am luat locul lui, ca secretar general de redacție. Dar „școala Echinocțiu” a fost o școală exemplară și de gazetărie și de literatură și de comunicare și a fost, dacă e să numim gări, între cele pomenite până acum, Chintelnic, Bistrița, Cluj, a fost gara în care doream să cobor.

Deci, nu putea să nu oprească trenul unde doream să cobor și am coborât în ele, ca apoi să iau ultimul tren care să mă ducă la Tg. Mureș. Ultima stație în care am coborât, unde m-am oprit de 40 ani, a fost la Tg. Mureș. Este, deja, un traseu cu 4 gări importante.

Sigur, dincolo de aceste gări au fost foarte multe alte gări, dar cu adevărat, aceste patru gări sunt cele referențiale pentru destinul meu și, dacă ar fi să o iau de la capăt, nu mi-aș dori alte gări, m-aș opri exact în aceleași gări, aș coborî în ele, cu tot ce a fost, bine sau rău. Cred că Dumnezeu a fost bun cu mine și mi-a dat ceea ce meritam și atunci nu pot decât să spun că sunt mulțumit pentru ceea ce mi-a hărăzit în cele patru gări, chiar dacă nu aș putea să vorbesc despre atâtea momente care au fost grele în biografia mea, dar nu vreau să intru în spațiul de intimitate biografică.”

CHINTELNIC

Sunt un semn de carte
între Chintelnic și cer,
sunt fila de viață,
sunt fila de moarte
desprinsă din ler,
din lerui-ler...

Sunt firul de iarbă,
între cer și pământ,
sunt, între mine și Chintelnic,
cel care sunt, care nu sânt.

Sunt dangăt de clopot,
între Chintelnic și voi,
pe un Drum al Crucii,
la Judecata de-Apoi.

Eu sunt puțin de Chintelnic -
Fără el, fără Tine,
nu sunt nimic.

ACASĂ

Mă-ntorc acasă, dar acasă unde-i,
e ca și cum
mă pot întoarce-n vis –
sunt eu acela,
ori e doar copilul
care-a rămas în Paradis?

Zăpezile-mi ajung doar pân' la
glezne -
sunt tot mai mici,
se risipesc în ploi,
în florile de meri și pruni,
ca-atunci când înfloream și noi.

Mă-ntorc acasă –
nu mă pot găsi;
doar lemnul crucii-ncepe-a-
nmuguri.

NĂSCUT ÎN COLIND

Colinde albe se aud,
de parcă-i lumea la-nceput –
zăpada e de-acum lumină
și gerul e de-acum sărut.

Colinde licăre pe cer,
cât drumul este nevăzut –
până ajunge leri-i ler
cuvântul să-l întoarcă-n lut.

Colinde se coboară-n mine
și fac din cerul meu retine.

AN – ANULUI

Tu nu-nțelegi că anul
se declină?
Spui: al anului,
an nu e verb, deși, de-ar fi,

dacă eu an,
tu ani,
el, ea ană,
noi an,
voi ani,
ei, ele ană –
atunci, știu sigur,
orice zid s-ar nărui
și nimeni nu ar încăpea în el
spre-a dăinui.

Eu an al anului
ce nu va mai veni!

O HAITĂ DE LUPI

O țară de lupi
caută o țară de lei,
caută o junglă
cât mai aproape de cer -
o haită setoasă de sânge,
ca rugina de fier.

O haită de lupi
mușcă turbat din calendare -
hălci de luni,
firimituri de zile,
până secundele sângeră-n ore!

O haită de lupi,
într-un anotimp fără frică,
într-un vis din care n-a rămas
nimic,
e tot mai aproape de mine -
din mine nu mă ridic!

O haită de lupi
sfârtecând zăpada înghețată -
aceasta e iarna,
acesta-i niciodată.

DE-A V-AȚI ASCUNSELEA

Se-ascunde ziua prin unghere,
la sânul ei să nu ajungi
cu bronzul plajelor rebele,
cu degetele mării lungi.

Te-ascunzi și tu și nu știu unde,
și-mi iei cu tine timpul meu
și-mi lași în urmă doar secunde
cât să-l găsec pe Dumnezeu.

UNDE S-AU DUS

Anii unde-s, unde ni s-au dus,
cine mi i-a tras pe roată?
Din pământ, cât am urcat de sus,
cerul cine li-l arată?

Ani în zori, ani la apus,
parcă n-au fost niciodată –
ce poveri pe umeri li s-au pus,
ce pedeapsă le-a fost ridicată?

Când se vor întoarce să-i mai văd,
să-i continui de-unde i-am lăsat,
să nu stea în calea nimănu,
mie să îmi dea ce mi-au luat?

Și de-o fi să vină înapoi,
să te ia cu ei pe tine,
să le fii lumină din lumini,
să le fii și lacrimi pe retine.

Și de-o fi să vină, iar și iar,
să ne fie rugă în altar.

ÎN SFÂRȘIT

În sfârșit, se vede... sfârșitul,
acela ce n-are început,
care se-ntoarce în sine,
cum cerul se întoarce-n lut.

În sfârșit, fi-voi cum am fost,
praf de stele în lumină,
care-n sine e-n singurul rost,
cum virtutea se-ntoarce în vină.

și dacă... în sfârșit, voi putea fi...
sfârșit,
în plecarea mea, fi-voi venit.

UNDE-I IARNA DE-ALTĂDATĂ

Cine-mi va da înapoi
această primăvară,
acest anotimp în care mugurii
nu știu să mântuie
seva adâncului din noi?
Cine-mi va da înapoi
această vară,
în care marea-și izbește
valurile de mine
ca de o corabie
ajunsă la țarm?

Cine-mi va da înapoi
această toamnă
încremenită-n parg
va o statuie neterminată?

Mulțumesc pentru iarnă –
în sfârșit,
sunt un om de zăpadă.

NICOLAE BĂCIUȚ

Aniversări – 70 **NICOLAE SUCIU**

PREMIUL OPERA OMNIA AL REVISTEI „VATRA VECHÉ”

În tumultul vieții sale, Nicolae Suciu a fost mereu în mijlocul frământărilor și căutărilor inclusiv și, din când în când, și-a îngăduit evadări spre limanul creației, încercând să-și asigure și hrană inclusivă pentru un drum lung. Drum care a ajuns în rotundul unei vârste venerabile și care i-a îngăduit să-și recupereze din acel timp pe care nu l-a alocat scrisului. A se vedea și distanța de la debutul în presă (1975), la debutul în volum (2011). De aici și dorința sa de a da un ritm alert creației, într-o competiție cu sine însuși.

Într-un deceniu a reușit să adune în raftul de bibliotecă o operă respectabilă (cât alții într-o viață!), una care atestă multiplele sale disponibilități creatoare, în teritoriile prozei, teatrului, dar care a valorificat și calitățile de rafinat și profund interpret, analist al cărților confracților contemporani și ale unor autori canonici.

Intrând mai târziu în viața literară, Nicolae Suciu a ales condiția alergătorului singuratic de cursă lungă, detașat de tentațiile înregimentărilor literare de circumstanță.

Bonom și cu simțul măsurii, n-a asaltat instanțele critice la modă, ci și-a lăsat cărțile nu în voia sorții, ci la dispoziția unor scriitori apropiați, care țin de afinitățile sale electivă.

Așa s-a născut această carte, „Întoarcerea din urmă”, un gest fără orgolii sau aroganțe, ci unul de bun simț, care nu face decât să pună în ecuație o receptare inclusivă, pentru a da seamă despre valoarea unei nclu, indiscutabil de distincție și rezistență.

Cartea asigură și salvarea de risipire până la pierdere a comentariilor critice lăsate/ abandonate/ risipite în hățișul unei prese literare ea însăși în nesiguranța statutului său oscilant, între varianta tipărită și cea electronică.

Nicolae Suciu dă astfel mai puțin de lucru posterității care va avea între preocupările ei și recuperarea unor nclu și a unor autori cu care veacul, dacă nu a fost nedrept, a fost cel puțin indiferent.

Arhitectura cărții urmează (de la debutul cu proză scurtă din 2011, Ziguratul iubirii, la cel mai recent roman, Didactica nova, din 2021) succesiunea genurilor preferate și în cadrul acestora ordinea aparițiilor editoriale.

Cei care i-au citit cu responsabilitate și prietenie morală asumată cărțile lui Nicolae Suciu aproape se constituie într-un grup compact, chiar dacă cu autori de vârste diferite și situații în orizonturi (inclusiv geografice) de largă extindere.

Între ei se distinge Lőrinczi Francisc-Mihai, care realizează un demers critic asimilabil monografului, cu parcurgerea aproape în integralitate a operei lui Nicolae Suciu.

Ion Brad, Valentin Marica, Monica Grosu, Lucia Szombati, Ștefan Melancu, Ligia Csiki, Valeria Bilț, Andreea Sămărtinean, Ioan Marcoș, Răzvan Ducan, Nicolae Băciuț, Mircea Petean, Maria Vaida, Ștefan Borbely, Zenovie Cârlușea, Dariu Ducan, Mihai Ardelean, Ioan Popa, Ion Mărginean sunt cei care intră în agenda bibliografiei critice a lui Nicolae Suciu, unii chiar cu 3-4 comentarii critice.

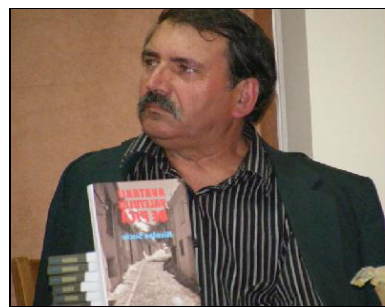
Între aceștia, eu am fost nu doar lectorul și „judecătorul” câtorva dintre cărțile lui Nicolae Suciu, ci și, în unele cazuri, editorul acestora.

Însă, dacă nu am fost editorul cel mai frecventat de Nicolae Suciu, pot spune că marea majoritate a comentariilor critice la cărțile acestuia au fost găzduite de revista *Vatra veche*, care și-a oferit paginile sale și pentru texte care apoi le-am regăsit în volumele tipărite ale autorului.

E nu doar un semn de apreciere a noastră, ci și de solidaritate cu un autor care s-a dovedit un temerar pe care nu l-a îngenușat nici timpul, nici vremurile și și-a urmat cu credință și speranță chemarea.

Era păcat să lase să se irosească talanții care i-au fost dați.

NICOLAE BĂCIUȚ

Nicolae Suciu este prozator, eseist, dramaturg. A absolvit Facultatea de Filologie, Universitatea București, activând ca profesor de limba și literatura română la Liceul „Timotei Cipariu” Dumbrăveni, jud. Sibiu. A debutat publicistic în 1975, în revista *Tribuna din Cluj-Napoca* și editorial în 2011.

A colaborat/colaborează la numeroase reviste literare din țară și străinătate și a apărut într-un număr considerabil de antologii.

Volum de autor: *Ziguratul iubirii*, proză scurtă, 2011, *Avatarii valetului de pică*, roman, 2012, *Obsesia arhetipului*, eseu, 2012, *Fascinantul corn de vânătoare*, roman, 2013, *De-a teatrul sau imaginează-ți că trăiești*, teatru, 2015, *Sindromul de exaltare în sud-estul noii Europe* (Vol I, II, III) 2016, 2017, 2020, *Povestind vei dobândi*, proză scurtă, 2018, *O lume cu raita-n sus* (teatru), 2017, *Un selfie pentru U.E.*, proză scurtă, 2019, *De la Pânade la Zăpadia și înapoi*, cronici și eseuri, 2019, *Poezia lui Lucian Blaga - viziune metafizică și structurare simbolică*, cronici și eseuri literare, cu o postfață de Zenovie Cârlușea, 2020, *Didactica nova*, roman, cu o postfață de Ștefan Borbely, 2021.

Despre opera sa au scris printre alții: Ion Brad, Nicolae Băciuț, Zenovie Cârlușea, Ștefan Borbely, Valentin Marica, Mircea Petean, Răzvan Ducan, Monica Grosu, Lőrinczi Francisc Mihai, Ștefan Melancu, Ioan Marcoș, Ionel Popa, Ligia Csiki, Valeria Bilț ș.a.

La Concursul Lucian Blaga - laudă semintelor și în veci tuturor de la Sebeș- Alba, ediția 2020, a obținut Premiul II (secțiunea eseu). De asemenea, la Festivalul-Concurs Internațional de poezie, proză și grafică „Nicolae Dabija - Tăcerea răstignită”, ediția I (2021) a obținut premiul II (secțiunea proză).

Membru UZPR.

Nicolae Suci, scriitorul cetățean,

își împlinește deceniile în stâlpi de înțelepciune

Mă consider norocoasă cu prieteni precum scriitorul Nicolae Suci pe care l-am cunoscut la Blaj în contextul uneia dintre edițiile Concursului Național de Poezie „Ocroțiți de Eminescu”, inițiat de regretata președintă a Despărțământului ASTRA, T. Cipariu-BLAJ, prof. Silvia Pop și prezidat de poetul, jurnalistul, editorul Nicolae Băciuț.

La momentul cunoștinței noastre se arăta sub ipostaza de profesor dedicat misiunii sale, care includea și dezvoltarea artistică a elevilor săi, astfel că însoțea trupa de recitatori a Liceului din Dumbrăveni, trupă ce activa de asemenea în teatru, condusă în ambele arte de distinsul profesor. În aceeași ipostază mă aflam și eu acolo. Experiența împărtășită pe scena Casei de Cultură din Blaj a permis fundamentarea unei prietenii de mare consistență spirituală, an de an repetând-o, la același eveniment și adăugând noi informații și noi valențe cunoștinței noastre. Cu prima carte pe care mi-a dăruit-o, l-am descoperit ca dramaturg. „De-a teatrul sau imaginează-ți că trăiești”, teatru pentru elevi, a ajuns în mâinile mele odată cu inedita informație legată de pasiunea pentru teatru, pe care o încercam și eu și o exersasem de-a lungul timpului. Profesorul se arăta a fi mai mult decât știam. Iată încă un punct comun pe lângă pasiunea față de poezia eminesciană și bucuria recitării ei transmisă elevilor noștri. Încetul cu încetul, se adunau completările pentru un portret. Când am primit prin poștă cartea „Un selfie pentru U.E.”, am avut surpriza să aflu că profesorul cu veleități dramatice este și prozator. Lectura prozelor mi-a dezvăluit o lume pusă la index și voit analizată prin filtrele ironiei, o lume zugrăvită atât de interesant, încât am simțit impulsul de a scrie o cronică. Și am scris-o, spre plăcuta surpriză a autorului.

Cu fiecare carte primită, am resimțit bucuria descoperirii și certificării valorii scriitorului Nicolae Suci. N-am reușit să scriu despre

toate, dar despre două romane excepționale mi-a fost imposibil să nu scriu. „Fascinantul corn de vânătoare” și „Didactica nova” mi-au procurat satisfacții estetice care m-au inspirat pentru cronicile rezultate în urma lecturii. Desigur, nu sunt singura. Ultima carte primită, „Întorcerea din urmă. Nicolae Suci-70” este o remarcabilă colecție de 55 de texte, cronici, recenzii, prefețe și postfețe redactate de 17 scriitori și critici reputați care, citindu-i cărțile au descoperit în ele mize pentru demersuri analitice minuțioase, în care sunt evaluate posibilitățile unor analogii interesante, mesaje și viziuni actuale, parodii suculente, personaje de un pitoresc caricatural, absurdul existențial. Ficțiunile lui Nicolae Suci oferă exegeților săi incontestabile multiple pârgii de interpretare.

Între debutul literar din 1975, în revista Tribuna și cel editorial, din 2021 s-au scurs 36 de ani dedicați carierei didactice (ca profesor), îndatoririlor cetățenești (în calitate de consilier local), activității politice (ca președinte de partid) și celei culturale (ca director al Casei de Cultură și președinte al Despărțământului ASTRA, Dumbrăveni). Însă o constantă esențială rămâne arta și exprimarea literară. Ca pictor și scriitor, deopotrivă, Nicolae Suci își consolidează structura spirituală de-a lungul traseului existențial. Cetățeanul și scriitorul, liderul politic și activistul cultural, profesorul și pedagogul se regăsesc într-o deplină osmoză, acționează sinergic în viața lui Nicolae Suci, iar personalitatea sa complexă se reflectă în disponibilitățile multiple ale operelor sale din care irump sensibilități, poetici, viziuni dintre cele mai diverse. De la ochiul obiectiv al realistului la hipermetria

postmodernului care integrează lumea cu valorile răsturnate într-o distopie ce se impune drept normalitate. De la vocea individuală la vocile multiple și de la autorul demiurgic la autorul aflat sub tirania personajelor, iată doar câteva dintre aspectele definitorii pentru arta scriitorului Nicolae Suci. Vine apoi criticul, exegetul care acordă importanța cuvenită calității literare a operei și, ca un profesionist cu patalama ce este, o filtrează prin grilele teoriilor literare, scoțând esența mesajelor și mecanismul po(i)eticilor literare. M-am bucurat și eu de aprecierile critice ale Domniei Sale, atât pentru roman, cât și pentru poezie. Observații competente, pertinente, intuiții și analize excelente, survenite în urma deosebitei atenții acordate tehnicii de lucru și mesajelor, deopotrivă.

Nicolae Suci, omul de litere, omul de cultură, omul înzestrat cu o specială acuitate care-l face capabil de surprinzătoare observații pe care le îmbracă în umor, a împlinit frumoasele șapte decenii de viață bogată și pe deplin liberă în spirit și acțiune. Cele șapte decenii de viață sunt echivalente cu șapte stâlpi ai înțelepciunii acumulate cu aviditate, cu rost și asumare, iar opera rezultată în acest fertil deceniu șapte oferă o excepțională mostră despre cât de profitabilă este evaziunea în scris. Spun evaziune, căci ce altceva poate fi actul scrisului, decât o evadare în lumile ficționale, construite după propria logică, având grijă ca realitatea să se regăsească și să fie recognoscibilă, în ciuda epicului dublu și a distorsiunilor inerente ficțiunii. Nicolae Suci are merite excepționale în crearea unor clone distopice ale societății reale, aș spune că poate fi considerat chiar specialist în distopia românească, toposul său elocvent, Izbeliștea, bucurându-se de o simpatică celebritate între toposurile literare din ultimii ani.

Cu bucuria că am onoarea de a mă putea considera ca făcând parte dintre prietenii Domniei Sale, îi fac o urare de suflet, dorindu-i forța nestăvilită de creație și inspirație bogată, semnele sănătății depline ale unui scriitor prolific și valoros! La mulți ani, Nicolae Suci!

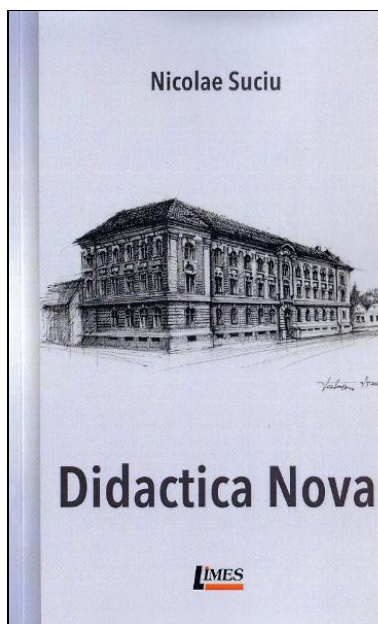
Cu prietenească afecțiune și sinceră prețuire,

VALERIA BILȚ

ANTI-DIDACTICA

Romanul DIDACTICA NOVA (apărut la Limes, 2021, ediție revăzută, întrunind efectele epice a 3 volume anterioare apărute sub titlul polemic: *Sindromul de exaltare în Sud-Estul Noii Europe*) are la activ un set de ecouri critice concludente ca test de valoare, a viziunii ca și a puterii de expresie.

Editorul Mircea Petean vede romanul construit pe „module”, contrapunctic, dezvăluind, cu o „forță satirică *criminală*, slăbiciunile unui sistem de învățământ decerebrat”. Pagini „de un umor nebun... dau contur lumii groțești din țigănite, un soi de Nou Macondo hilar, absurd, vulgar”. Cartea inculcă „o viziune dominată de un spirit critic necruțător”. Pentru Răzvan Ducan viziunea prozatorului se înscrie între relativism și reducere la absurd: „el probează... relativitatea lumii în care trăim, unde nimic nu e bătut în cuie, totul putându-se reinterpretă sau chiar anihila, prin negare la absurd, prin aprobare la absurd, printr-o gândire analitică, unde particularul răstoarnă generalul, iar partea infinit-zecimală din întreg răstoarnă întregul”. Zenovie Cărlugea trasează, printr-un efort analitic extins, trăsăturile unei „comunități de o vitalitate debordantă intrată în febra marilor prefaceri postrevoluționare”, în special „față cu impactul înregistrat de deschiderea europeană, culminând cu intrarea României în U.E.” Ștefan Melancu, într-o apreciere de ansamblu a prozatorului, constată „o demiurgie a cuvântului, a cuvintelor *stricate* care o iau razna pe lângă zarea autorului, într-un imaginar care pare a-i scăpa acestuia însuși.” Considerații de sinteză avansează Lorinczi Francisc-Mihai: „totul e teatru la Nicolae Suci, e scenă”; „la Nicolae Suci domină ideea donquijotescă”; „personajele aparțin unui social satirizat”, unde salvarea survine „prin absurd, prin acceptarea ridicolului”; personajele se înscriu într-un „timp elastic de sorginte proustiană”. Concluziv, autorul îi apare „preocupat de omul interior”, „ființa profundă”, delinată cu o „capacitate de analiză” și ea „profundă” - sistem de referință extras din arealul modernității. În câteva succinte remarci dintr-un

„Jurnal de realitate”, Darie Ducan semnaleză „criteriul estetic îmbrățișat cu reportajul și gazetăria”. Consideră *Didactica nova* „un imens colaj”, joc de „abundență parodică”, tentativă epică „fără ceva asemănător în ultimele două decenii” și (precauție atent dozată) „într-un anumit sens, aproape o capodoperă”. În prezentarea mai amplă din postfața romanului, Ștefan Borbely aduce în prim-plan amplitudinea epoeică a romanului, o „romiadă” a timpului nostru, „epopee comică cu firițele de sarcasm vitriolant ce curg dinspre Matei Vișniec (omul-pubelă), Țiganiada lui Budai-Deleanu și Istoria ieroglică a lui Cantemir”. Criticul avansează, de asemeni, „impresia de scriere diaristică”, distincția între „voci ficționale și vocea autorului”, apreciind tenta eseistică drept critică a corectitudinii politice promovate de Școala de la Frankfurt, „o stafie neomarxistă care bântuie prin lumea de azi”. Tot Borbely mai remarcă și capacitatea de analiză intelectuală în prezentarea „vociilor interioare”, ale unor dascăli ce refuză uniformizarea. Critica sistemului de educație autohton este asimilată demersului cioranian de de-compunere, abordare sceptică a pretențiilor goale ale „reformismului” nostru continuu.

*

În opinia proprie, raportat la configurația celor 3 volume, romanul lui Nicolae Suci este un produs de abordare critică la adresa formelor preexistente, derealizare a percepției

comune a realității, concomitent cu tentativa de a avansa o viziune nouă, de inspirație postmodernă.

Apărute separat, profilul secțiunilor *Sindromului...* se conturează ca un întreg, impunând unitatea într-o diversitate de teme narative.

În „*Sindromul de exaltare sau romanul hibrid*” remarcăm, relativ la volumul întâi, „registrul experimental” al compoziției, șarja critico-ironică a relatării, atmosfera de „bălci” epic, de circ, panoptic figurativ. E vizibilă metoda anti-narativă, intrarea într-un timp al non-acțiunii, staticizat. Se impune istoria cvasi-mitică a orașului-lume, un real ireal, saturat de imaginar. Se dagajă mai multe toposuri, între care cimitirul – loc al existenței „mai jos de profanul acestei lumi”, în „subprofan”. Un „demon al relativizării” antrenează schimbarea. Aparențele sunt zdruncinate, pretinse adevăruri – destructurate. Ierarhia sugerată opune profanul și spiritualul. Autorul dezvoltă, în locul epicii standard, o proză de idei, a „vociilor interioare”. Recunoaștem „demersul antinarativ postmodern” generând „post-realități” asumate ca tot atâtea „măști ale autorului”. Relatarea se înscrie în formula romanului-eseu, optimă pentru procesul de „hibridizare a epicului”. Ceea ce obținem este o „narratio militans”, de parafrază și opinie, partizanat indirect. Proză „hibridă” în stil postmodern este episodul pamflet despre „omul cu jumătate față de bou”. Evoluând de la circ la stradă, anormalul devine normal, cu o simbolică trimițând la omul oficial, VIP-ul sau dictatorul – ipostaze-suport ale metaforei monstrului. Cantonat pe linie „ironico-eroi-comică”, romanul convinge și în „tonalitate gravă”.

„*Demiurgie și deriziune*”, comentariul meu la *Sindromul... II* avansează ca ipoteză „criti-ficțiunea”, formulă epică „neomodernă”. Se reafirmă ciclul „destructurare/restructurare” și atmosfera de „șantier al ideilor”. Impune „imaginația ludică inepuizabilă”, comedia erorilor perindate în reclamațiile părinților agramați ai elevilor liceului. Limbajul e fisurat de anomalii. Redundanța e generalizată.

Domină pleonasmul, „șarja comică, sarcasmul, caricatura”. →

IOAN MARCOȘ

Romanul în roman - "microromanul comunității rome" apare ca o "frescă de proporții a unui mediu specific", "nouă groapă", imagine a lumii ca spectacol. Perspectiva, pe alocuri demiurgică, balzaciană, e adoptată și ea experimental; ubicuitatea, omnisciența sunt în fond truate. Personajele sunt expresia mediului în care se manifestă. Caricaturale în lumea Țigăniei (ca bătrânii Pompil și Beju, sfâșiați între prietenie și ură), complexe, sofisticate în medii mai elevate, precum profesorul de liceu Dinu, fire introspectivă, neîmpăcat cu atmosfera de restricții artificiale a școlii. Lungul episod al meditațiilor sale despre natura existenței, în prezența imediată a unui schelet "material didactic" trimite, între altele, la "apocalipsa oaselor", sau la tema faustică a pactului cu diavolul. Distrugerea, în final a scheletului e spargerea simbolică a oglinzii, purtătoarea proprie-i imagini, ca și a limitelor sale.

Cu *Fapte și interpretări* (comentariu la *Sindromul...* III) regăsim prezența unui autor care "forțează constant limitele". Romanul (re)confirmă impresia de "frescă eroicomică, budai-deliană". E o pledoarie anti-centru, pentru "valorile marginale". Se continuă sondajele de mediu ("liceul nostru", cartierul romilor – Țipenia). Volumul al III-lea pune accent pe interpretarea evenimentelor (înaintea faptelor – optică de sorginte barthesiană). Ne confruntăm cu o imagine deliberat impură, eseistică. Vocea auctorială e înlocuită cu vocele personajelor în dialog exterior, interior, ori citate după surse. Personajele sunt, altfel spus, autonomizate, ele pretind chiar a-l „crea” pe autor - proces de intertextualitate. Rezultatul e un produs compozit, de subiectivități concurente. Tehnica autorului e inversă celei moderne, autorul devine opac, ascuns sub masca personajelor. Narativul major (modern) e înlocuit de „istorisiri mărunte”. Romanul „văii” romilor are tușe tari, caricaturale, întrunește „armonii disonante” (postmoderne). Metafora grotescă, oferă oportunități de extindere la dimensiuni ciclopice (europatul soților separați, fiecare la câte un capăt al Europei migrantilor). Autorul extrage efecte tari „din zona vulgarului și negativității”.

Incursiunea în viața cartierului Țipenia e condusă de anti-eroii caricaturali, abordând teme actuale în termeni suburbani plini de o dură expresivitate. La polul opus e compoziția mito-narativă (istoria lui Cuitu, zis Marmelada). Cu fină ironie, autorul își construiește propria lume rural-mitologică, nou Macondo al subculturii de masă.

*

La o privire de ansamblu, considerând valoarea unitară a romanului (pusă sub semnul noului titlu: *Didactica nova*), ea e dată de continuitatea referirilor la educație așa cum aceasta apare în experiența autorului deferită personajelor, pe două paliere: educatorii-dascăli și părinții elevilor. Intențiile și orizontul părinților sunt înregistrate caricatural, prin seria de imixtiuni/reclamații, cele mai multe de un favoritism posesiv, ridicolul situațiilor provenind din neînsemnătatea „ofenselor” semnalate de aparținători. Părinții romi, marginali ca etnie, educație și condiție socială își expun cu aplomb opiniile, apărându-și cauza fără teama de rizibil. Substratul reclamațiilor, insignifiant, lasă loc de manevră pentru efectele comice – de limbaj, dar și de caractere, de situație. Didactica nouă este didactică veche reșapată, trecută prin ciclul nesfârșit al intențiilor de reformă inefficiente sau eșuate. Sistemul ca întreg este supus unei ample, intense canonade, într-o serie a ironiei condusă cu un talent genuin al simulării sarcastice. Exemplele abundă, într-un scherzo compozițional de autentică inspirație epică. Majoritatea faptelor reclamate sunt intimități inavuabile, efectele comice provenind din aducerea lor în percepția publică. „Pagina de Web” a liceului e plină de incriminări „părintești” justițiare, împingând desfășurarea procesului de educare la limita imposibilului. Ridicolul numelor (de regulă cosmopolite, amintind localități, vedete, evenimente din mass-media) infirmă din start pledoaria reclamanților. Atmosfera e de bâlci al pretențiilor nefondate, spirit de ceartă, dezordine, false priceperi arogate fără complexe – o anti-didactică zgomotoasă. Însemnele identitare înscriu (non)caracterele într-o galerie a negativității. Părinți și elevi se definesc prin fapte ieșite din canon, dar mai ales interpretări excentrice.

Infernul la N. Suci e fiziologic: o mamă protectoare ia apărarea fiului "constipat"; mama fetei cu I.Q. ridicat cere înțelegere pentru menopauza prelungită a acesteia; eleva din reclamația altei mame și-a întrebat profesoara dacă ea are schelet etc. Agresivitatea verbală e adesea însoțită de cea fizică: o altă mamă reclamă pe elevul Pifu, care pune mâna pe "burlantu" fetei sale Sidonia; mama unui băiat se plânge de altă mamă, care l-a amenințat "că-i rupe o ureche de jos jos"; elevul Coifu bate măr pe profesorul de "arimetică". Măsurile propuse sunt mai totdeauna radicale: cineva cere desființarea grădinii zoologice a școlii. Se cere și desființarea paginii de web, declarată inutilă și dăunătoare. Fata altei mame pretinde ca noțiunile predate (ex. longitudinea, latitudinea) să poată fi arătate.

Tagma dascălilor e supusă și ea tirului critic, mai ales în cazul celor care se supun fără discernământ presiunii sistemului, promovând (ca directorul Umbră) sau acceptând uniformizarea. De cealaltă parte opoziții, apărătorii independenței de cuget, cei care-și ascultă „vocea interioară”, rezistând la presiuni, în apărarea „reliefului” individual, au parte de o prezentare simpatetică. Demersul de analiză extinsă e rezervat personajului central, profesorul Dinu Grama, un aparent excentric care aduce acasă un schelet uman – material didactic dat la reformă din rezerva școlii, riscând o ruptură majoră și divorțul de soția Areta. Multele incursiuni în destinul său biografic (între care periplusul singuratic prin cimitirul orașului, luarea la cunoștință de cazul ciudatului fost dascăl Cuțari, alcoolic lucid, cu familia destrămată, cu experiențe la limita realului - are viziunea proprie a apocalipsei) dau profilului său o specială complexitate. Relația sa de prietenie cu pictorul Denis, talent mediativ și prolific, cu numeroase proiecte artistice, parte eșuate, parte realizate, este reflexia în oglinda/alter ego, prilej de clarificare a sinelui propriu și vindecare de obsesia scheletului.

Abia după ce pictorul încheie tabloul scheletului cu „umbră”, salvându-l astfel în imagine, reflexivul Dinu se eliberează de „model”, sparge scheletul și cercul dependenței de seducția acestuia. →

Alte episoade revelatoare ni-l prezintă pe introspectivul Dinu în compania fostului coleg Sergiu, în convoiul mortuar marcat de momente simbolice, simetrii viață-moarte, concludente pentru valoarea cunoașterii locului, a caselor și oamenilor urbei; apoi în dialog cu profesorul de română Corifeu, care lucrează la o piesă de teatru ce transpune istoria personajului Dinu (acuzat în fals de părinții elevei Delia, că ar fi abuzat-o) în comedie cu happy end (Dinu optează pentru opusul – sad end, de "metadramă" postmodernă); în fine incursiunea ultimă, alături de colegul Orian în cartierul romilor, pentru recenzarea copiilor care vor merge la școală în anul următor – experiență-spectacol al unui mod de comunicare care trădează "pofta de viață", dincolo de șirul lung al lipsurilor de tot felul și plângerilor aferente.

Din filiera caragialescă (sugerată de Darie Ducan) am reține nu forma, ci spiritul marelui clasic, consemnat în butada: "simț enorm și văd monstruos". Nicolae Suciu simte și el enorm și vede multe fețe ale monstruosului vieții, de la limbajul cacofonic al "marginalilor", la monstruoasa corupție socială ("vocea inginerului" Vasi) ori urâtenia caracterelor ciocoiești din conclavul sus-pușilor la un concert simfonic, indiferența cinică în fața suferinței celor declassați, ascensiunea progresivă a "omului cu jumătate față de bou" (anormalitate normalizată) ș.a.

Atitudinea critică în fața realului e și față de tehnica narativă modernă, acel "grand narrative" vizând profunzimile. Formula de dispunere a materialului epic la N. Suciu marchează mai degrabă o revenire la orizontul vieții zilnice, redat în pasta densă, de colorit pictural, tablou expresiv al realelor. Realitatea nu e dată în parametri imuabili, ci apare ca o "realitate TV", "coafată", manipulată pe varii forme de simulare, realitate de obiecte, nu "arhetipuri". Din arealul percepției moderne autorul menține un "dincolo" de lucruri, substanțial. Identitatea acestuia e însă și ea constant chestionată. Viziunea proprie se degajă din confruntarea cu altele posibile. Ni se oferă trimiteri la "voci" autoriale probabile (un Vișniec, Ionescu ori Cioran), rezultatul fiind o

versiune voit compozită, intertextuală.

Efectele de regie sunt prezente în subtext, unghiul de perspectivă se schimbă în dinamica unor pasaje scurte ce păstrează impresia trecerii. Interpretarea condiționează realul. Reclamațiile creează adevăruri, scheletul se "întrupează", timpul (narațiunea) rodește spațial, devine vale de locuire. Marginea iese în prim-plan, contestă centrul, își este sieși centru și măsură.

Ficțiunea postmodernă din *Didactica nova* este anti-autoritate, centrul orașului (Izbeliștea) e lăsat la o parte, rămâne o prezență indirectă, în vreme ce Țipenia, marginea, cartierul de sub deal (timp) ajunge, sub efectul relativizării, o enclavă centrală.

O confirmă impresia celor doi dascăli în deplasare cu recenzarea școlară, în valea romilor, ce le apare suspendată înafara timpului aici încă răbdător cu oamenii. Privirea de sus, cvasi-demiurgică, alternează cu cea de prim-plan, detaliată, - suită de imagini ale deriziunii, cruzimii, disputelor politice sau personale, într-un proces continuu de adaptare la realitățile tranziției postcomuniste.

Formula eseului are un efect integrator, spre o totalitate epică, aluvionară.

Lumea de sub deal, așezată în pantă, se aglomerează ca realitate în exces, hiper-realitate. Autorul purtător de sens al ficțiunii moderne rămâne aici în plan secund, postările pe blog sunt autonome, dezbatarea epică are valențe scenice (ca în dialogul Dinu-Corifeu despre o potențială piesă). Perspectiva autorială se divide în cele parțiale, ale personajelor, ficțiunea sugerând autorul ascuns, purtător de mască, opac.

Excepția aparentă – prezentarea comunității romilor – e infirmată de limitarea drastică a relatării, redusă

Hoghilag, 202

frecvent la indicații scenice minimale, didascalii. Dialogul se dovedește de multe ori o comunicare ratată, ca aceea între bătrânii Pompil și Beju care pornesc de la subiectul "hormoanelor", se contrazic asupra a ceea ce scrie ori nu scrie în "Cartea Sfântă", ca apoi să se a-tace virulent pe tema veche a neînțelegerii lor – dreptul moral asupra aceleiași femei. Imposibilitatea comunicării apare direct în scena de umor absurd a altercației verbale între autorul-cumpărător și vânzătoarea dintr-un supermarket, care de la subiectul mijloace de încheiere haine și stocarea lor adecvată trece brusc la disecarea monologală (și monomană) a expresiei „Mărie cu pălărie”.

Dealtfel, între aspectele deconstrucției aplicate ficțiunii moderne, autorul acordă o specială atenție demontării limbajului. Promotor constant al interogării, testării cuvintelor, el chestionează astfel și faptele pe care acestea le reprezintă. Prezentul, în viziunea sa, este lipsit de substanță. El se va reproduce, probabil, ca un viitor neesențial, fără consistență. Asta dacă anti-eroii din Izbeliștea și cei din Țipenia nu se vor preschimba în campioni reali ai înnoirii. Dacă liceul urbei – cu moț sau fără moț – dar dedicat, va preschimba misiunea cvasi-imposibilă a educației într-un adjuvant efectiv, maieutică a învățării, didactică autentică.

Critica formelor fără fond din educație e la Nicolae Suciu miezul unui demers critic mai larg, țintind societatea care le face posibile, comunitatea care le promovează, ca și cuvântul, limbajul ce le dă expresie. Idei noi la vremuri noi – aceasta ar fi formula unei viziuni polemice în raport cu anomaliile sistemice ale post-modernității. O formulă epică flexibilă pe care Nicolae Suciu o cultivă lipsit de complexe. *Comedia sa umană* e și comedie a Cuvântului.

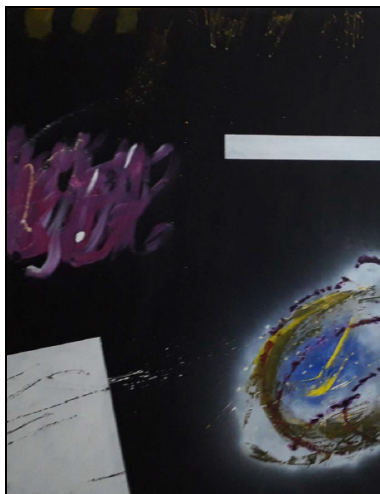
La Casa Memorială „Jon Pop Reteganul”, 2021

Nicolae Suci, ca autor dramatic

(sau Ce-ar putea fi „nou sub Soare”, pe scenele românești?)

Faptul literar de a se consacra printre contemporani, iar, pentru posteritate, de a rămâne drept reprezentanții altui gen și a altor specii literare, nu i-a împiedicat pe cei mai mulți dintre scriitorii de a cocheta, cât de cât, și cu teatrul. Nicolae Suci nu face excepție, fascinația pe care o poate avea doar scena atât asupra spectatorilor, dar și asupra celui care simte nevoia de a crea această fascinație, prin scris și nu numai, fiind recunoscută aproape unanim. Aș îndrăzni să spun că aceasta a fost chiar prima dragoste literară a scriitorului pomenit. Nu există nicio îndoială, teatrul trebuie jucat, nu citit. Dacă știi că autorul este la origine, profesional vorbind, profesor, nu este de mirare că a început cu teatrul scurt, tablouri pe care le concepea pentru trupa școlii, primii actori care i-au jucat piesele fiind elevii. Veți găsi în domnul Suci un scriitor extrem de ager, cu atenție stereo, sursa predilectă de inspirație a dramaturgului fiind limbajul nostru cel de toate zilele, ca formă și ca fond. Și v-aș da un sfat: dacă întâmplător sau nu, îl veți întâlni, aveți grijă cum vă exprimați, veți vedea licărind brusc ceva în spatele privirii, nimic nu-i va scăpa, vă va încondeia ... La prima vedere, este bizar să constatăți cât de puțin teatru se scrie, cu toate că tentația acestui gen bânuie în continuare. Ca să merite a fi scrisă și a rămâne în istoria literaturii, o piesă trebuie să aibă șansa de a fi jucată, adică să beneficieze de grația de a deveni spectacol prin mijloacele (muzică, decoruri, lumini, sunet etc.) care, adresându-se mai multor simțuri în același timp, îi hotărăsc soarta deja de la premieră: succes sau eșec. Tocmai de aceea, nu vă ascund că, după ce i-am citit piesele și după ce, descoperind locația Teatrului Dramaturgilor Români din București, unde am asistat, cu încântare, la câteva spectacole (de ex. “Despre tandrețe”, a lui Matei Vișniec) am lăsat ex-directorului câteva dintre piesele d-lui Nicolae Suci, recomandându-l pe autor, considerând că acolo este și casa lui, că acolo i-ar fi locul potrivit.

Teatrul scriitorului Nicolae Suci este un teatru de început de veac XXI, autorul însuși declarându-se un admirator, înrudit spiritual cu Matei Vișniec, dar moștenind ceva și de la Samuel Beckett – după cum observă, cu pertință, în “O impresie fugară”(2015) și domnul Mihai Ardelean - prima piesă tipărită, într-un act cu 6 scene („Eurogroapa”) fiind scrisă la începutul anului 2010, cu câțiva ani după intrarea țării noastre în UE, un teatru de răscruce de vremuri, dar un teatru cu reminiscențe, așa cum afirmă unul dintre ante-comentatorii mei, domnul Darie Ducan, “un teatru nou de stil vechi”, comentatorul descoperind afinități între piesele (“Morfologia galopului”, „Nevoia de stereotip”, „O lume cu raita-n sus”) și cele ale lui Teodor Mazilu, Ion Băieșu sau, prin abordarea “zonei funcționării”(„Nu vă faceți sânge rău”), afirmă același comentator, similitudini cu Paul Everac și Caragiale. Apropierea de inegalabilul Caragiale vine, mai ales - afirm eu - din aplecarea asupra limbajului surprins în jur, distilat, apoi malaxat, alteori îngroșat pentru a obține umor. Apropierea de Caragiale vine și din importanța pe care o acordă, în permanență, alegerii numelor personajelor, de un pitoresc și de un haz rar întâlnit la predecesori, sugerând emfaza (Feodalia), prețiozitatea, “nuca din perete”: Copan Ludovic Șal, Rață Ivone Belea (“Recensământ”) sau amuzându-se împreună cu soarta care le potrivește pe toate, după calapod: paznicul cimitirului se cheamă “Cimitir” și discută cu Antigona (“Luați pământul

Vasile Tolan, Fără titlu

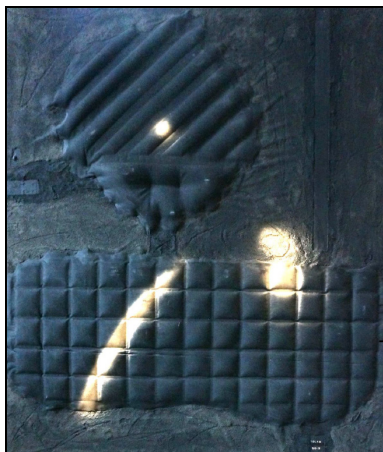

de pe tata”), domnul Ciorap (“Programul de exterminare”), este în dialog cu funcționara, alte nume uluiesc prin ingeniozitate: Ghebenele, Stativele (“Vrei să previi Alzheimerul?”). Un talent special demonstrează autorul în alegerea didascalilor. Diacronic vorbind, la acest capitol, scriitorul se rafinează pe parcurs: de la indicațiile cumiți, firești, din piesele de început (“flegmatic”, “râs fals”, “zâmbet generos”) la cele de tip metaforă pură: “cepe-n loc de ochi”, “ceață”, „pișcăcios roșu”(“Exercițiu de convingere”), “buboi” (“O lume cu raita-n sus”), “conopidă fiartă”, “gogonea murată superficial”, “cu bețe de chibrituri în ochi”, “cuțitul la os” (“Exaltarea întâmplării”), care te fac să zâmbești fără să vrei și să-ți imaginezi neapărat cât de bine i-ar sta piesei jucată de actori mari, expresivi, talentați. Filiera relativ beckettiană se simte nu numai din alegerea, ca spațiu de desfășurare, în locul șanțului (“En attendant Godot”), a gropii (“Eurogroapa”, “Luați pământul de pe tata”) sau a buncărului latrinal (“De-a teatrul sau”), dar și din atmosfera generală, dintr-o așteptare nedefinită, din quiproquo-urile ce rezultă din schimbul absurd de replici, lipsit de comunicare efectivă. Diferența majoră ar fi că, La Beckett, cele două personaje, Didi și Estragon/Tarhon care își țin de urât așteptând, știu, în principiu, că cel așteptat este, destul de transparent spus, “Godot”, pe când personajele scriitorului Suci așteaptă și ele, fără să știe bine ce. Există și o evidentă suprapunere de elemente sartriene, în compunerea unora dintre personaje. Mă gândesc la Adam→

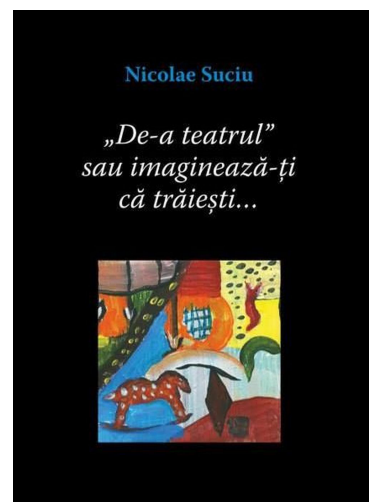
CRISTINA-RODICA MAZĂLU

Adam care, prin repetarea permanentă a cuvântului „Pouah!” nu face decât să exprime un dezgust existențial dublat de indiferența inerentă acestuia, precum în „Greața” lui Sartre. Am în minte, de asemenea, pe de o parte, personajul din „Imaginează-ți că trăiești”, captiv în buncărul pentru colectarea dejecțiilor, fără speranță de a mai scăpa, filosofând asupra existenței cu Sinele său, iar, pe de altă parte, personajele sartriene din „Huis clos” sechestrate într-un spațiu închis unde atât refugiul în trecut, cât și speranța cu privire la viitor, le sunt interzise. Personajul Wolfgang Gerard din piesa „Mengele”, cu toate alter egourile sale, în plin proces de conștiință, care-l va duce, în final, la sinucidere, poate fi comparat cu personajul sartrian Goetz, inițial geniu al răului („Le Diable et le bon Dieu”), care își caută salvarea încercând să compenseze prin binele actual sau cu Franz Gerlach, fost ofițer nazist, din „Sechestrații din Altona”, care, și el, se va sinucide fără dorință de glorie. Personajele scriitorului Suciu sunt alese fie din zona pensionarilor care-și caută pretext de supraviețuire, fie profesori fără orizont, fie semidocti care fac trimiteri culturale, precum personajul Disi care-l instruește pe mai tânărul Lisi, pomenindu-i de Hamlet, de Bruno și Grubi fără de care, mai nou, gropile nu pot fi săpate, fie personaje care au auzit că există drepturi ale omului, încă „nedescebălite” total, neînțelegându-le „ca tot omul vaccinat” („Exercițiul de convingere”) și care găsec soluția, salvarea, respectiv mântuirea, sunând, în ultimă instanță, la 112... Problematika abordată de teatrul lui Nicolae Suciu s-ar putea încadra ca anamneza unei existențe dominată prin limbaj, suferind consecințele unei comunicări defectuoase: absentă, incorectă sau imperfectă. De aici rezultă birocratismul (formalitatea, aplicarea habotnică, robotică a unor legi prezentând adesea omisiuni, scăpări sau imperfecțiuni în formulare), mici conflicte săcâitoare derivate din neînțelegerea intenției celuilalt („Vrei să previi Alzheimerul?”) Există și personaje care se revoltă căutând, conform dictonului „cui pe cui se scoate”, soluții de același rang cu problema: la birocratismul deranjant, se răspunde cu birocratism adecvat,

adică ne acoperim cu adevărinite. („Cerere de deces”, „Nu vă faceți sânge rău”). Autorul intuiește cu acuitate, încă din 2017, importanța vaccinării în înțelegerea lesnicioasă a lucrurilor: „Și nu înțelegi, ca orice om vaccinat, că șefa cea mare, adică șefa șefei mele, are dischinezie jubiliară, punct?” („Nu vă faceți sânge rău.”) Din înțelepciunea contemporană a personajelor din aceeași piesă, mai culegem: „Contribuabilul caută suflet, comunicare, domnule, nu pac! Contribuabilul vaccinat și întreg la fire, vreau să spun.” Sau: „Trebuie să mergem în pas cu lumea. Dacă lumea de pe întregul mapamond e, în general, stresată, ar fi caraghios ca tu, de unul singur, să fii nestresat sau mai puțin stresat”. Această frază aduce cu celebra replică a lui Caragiale: „De ce să nu avem și noi faliiți noștri?!” Piese se termină, frecvent, cu un fel de scandare a unui cuvânt, cadențat silabisit. Victime ale pomovării „rolului taumaturgic” al cătușelor, oamenii ajung să ceară ceea ce li se „cuvine”: Vrem că-tu-șe! Vrem că-tu-șe! („Vrei să previi Alzheimerul?”) „Știi cum e lumea?! Procură un obiect nu pentru că ar avea nevoie de el, ci pentru că acel obiect se cere pe piață.” („Glasul cenușii”) Oamenii înșirați în fața Primăriei, („Eurogroapa”) cer în cor: „Vrem si-criu! Vrem si-criu!”, nu pentru că ar avea vreun chef să moară, ci pentru că îndeplinesc condițiile, nu vor să rateze ocazia! Nu mai puțin amuzante sunt și unele asocieri de cuvinte în spirit pur ardelenesc. Astfel, captivul din buncăr, referindu-se la Făt-Frumos din basme, cel așteptat, filosofează:

Vasile Tolan, Fără titlu

„Măcar dacă rămânea acolo, la Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte... *Zăpăcitu’ dracului...*” Sau există o diferență de nuanță, de finețe între „Măi, domnule !” și „Măi, omule!”, amândouă fiind formulări ardelenesti, a doua mai caldă, mai umană. Deși mesajele explicit formulate în piesele domnului Suciu sunt rare, ele există totuși. Astfel, în „Recensământul”, găsim următoarea cugetare a unuia dintre personaje: „Eu cred că în Universul acesta fără margini, mai importantă este o facere de bine, decât alte multe lucruri care aduc satisfacții de moment”, iar la final, „Fapta bună va trăi în veac!” Desigur că, în fond, mai nimic nu este nou sub Soare, în ocurență putem găsi în aceste piese urme de precursori, dar, cu toate că pentru generalizare, autorul sugerează tehnica păpușilor rusești (un părculeț dintr-un parc un pic mai mare care, la rândul său...) marca autenticității locale este pregnantă prin abordare, curajoasă prin plasare și originală în expresie. Așa cum fragili fiind, copiii își lasă imaginația purtată de basme în care personaje cu puteri supranaturale rezolvă, ca prin minune, obstacolele, tot așa imaginația adulților se cufundă în absurd, atunci când logica nu poate găsi remediu la orice.

Bibliografie:

Piese de teatru ale autorului
 Elena Gorunescu - Le théâtre français au XX- ème siècle
 Histoire de la littérature française (volume 3)
 Samuel Beckett - En attendant Godot
 Mihai Ardelean - O impresie fugară
 Darie Ducan - Prefață la volumul “O lume cu raita-n sus”

Vatra veche dialog

DANIELA ZECA BUZURA
„Adăugându-și și Buzura,
numele meu nu și-a sporit
rezonanța, ci sufletul meu s-a
înmiit”

-Te-ai născut la Monte Carlo. Azi poate suna firesc, când românii au împânzit lumea, dar înainte de 1989, sună destul de ... ezoteric. A fost lung drumul de la Monte Carlo la București?

-Ezoteric nu e locul în care m-am născut, ci poate doar faptul că, apărând în alt spațiu decât acela, sunt puține șanse să fi supraviețuit. M-am născut mai devreme decât cele două luni ale unui copil normal, iar în România acelor ani, de multe ori, asta, era fatal. Tatăl meu construia acolo o platformă industrială. Nu există un alt mister. Mai bine de un sfert de veac, am evitat să vorbesc despre locul nașterii mele și nu aș face-o nici acum, dacă cineva nu ar fi descoperit ce și cum și nu ar fi divulgat pe Wikipedia.

În comunism, acest Monaco mi-a adus numai și numai încurcături și suspiciuni, așa că, din instinct de autoapărare, răspundeam oricui într-un mod amețitor și derutant, încât, punând datele cap la cap, nimeni nu mai înțelegea mare lucru: spuneam că am apărut la Reșița, la Burdujeni, la Arad, la Ploiești, la Slănic, la Slatina - locuri prin care nu fusesem niciodată, dar îmi plăcea mult să mi le închipui, cu mine cu tot.

În 2003, tocmai începusem să fiu asistent la catedra de presă a Universității din București și am plecat cu studenții pe Coasta de Azur. Câștigaseră un concurs de jurnalism și atunci am pus talpa întâia oară în Monte Carlo. Nu am avut absolut niciun sentiment de deja vu. Mai mult decât atât: în timp, mi-am dat seama că, mai mult decât de o destinație sau de o geografie, sunt atașată de o

limbă, iar eu aparțin fără rest, limbii române.

-A fost mai întâi Filologia și apoi Jurnalistica. A fost mai întâi cuvântul și mai apoi imaginea. Te-ai simțit vreodată ca între Scilla și Caribda?

-Nu, a mai fost ceva: între cuvânt și imagine a stat vocea. Am făcut cu mare pasiune câțiva ani de radio, înainte de a vira către jurnalismul de televiziune și am fost și am rămas îndrăgostită de vocea umană. O consider și azi o amprentă miraculoasă și totdeauna revelatoare a universului celui care vorbește. Cât despre Scilla și Caribda, îmi este foarte cunoscut acest „confort”. Am să răspund printr-o poveste: într-o seară, o prietenă m-a invitat să gust niște paste pe care tocmai le pregătise și care erau atât de gustoase, ca preparate într-un restaurant cu trei stele Michelin. Am laudat-o și atunci ea m-a surprins cu o mărturisire, spunându-mi că, opt ore pe zi, la biroul unde lucrează, are o profesie, dar pasiunea și vocația ei se arată în bucătărie. Era sigură de asta și am invidiat-o oarecum, pentru că mie îmi e atât de dor de televiziune când sunt doar scriitor și atât de dor de singurătatea în care rămâi doar cu paginile tale, când mă aflu în platoul de televiziune și nu scriu.

-A fost mai întâi poezia și mai apoi proza. Ce a declanșat schimbarea de paradigmă a creației? Cum a venit „seducția” prozei. Unde a rămas poezia? Cum și-au făcut loc tentațiile criticii literare?

-Am un imaginar sonor și, într-o bună zi, proza a început să vorbească cu mine. Pur și simplu am auzit-o, iar acela a fost momentul în care am început să încerc să împac poezia, care s-a sublimat în poveste, cu ceea ce voiam, mai nou, să spun. Acest lirism care a rămas ca un fel de foc îngropat, cred că e, totuși, o marcă a romanelor mele. După asta, critica literară a venit, probabil, și ca un exercițiu ex catedra (predau de aproape 20 de ani), dar și din nevoia de a te exprima, după ce i-ai citit pe atâția alții.

-Ca unul care a slujit un deceniu și jumătate televiziunea, aș îndrăzni, oricâte satisfacții ar aduce, să spun că televiziunea nu e doar „hoț” de timp, dar și o lume care poate ușor deturna traseele unor destine. Ce înseamnă televiziunea în

biografia Danielei Zeca-Buzura? Când îți faci loc și pentru scris?

-Nici eu nu fac o excepție. Televiziunea m-a deturnat și pe mine, fără îndoială. Să zic azi că aș fi putut scrie mult mai multe cărți și mai bune dacă nu m-aș fi dat pe mâna televiziunii, ar suna ca o scuză, iar scuzele sunt totdeauna la îndemână. A fost și este o narcoză căreia nu i-am putut rezista. Precum literatura, și televiziunea mi-a promis mai multe vieți laolaltă, pe care altfel nu le-aș fi putut trăi. Să nu mă întrebe nimeni dacă regret sau nu: răspunsul e ca acela de după o mare iubire: ai avut-o, cu toată vâltoarea ei, dar dacă nu o aveai ?

-Teza ta de doctorat a acordat atenție unui gen care, dincolo de excepțiile sonore, a fost împins spre periferia istoriei literare. Ce te-a atras spre studierea romanului polițist?

-Teza mea de doctorat, făcută „pe bune”, cum zic studenții, și publicată acum mai bine de cincisprezece ani, la Editura Curtea Veche, pare neobișnuită doar în context românesc. Occidentul acordă de multă vreme o atenție serioasă și constantă romanului polițist, iar regretatul meu profesor de la Litere, Paul Cornea, care a fost tot timpul conectat cu ceea ce se întâmpla în studiile culturale europene, a știut să mă facă să îmi asum această temă. A fost o muncă istovitoare, dar, pe cuvânt că a meritat. Mult mai târziu, mi-am dat seama că punând sub lupă tacticile suspansului și ale intrigii din polițier, am învățat să spun bine o poveste.

-Ai realizat sute de dialoguri la televiziune, inclusiv cu personalități ale vieții culturale. Nu te tentează să aduci în pagină de carte astfel de dialoguri? Care ar putea fi reținerile unui astfel de demers?

-Sincer, cred că ceea ce a strălucit o clipă pe ecran, poate fi palid pe o filă de carte. Ca să trec măcar într-un volum acele sute de interviuri televizate, ar însemna să le regândesc, ca să le dau un suflu nou. Nu știu când voi fi pregătită să fac asta și dacă mă convinge suficient un asemenea gest. Sunt confrăți cărora le-a reușit această trecere și îi admir, dar nu știu dacă, până la urmă, am să mă număr printre ei.

-Dialogurile/interviurile →

NICOLAE BĂCIUȚ

realizate la radio și televiziune, în proiectele tale „Ceva de citit”, „Didactica magna” și „Față în față cu autorul” te-au pus față în față cu mari personalități ale vieții publice. Cât de frecventat mai e azi dialogul în cultura română?

-Există o naturalețe și, dacă avem noroc, o bucurie, ba chiar o euforie a unui bun schimb de replici, pe care, când le pierdem, mai bine tăcem. Am mizat pe asta ori de câte ori am avut intenția să fiu în dialog cu cineva. De pildă, talk-show-ul de televiziune râvnește perpetuu la firescul unei asemenea puneri împreună a cuvintelor și ideilor, dar îi iese sau nu îi iese. De aceea, în fapt, este atât de dificil un interviu sau un dialog la televizor: peste teatralitatea implicită a unui mediu, se suprapune vanitatea unui repertoriu la purtător, cu care vîi să te arăți deștept, frumos, eligibil, disponibil. Politicienii de oriunde păcătuiesc cel mai des în acest fel. Oamenii de cultură însă - și aici îi pun deopotrivă pe scriitori, pe muzicieni, pe actori, pe regizori, pe artiști, în general - mai pot să se salveze de la stereotipii și clișee, prin generozitatea pe care le-o dă creativitatea lor. Ce vreau să spun este că e aproape imposibil să mai ai un dialog productiv, dacă ai uitat ori nu poți să admiri și ce fac alții din jurul tău, ori dacă ai uitat să ascuți. Dincolo de asta, s-a uzurat complet relația discipol-maestru, care era și ea un model de împărtășire. Fascinația dialogului nu cred că a dispărut, dar ne mai bucurăm de ea doar în enclavă și ori de câte ori izbutim să rămănem empatici. Dialogul înfloresce pe afinități electivă, combinate cu contraargumente bine temperate și conduse. Tocmai pentru că este vorba de reglaje atât de fine, cei mai mulți adoră să asiste la discordie, decât să lucreze la echilibrul unui dialog. Poate că în urmă cu zece-cincisprezece ani, la începutul expansiunii digitale, m-a sedus și pe mine împrietenirea care curgea în râuri de lapte și miere de pe rețelele de socializare, efectul de forum al atâtor platforme online, astăzi însă sesizez, ca oricine, excesul de etalare la care ne provoacă fiecare rețea în parte și singurătatea reală care decurge de aici, simulacrul de dezbatere și evanescența de sub adeziunile fiecărui like.

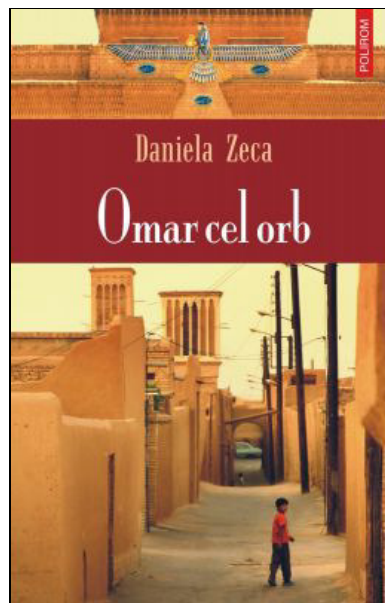
-Privind și din practică și de la

catedră lumea jurnalistică, cum ai aprecia jurnalismul zilele noastre? Dar jurnaliștii? Ce vine din urmă, ce promisiuni i se oferă dascălului de jurnalism?

-Încă avem jurnaliști foarte buni, deși profesia lor e în derivă. Acum toată lumea „publică” pe Facebook sau Instagram, dă o știre înregistrând cu telefonul un fapt sau altul. Notorietatea profesiei de jurnalist a fost domesticită brutal de ceea ce acum se numește jurnalism civic sau popular, altfel spus - expertiza profesiei a fost alungată. S-a întâmplat asta cu mai multe îndeletniciri și discipline. Tom Nichols, un eseist american, în „Sfârșitul competenței”, explică acest fenomen, avertizând asupra pericolelor noului egalitarism intelectual, adus de accesibilitatea internetului și vorbește despre acest proces galopant ca despre un „narcisism greșit orientat”, nociv pentru democrație. Ca profesor de jurnalism, ești dator să pui în discuție aceste tendințe și, mai ales, să lansezi întrebări despre valabilitatea unei cariere pândite de denaturări și pierderi care, atunci când se produc, nu sunt numai ale ei. Într-un atare context, ai o răspundere dublă: să le spui tinerilor adevărul și, totodată, să le lași intacte încrederea și optimismul cu care s-au îndreptat către o ocupație care rămăne una dintre cele mai interesante, dar care nu se poate susține fără vocație.

-Ai condus un post de televiziune cu o identitate unică în televiziunile din România: TVR Cultural. Câtă cultură mai răzbește azi în televiziuni? Ce viitor are cultura prin televiziune?

-Nu doar cei opt ani și jumătate în care am condus postul TVR Cultural, dar și experiența nemijlocită ca jurnalist de televiziune mă determină să susțin ceea ce am și scris de mai multe ori: în fapt, televiziunea

nu educă pe nimeni. Ea a avut, e drept, și o așa zisă vîrstă pedagogică, care a durat nu mai mult de douăzeci de ani, de la începuturi și până la sfârșitul anilor '80 ai veacului trecut, dar asta ține pur și simplu de „paleoteleviziune”, în termenii lui Eco. Pentru a se autolegitima și mai ales pentru a-și iniția și menține hegemonia, venerabila doamnă de azi făcea paradă de misiuni și concepte precum: obiectivitate, educare a gustului, informare corectă. Televiziunea contemporană e o eficientă industrie a divertismentului, pentru că asta aduce, între altele, profit rapid și sigur. Inițiații știu că în virtutea unui principiu al maximei democrații, Televiziunea trebuie să subscrie gustului comun, nu să pună întrebări neliniștitoare și să lase dileme nerezolvate. Acestea din urmă nu aduc nici publicitate, nici câștig. Am scris într-una dintre cărțile pe care le-am consacrat studierii audiovizualului că televiziunea de orice fel creează apetențe, nu competențe și a fost de multe ori lăudat acest joc de cuvinte, care spune un lucru simplu: îți place de pildă Egiptul, iar televiziunea îți furnizează un documentar despre Tutankamon, dar nu te face un expert în civilizația piramidelor. Această erudiție o câștigi singur, după ani de trudă, dar după ce televiziunea te-a provocat să constăți că te pasionează subiectul. Cultura, atâta câtă mai există pe ecran, aparține nișelor tematice, canalelor de televiziune profilate. În alți termeni, într-un peisaj majoritar comercial, →

serviciul public de televiziune de oriunde își mai pune problema unei misiuni reglementate. În rest, toată lumea se distrează!

-Jurnalismul de televiziune are particularitățile sale, e de neconceput înafara echipei? În ce echipe te-ai simțit mai în largul tău? Ce înseamnă „echipa” în jurnalismul de televiziune?

-Cel care își declamă eminența, spunând că poate face televiziune ca un Robinson, de unul singur, pe o insulă, ori nu înțelege deplin fenomenul, ori minte. De șapte ani par că sunt numai eu și un interlocutor, la un mic dejun televizat, transmis în fiecare sâmbătă, dimineața, de la ora 10, pe TVR2, dar cu mine e totdeauna o echipă strașnică, de șase oameni și, preț de trei sferturi de oră, gândim împreună ca un singur cap. Dar echipa în care m-am simțit în larg și în care ne-am jucat cu toții destinele, a fost aceea mult mai numeroasă, a defunctului TVR Cultural, care ar fi putut fi și azi un brand pentru România și un motiv al multora de a mai lăsa televizorul deschis. Vorbim despre o pasăre rară, care a murit pe limba ei, nu doar pentru că niște oarecare politicieni ai momentului nu i-au priceput triful, dar cei care au ucis-o cu adevărat, votând atunci împotriva ei, deși ar fi putut să o salveze, au fost ilustre nume din interiorul Televiziunii Române.

-Producătorul de televiziune mai are timp și pentru a urmări programe de televiziune? Ce te atrage mai mult din oferta micului ecran?

-Mă uit cât pot la canalul Arte și urmăresc producții ale jurnalismului cultural ori pe unde apar, dar mă dau în vânt și după emisiuni culinare, deși habar nu am să gătesc. Există un spectacol de o savoare anume al celor care prepară mâncarea și apoi o și gustă împreună cu alții, chiar la televizor. Am convingerea că poți să cunoști destul de bine un om nu doar când călătorești cu el, ci și dacă îl inviți la o masă - de aici și titlul formatului „Mic dejun cu un campion”, pe care eu l-am numit astfel și dintr-o plăcere secretă.

-Numele tău și-a sporit rezonanța pe care ai început s-o câștigi, prin poezia ta, odată cu intrarea în familia Buzura, Augustin Buzura fiind un nume cu greutate în

literatura română, dar, de la un moment dat, din 1990, și o autoritate în instituții de reprezentare culturală.

Cum te-ai acomodat în acest orizont existențial?

-Augustin Buzura e un copac cu umbră atât de deasă încât nu îi rezistă nimic sub coroană. Am știut asta de la început, din 1999, când am intrat, ca noră, în familia sa. Adăugându-și și Buzura, numele meu nu și-a sporit rezonanța, ci sufletul meu s-a înmiit, prin întâlnirea cu un spirit rar, de felul căruia nu am mai întâlnit de atunci încoace.

Ca autor de beletristică, nu am semnat niciodată cu numele de Buzura, ci doar ca Daniela Zeca. În literatură, Buzura e unul singur. Ca jurnalist, am început să fiu DeZeBe, cum îmi spune multă lume, iar în viața civilă, numindu-mă, mai nou, ca în buletinul de identitate - a devenit foarte complicat.

Eu nu mai făceam nimic singură, totul îmi dăduse de-a gata Augustin Buzura, dar mai e ceva: m-am trezit că îi port, vrând-nevrând, și pe toți adversarii sau detractorii lui, deloc puțini. Unii mă mai urmăresc și acum, când el, de patru ani, e în Cer, și pare poate mai comod să te sfădești, din motive doar de tine știute, cu cine a rămas din familie. Dar nu mă plâng. Cum orice lucru bun din lumea asta are un preț, pentru mine, acesta e reversul uneia dintre cele mai profunde și binecuvântate experiențe.

Noiembrie 2021

Daniela Zeca-Buzura (n. 1 noiembrie 1966, Monte-Carlo, commune de Monaco^(d), Monaco^{[1][2][3]}) este o prozatoare, eseistă, critic literar și realizatoare de emisiuni radio și TV de origine română. Până în august 2012 a ocupat funcția de director al postului de televiziune TVR Cultural.

Din anul 2001 este doctor al Facultății de Litere din cadrul Universității din București, cu o teză despre poetica romanului polițist, coordonată de profesorul universitar dr. Paul Cornea, publicată ulterior în volumul *Melonul domnului comisar*. În același an a devenit lector universitar la catedra de presă a Facultății de Jurnalism și Științele Comunicării din cadrul aceleiași universități. În anul 2000, după debutul în roman, decide să-și semneze opera de ficțiune cu numele *Daniela Zeca*, iar publicistica, esul și critica literară cu numele integral, *Daniela Zeca-Buzura*.

A fost realizator de emisiuni de radio și pentru micul ecran, printre care merită amintite producțiile „*Ceva de citit*”, „*Didactica magna*” și „*Față în față cu autorul*”. Începând cu anul 2003, Daniela Zeca a realizat și moderat talkshow-ul cultural „*Ceva de citit*”, dedicat actualității editoriale autohtone și care și-a propus să parcurgă drumul invers, de la operă la autor. Printre invitații s-au numărat Mircea Dinescu, Andrei Pleșu, Gabriela Adameșteanu, Nicolae Manolescu, Mircea Mihăieș, Alex Ștefănescu, Ion Bogdan Lefter.

În 2006 a primit distincția „*Personalitatea europeană a anului pentru România*” – secțiunea televiziune, acordată de Fundația EuroLink și Comisia Europeană. Din anul 2004 până în 2012 a fost director al canalului TVR Cultural din cadrul Televiziunii Române.

Cărți tipărite □ *La taclale cu idolii*, Editura Polirom, colecția COLLEGIUM. Media, 2015. □ *Omar cel orb* (roman), Editura Polirom, colecția Ego.Proză, 2012^[4] □ *Zece zile sub val / Ten days under the veil* (fotojurnal de călătorie), Ediție bilingvă, Editura Litera, 2011. □ *Demonii vântului* (roman), Editura Polirom, colecția Ego.Proză, 2010. □ *Istoria romanțată a unui safari* (roman), Editura Polirom, ediția I colecția Ego.Proză, 2009 și ediția a II-a. colecția 10+, 2011. □ *Veridic. Virtual. Ludic. Efectul de real al televiziunii*, Editura Polirom, colecția COLLEGIUM. Media, 2009. □ *Totul la vedere. Televiziunea după Big Brother*, Editura Polirom, 2007. □ *Jurnalismul de televiziune*, Editura Polirom, colecția COLLEGIUM. Media, 2005. □ *Melonul domnului comisar* (critică literară), Editura Curtea Veche, 2005. □ *Îngeri pe carosabil* (proză), Editura Coresi, 2000. □ *Orfeea* (poezie), Editura Viitorul Românesc, 1994.

(Din Wikipedia)

Mai altfel, despre **Veronica Micle** (XXIV)

Iar după nici 2 luni, la 12 decembrie a aceluiași an, un nou reproș: „*Mă hotărâsem a nu-ți mai scrie, pentru a nu te provoca la răspunsuri care mi se pare că ți le storc cu ai storce apă din piatră.*” Aceste reproșuri nu par deloc ale unei femei „*ușuratică*” (v. Iacob Negruzzi), ci a unei femei-iubită, ale unei femei îngrijorate de soarta unei legături amoroase construită cu greu și finalizată într-o iubire reciprocă asupra căreia, cu o vivacitate și chiar o agresivitate lipsită de cea mai elementară logică, o logică normală, desigur, apăsa „*asociația bârfitorilor profesioniști din România*”... Greu, foarte greu de rezistat, dacă mai adăugăm la aceste necazuri, distanța care-i despărțea pe Veronica de Eminescu: Iași – București... Apoi, pentru că se simțea oșobit și bolnav, Eminescu nu se deplasează la Iași pentru petrecerea Crăciunului 1879, ci rămâne în București, drept care, imediat după Anul Nou, în 3 ianuarie, 1880, reproșurile Veronicăi continuă: „*îndărătnica-ți tăcere mi-a zdrobit sufletul*”. Iar sarabanda reproșurilor continuă până la amenințarea Veronicăi cu despărțirea de Eminescu. Ca argument *forte*, Veronica îi pomenește (în 14 ianuarie 1880) de mulțimea de curtezani care o asaltează, drept urmare, în sfârșit, în luna februarie, poetul se deplasează la Iași pentru a mai îndulci puțin situația și a anula hotărârea Veronicăi. Informațiile, probabil venind dinspre „*echipa lui Maiorescu*”, se referă la faptul că, la început de primăvară, în luna martie, în datele 8 și 12 martie 1880, Veronica schimbă registrul... amenințărilor aducându-i la cunoștință poetului că ei îi venise „*gustul cochetăriei*”, aceasta nefiind altceva decât o șmecherie/subtilitate prin care îl lovea pe Eminescu într-o zonă a sufletului în care locuia, mereu în stare de trezie/alertă, poate chiar la pândă, *gelozia*, sentiment de care Veronica nu era deloc străină în ceea ce îl privea pe poet. Poate că el chiar avea dreptate uneori, nu știm, bănuim... Însă, ca orice ardeleană mai aprigă, Veronica scoate la atac artileria grea, astfel că, în a doua jumătate a anului 1880, ea trece la amenințări din care el trebuie să

înțealagă că răzburarea pentru toate tristețile și relele suportate de ea, răzburarea va fi urâtă și de calibru. Învinovățirea nu mai ține de bănuieli, ci de certitudini, fiindcă Eminescu, în mod conștient și tendențios, împreună cu Mite și Maiorescu, au pus la cale compromiterea ei ca femeie și văduvă pe care n-o mai apăra nimeni, situație care se declanșase la sfârșitul anului 1879, și continua, pentru ca lumea întreagă s-o disprețuiască... Din următoarea scrisoare pe care o citez în continuare, trebuie să înțelegem fermitatea sa în ce privește relația dintre ea și Eminescu. În acest sens, iată ce îi scria Veronica poetului în data de 19 februarie 1880: „*D-le Eminescu, să nu ți se pară amară scrisoarea mea, e departe de-a reflecta ura, regretul, mustrarea de cuget, groaza de care mă simt cuprinsă, numai când gândesc la sumedeniile de minciuni pe care ai avut curajul de a mi le debita, la iezuitica ipocrizie, la intențiunea bine meditată și bine premeditată cu care m-ai făcut (abuzând de încrederea mea) să devin o groază pentru toată lumea, căci m-ai făcut ca fără rușine să afișez relația mea cu D-ta și multe altele pe care de mai ai puțină conștiință trebuie să te îngrozești când îți vei aduce aminte de ele, și care îți mai repet nu le-ai făcut decât cu scopul să-ți bați joc de mine și din cât eram de nenorocită să mă faci astfel încât să-mi vie nebuneală.*”

Oșobit și cu simptome tot mai clare de îmbolnăvire, Eminescu – fie prin scrisori, drept că telegrafice – fie prin vizite scurte și... rari, recurge la interogații de îndrăgostit în suferință și dor aducându-i la cunoștință, cu spășire deplină situația ingrată în care își duce el zilele. Iar o retrospectivă în acest context a dragostei lor, îi înmoaie, de regulă, inima Veronicăi și lucrurile, drept că tot mai greu, revin la normal, nu fără ca poetul să accepte, în ultimă instanță că el nu are de ales și, cu

vinovăție în suflet, acceptă despărțirea... Ba chiar o face să priceapă că el este de acord în totalitate cu faptul că a cutezat să se îndrăgostească de ea, el cu problemele sale de viață, de slujbă, și sănătate, în primul rând... Evident, după o astfel de autodescalificare a lui Eminescu, Veronica își descătușează sufletul, iar sentimentele, împăciuitoare și de dragoste, iau din nou calea spre înțelegere și împăcare, fapt care ne duce gândul spre omeniești capricii la capitolul dragoste. Or, în această ordine de idei, ce resorturi intime se pun în funcțiune, ce chemări misterioase se petrec în sufletul celor doi, cert este că amândoi se reîntorc, iar și iar, la sentimente reciproce mai bune, deși numai de lipsă de orgoliu, mândrie și gânduri de răzburare nu o putem bănui pe Veronica. Și-atunci, trebuie să acceptăm că ambii își duc viața sub imperiul aceluiași neiertător blestem al iubirii, al dragostei... Și, totuși, aproape un an a durat *despărțirea*, cam până pe la finele anului 1881 când, cu ocazia unei vizite la București a Veronicăi, cei doi își vor jura, din nou, „*Credință pe toți vecii*”, și datorită reînvierii sentimentului de gelozie vizavi de legătura ei cu Caragiale – unii spun că ar fi fost vorba despre ceva mai *intimă*... Dar e greu cu certitudinile!... În orice caz, doar pe altă spirală a istoriei iubirii lor, istoria unei noi despărțiri se repetă în luna august a anului 1882. Ș.a.m.d., ș.a.m.d.

În tot acest tăvălug al certurilor și împăcărilor și oarecum într-o desfășurare generală a evenimentelor pe care o putem considera „un joc de-a iubirea”, dacă n-ar avea un fundament tragic, Veronica și Eminescu se logodesc, se spune, în două rânduri. Incredibil, dar adevărat. Numai că, de fiecare dată, mulți cunoscuți și chiar prieteni, se opun, mai înverșunați fiind junimiștii în frunte cu Titu Maiorescu folosind un motiv în care recunoaștem „*calificativul*” acordat de Iacob Negruzzi Veronicăi de „*femeie ușuratică*” și care va rămâne ca document în istoria literaturii române, calificativ ajustat consistent de junimiști cu denigrări cum ar fi și cu sintagma „*femeie de moravuri ușoare*.”

DUMITRU HURUBĂ

DESPRE SUFERINȚELE FILOSOFULUI

(II)

Explicația, având în vedere acțiunile anti Blaga din momentul respectiv, este de natură psihologică. Ca oricare creator de geniu, Blaga, conștient de valoarea operei sale, nu a fost scutit de orgoliul creatorului de geniu și s-a lăsat flatat de laudele, de altfel puține, venite din partea unor admiratori. În timp, cartea lui Băncilă a produs lui Blaga mai mult rău decât bine. Concluzia universitarei despre “exegeza” lui Băncilă, este cât se poate de întemeiată: “Scrisă într-o altă epocă, cartea lui Băncilă [“elogioasă dar rău întocmită”] ar fi fost un punct de vedere între altele”.

În capitolul următor, *Corespondența Băncilă-Blaga*, este analizată și comentată bogata corespondență dintre cei doi. Din demersul făcut se desprind două lucruri: istoria relației dintre Blaga și Băncilă, până la destrămarea ei, și adevărul: cât de departe a fost Blaga de Legiune, Căpitan și ideologia acestora.

Partea a II-a *Războaiele lui Blaga din timpul Războiului (septembrie 1940 - septembrie 1944)*, bogată în informații și substanțială în observații și comentarii, este despre detractorii interbelici ai lui Lucian Blaga. Primele două capitole: *Un filosof fără rege* și *Un surrogat de protectorat pe timpul statului național-legionar*, reconstituie atmosfera din momentul când Blaga începe să răspundă public celor care încercau să-i demoleze opera.

După abdicarea regelui, în anii 1940-1944, Blaga a fost “supus unei eroziuni sistematice, venite din cele mai neașteptate direcții” (M.P.). Un atac penibil și ridicol vine în 1941 din partea lui Dan Botta, în care acesta își arogă prioritatea asupra conceptului de *spațiu mioritic undulatoriu*. Blaga îl pune la punc în pamfletul *Hazul țărănesc al imperialului Dan Botta*, publicat în *Timpul*, nr. 26, 1941. Autoarea cărții nu intră în detaliile polemicii deoarece ea a făcut obiectul unor studii anterioare (Ion Bălu, *Viața lui Lucian Blaga*, vol.2, 1996; Eugeniu Nistor, *Polemica Blaga-Botta*, texte antologate, notă introductivă, ediție

îngrijită de Eugeniu Nistor, 2001; Ionel Popa, *Glose blagiene*, I, 2003; Ion Simuț, *Vămile posterității*, 2012).

Polemica cu teologul Dumitru Stăniloae e analizată în cap. *Blaga citit de Stăniloae*. Este episodul numit de Marta Petreu “războiul teologilor”.

După publicarea *Diferențialelor divine* (1941) și *Religie și spirit* (1942), prelații ortodocși dezamăgiți că filosoful Blaga nu e de-al lor au devenit agresivi. În paranteză fie spus, opera lui Blaga suscită întrebarea: este sau nu Blaga un poet religios ortodox? Un răspuns clar, satisfăcător nu s-a dat încă. Și astăzi, vocal sau tacit, unii sunt convinși că Blaga e un poet religios. Punctul de plecare al acestei convingeri este G.Călinescu, care în *Istoria literaturii ...* (1941) îl plasează în mod eronat în capitolul *Ortodocșii*.

Într-un prim text, *Metafizica lui Blaga* (1934), teologul Stăniloae constată că filosofia lui Blaga a devenit metafizică. Citindu-i opera. Dumitru Stăniloae, forțând lucrurile, a căutat, fără izbândă, echivalențe între gândirea filosofului și gândirea ortodoxă. Din cele scrise se vede neliniștea teologului, remarcă Marta Petreu, în ceea ce privește direcția în care se va dezvolta filosofia lui Blaga. Se întreabă profesorul teolog: “Va fi dezvoltarea aceasta o consolidare a pozițiilor pe care se găsește acum sau se va apropia mai mult de duhul creștinismului răsăritean?” Părintele Stăniloae își dă seama că afirmațiile filosofului nu numai că nu conșună cu ortodoxia, ci sunt chiar antiortodoxe, în afara dogmei ortodoxe. Prima atitudine eretică a filosofului este refuzul **revelației** și afirmația că religia este creație a omului, ca oricare altă creație și că ea se supune **matricei stilistice**.

Dumitru Stăniloae a perseverat în citirea a tot ceea ce a publicat Blaga. Marta Petreu remarcă: “marea ieșire la rampă a lui Stăniloae a fost însă la adresa celor două volume [*Diferențialele divine* și *Religie și spirit*]”. Teologul califică filosofia lui Blaga “înapoiată”; îl condamnă că face abstracție de “iubirea de Dumnezeu”; își manifestă belicos regretul că Blaga n-a elaborat o

filosofie a etnicului românesc în spirit ortodox. Condamnarea teologului vine din credința lui eronată, și a celor din jurul lui, că etnicul, specificul național și credința ortodoxă ar fi nu numai într-o relație obligatorie, ci și că specificul național trebuie să se subordoneze religiei ortodoxe. În tot ce a scris, Blaga refuză această idee și o demontează în toate articulațiile ei. Din această perspectivă, teologul Stăniloae consideră că Blaga nu e un “bun român”, că el și opera lui sunt un pericol pentru poporul român. Cu îndreptățire, Marta Petreu consideră că Dumitru Stăniloae are “o gândire de ev mediu potrivită cu statul teocratic”. Ideea unui stat teocratic a fost teoretizată de Nichifor Crainic. Concluziile teologului sunt total negative. Cităm după Marta Petreu: “<<sistemul d-lui Blaga e dominat de ideea că rolul covârșitor îl are în destinul omului cunoașterea nu etica. Sistemul D-sale e chiar opus eticii [credinței ortodoxe]>>”. Blaga mai e acuzat că nu cunoaște și nu admite **păcatul**. Stăniloae declară că a luat pe seama lui “<<datoria sfântă >> de a lupta contra unuia ca Blaga, care <<încearcă să construiască dumnezei>>”.

Dumitru Stăniloae citește și comentează filosofia lui Blaga în dogma teologică. El nu admite că filosofia și teologia sunt domenii diferite ale spiritului, fiecare cu specificul și legile lui, și că nu se pot subordona unul altuia. Lectura teologului e grav tulburată de →

IONEL POPA

faptul că Blaga refuză revelația și că afirmă răspicat că destinul omului este creație, că orice fapt de cultură este creație a omului în cadrele matricei stilistice. Prin tot ce a scris despre opera filosofică a lui Blaga, Dumitru Stăniloae a urmărit, nici mai mult, nici mai puțin, scoaterea lui Blaga din cultura și națiunea română. O sinteză a celor scrise despre Blaga, face teologul în broșura sa din 1942 *Poziția dlui Lucian Blaga față de Creștinism și Ortodoxie*. Ceea ce a făcut popa Grama împotriva lui Eminescu, face Stăniloae împotriva lui Blaga. Atacurilor teologului Stăniloae, Blaga le răspunde cu pamfletul *De la cazul Grama la tipul Grama (Saeculum, nr.3, 1943, reprodus în Ceasornicul de nisip, antologie din publicistica lui Blaga, alcătuită de Mircea Popa, 1973)*.

În cap.4 *Un text de direcție și urmările lui asupra relației cu Nichifor Crainic și C.Rădulescu-Motru*, din partea a II-a a cărții, universitară clujeană analizează și comentează ieșirile anti-blagiene a celor doi.

În primul număr din ianuarie 1943 al revistei sale de filosofie *Saeculum*, Blaga publică articolul *Despre viitorul filosofiei românești*. Articolul consistent în idei are un caracter critic-obiectiv cu privire la stadiul la care s-a aflat filosofia românească până la 1920. Din articol se desprind câteva idei: 1. Până după Primul Război Mondial n-a existat propriu-zis o filosofie românească, ci doar câteva eboșe; până acum intelectualii români au scris "unele comentarii personale în marginea gândirii apusene"; au existat mulți dascăli de filosofie, nu gânditori filosofi. 2. În articolul său, Blaga face câteva observații și formulează judecăți și principii care, spune el, i-au călăuzit gândirea sa filosofică și care ar trebui să stea la baza oricărei gândirii care se revendică drept filosofică. Care sunt acestea? : "să nu confundăm drumurile [domeniile] și valorile"; "autonomia filosofiei față de religie [teologie]; autonomia "românismului --- termen vehiculat în fel și chip în perioada interbelică -, față de religia ortodoxă; filosofia , zice Blaga, este românească și "originală" când aceasta e "gândită

întâia oară de un român", scrisă în limba română la un nivel care să satisfacă criteriul valoric și estetic. Blaga gândește ca și Lovinescu, când acesta se referă la literatură. 3. În contextul conceptelor de *renaștere* și *creație*, Blaga spune clar că "Doctrina ortodoxă a fost prin secolul al VIII-lea al erei noastre deplin încheată. Ea formula și articula un univers rotunjit, suficient sieși, admirabil suspendat, și nu mai admitea nici un adaos esențial." Ceea ce a urmat nu sunt decât *glose*, nu creații, ea, doctrina ortodoxă, nu mai poate renaște sau îmbogăți cu noi creații. Își argumentează afirmațiile cu experiențele neviabile de hibridizarea a religiei cu filosofia de către gânditorii ruși: Soloviev, Florenski, Berdiaev, Bulgakov .

În ansablu, prima parte a articolului, vizează pe teologul Dumitru Stăniloae și pe ideologul gândirist-ortodoxist Nichifor Crainic.

În partea a doua, Blaga își expune ideile cu privire la viitorul filosofiei românești. El e optimist din două motive: 1. După 1920 tineretul intelectual a deschis o epocă de mare efervescență în gândire și creație, absolut originală în raport cu epoca „bătrânilor”; 2. În domeniul filosofiei s-au ridicat primii „stâlpi” pentru o filosofie românească. Blaga face aluzie la sistemul său filosofic, dar realist și cu bun simț precizează: „Tinerilor gânditori români nu le rămâne decât să creeze.

Înălți stâlpi și unele temeuri ale viitoarei filosofii românești stau drepti și sunt puse. Stau în picioare acești stâlpi și sunt puse aceste temeuri, desigur, nu în înțelesul că toți gânditorii de mâine să pornească de aici. Ci în sensul mai subtil ca aceea ce s-a creat până aici are un rost exemplar. S-a dat exemplu că și românul poate să gândească lumea încă o dată de la început – și cu aceasta s-a verificat un potențial.

Dar fiecare nou gânditor își va lua sarcina să gândească el însuși, încă o dată, lumea de la început. A filosofa înseamnă a-ți reduce prejudecățile la un minim posibil, a accepta orice filosofie constituită cel mult ca izvor, a-ți păstra libertatea mișcărilor, a vedea în orice doctrină , de oricâtă faimă s-ar bucura, doar o

carieră din care să scoți piatră pentru o nouă clădire.”

În limbajul său ales, Blaga nu cere tinerilor gânditori români decât: **gândire liberă și dialog de idei**.

După cum spuneam, spiritul critic-polemic vizează pe Stăniloae, Crainic și Rădulescu-Motru.

Nichifor Crainic îl atacă pe Blaga, cu gândul de a-și plăti niște polițe, în pamfletul *Iulian Apostatul* (1943), în care abordează într-un limbaj propriu acuzațiile lansate de teologul Stăniloae: "În ce problema pe care și-o propune Iulian? Foarte simplu: detronarea dogmei relevate prin Fiul lui Dumnezeu cel întrupat și înlocuirea ei prin miturile fanteziste grecești, care puteau să mai aibă în vremea aceea prestigiul frumuseții poetice, dar erau iubite de moarte în sensul lor religioase. Lupta lui Iulian e lupta basmului filosofic împotriva adevărului relevant [sic]. [...] Și care fatal să se prăbușească iar prăbușirea lui să fie ștampilată de-a lungul vremurilor prin cuvântul legendar: "Ai învins Galilieni! Rămas de la el, cuvântul acesta e valabil pentru orice împărat sau filosof care, cu nemăsurat orgoliu luciferic, s-a luat la trântă cu Dumnezeu însuși."

Evident că Nichifor Crainic brodează alături de filosofia lui Blaga, dar să mai cităm câteva propoziții pentru limbajul folosit, oglindă a gândirii sale: "[...]junii filosofi moderni, cari cred că gândesc național sub obsesia formulelor *evreului* Sigmund Freud. Acești filosofi <<cu drac în ei>>, cum se spune în grai creștin, se socotesc revoltați că nu pot cugeta din pricină că Dumnezeu a cugetat cosmosul întreg, odată pentru totdeauna.

Și în revolta lor gigantică, se ascund în *obscuritatea abisală a pământului*, de unde ridică în lumină mușuroaie de cârtiță, cu convingerea foarte serioasă că *orbesc* pe Dumnezeu cu geniul lor"[Sub I.P.].

Unde pot duce dogmatismul și îngustimea gândirii și a sentimentelor! Relația prietenească dintre cei doi, începută în anii tinereții, s-a rupt total și definitiv. Și totuși Blaga, în amintirea prieteniei, s-a abținut să-i dea replica convenită. Cu totul alt fel sau lucrurile *vis-à-vis* de C.Rădulescu-Motru, care totată viața l-a învidiat și i-a purtat pică.

LUCIAN BLAGA

BIOGRAFIE ȘI CREAȚIE

(II)

În ultimul deceniu, universitara sibiană Ana Selejan a prezentat, la sesiunile de comunicări științifice din cadrul Festivalului Internațional „Lucian Blaga” de la Sebeș-Alba, și unele comunicări privind „aspecte ale poeziei” acestuia, mai exact „situația ineditelor” (relevând fie amprenta mitică a unor poezii din tinerețe neincluse de autor în primele două volume, „Poemele luminii” și „Pașii Profetului”, fie elemente expresioniste, fie „retorica” acestor texte „neincluse” în ediții antume și postume etc.). Regăsim, cu plăcere, toate aceste considerații privind poezia blagiană din tinerețe, precum și comentariul asupra unor volume postume, așa cum le-a organizat poetul înainte de moarte, precum „La curțile dorului” („fizionomia” volumului), „Corăbii cu cenușă” („dialectica imaginarului”) și „Cântecul focului” (noua „zariște” a poeziei de dragoste, poetica acesteia, „adoratie și simțualitate” etc.)... Oricum, postumele „depășesc numărul antumelor”, iar zecile de „inedite”, marcate, după cum observă autoarea, de „gheara leului”, sunt la rândul lor „inconfundabile și autentic blagiene”.

Ne-a reținut atenția comentariul la ciclurile amintite, rămase postume, întrucât, cum se știe, editarea antumă a poeziei lui Lucian Blaga se încheiase încă din 1943, odată cu volumul „Nebănuitele trepte”. Poezia scrisă între timp a fost ordonată de Blaga în ciclurile *Vârsta de fier, 1940-1944*, *Corăbii cu cenușă*, *Cântecul focului* și *Ce aude unicornul*. Sub un alt titlu, „Mirabila sămânță”, Dorli Blaga publica alte zeci, peste 30, scrise în intervalul 1959-1960, titlu schimbat de editorul George Gană, începând cu ediția din 1982 (apoi 1995 și 2007), sub titulatura *Ultimele poezii (1958-1960)*, reordonând cronologic poemele, ceea ce poetul nu făcuse când alcătuisese cele patru cicluri pentru ediția G. Ivașcu (din 1962, EPL), care, conform contractului semnat de poet pe patul de moarte, cuprindea o selecție de 95 de poezii din respectivele cicluri ordonate de Blaga între 1957 și 1959 (a doua

ediție va apărea în 1966, întregită fiind cu un număr de 69 de „Alte poezii”, pentru ca în 1967 același editor să publice opera poetică cvasiintegrală, după ediția din 1942 și după cea postumă din 1966, inclusiv alte șapte titluri, în total 364 de poeme). Abia în 1974 vor apărea cele două volume de „Opere”, sub îngrijirea lui Dorli Blaga, publicând poezia postbelică în cele patru cicluri gândite de autor. Procesul editării științifice va fi preluat, apoi, de George Gană, prin edițiile de la „Humanitas”, menționate.

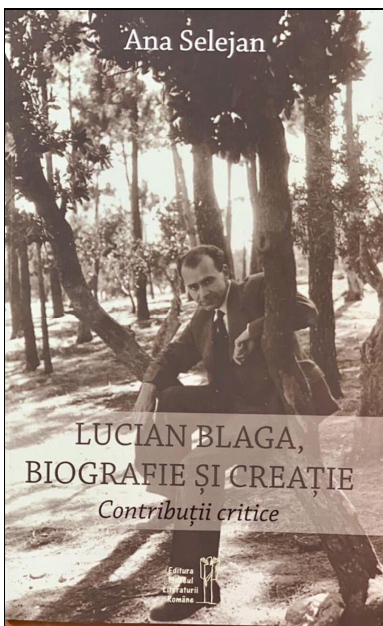
Urmărind „dialectica imaginarului” în *Corăbii cu cenușă*, volum mai puțin cercetat dar „cu o mare densitate și dinamică tematică, într-un fel atipic blagian”, dna Ana Selejan observă lipsa unei tematicii predilecte („o tematică-colară”), în jurul căreia să graviteze alte teme și motive, așa cum își structurează poetul volumele antume și cum, de fapt, se întâmplă și cu celelalte trei cicluri postume. Dacă în „Vârsta de fier, 1940-1944” se face simțită din plin, dar și în formule ambiguate, „presiunea istorică”, dacă în „Cântecul focului” tema centrală este „iubirea”, iar în „Ce aude unicornul” accentul cade, fabulos, pe metafora-simbol a poetului, înfruntând Timpul și Istoria, în „Corăbii cu cenușă” am avea o varietate de teme, de la artele poetice, poezia religioasă și metafizică, la tematica erotică, descriptivă și cosmică, a tradiției și strămoșilor, a

liricii ocazionale etc., Blaga încercându-și aici „toată claviatura temelor sale, distribuind câte două, trei, până la șase sonuri (adică poezii!) la o temă!”. Oare, nu în toate volumele se pot găsi teme și motive asemănătoare, „Corăbii cu cenușă” nefiind, credem noi, decât o frumoasă metaforă integratoare a „claviaturii” tematice și motivice vizând Timpul care macină existențele, care alunecă spre moarte cu „corăbiile” existenței pline de o „materie” decantată poetic. Într-un expresionism „clasicizat”, poetul pune în vibrație un melos al împăcării cu soarta, cu o pacificare sufletească și spirituală evidentă. Un sentiment de împlinire autumnală, dar și o trăire de împăcări, de armonizare a contradicțiilor, de „supreme” și „molcome” arderi, de senine gravități. Însăși autoarea remarcă în final că „cenușa este vie, arde poetic cu aceeași intensitate și chiar cu aceleași semnificații!”, deși vremurile „s-au schimbat, au devenit vitrege și neprielnice pentru creatori, dar poezia rămâne!”

În ceea ce privește *Cântecul focului*, cel mai amplu și riguros ciclu de postume, alcătuit din 65 de poezii elaborate, cu mici excepții, în anii 1951-1957, am avea de a face cu „o poetică a liricii erotice”, exprimată de însuși poemul ce dă titlul ciclului, proiectând sentimentul ardent al erosului într-un spațiu mirific fabulos, simbolic și deopotrivă ocrotitor. Și pentru a-și ilustra convingerile critice, autoarea identifică în imaginile textelor acel „scenariu erotic blagian”, în care atotprezent este sentimentul de „nesfârșită adorare” a chipului feminin, de punere în evidență a →

Prof. dr. ZENOVIE CÂRLUGEA

fascinului trezit în sufletul poetului de imaginea eternului feminin, întruchipat bunăoară de Elena Daniello (confidenta din ultimii zece ani de viață) pentru care creează *portrete* de felul acesta: „Arama grea ca vinul – părul./ sprâncenele ușor piezișe./o cută vertical pe frunte/ vădind trecutul de restriște./Umeri mărunți, suflet de vară/ în bluza verde-albăstrie(...)”. E o „vară de noiembrie”, altfel zis o „vară a Sfântului Martin”, depășind exultările expresioniste ale poeziei din tinerețe, un timp așezat, de regăsire și trăire a erosului până la esențe, pregătind retragerea „în efigie” a cuplului prin arderea „supremă”, „ultimă”, odată cu roadele brumate din livezi și cu imaginea arcadică a peisajului „mioritic”...

„Cine cunoaște cât de cât opera și viața lui Lucian Blaga, scrie dna Ana Selejan, știe că omul acesta nu știa altceva să facă decât să scrie; iar scrisul era fundamental condiționat de iubire sau măcar de o atitudine admirativă sau laudativă. Fermentul principal al creației blagiene, impulsul genezic creator, îl regăsim în unul din aceste sentimente de anturaj.”

A treia secțiune a volumului este rezervată pieselor de teatru „Daria” (1925) și „Anton Pann” (a zecea piesă, scrisă în 1945 și tipărită abia în 1970), provenind din etape diferite ale creației dramatice. Prima ar reprezenta o „blagianizare a psihodramei” cu „discretă insinuare a mitului” (inspirată dintr-o întâmplare ce are legătură cu sora poetului, Letiția), defectul piesei constând „în lipsa de contur și desfășurarea clară” a planurilor existențial și mitic, precum și în „viteza evenimentială”. Așadar, o antinomie între lumea dată, „universul constrângător” (în care se desfășoară drama familială Daria-Filip, prin rigiditate de morală mic-burgheză) și mirajul ieșirii, al eliberării („planul mitic, ascuns, de adâncime, care explică o parte a consecințelor tragice”). Piesa a fost mult criticată sau acceptată cu rezerve decât elogiată, totuși, observă autoarea, în ea întâlnim raportul „biografism și ideologie”, subiectul de „inspirație” brașoveană (Vlaicu, „braț al satirei didactice”, având un corespondent real în profesorul de greacă Paul Budiu de la Gimnaziul greco-ortodox brașovean, evocat cu mult umor și în „Hronic”), culminând

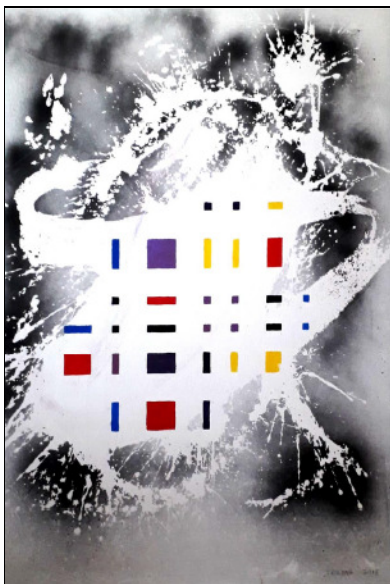
cu „Anton Pann”, Brașovul dovedindu-se a fi „o puternică sursă de inspirație, mai mult decât Sibiu și Clujul, orașe în care Blaga a locuit.” Întruchipând multe din „calitățile erosului tragic”, Daria trece „de la *sublim* la *pathos*”, în eliberarea instinctelor sale reprimite, dorind să trăiască în vocea „sângelui”, instinctual, ceea ce vine în contradicție cu ordinea normală. „Ea nu are conștiința vinei, motiv pentru care suferința sa de personaj tragic nu are măreție”, conchide autoarea. Deși piesa este o „dramă complexă, evenimentială, cu certe elemente spectaculoase”, încercând o racordare a dramaturgiei lui Blaga la moda timpului (Pirandello, Ibsen) și la literatura autohtonă (Camil Petrescu).

În privința lui „Anton Pann”, comentatoarea scrie despre „spectacul și scenicitate”, reținând ideea lui Eugen Todoran că în aceasta Blaga ar proiecta „imaginea Poetului-Profet (...), poetul înțelept, un visător și sentimental”, oricum este vorba, cum observa G. Gană, de „drama creatorului” care, alături de „Meșterul Manole”, adâncește „elementele de paratext” (geneză, mărturisiri, raportul adevăr istoric-ideologic), însă „nici mediul, nici figurile n-au consistență”. Configurând evenimente din ultimul an de viață a lui Anton Pann, un petrecăreț trist, petrecându-și timpul între biserică și cârciumă și visând la marea operă, piesa ar ilustra drama artistului boem în căutare de inspirație, dorind să-și ferească

familia de atingeri maculante, în timp ce de talentul lui profită Coana Safta, „managerul lui Pann”, și tipograful Ciurcu. Protagonistul își justifică „jocul” și „focul”, sub forma unui *crez poetic* bazat pe necondiționata libertate, într-un moment în care „în/ din viața poetului intrau și ieșeau muzele: Domnița, Coca Rădulescu, Eugenia Mureșanu...” Părăsit de soție și fetiță, Pann va fi împușcat de un amarez gelos pe nume Napoleon Furnică (ce nume oximoronic!) și va încheia un contract de tipărire a operei sale cu tipograful Ciurcu. Va rămâne tot sărac și, în plus, „slăbit de boală”, chinuit de amintiri și dor. Concediat de la biserică și cu sechestrul pus pe tipărituri, Anton participă deghizat la balul mascat al urbei, unde o întâlnește pe Ioana travestită în „Catinca” (i-a inspirat *Cântecul mut*). Drama este încă o piesă desfășurată între „document și ficțiune”, căci într-adevăr Anton Pann, autor al „Spitalului Amoralului”, în 1830, la 33 de ani, a fost cântăreț la biserica Sf. Nicolae din Schei, unde erau duși elevii gimnaziști (vezi „Hronicul”), și a scris cântece haiducești despre Iancu Jianu, unul din tovarășii lui Grozea, după cum arată G. Gană. „Sabia” și „pana” ar exprima foarte bine, după autoarea, problematica și sensul dramei, după cum însăși conchide Coana Safta într-o replică cu tâlc destul transparent și aluziv: „Vezi, Anton Pann, ce poți păți când, nepoftit, te pui să muți, cu toate ale lui, Răsăritul în Apus!”

Piesa este scrisă, arată autoarea, „cu gândul la anii săi de liceu și la Domnița”, figura lui Anton Pann, a cărui „Poveste a vorbeii” poetul o cunoștea încă din copilărie, fiind evocată încă din 1926 într-un articol din revista „Banatul” (nr. 8-9), reprodus în „Ferestre colorate” (Arad, 1926) și apoi în „Zări și etape” (1968). Scriind piesa „Anton Pann”, cu acțiunea petrecându-se într-o urbe „la întretăierea a două împărății, prin 1830”, autorul – dominat de această stare de spirit - nu făcea decât să „blagianizeze” intens personajul, „răsfrângând asupra lui o serie de idei, gânduri, trăiri, visuri și experiențe proprii de viață!”

Ana Selejan, „LUCIAN BLAGA, BIOGRAFIE ȘI CREAȚIE”, Contribuții critice (Editura Muzeului Literaturii Române, București, 2020, 270 p.)

Vasile Tolan, Fără titlu

Coroană a lui Dimitrie Stelaru

(XLV)

Scrisoarea ing. G. Dăscălescu*, scrisă în numele lui Dimitrie Stelaru, la Buftea, în 19 iulie 1968, și trimisă studentei Livia Folea la Cluj (str. Pața nr. 7).

[Buftea], 19 iulie 1968

“Duduie,

Vă dau câteva date despre Stelaru (el fiind cardiac are absolută [n.n.: nevoie] de liniște). Eu îi sînt foarte apropiat, numit ing. Dăscălescu.

1. Născut, dar plecat, la cinci ani, din com. Segarcea Vale, de lângă Turnu Măgurele, la 1917, 22 februarie, înscris la primărie la 9 martie, fiind război.

2. Copilăria i-a fost neagră, rămînînd orfan de război. Liceul, mai tîrziu litere și filologie.

3. A debutat la 15 ani cu un volumaș, intitulat “Abracadabru” și “Melancolie” apărut la Tip. ARDEALUL din Brașov, la revista “Adevărul literar și artistic”, apoi.

4. Evenimente? Nu știu.

5. Crezul literar? Păi, poezia doar.

Nu are nicio poză, în schimb, au apărut în “Gazeta literară” și “Contemporanul” unele portrete. Poate, altădată, îți pot fi de folos cînd s-o liniști poetul.

Ing. G. Dăscălescu. 19 iulie 1968”.

Note

1. Familia Ing. G. Dăscălescu era apropiată familiei Stelaru, avînd reședința tot în Buftea.

2. Rezultă, *pentru prima dată*, că, de fapt, Dimitrie Stelaru ar fi fost născut la 22 februarie 1917, probabil pe stil vechi, și, din cauza războiului, ar fi fost declarat ca născut în 8 martie 1917 și înscris în registrul nașterilor în 9 martie 1917, în comuna Segarcea Vale.

3. Livia Folea i-a trimis lui Gheorghe Sarău facsimilul acestei scrisori în 1989, împreună cu o altă scrisoare a acesteia, datată 13 august 1989 (v. la anul respectiv!).

*

Scrisoarea Redacției “Publicațiilor pentru străinătate”, trimisă din București (str. Ion Ghica, nr. 5), la 13 august 1968 (data poștei: 15.08.1968), poetului Dimitrie Stelaru, la Buftea (Bd. R.S.R. nr. 44; data sosirii: 17.08.1968).

București, 13 august 1968

“REDAȚIA PUBLICAȚIILOR PENTRU STRĂINĂTATE

Redacția și administrația, Strada Ion Ghica nr. 5, Telefon: 15.35.88

Tovarășului Dimitrie Stelaru,

Bulevardul R.S.R., nr. 44, Buftea

Vă facem cunoscut că la data de 14 iunie 1968 vi s-a depus în bancă suma de 353 lei (treisutecincizeciștreilei), reprezentînd colaborare la Revista Romîna, nr. 2.

Vă rugăm a vă prezenta la Administrația noastră (str. Ion Ghica 5, et. IV, camera 49), în zilele: 29 august 1968, orele 14,00 -15,00; 30 august 1968, orele 8,00-11,00; 14,00-15,00; 31 august 1968, orele 8,00-11,00.

În cazul cînd nu vă puteți prezenta, ne veți comunica la telefonul 15.65.16 sau 13.03.10, interior 33, pînă la data de 27 august 1968, dacă doriți ca expierea sumei să se facă prin poștă.

Plata se face personal sau prin procură legalizată de notariatul de stat. Administrator publicației. **Semnătură: indescifrabilă”.**

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare lui Gheorghe Sarău, în 1989.

*

Scrisoarea trimisă de Livia Folea, de la Cluj (str. Pața nr. 7), în 6 septembrie 1968 (data poștei: 7.09.1968), lui Dimitrie Stelaru, la Buftea (str. 7 Noiembrie nr. 37; data poștei: 8.09.1968).

Cluj, 6 septembrie 1968

„Maestre Stelaru,

Aș vrea să-mi scuzați insistențele mele (v-am mai deranjat în iulie cu o scrisoare, la care mi-a răspuns ing. P. Dăscălescu) în legătură cu unele probleme pentru lucrarea mea de diplomă.

Trebuie întîi să vă aduc mulțumiri, pentru mica, [n.n.: virgula e așezată de autoarea scrisorii] corespondență primită (deși nu direct) din partea D-voastră.

Nu știu în ce stare vă aflați cu sănătatea, n-aș vrea să vă tulbur liniștea, dar știu că sînteți de o bunătate imensă și aș dori foarte mult, ca, în lucrarea mea, datele biografice, să fie provenite din sursă sigură. De aceea, vă rog foarte mult, vă implor să faceți acest efort, de a-mi răspunde.

În corespondența primită prin ing. Dăscălescu, am aflat că data nașterii ar fi 1917, februarie 22, înscris în 9 martie în comuna Segarcea Vale.

Dar, dintr-un articol a[!] lui Al. Piru „Confesiunea unui poet” apărut în Luceafărul am aflat, citez: „De la el am aflat, căci n-aveam altfel de unde (Bibliografia Literaturii române dintre 1848-1960, de pildă, nu-l înregistrează), am aflat că s-a născut la 9 martie 1916, în orașul dunărean Tr. Măgurele, că numele lui este Dimitrie Petrescu” etc.

În acest caz, nu știu care dintre date e justă, sau poate s-a strecurat vreo greșală de tipar, sau de interpretare.

Menționez că am scris și oficialităților Sfatului Popular din Segarcea Vale, pentru am [n.n.: a-mi] elucida problema, dar nu mi-au răspuns.

De asemeni, în legătură cu debutul, tot în aceeași notă (de Al. Piru) e menționat că ar fi pe la 20 de ani? Deoarece n-am găsit volumele D-voastră de debut: „Abracadabru”, „Melancolie”, Preamărirea durerii”, aș dori să binevoiți a-mi schița ceva despre ele (anul apariției, atmosfera acestor poezii, câteva titluri etc.).

În legătură cu celelalte volume, dau mai jos ordinea cronologică a apariției, așa cum am găsit-o și pun semnul întrebării acolo unde există controverșă, rugîndu-vă să mă corecți: 1. Fata pădurarului, 1955; 2. Gelu, 1956; 3. Șarpele Marao și Vrăjitoarele, 1957; 4. Noaptea Geniului, 1942?; 5. Ora fantastică, 1944?; 6. Cetățile albe, 1946?; 7. Oameni și flăcări, 1963; 8. Mare incognitum, 1967; 9. Fata fără lună, 1967; 10. Zeii privind șoarecii, 1968; 11. Nemoarte, 1968; 12. Dacă aveți și alte publicații, fără să le cunosc, articole?

Am citit cu viu interes volumul de proză „Zeii privind șoarecii”, avînd tot timpul inima strînsă de durere →

GHEORGHE SARĂU.

și revoltă, pentru tot ceea ce v-a fost dat să trăiești, în anii grei ai războiului. Am înțeles că arta a însemnat pentru tânărul adolescent (pe atunci) – chemarea supremă – vocație, fascinație și că întreaga viață vă este călăuzită de steaua poeziei. Artă v-a dat puteri fantastice de a vă înălța deasupra tuturor, învingând totul.

Din această mărturisire, spovedanie fără ocolișuri, „De fapt, mă despoi sub nasul vostru, rup urme neome-nești”, am aflat multe lucruri din viața D-voastră, cuprinse abia pe perioada unui deceniu de existență, 1933-1944.

Din notațiile mele, pe marginea cărții, nu mi-a fost greu să desprind că n-ați cunoscut pe *tatăl adevărat* și evocați în câteva locuri figura aceluia *tată „mic”* și „vitreg” de la care ați avut de suferit mult, apoi *mama* care a trăit în ultimul timp la Turnu Măgurele. Din unele relații știu că locuiau pe strada 1 Mai, dar numărul nu-l știu (i-aș fi scris, dacă mai trăiește?).

Evocați, de asemenea, casa *bunicilor*, probabil la Segarcea Vale, unde ați rămas imediat după moartea tatălui, pînă la șase ani, cînd ați fost luat de mama la *tatăl vitreg* (Tr. Măgurele) unde se pare că vă aștepta *o soră vitregă* mai mare, cu care nu v-ați împăcat.

Aș dori foarte mult să cunosc numele acestor persoane, cît și imaginea mamei așa cum v-o amintiți acum după atîția ani.

Aș dori, de asemenea, să cunosc unde ați făcut școala elementară, liceul, facultatea (eventual, vreun profesor a cărui imagine vă stăruie în amintire) și cînd ați plecat din Turnu Măgurele, singur în lume?

Din unele relatări și din „Zei privind șoarecii” știu că ați poposit la Brașov, Iași, Bacău, Constanța etc. ...? Cînd și cu ce ocazie?

În „Zei privind șoarecii”, la pagina 48 amintiți despre un amic vechi, *Costel*, „scriitor de versuri. V-aș ruga să-mi spuneți, cine e acel Costel*, nu cumva Constant Tonegaru**? Cine era pe atunci redactor la Ziarul „Semnalul”? Cine era Franga*** ...? Barbiș marinarul?

Aș dori să cunosc numele actualei D-voastră soții și dacă, în afară de Eumene, mai aveți alți copii?

Vă rog foarte mult să-mi iertați îndrăzneala și indiscreția de a pătrunde în intimități ca acestea, dar ...

Am cumpărat și am început să studiez și ultima publicație (pînă în

prezent) a operei D-voastră, vol. „Nemoarte”. Pînă la apariția vreunui comentariu asupra acestui volum, îmi permit să vă cer unele lămuriri.

Volumul se deschide cu poezia „La cincizeci”. Se pare, că la jumătatea timpului scurs al vîrstei – priviți în oglinda trecutului negru și nu vă cunoașteți încă? Scrieți: „Eunor mă așteaptă”. Aș dori să cunosc semnificația acestui vers (numele Eunor).

Cred, că poeziile cu inițialele „I.V.” și „Acelui din P.” se referă la sculptorul Ion Vlad, despre care amintiți și în „Zei privind șoarecii”, vechi prieten de suferință, dar care nu s-a mai întors de la Paris să-și pună arta în slujba patriei sale? Cînd a plecat?

De asemeni, am întîlnit de mai multe ori cifra 7 (șapte) în poeziile „Deschide”, „Unora” și mă gîndesc că înseamnă ceva, ce eu n-am reușit să înțeleg. Îndrăznesc să vă cer lămuriri și asupra poeziei „A patra vulpe”.

Aș dori să-mi spuneți cu ce ocazie ați primit premiul de Stat al U.S. și cînd? și dacă aveți în manuscris vreo lucrare care urmează să apară, eventual pînă în ianuarie 1969?

Și o ultimă rugăminte: am decupat din „Contemporanul” un portret, încerc să fac o fotocopie, dar v-aș ruga foarte mult să-mi dați un autograf.

Nu știu dacă în afară de „Adevărul literar și artistic”, „România”, „România Literară”, „Universul Literar” ați colaborat și la altele?

Închei, cerîndu-mi încă o dată scuze și sperînd că voi primi un răspuns mai

detailat. Vă urez mult succes în activitatea literară.

Cu mulțumiri și admirație, **Folea Livia**
Adresa: Str. Pața, nr. 7, Cluj”.

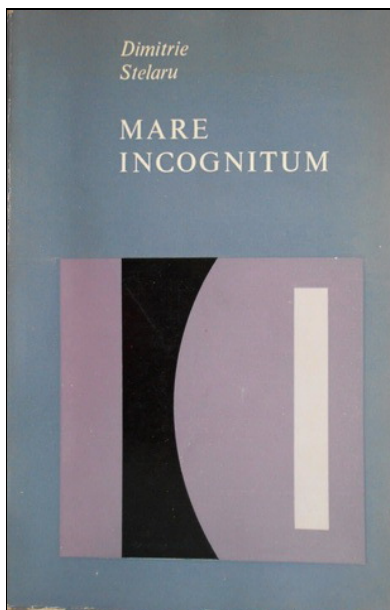
Note

1.**Costel” nu era prozatorul Constant Tonegaru, ci poetul Constantin Almăjeanu, care era nepot al lui Gala Galaction și prieten cu Dimitrie Stelaru. Este cel pe care îl trimisese Stelaru, în 12 iunie 1940, la revista “Semnal” să dea anunțul despre presupusa “moarte” a lui Stelaru. Vasile Netea (întîi, într-o conferință radiofonică din seara zilei de 20 aprilie 1943, apoi în „Graiul Românesc” (Timiș, seria II, an I, nr. 11, 1943, p. 3) și, ulterior, în volumul lui Theodor Alexandrescu Munteanu „Scriitori căzuți pe front”, vol. I, col. „Luceafărul”, 1944) a menționat dispariția pe front a poetului Constantin Almăjeanu, faptul că fusese premiat, în august 1939, alături de alți patru tineri poeți, de către revista “România Literară”: Dimitrie Stelaru, Ștefan Stănescu, Emanoil Cobzălău și Dimitrie Scheianu. Vestea că a murit Constantin Almăjeanu pe front a fost adusă de Stelaru, iar Dan Bălțeanu a scris despre cel dispărut în „Basarabia literară” (nr. 5/ 7 martie 1943) [n.n.: sinteză după informațiile inserate de Emil Manu în monografia sa, *Dimitrie Stelaru* (București, 1984, p. 56-57).

2.**Poetul Constant Tonegaru (ns. la 13/ 26 februarie 1919 în Galați - m. la 10 februarie 1952, în București, înm. la Sf. Vineri).

3.**Actorul George Franga (ns. în 1902, la Azaclău, în jud. Galați - m. în anul 2000, la București) de la Teatrul Național din București, de numele cărui se leagă multe din exponatele Muzeului Teatrului Național, descoperite de el, în 1942, pe vremea cînd director al teatrului era Liviu Rebreanu. A fost actor, istoriograf al teatrului, directorul Muzeului Teatrului Național.

4. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

Memorialistică Olimpia Zamfirescu

„Jurnalul unei supraviețuitoare”

Olimpia Zamfirescu (1921, București-2009, Cannes) a fost fiica „celui mai mare fabricant de ciocolată din Balcani” în perioada interbelică, Constantin Zamfirescu. Cartea sa, „Gustul amar al ciocolatei. Jurnalul unei supraviețuitoare” (Editura Corint, 2019) conține amintirile acesteia scrise în limba engleză la câțiva ani după ce a scăpat din iadul comunist și depuse la arhivele de la Imperial War Museum din Londra unde au fost găsite de nepotul său și încredințate tiparului.

Dacă în prima parte autoarea relevă în pagini dense copilăria și adolescența sa, etape ale „vieții patriarhale” de care se bucura, în secțiunea a doua a volumului, amintirile din anii de după 1948 redau circumstanțele evidențiate într-o analiză ce trădează o doză mărită de sinceritate, raportarea la afectivitatea propriului suflet și la rațiunea propriei conștiințe conferind un plus de autenticitate memoriilor.

Odată cu instaurarea regimului comunist, fabrica de ciocolată „Zamfirescu” este naționalizată, iar familia Zamfirescu obligată să se mute într-o altă locuință, veniturile reducându-se drastic. Căzând într-o adâncă depresie, tatăl ei se sinucide aruncându-se de pe clădirea fabricii confiscate de comuniști, iar fratele său este arestat. Olimpia Zamfirescu este urmărită permanent de Securitate, hărțuită cu consecvență, propunându-i-se colaborarea în schimbul eliberării sale și a fratelui. Acceptă să concluzeze și primește instrucțiuni de a-l aborda pe „însărcinatul cu afaceri suedeze”, de a stabili întâlniri cu „atașatul militar american”, cu alți reprezentanți ai ambasadelor occidentale. Concluzia acestei perioade este consemnată ulterior: „Am fost o spioană jalnică”. Afirmația este consolidată de faptul că rapoartele sale nu erau mulțumitoare pentru ofițerii Securității, motiv pentru care a fost arestată de mai multe ori.

Eliberarea din închisoare a fost urmată de obligarea Olimpiei

Zamfirescu la domiciliu forțat în așezarea Rubla din Bărăganul concentraționar. Filele de jurnal ce consemnează acele zile prezintă un tragism emoțional incontestabil, constituind un real document privind prezentarea satului construit de deportații bănățeni în Bărăgan, cu colibe de lut acoperite cu stuf, precum și a oamenilor izolați în mod criminal care formau „colonia de politici”: politicieni de renume eliberați după o lungă detenție, preoți, militari ș.a.

Credibilitatea mărturiilor autoarei este considerabil sporită de faptul că ele nu au fost destinate tiparului. Se cuvine remarcat și un alt aspect care o distinge în cadrul memorialisticii de detenție: personalitățile pe care le cunoaște în cei trei ani petrecuți la Rubla nu poartă adevăratul lor nume pe parcursul derulării amintirilor, doar la finalul lecturii fiind „deconspirate”, ceea ce îi produce cititorului o neașteptată surpriză: Anton Brat este Ion C. Brătianu, Virgil este Corneliu Coposu, Parandino este N. Carandino... Ferită de tentația de a distorsiona cele trăite tocmai pentru că amintirile autoarei nu au avut ca scop publicarea, jurnalul Olimpiei Zamfirescu ocupă o poziție aparte în cadrul literaturii de frontieră.

Fragmente:

„Rezervele noastre se topeau rapid, petrecerile noastre se răreau. Regimul strângea lațul. Zilnic auzai de noi arestări, despre oameni dați afară din casele lor. Mulți erau izgoniți în sate îndepărtate. Cei mai vulnerabili erau cei neînscriși la Forțele de Muncă, așa-ziiși paraziți. Ca noi. Ne-a luat mult să ne dăm seama că nu aveam nicio șansă să ne protejăm citadela fericită dacă nu

faceam ceva ce înainte respinseserăm cu ostentație: să ne luăm o slujbă. Zilele în care ne lăudaserăm că nu aveam să muncim niciodată sub regimul comunist și nu aveam să pronunțăm niciodată cuvântul „tovarăș” erau apuse. În plus, nu mai puteam să disprețuim avantaje precum salariul și cartelele. Bătrânele erau prea în vârstă ca să lucreze, iar Ana prea plâpândă, însă eu, fratele meu, Pierre și Elisabeta ne-am înscris la Forțele de Muncă și am descoperit curând că temerile noastre de a ne afla într-o lume ostilă nu erau justificate. Dimpotrivă. Colegii noștri care toată viața munciseră ne tratau ca pe niște victime, nu ca pe niște bestii exploatare.”

= „Câinii și pisicile au fost jaloane importante ale existenței mele din Rubla. Primul a fost Romulus. Curând după Crăciun, Matematicianul mi-a făcut cadou doi pisoi. Unul era gri, celălalt avea pieptul alb. I-am botezat Romulus și Remus. Doi pisoi erau prea mult pentru mine, așa că Rebeca s-a oferit să-l ia pe cel gri, iar eu l-am păstrat pe cel cu pieptul alb. Romulus era al meu, iar Remus al ei. Romulus s-a făcut un motan uriaș, superb, campion la vânătoare. Cum într-un loc în care porumbul era la îndemână nu lipseau șoarecii, Romulus își câștiga singur existența. Ziua vâna, iar noaptea dormea pe pieptul meu, înlocuind neînsuflețita sticlă cu apă fierbinte, cu torsul lui ritmic, corpul elastic și cald și blana moale și imaculată. Eu și Romulus ne iubeam mult, ceea ce nu însemna că nu eram uneori în dezacord. Prima noastră neînțelegere a avut loc într-o dimineață în care, dându-și seama că rămăsesem fără mâncare, mi-a făcut cadou un șoarece mort, pe care mi l-a pus pe piept, ca mic dejun, când încă eram pe jumătate adormită. Când a văzut că i-am aruncat cu scârbă cadoul, a ieșit cu coada ridicată în semn de jignire profundă. Două zile a fost supărat pe mine și m-a lipsit de compania corpului său moale și cald și de torsul lui sedativ. Mai târziu, sursa neînțelegerilor noastre a fost gelozia și s-a întâmplat chiar să mă părăsească timp de trei luni. Dezertarea lui a coincis - tot din motive de gelozie - cu cea mai →

DORIN NADRAU
(S. U. A.)

neagră perioadă a mea de la Rubla."
 = „În vara aceea a venit în sat într-o seară o caravană cinematografică. A fost un eveniment senzațional. Primarul a hotărât ca spectacolul să aibă loc în sala de sport a școlii, singura încăpere suficient de mare pentru a adăposti toți sătenii. Cum în sala de sport nu erau scaune, ni s-a spus să venim cu scaunele de acasă, ceea ce am și făcut. Era un film chinezesc, în care apăreau un colonel american cu monoclu și porttigaret à la Erick von Stroheim, o fată americană educată la o mănăstire bogată, plină de bijuterii și excesiv fardată, și îndrumătorul ei spiritual, un episcop gras și perfid, cu maniere prefăcut blajine, care își vânduse sufletul puterilor imperialiste. Acești trei spioni ticăloși complotaseră să pună mâna pe niște documente secrete de la un tânăr funcționar chinez, bun patriot, membru al Partidului Comunist, dar prea lipsit de experiență ca să-și dea seama de la început cât de perfizi erau americanii și clericul. Era cât pe ce să cadă în capcana lor abominabilă, dar, spre sfârșitul filmului, un membru de partid mai în vârstă și cu mai multă experiență i-a deschis ochii, ticăloșii au fost demascați și Mao a triumfat. Povestea nu corespundea cu punctele noastre de vedere, ținând seama de faptul că toți plățiserăm dureros pentru că speraserăm că așa-zișii imperialiști aveau să ne scape de comuniști. În plus, în public erau cel puțin șase persoane care fuseseră acuzate că înmănaseră documente secrete americanilor. Dacă am fi fost liberi, nu ne-am fi dus niciodată să vedem un astfel de film, dar cum eram lipsiți de orice fel de distracție, ne-am amuzat pe seama ofițerului american, care semăna cu un aristocrat prusac din războiul din 1914, a fetei americane, care semăna cu o actriță de operetă vieneză cam din aceeași perioadă, și a episcopului cu cruce pe piept și un revolver încârcat în buzunar. Vai, din cauza lui Paparello am pierdut o parte din acțiune. Îl încuiasem în casă. Dar tocmai când filmul era pe cale să înceapă, a apărut dând din coadă ca și cum ar fi spus: „Vezi că te-am găsit?” Cât timp a auzit numai glasuri, a stat liniștit sub scaunul meu, dar în clipa în care a auzit motociclete, s-a repezit lătrând furios spre ecran, convins că era de datoria lui să le gongolească.”

Cum să contești?

Doar fiindcă temelia e prea jos
 Acoperișul sus nu se zărește
 Ne destrămăm aici întunecos
 Sperând în mântuire nebunește.

Doar din nădejde și din așteptare
 Am fost făcuți și mergem înspre ce
 Pe-un drum care mângâie și când
 doare
 Și-o fericire care nu mai e ?

Să contestăm sau s-acceptăm
 întruna
 Cu luna zugrăvită la ferești,
 Neînțelegând prea bine nici ce-i
 luna,
 O taină printre tainele cerești.

Cum să contești în numele-a nimic
 Puterea unei legi ce-i peste lege,
 Și cum să crezi că tu, cel slab și
 mic,
 Ai dreptul de-a crea și de-a alege?

Ce să crezi, ce poți crea din lut,
 Cu bolta prăbușită peste tine
 Și mintea scrijelind în absolut,
 Înspre venirea care nu mai vine!?

Deci nici o legătură oare nu-i
 Între căderea-n gol și sacrificiu
 Și piatra cea din vârful unghiului
 Ce-ncheie templu sfânt, dar și
 ospiciu!?

Legat la ochi

Fără să fiu de nimeni întreb
 Am fost adus și aruncat în lume
 Din dragoste, ori numai din păcat?
 Că una-s amândouă, cu alt nume.

Din înăuntrul cel fără izvor,
 Din golul încălzit cu soare rece
 Am fost adus aici numai să mor
 Din unicul motiv că totul trece?

Că-s vinovat pe urmă m-am trezit
 Fiindc-am mușcat din măr,
 nechibzuitul,
 De șarpele amăgirii ispitit,
 Pentru atâta mi s-a dat sfârșitul?

Mai bine era mărul fără rod,
 Mai bine Eva n-ar fi fost creată
 Decât să fiu mânat spre eșafod
 Legat la ochi și fără judecată.

Căci ce-i cu judecata de apoi,
 Adică mai întâi El ne omoară
 Și-apoi deschide Cartea pentru noi
 Să vadă ce-am greșit și-a câta oară?

Mai bine-aș fi rămas acolo-n vid,
 În bezna cea a tot cuprinzătoare,
 Decât să vin aici și să deschid
 Ferestre, însă tot spre-ntunecare.

Maria Magdalena

Eu nu m-aș fi dorit fără păcat,
 Nici să n-ajung pe drumul crucii
 mele
 Că doar așa, murit și înviat,
 Mi-am dus în spate patimile grele.

Nici n-aș fi vrut picioarele să-mi
 fie
 Întruna nespălate și cu spini,
 Și deci am tot chemat câte-o Marie,
 Să mi le spele, seara, sub măslini.

O fi venit apoi și vreo Ioană,
 Ori vreo Suzană, toate la un loc,
 M-au uns cu mirul dragostei și
 hrană
 Mi-au fost la suflet, dar m-au ars
 și-n foc.

C-au fost vestale sau femei stricate,
 Eu n-am ales și nici n-am vrut să
 știu,
 Prin dragoste sfințitu-s-au cu toate,
 Apoi m-au părăsit, era târziu...

Din Magda, din pustiu, din alte
 case
 Eu nu le-am strecurat în nici un fel,
 Mi-a fost destul să le găsesc
 frumoase
 Știind s-aleagă marea din nisip.

Maria, însă, iată că-mi rămâne
 La căpătâi până la ultim crez,
 Ea, ce-a văzut mormântu-adânc din
 mine,
 Va fi acolo și când înviez.

DUMITRU MĂLIN

Remember Mircea Nedelciu

(II)

Pe de altă parte, este o nouă punere în abis, de data aceasta a președintelui american cu președintele român, care deja își făcuse un obicei din a ține discursuri națiunii, în timpul cărora săvârșea frecvente și impardonabile greșeli de pronunție și de exprimare. Este, în cazul acesta, o șopârliță ingenios strecurată în ceea ce trebuie să fie o altă notă în carnetul de regie sau de creație al Naratorului sau o frază decupată dintr-unul din articolele veșnicului ziar în lectură. Insertul face parte dintr-o strategie a deconspirării prin aluzie, căci la Ceaușescu aceste dificultăți erau definitorii și ele n-au scăpat neobservate, nici nesancționate în mediile intelectuale, chiar dacă nimeni nu a avut curajul să le critice public. În ultimă instanță, inserția aceasta este un prim indiciu al interesului generației 80 pentru America, spațiu asociat cu libertatea spirituală și de expresie și cu prosperitatea economică la care tinerii noștri nu aveau acces decât teoretic.

„*Avem deosebita onoare de a vă anunța că... ÎN LUME, ÎN FIECARE MINUT, MOR 93 DE OAMENI ȘI SE NASC 225 DE PRUNCI (ZIARELE) ,... și ne face plăcere a vă invita să luați parte.*” Insertul intercalat al celor două anunțuri, readuce privirea la rubrica mica publicitate, punctând revenirea la cotidian, la lumea exterioară sinelui, în care se moare la fel de firesc precum se trăiește. Nu e moartea cuiva anume, nu e nunta vreunui cunoscut. Sunt morți și nunți înscrise în rutina vieții. Este o invitație la lectura celorlalte bucăți ce urmează, ca niște pagini desprinse din obișnuit, din cotidian. Sunt frânturi sau felii de viață ale anonimilor, ale unor oarecare, cu existențele lor mărunte care se derulează în paralel cu marile destine ale națiunilor, strâns înlănțuite de conspirații ale relațiilor de putere ce scapă înțelegerii lor limitate să vadă doar atât cât se arată în raza habitatului lor. Se resimte aici ceea ce Umberto Eco înțelegea prin semioza hermetică, ce presupune interpretarea lumii și a textelor prin identificarea raporturilor de simpatie între micro și macrocosmos. Și oricât de gratuit ar părea gestul nostru de documentare asupra evenimentelor sugerate de inserturi, nu se poate nega existența unui câștig real în sensul de a umple golurile lăsate de sugestia lor, cu semnificații notabile. Căci între **intentio auctoris, intentio operis și**

intentio lectoris se stabilește o trihotomie care nu poate funcționa separat, întrucât „Limbajul spune totdeauna ceva în plus față de textul său literar inaccesibil, care este deja pierdut încă de la începutul emiterii textuale”. Despre intenționalitatea autorului Nedelciu s-a vorbit în termeni destul de convingători, apreciindu-se aspectul schimbării paradigmei literare, dar a vorbit înaintea tuturor Nedelciu însuși, așa cum am arătat la capitolul precedent.

Actualități. Titlurile și tăieturile din ziare simulează ceea ce Dos Passos numea tehnică împrumutată din cinematografie, prin care se realiza o imagine trucată a realității și care păstrează la Nedelciu aceeași întrebuintare de comentariu contrapunctiv, ironic, parodic, aluziv la iluziile individului și ale societății. Ele suplinesc istoria care îi ocolește pe eroi, așezându-și tiranic consecințele asupra destinelor lor și blocându-le posibilitatea oricărei intervenții eficiente în acestea. Eroilor lui Nedelciu le sunt hărăzite aceleași existențe sterile, într-o lume din care comunicarea prin limba comună a fost înlocuită de bolboroseli babilonice, o lume în care evaziunea nu reprezintă un refugiu real și în care mecanismul social distruge oamenii și aspirațiile lor. Doar că aceste neajunsuri provin la Dos Passos din mecanismul capitalismului care scoate din anonim mereu alte existențe prin marile afaceri ce pun în mișcare angrenajul îmbogățirii, eșuând lamentabil în depresie și vid interior și existențial. La Nedelciu, personajele rămân anonime până la capăt, condamnate să trăiască într-o epocă de frustrare alienantă. Este o alienare cauzată de absența perspectivelor, de aceea scriitorul confecționează personajelor sale o atitudine conformistă care nu are în vedere nicio întrebare asupra destinelor lor, atâta vreme cât mediul social-istoric este opus afirmării individului. Eroii nedelcieni nu se disociază de societate, ci își asumă diluarea eului individual în eul social, în imposibilitate de a-și opri deruta ce-i obligă să băjbâie în derizoriul prezentului, din care selectează fragmentar momentul. Prima frază a prozei indică prima deschidere spre actualitatea lumii externe: „... citeam despre îngrijorarea Sfântului Scaun în legătură cu evenimentele din Orientul Apropiat, îngrijorare despre care aflase și Nixon și acum aici, în această cofetărie aflam și eu.”(1)

1Când Richard Nixon, pe atunci senator, intrat în cursa pentru prezidențiale, își propusese ca temă a campaniei sale aspectele conflictelor din

Reperul pentru fundalul politic mondial, respectiv Războiul Rece, al superputerilor SUA și URSS, are drept coordonată temporală același problematic an 1968. Pe de altă parte „Nixon aflase[...] și aflam și eu, [...]despre îngrijorarea Sfântului Scaun.” indică o punere în abis cu situația în care se va afla în următoarele minute personajul și, în același timp cititorul care află odată cu el despre mersul lucrurilor în povestea pe cale de a se petrece. Ne aflăm în plină desfășurare a unor întâmplări, așadar participăm direct la ele și odată cu asta, participăm la producerea textului care le relatează. De asemenea, fraza este o subtilă aluzie la felul în care vor fi avansate și receptate narațiunile: ca într-o propagare succesivă, o relație de simultaneitate discontinuă, (dacă asocierea acestor termeni este contradictorie, nu înseamnă că nu exprimă o realitate) care, de altfel, este atât de autentic realistă și specifică stilului narativ al lui Mircea Nedelciu. Poetica la care recurge este tot o poetică realistă, dar a neorealismului care nu mai intenționează să realizeze copia fidelă a realității, concurând-o, ci să o simuleze, sugerând-o. Mimesisul nu mai este interesant, ceea ce contează acum este surprinderea realității în aspectele ei discontinue, în virtutea adevărului că realitatea nu se relevă dintr-o dată, ea se ascunde după semne care o fac misterioasă până la descifrarea lor, iar individului nu îi e dat să cunoască decât câte o față din →

VALERIA BILȚ

Vietnam. Se presupune că ar fi avut un plan pentru detensionarea conflictelor, vorbindu-se chiar despre o *Doctrină a lui Nixon*, ce a fost pusă în aplicare după alegerea sa ca președinte, la sfârșitul anului 1968, ajutat de senatorul Henry Kissinger. Sloganul său era *Peace in honor*. Evenimentele care *îngrijoraseră Sfântul Scaun*, mai precis pe Papa Paolo VI, trebuie să fi fost ocuparea temporară a Ambasadei SUA din Vietnam și masacrul a 347 civili la My Lai, săvârșit de trupele americane. În luna martie a aceluși an, Eugene MC Carthy condusese o campanie pentru a pune capăt războiului.

multiplele ei fețe. Restul fețelor sunt arătate altor indivizi și, abia ulterior, prin confruntarea celor știute de toți indivizii, se poate ajunge la o relativă reconstituire a ei.

Insertia este un indiciu temporal pentru scriitorul aplecat asupra momentelor selectate ca posibile nuclee pentru narațiune, dar și o perfectă incorporare a atmosferei micronarațiunii, în atmosfera macronarațiunii reprezentată de Textul Lumii. Este palierul timpului prezent al scrierii, completat de sugestiile relevante de insertul următor: „Senatorul american a declarat că discuțiile cu Kosîghin au fost sincere și utile. El a apreciat situația din Orientul Apropiat drept îngrijorătoare.” Așadar, **în timp ce în lumea mare**, se poartă războaie pentru putere, Naratorul-alter ego al scriitorului se proiectează mental într-o cameră mizeră de internat, într-o Românie ternă, supusă destinului meschin de țară cu regim totalitar, unde indivizi mărunți, prin situație socială și prin vârstă, trăiesc drame personale greu de suportat și simt nevoia unui tratament prin confesiune. Acesta este subtextul echivalent rubricii de **Actualități**. Pagina familiarizează cititorul cu stilul nedelcian, mult prea complex pentru a intra într-o singură clasificare. Căci dacă este justă plasarea lui în rândul textualiștilor, și încă de frunte, prin consecvența manifestată față de subiectul teoretic și cunoașterea convențiilor literaturii, pe care le persiflează, contrariind prin aceasta orizontul de așteptare al cititorilor, într-o atitudine ironico-parodică, este la fel de just să i se recunoască trăsăturile care-l legitimează și drept un mitolog al derizoriului, un analist, și un fantezist, fiecare dintre aceste dimensiuni regăsindu-se, de-a lungul operei în totalitatea ei, în măsuri relativ apreciable.

Biografiile utilizate de Dos Passos pentru autentificarea lumii sunt înlocuite la Nedelciu de inserturi cu referințe aluzive la personalități politice și de cultură. Ca element al intertextualității și referențialității deopotrivă, inserturile din ziare vorbesc despre situația externă a lumii, propunând câteva dintre cele mai importante evenimente care au vălurit occidentul, ca și despre regimul ce tocmai prindea puteri, sub conducerea noului secretar general al partidului comunist, ulterior autoproclamat președintele Republicii. Ele propun planul îndepărtat al structurii narative, planul paralel, ori mai precis, fundalul socio-istoric pe care se profilează

narațiunea în sine. Mai dezvăluie preocupările programatice ale scriitorului teoretician, transferate personajului narator (preocupări întrerupte în planul narațiunii de plecarea Pictorului și finalizarea proiectului cinematografic al Naratorului, precum și reunirea și consolidarea grupului, între **Aventuri într-o curte interioară** și proza postumă **Urișa și ciudata pasăre a viselor noastre**)

„1914. *Tristan Tzara juca șah cu Lenin la cabaretul "Voltaire" din Zurich (în orice caz ar fi fost posibil)*” Cine știe dacă în mintea scriitorului, nu germina ideea (transferată (2) personajului narator) scrierii unui roman, avându-i ca protagoniști pe cei doi. Această notație fixează nu doar repere ale cunoștințelor culturale deținute de personaj, ci indică dorința de schimbare manifestată de Nedelciu, în proza românească și transmisă personajului care pare a-și propune o poetică inedită, neoavangardistă, de substanță, superioară. Figura lui Tristan Tzara atrăsese atenția și personajului lui Hemingway, Scriitorul din **Zăpezile de pe Kilimanjaro**, care, înainte de a muri, rememorează o serie de povești și subiecte pe care nu le-a scris și nu le va mai scrie niciodată: „*Și trecând pe lângă cafeneaua aia, îl văzuse pe poetul ăla american, cu un vraf de farfurioare-*

²Asocierea celor două nume este bizară, în aparență. Românul Tristan Tzara, cunoscutul fondator al mișcării dadaiste și membru al Clubului Voltaire și-a intersectat drumurile cu cele ale lui Lenin, însă ele nu s-au sincronizat, deci personajele istorice nici nu s-au întâlnit. Clubul Voltaire a luat ființă la 6-8 februarie, 1916, iar Conferința de la Zimmerwald, Elveția, la care a participat Lenin, a avut loc cu un an mai devreme, la 15-18 septembrie, 1915. *Dar ar fi fost posibil*, însinuează naratorul, găsind că cei doi militau pentru idei înrudite. Lenin dorea o nouă ordine politică, o organizare socialistă a societății, o anihilare a structurilor imperialiste, impunându-se prin abuzuri și introducând ideea de proletariat, precum și cultul illogic al personalității politice, iar Tristan Tzara și dadaismul vehiculează ideea abolirii spirituale, politice, a structurii lumii trecute și prezente, răsturnarea și negarea valorilor, suprasolicitarea scandalosă a arbitrarului irațional, cultul ostentativ și fanatic al ilogicului, dezorganizarea forțată și exhibiționistă a compoziției. Desigur, această înrudire este determinată de spiritul veacului, însă scriitorul forțează, sugerând că fenomenele au avut nevoie de un timp de pregătire, și presupune că între cei doi ar fi putut exista o complicitate efectivă, cu doi ani mai devreme de înființarea Clubului Voltaire, la o *partidă de șah*, când au putut conveni că rolul lor este să schimbe ordinea lumii, fiecare în sectorul său de activitate. Amândoi sunt nihilști. Este, de fapt, o idee excelentă pentru un roman parodic al acelor vremuri.

n față și cu expresia tâmpă întâipărită pe mutra aia de cartof, discutând despre dadaism cu un român pe care-l chema Tristan Tzara și care purta mereu un monoclu, și avea dureri de cap...” Pentru amândoi scriitorii, referirea la avangardistul român are valoarea unui element de subtext: la Hemingway pentru a insinua ideea de autenticitate conferită de referința la un curent atât de transformator al literaturii, prin surprinderea figurii celui ce l-a inițiat, la Nedelciu pentru indicarea intenției auctoriale de a intra în competiția pentru schimbarea paradigmei literare.

„*Rousseau: Se spune că un neamș a scris o carte întreagă despre o coajă de lămâie.*”

Nedelciu este interesat de poetica banalului și găsește această curiozitate încurajatoare pentru intenția sa de a da contur amintitei poetici în propria operă. Este, în același timp, o trimitere la preferința pentru tehnici bizare, interesante nu doar pentru noutate, ci pentru puterea de a suscita un surplus de interes din partea cititorului. Ține de experiment, de plăcerea de a-și exersa talentul și de a aplica știința de a scrie, valorificând formule și tehnici cât mai diverse, bucurându-se de această libertate pe care proza scurtă o dă scriitorului. Faptul este mărturisit peste ani, într-unul dintre interviurile sale : „*A experimenta în literatură înseamnă a scrie cu un număr de constrângeri autoimpuse sau impuse; scriitorul demn de acest nume are nevoie de constrângeri pentru ca spiritul lui să țâșnească, prin scris, spre libertate. [...] De îndată ce sunt alese de scriitor alte tipuri de constrângere, cele vechi nu mai sunt necesare, nu mai sunt respectate. Așa se explică dispariția granițelor stricte între genurile literare, folosirea reziduurilor narative în poezie, și a soluțiilor lirice în construcția romanescă, investirea unor structuri textuale neliterare cu funcții catarctice. Invers, când constrângerile exterioare nu sunt destul de puternice, sunt inventate pentru uz intern altele noi. [...] Cazul lui Georges Perec, un scriitor francez mort în 1982, care (3) a scris un roman de 137 pagini folosind numai vocala e, **Les Revenants**, și un alt roman de 312 pagini în care aceeași vocală lipsește cu desăvârșire, **La Disparition**, Denoel 1969. [...] În timp ce citesc, mă simt solidar cu mai toți scriitorii români, când scriu însă... aproape cu niciunul”.*

³ M. Nedelciu, Dacă vorbim strict despre știința de a scrie, interviu de Petru Cimpoeșu, în Ateneu, Bacău, anul 21, nr.2 [171], februarie 1984, pp 8-9.

Miezul unui ev aprins

Stratagemile criticii recuperatoare: Eugen Simion

La două decenii de „viață nouă” și de „poezie nouă”, în 1964, Eugen Simion vrea să știe cum arată „poezia română”, dacă are o notă particulară distinctivă, „care sunt tipurile de sensibilitate, ipostazele lirice, stilurile și formele ei diferențiale de expresie”, care sunt valorile pe care epoca le-a impus și ce imagine oferă ea din perspectiva poeziei pe care a produs-o. Drept care, ca să arate și altora ce a aflat și să illustreze ceea ce are de susținut, propune o „culegere”. Nu o antologie, cum se practică, și lucrul nu poate fi lipsit de semnificație, pentru că între a culege și a antologa există diferențe de diferite feluri.

Prima observație pe care alcătuitorul culegerii o notează în *Prefața* lui amplă, de fapt un studiu despre poezia zilei, cea existentă și cea preconizată, este una pe care o face acum mai toată lumea, cu siguranță că întrucât cineva sau ceva o cere făcută. Nu atât poezia însăși – care ar putea să impună, „privită de la o anumită înălțime”, cum vrea tânărul critic să o privească, și altă sau alte fețe prin altă sau alte dimensiuni –, însă și ea, poezia, este adevărat. Dar o cere cu siguranță viziunea oficială a timpului, ideologia, pentru că, nu-i așa, „originalitatea poeziei noastre derivă din originalitatea însăși a obiectului ei” și faptul trebuie elocvent pus în evidență. S-au schimbat timpurile, realitățile, lumea, viața, adică obiectul poetic, se schimbă în chip automat și poezia, iar originalitatea obiectului impune originalitate poeziei. Mutațiile din real, din fenomenele sociale și morale pe care poezia le „reflectă” (căci tot mai puțin le „oglindește”), au produs mutații profunde în poezie. Axiomatic și definitiv. Noua realitate „dezalienează” individul uman, iar corespunzător, poezia nouă „demistifică”. E nevoie de asta și procesul este firesc, pentru că realitatea veche, „mutilantă”, acționase deviant asupra poeziei și o împinsese spre „evaziune”. Asta în timp ce terenul de exercițiu tematic, expresiv și de exercitare a influenței specifice, materia primă și finalitatea poeziei, ale artei în general, sunt realitățile

imediate, cu deosebire ale socialului, nemijlocitul, ziua, cotidianul – care, de bună seamă, vin de undeva și merg către ceva anume, iar asta, acum, într-un orizont cunoscut, proiectat, asumat conștient, voluntar și responsabil, sub înțeleaptă și luminoasă călăuzire în ce privește atât fapta, cât și înțelegerea și reprezentarea. Toate acestea cuprinse în „realitatea vieții”, la care artistul aderă cu entuziasm. „Inaderența” la un real inacceptabil se manifestase în trecut prin „protest”, dar mai ales prin „recluziune” și „deghizare”. Tot atât de repede și de simplu, în context, este explicat, cu rost exemplificator, Eminescu – al cărui „nonconformism” (de la „nonconformare” / „neconformare” la cele ale regimului burghezo-moșieresc) s-ar exprima prin patru tipuri de evaziune: în vis, în timp, în solitudine și prin convertire în faptă eroică a tristeții filosofice și morale.

Dar nu atât perspectiva din care este privit Eminescu e de reținut, cât fundamentul teoretic în sine. El continuă teoria coexistenței antagonice, în societatea capitalistă, a celor două culturi în sensul că fiecare dintre ele reflectă un mod specific de raportare la realitate, iar consecințele de ordin afectiv, ideatic, comportamental, inclusiv de reprezentare și de expresie, s-ar putea adăuga, decid în ce privește personalitatea poetului și, sigur, poezia lui. Această „dialectică” materialist-mecanicistă a cauzalității imediate, privită ca fiind fără cusur și rest – de fapt, din aceeași sursă, o ideologie a asimilării, soră cu cea a repudierii –, dă, în prim-plan, plăcut ochiului de controlor ideologic, ceva ce încă se impune să dea acum criticul, îndrumătorul, adică o imagine a ceea ce poetul și poezia prezentului socialist trebuie să fie, în egală măsură

proiectiv și normativ, dar în același timp poate și să explice oficial satisfăcător, iată, poeți pe care preluarea critică a moștenirii literare i-a ținut izolați dincolo de zăbrelele unui pasiv ale cărui uși ferecate se deschid încet-încet către public. Este un proces ale cărui felurite găselnițe tactice și strategice merită atenție.

Exemplificarea se face, aici ca și în alte locuri, într-un limbaj discret, cu dedesubturi, cu implicaturi. Inclusiv Eminescu este supus, de fapt, unui atare tratament. Privit așa, poetul – a cărui operă nu se poate spune că nu se află în circulație, ediția din 1953, spre exemplu, având un tiraj de 40 000 de exemplare – devine evident mai mult decât stabilise rețeta de receptare cu acțiune de lungă durată la care Ion Vitner lucra încă din anii 40 și pe care o definitivează cu publicarea în volum, în 1955, a studiului „Eminescu”, despre care precizează că este un capitol de manual școlar. Dar e vorba și de Al. Philippide, un poet aproape mereu respectat (și probabil că nu îndeajuns de explicat acest respect), care tăcuse până în 1962 – când i se tipărește prima carte postbelică, volumul *Poezii*, prefațat de Ov. S. Crohmălniceanu – și care încă are nevoie, la această dată, să fie propus și susținut. Interbelicul Al. Philippide, pledează criticul recuperator, „are sentimentul viu că spațiul civilizației e străin omului, că eternitatea, armonia au rămas intacte numai în perimetrul satului. Spaima de o civilizație nimicitoare (de tip capitalist), pe care o întâlnim la toți eroii lui Sadoveanu, capătă în poezia lui Blaga o semnificație filosofică aparte...”. În discuție mai sunt atrași, ca „ipostaze lirice” înrudite, dar și cu alte intenții, Octavian Goga (în circulație, în anii 50, muzical, dar nu numai – el fiind un recuperat care aproape că pune în discuție criteriile preluării critice a moștenirii literare și aplicarea lor), Ion Pillat (gata și el de revenire în bibliotecă), Adrian Maniu (cu o ediție în pregătire acum), chiar Ion Barbu (*Ocean* apare în 1964), Tudor Arghezi (devenit, de ceva timp deja, un fel de contrafort pentru ceilalți).

Ambițiile lui Eugen Simion sunt mari, încât fraza lui calcă uneori primejdios pe o margine a prăpastiei în care încă zac aruncate sămănătorism, poporanism, gândirism sau încifrare, ermetism, evadare, oniric→

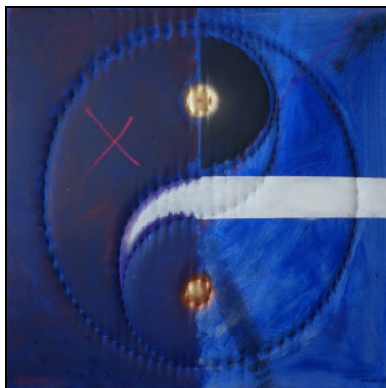
AUREL BUZINCU

etc. Cu atât mai primejdios cu cât criticul nu pare interesat să continue să construiască propriu-zis ideologic, spre a se angaja, în acest spațiu, într-un dialog explicit de idei în care să convingă și să învingă. Fără să iasă dintr-o situație ideologică acceptabilă, nici nu se putea altfel, doar invocă repere de ordin teoretic și rămâne preocupat de analizarea, ordonarea, ierarhizarea materialului literar. Ceea ce, adevărat, implică și exprimă, mediat însă, o poziționare. Contează curajos pe o audiență de control binevoitoare, pe credit și pe puterea de a convinge a argumentelor de ordinul faptelor literare – care nu vizează neapărat un anume poet sau o anume poezie și de aceea devine riscant mai târziu (cum i se întâmplă cu o anume frecvență criticii de acum) ca afirmațiile să fie tratate fără rezerve ca descrieri în atare sens, pentru că ele sunt cu precădere replici într-un dialog al momentului și mai ales expuneri și explicări, cu mai multă sau mai puțină însoțire teoretică, precum aici : „Aruncarea vâului peste cuvinte nu constituie numai o simplă operație de încifrare a sensului. E adesea și un refuz de a mai purta dialogul direct, de a da ideilor și sentimentelor expresia lor nudă, sinceră. Poetul caută să se exprime pe ocolite, să dea metaforei un sens echivoc, sugerând deodată mai multe lucruri. Retragerea, orgolioasă, în spiritualism și ocultism, întâlnită în poezia lui Ion Barbu, e, dincolo de arta poetică pe care o fixează, efectul unei atitudini morale pe care o descoperim și la alți poeți ai epocii. Ea pornește dintr-un sentiment viu, dureros, de inaderență afectivă și spirituală. La Arghezi îmbracă, adesea, forma parabolei, la mulți poeți se traduce printr-o abstractizare a gestului, prin hieratism, prin obscurizarea voită a elanurilor afective”. Sigur, când e vorba de poezii tineri, aflați în marș pe cont propriu sau prinși în mișcarea angrenajului literar, lucrurile stau mai ales altfel – deși e de avut în vedere că există în cazul lor mutații, generate de evoluție, pe care criticul dedicat cu entuziasm, ca și poetul, sărbătoririi prezentului, nu-și propune sau nu poate să le prevadă. El trebuie acum să inspire, de la tribuna lui, încredere elogioasă și încântare față de reușitele considerate certe în acest sector al producției socialiste și să se

folosească abil și cvasisubversiv de momentele de aplauze și de trăire a bucuriei ca să strecoare în decorul zilei câte ceva refuzat până ieri.

Ne-am afla parcă într-un joc: abaterilor de la firesc de un fel și într-un sens li se opun abateri de la firesc (cel instituit de primele) de alt fel și în alt sens. Dar este adevărat că asta într-un climat dacă nu în totalitate permisiv și lipsit de mari răbufniri, măcar dispus la dialog și tolerant cu pozițiile și argumentele de o altă factură. Nu mai trebuie căutată de acum încolo cu insistență, ca fiind reprezentativă, o linie oficială unică de atitudine și de tratament, ca în aproape tot deceniul anterior – care și-a avut totuși și el excepțiile și discontinuitățile lui în privința aceasta. Recuperările din zona, să-i zicem așa, a refuzului ideologic principial, se cam încheie în literatură cu Ion Barbu și, cert, cu Dan Botta, în 1968 – în discuție rămânând, cred că e de conchis, cu deosebire „cazurile”, vechi (precum romanul *Rusoaica* al lui Gib I. Mihăescu, nereditat între război și căderea comunismului) și noi, listele de excluderi, pe care regimul le întocmește mai tot timpul, cu atitudine fluctuantă însă față de unii dintre cei vizați. Iar criteriul acestor excluderi, chiar dacă el continuă să fie motivat ideologic pentru public, este tot mai clar unul politic, de forță, de interes al puterii, vindicativ și/sau punitiv. Există însă acum, tot mai mult, cenzură în sens conservator pe cont propriu sau de grup. Palierul controlorilor de conformitate urmează un curs al contopirii cu cel al creatorilor (și/sau invers) și acționează, atunci când asta se întâmplă, în apărarea nu doar a unei deja „tradiții” realist-socialiste, ci și a notorietății proprii și mai ales a

criteriilor acestei notorietăți. Și tot așa, există tentații novatoare, înnoire, experiment asumat și practicat printre cei care populează, adesea indistinct, aceleași două paliere în tabăra reformatoare, iar la rândul lor, taberele (desemnare necesară totuși mai mult didactic) sunt permeabile, tolerante, cu circulație în general neîngrădită altfel decât din considerente de ordin personal sau de grupuscul. Explicația pe care autoritatea însăși s-a văzut silită să o găsească pentru situație și să o ofere public – tot mai convinsă, probabil, nu atât de atare răstălmăciri teoretice ale dogmei și de mutațiile generate de acestea, cât mai ales de conștientizarea treptată a anvergurii fenomenului de refuz și de repudiere pe care îl administrase, iar faptul e de explicat prin emanciparea culturală a responsabililor și deopotrivă prin deschiderea către „național” – a fost aceea că în scenă au intarat deja oamenii noii societăți și că față de aceștia trebuie manifestată încredere. Cauze numeroase duc, în fapt, spre mijlocul anilor 60, la o detensionare a frâielor puterii. În spațiul literaturii, neîncrederea principială față de cei formați în regimul vechi îi ia locul o încredere principială în generația crescută sub soarele noii orânduiri, iar de primirea zâmbitoare care i se face acesteia din urmă poate beneficia mai toată lumea. S-ar vrea spus astfel că socialismul a învins definitiv și că partidul este în dispoziție bună și binevoitor – sigur că până la un anumit prag. Cam tot așa cum în etapa anterioară, în luptă crâncenă aflându-se, trebuise să fie vigilent și suspicios cu toată lumea și se năpustise asupra oricărei ieșiri din coloană și din cor. Firește că și cei din tânăra generație pot greși – adică pot comite abateri nedușmănoase – pot exagera, pot face erori, însă spre deosebire de cei formați anterior, doar accidental și prin urmare, ameliorabil. Și lucrul poate că nu era total neadevărat și nici autoritatea nu a lăsat de tot frâul din mână vreodată. Dar sunt reale dispoziția concesivă și concesiile însăși, slăbirea strânsorii – sub presiuni coroborate cu nevoia efectivă de atragere și menținere a adeziunii interne – și ceea ce unii privesc exclusiv drept liberalizare relativă cu sursa într-o bunăvoință a autorității trebuie să-și asocieze măcar, dacă nu mai mult, și faptul cedării poziției→

Vasile Tolan, Fără titlu

din slăbiciune. Iar literatura, artele, cultura, chiar dacă au avut de traversat efectele unor inerții și ale unor răbufniri conjuncturale, au conservat în general esența a ceea ce au cucerit pas cu pas, acum și anterior, în materie de libertate, de autonomie, de lucru în sine, fie și păstrând-o în compartimentul lor de aspirații, de tendințe, de încercări. Era, în aceiași termeni de evoluție și de dialectică, cealaltă față a „adevărului vieții”, cea nelucrată de cineva anume după un chip și o asemănare prestabilite.

Felul în care, însă, mai departe, Eugen Simion explică fenomenul poetic al momentului nu este un avans, așa cum explicația lui fusese în cazul moștenirii literare și a poeziei preconizate, ci o întoarcere, după o buclă spectaculoasă, la locul unui punct de vedere în care partea personală se varsă cuminte în cea vehiculată oficial: „După o scurtă perioadă de confuzii și căutări, poezia românească de după cel de Al Doilea Război Mondial reia dialogul cu realitatea din altă perspectivă. Ea regăsește, treptat, expresia directă de comunicare. Toate formele de evaziune cunoscute mai înainte își pierd suportul moral real și poezia recucerește, am spune, universul în totalitatea lui și într-o expresie nemijlocită, *demistificată* (s.a)”

Lucruri știute în general, repetate – cu o nelămurire sau chiar două: nu știm dacă „perioada de confuzii și căutări” se referă la ceea ce, în spațiul nostru cultural, se desemnează impropriu, cu rădăcini într-o reacție mistificatoare din jurul lui 1960, prin „proletcultism”, apoi, fiind vorba despre „reia dialogul”, „regăsește”, „recucerește”, prin urmare, de o întoarcere la ceva care se subînțelege că a existat cândva, rămânem neștiutori în privința aceasta și ar fi fost interesant să aflăm la ce anume „se întoarce” poezia noastră realist-socialistă atunci când își reintră în matcă și se simte bine, întrucât inclusiv Eminescu, am putut afla, trebuie să găsească, pentru a se rosti poetic, forme de evaziune. Poezia regăsește „expresia directă de comunicare” – ce să fie și să însemne asta și când anume găsise ea această expresie dacă e vorba de o regăsire?

Devenit acum ceea ce ar fi aspirat mereu să devină, *poeta vates*, poetul „nou” (dar ce nu e nou acum!) ar trăi primul efectele prielnice ale

„vremii noi” și s-ar înfrupta din plin și cu folos specific din roadele ei. Ar avea acum conștiința unității existenței și sentimentul durabilității a ceea ce face, deci al utilității și nu doar atât, al importanței lui, iar astfel, în societatea socialistă, ar trece în altceva disoluția, moartea, curgerea timpului, singurătatea, absurdul, tragismul. Poezia, claustrată de simbolism în cercul unor trăiri egotiste, își lărgeste universul la dimensiunile firești atât în cuprindere, cât și în profunzime. Rostul și importanța poetului acestei vremi sunt date de ceea ce el trebuie să facă: „să satisfacă dorința de plenitudine, elanurile de cunoaștere, să dea sugestii despre noile raporturi umane, să ofere o viziune inedită asupra sentimentelor, să indice, apoi, mobilurile ce duc la modificările pe planul conștiinței și al efectelor, [poezia lui] să fie elocventă, totdeauna nouă, surprinzătoare ca expresie”. E mai mult decât „inginerul de suflete” al lui Stalin, dar e și asta. Poetul este pamfletar sau liric elegiac, exultă prefacerile revoluționare, celebrează frumusețile patriei și ale naturii, e portretist sau evocator, trece de la lied la poemul epic amplu cu disponibilitate pentru toate temele și toate modalitățile lirice, putându-se mișca neașteptat de la sonnet la evocarea istorică, de la lirismul sentimental la penița mușcatoare și la pamflet. E cu precădere *voce* (adevărat că una care *face*, iar asta mai ales în zona sufletului) – și toate i-ar fi la îndemână, toate i-ar fi îngăduite. Inclusiv ceea ce criticul trebuie să explice și să legitimizeze, în clasa poeziei civice, „domeniul poeziei sociale și patriotice”, „tema patriei și a evenimentelor istorice”, socialul, politicul – care, știe asta de la Maiorescu și de la Lovinescu, n-ar putea da ceva peste efemer. Dar în același timp ar fi de luat în seamă că există la noi o tradiție mare a liricii patriotice. Există riscul caducității, al retorismului, anecdoticului, descriptivului, al notației primitive, uniformizatoare prin mimare, dar există și antidotul pentru acestea sau faptul compensator: îmbogățirea sferei de reprezentări, de stări lirice proaspete, cadre noi de sensibilitate, prelucrarea unor sugestii precum cele date de lirismul cerebral al lui Ion Barbu. „Capătă, astfel, relief poetic emoțiile unei tinereți grave, curioase,

ostilă inerțiilor, iluminată de idealuri majore, bântuită de furtuni afective”. În general, poezia cetății, măturia angajării poetului în mișcarea politică și socială a timpului și a locului, cea care exprimă „încrederea și sentimentul de recunoștință față de Partid”, este adevărat că nu se varsă în chip automat într-o reușită validabilă. Acestea toate trebuie să facă „să vibreze sensibilitatea, fantezia creatorului”, căci „o idee generală devine cu adevărat poetică numai atunci când ea participă la o viziune originală asupra universului, la un simbol”.

Probabil că nu, totuși, ca în cazul poemului „La porțile raiului” al Mariei Banuș, „construit pe ideea că eroii biblici (adică omul și femeia în faza purității lor) și-au recâștigat edenul pierdut al fericirii în noua zodie a socialismului”, din deschiderea lăudabilă a poetei tandre „spre idei mai generale și spre viziuni mai largi”...

Dar volumul de cinci sute de pagini, conținând tot felul de piese de aparat critic de mare utilitate, un serviciu imens făcut cu modestie și știință deopotrivă cititorului și poeziei, nu ocolește mai nimic din ceea ce se poate să nu fie ocolit în efortul lui de a deveni relevant pe două sau trei coordonate: cea recuperatoare, una de prezentare și de fixare – ilustrare a unor repere, inclusiv de ordin valoric (într-o acțiune discretă, care va fi explicând, măcar în parte, termenul „culegere”), și, firește, concomitent și folositor atingerii țelului, dar și măsurării temperaturii momentului peste decenii, una a gesticii complezente, manifestate felurit. Mi se pare spectaculos și expresiv dincolo de cuvinte jocul așezării vârfurilor: Arghezi și Blaga, cu un Ion Barbu sursă de înnoire frecventată de tineri, ilustrat de un „Bălcescu trăind” nu atât valoros în sine, cât sugestiv, și Mihai Beniuc cel inevitabil într-o latură și în cealaltă, și îmbrățișat cu încredere totală, Nicolae Labiș – romantic vizionar, manifestând, dintre poezii tineri, „cea mai acută tendință de universalitate”.

Dar cel mai important lucru al cărții mi se pare sugestia despre o poezie veritabilă și cu adevărat nouă care se poate naște din efuziuni, exultare, euforie, avânturi, elanuri, încredere, optimism, entuziasm și altele asemenea.

Identitatea literaturii române prin modernism

Romanul – formă a progresului literar

(II)

Explorând cele expuse mai sus, observăm că fiecare orientare literară se bazează pe o anumită idee, pe anumite concepții filozofice, aspecte morale sau religioase, etc., astfel reflectându-și conținutul prin diverse forme de exprimare. Pentru a înțelege mai deslușit înțelesul acestei lucrări care dorește să se pronunțe asupra curentului literar modernist, ca parte a secolului XX, atunci ar urma să ne centrăm pe acele ideologii prin care au activat scriitorii români din perioada interbelică, cât și postbelică. După cum se cunoaște, în majoritatea cazurilor scriitorii români din perioada interbelică și-au orientat creația literară prin mișcarea tradiționalismului, avangardismului, constructivismului, integralismului; iar cei din spațiul postbelic s-au afirmat mai mult prin realism socialist, structuralism, poststructuralism, feminism, optzecism literar, deprimism, postmodernism, în cele din urmă literatura română manifestându-se prin acele curente literare care nemijlocit au slujit într-o măsură oarecare pentru necesitățile poporului român sau, mai bine zis, pentru interesele/ aspirațiile unor categorii sociale dintr-o anumită perioadă de timp. Luând în considerație că în literatura română curentul modernismului s-a perindat de-a lungul secolului XX, atunci analiza creațiilor literare puse în lumină se vor cerceta în dependență de două perioade – interbelică și postbelică, iar genul literar ar urma să fie divizat cu referire la poezie, proză etc, cu precădere fiind în vizor romanul.

Modernismul, în calitate de curent propășitor și care a dorit în orice fel să rupă relațiile cu tradiționalismul, este mișcarea și tendința inovatoare ce susține fondarea unui nou principiu de creație literară și fondarea unui nou concept pentru cultura literaturii. Avându-i ca protagoniști pe criticii literari români (cei mai de vază - George Călinescu, Eugen Lovinescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu) care în timp și-au expus teoriile despre întreaga diversitate a acestui curent, literatura română de specialitate rămâne a fi o sursă demnă de atenție în totalitatea acestor aspecte. Drept urmare,

conform constatărilor, modernismul se remarcă prin opoziție față de tradiționalism, fiind contradictoriu în viziune și conceperea acțiunilor. Evoluția modernismului, în timp, s-a manifestat în dependență de epoca istorică, marcându-se printr-o anumită stare de lucruri și evenimente corespunzătoare. Așa fiind, curentul literar modernist se identifică prin perioada interbelică și postbelică, ambele perioade având între ele diferențieri de atitudine în raport cu conceptele abordate, prin tematica și forma de exprimare, și, nu în ultimul rând, prin cultura ce se raportează la ansamblul de valori sociale cu care masele vin în contact prin participare pentru a percepe arta creației umane, care se numește *literatura română*.

Din totalitatea operelor puse în lumină de către scriitorii români vom menționa creația literară expusă prin genul epic al prozei, proza având în subordine o multitudine de specii literare precum basme (expuneri cu elemente fantastice supranaturale), biografii și autobiografii, memorii, mituri (povestiri fabuloase cu caracter sacru), nuvele (specie literară mai mare decât schița, dar mai scurtă și mai simplificată decât romanul), romane, povestiri, schițe jurnaliere, parabole (povestiri alegorice cu un cuprins religios sau moral). Astfel, cu prioritate, va fi pusă în discuție specia literară valorificată prin romane – creație a genului epic de întindere mare și cu conținuturi complexe care se desfășoară în cadrul unei întâmplări și de-a lungul unei anumite perioade, subordonată în limite de observație socială și analiză psihologică. Ca urmare, dacă în perioada interbelică creația literară în proză are tendința de a se exprima prin genul epic de întindere vastă cum ar fi romanul,

oricum la bază în mare parte rămân și scrierile redactate prin nuvele, povestiri etc. Însă romanul a fost cea artă artistică care a revoluționat literatura română și sub acest aspect aceasta a fost motivată de concepții moderniste unde prin cultura sa, ca mijloc spiritual al existenței sociale, s-a impus ca formă și metodologie în stimularea creației literare românești. Romanul din perioada interbelică s-a evidențiat prin acțiunea de a relata starea emoțional-interioară a individului român și despre trăirile/ condițiile acestuia din perioada respectivă, despre spiritul național românesc cu capacitatea de inteligență/ deșteptare în procesul evoluției, despre societatea română în întregul ei areal cu toate preocupările vieții cotidiene și stărilor sufletești, etc. - Mihail Sadoveanu fiind reprezentantul distins în acest gen de creație literară, considerat ca cel mai de vază narator care a relatat în linii mari poziția umană a omului simplu din societate, mediul rural descris prin tot realul naturii înconjurătoare, iar istoriografia ținutului și datinilor românești din zonele rurale valorificată prin conținutul de gândire socială. Pe când în perioada postbelică romanul cuprinde o gamă de proprietăți care divizându-se în mai multe categorii se plasează în limitele de idee generală ce reflectă corespunzător realitatea, astfel fiind pusă în lumină creația cu conținuturi politice, psihologice, ideologice, social-istorice propriu societății românești; totodată, un loc însemnat îl ocupă specia genului epic în proză cu componente eseistice, deci literatura eseurilor, exemplu ar fi „Moromeții”, vol.II, de Marin Preda - ideea de existență socială găsindu-și loc în zona rurală a societății. Necăutând la aceste diferențieri, oricum creația literară în proză din perioada interbelică are o cotitură imensă către renovare și valorificarea noului din modernism, evident de a adapta exigențele literaturii la cerințe noi cu orientări moderne și către un segment al civilizației care își exprimă caracterul în termeni de cultură socială/ spirituală/ intelectuală/ morală sau emoțională; iar literații timpului să producă efecte cât mai frumoase în produsul scriitoricesc. După cum se cunoaște, orientarea se plasa către viața spirituală, către trăsăturile morale ale omului și către stările emoțional-sufletești ale poporului român, în mod aparte din localitățile→

GALINA MARTEA

rurale – romanul cu înclinare propriu psihologiei umane îi determină pe prozatorii români să elaboreze o tematică sau, mai bine zis, o operă literară de analiză social-psihologică, aceasta fiind într-o măsură oarecare influențată de bergsonism (doctrina filozofică a lui Bergson care afirmă că adevărul nu este accesibil cunoașterii științifice) prin recompunerea trecutului ce are la bază curentul de memorie afectivă; astfel creația din epoca interbelică are și un caracter sentimental ce predispune la melancolie și contemplație, înclinată să idealizeze realitatea în mod romantic.

Ca atare, romanul din perioada interbelică se prezintă prin caracteristica omului din societatea română, centrul de referință având tangență cu spiritualitatea și conduita umană, accentul explorând conotațiile culturii morale și spirituale – subiectele respective fiind prezente în opera lui Mihail Sadoveanu, Anton Holban, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Mircea Eliade, Ion Slavici, Ionel Teodoreanu, Garabet Ibraileanu, Mihail Sebastian, Constantin Stere, Gib I. Mihăiescu, Duiliu Zamfirescu, Mateiu Ion Caragiale, Hortensia Papadat Bengescu, Nicolae Filimon, Ion Biberi, alții.

Criticul literar Garabet Ibraileanu a susținut ideea prin existența romanului de analiză și de creație, astfel romanul de analiză fiind un lucru care capătă viață în mai multe ipostaze, la bază având ființa viabilă care se manifestă prin acțiuni reale, prin afirmații multiple cu facultatea de a exprima un grai însuflețit; drept urmare prin analiză - ca metodă științifică de cercetare a realității - este examinată structura sufletească proprie individului, deci psihologia ființei umane cu întreaga complexitate a stărilor emoțional-sufletești; se menționează că romanul psihologic este și romanul de analiză, reprezentanții acestuia fiind Camil Petrescu, Mircea Eliade, Hortensia Papadat-Bengescu. Însă prin *romanul de creație* individul este descris prin ansamblul manifestărilor prin care se exteriorizează viața psihică a acestuia, drept care este vorba de conduita umană.

Prozatorul și dramaturgul Liviu Rebreanu, care a evocat starea țăranelor/ omului de la sat prin romanul „Ion”, cu subtitlul „Glasul pământului, Glasul iubirii” (roman obiectiv), lucrare de condiție social-umană și analiză psihologică, a fost

romancierul cu scrieri realiste, punând în lumină romanul „Răscoala” (primul volum editat în 1932, al doilea volum în 1966), pătruns de evenimentele țărănilor din 1907 – din analiza lui George Călinescu fiind considerat un *roman al gloatei*, respectiv considerat *capodopera literaturii române din perioada interbelică*.

Apoi continuând cu romanul „Pădurea spânzuraților” (roman obiectiv) de atitudine psihologic-umană în vreme de război (1922), apoi au urmat și alte romane „Amândoi” – din nou o lucrare reală, de tip polițienesc, inspirată din fapte criminale. Iar scriitorul Mateiu Ion Caragiale în romanul „*Craii de Curtea-Veche*”, cât și „*Remember*”, descrie viața umană în limitele întinericului, adică după ce se lasă noaptea pe pământ; iar acțiunea exprimă însușirea prin tot ceea ce este suav și plin de atenție, și grija pentru individul pământesc.

Așadar, tema mediului rural este evocată de Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Ion Slavici, cât și alții, expunerile acestora fiind înzestrate de o pondere înaltă și cu variații proprii. Dacă să ne referim la Ion Slavici, scriitorul abordează tema cu privire la existența omului în anturajul rural, descrierile conținând elemente despre conduita umană, cuprinzând până la cele mai mici detalii conținuturi despre totalitatea obiceiurilor și deprinderilor ale unui grup social; despre cum se aplică limba vorbită în procesul de comunicare dintre membrii unei anumite colectivități; despre totalitatea obiectelor care îmbracă corpul omenesc, deci se are în vedere vestimentația – în viziunea criticului literar George Călinescu, Ion Slavici este privit și comparat ca un „*instrument de observație excelent al mediului rural*”.

Referindu-ne la scriitorul Duiliu Zamfirescu, romancierul a prezentat în scrierile sale tabloul real și complex din societatea română către sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX, astfel subiectele au fost relatate în romanele „Anna”, „Viața la țară”, „Tănase Scatiu”, „În război”, „Îndreptări”, toate din seria de producții literare „Ciclul Comăneștenilor” – trăirile emoțional-sufletești și existența omului fiind caracterizată în dependență de poziția socială pe care o ocupă acesta în comunitate.

Duiliu Zamfirescu este primul scriitor român care a pus în lumină *romanul cronică* (prin analiza cât mai

profundă a acțiunilor și întâmplărilor), redând prin acesta imaginea vieții din societatea română de la sfârșitul sec. XIX, prin care menționează despre simplitatea moravurilor și a traiului în patriarhat, așa zis, în spiritul tradițiilor străvechi.

Pe când prin intermediul romanelor lui Camil Petrescu cunoaștem o tematică ce aparține de domeniul intelectualității, o categorie socială de oameni a cărei activitate ține și se desfășoară în sfera vieții spirituale.

Totodată, Camil Petrescu este scriitorul și promotorul care pune bazele romanului modern, astfel făcând un sfârșit pentru romanul tradițional.

Romanul „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”, publicat în 1930, reflectă opera dramatică a omului intelectual care înțelege lucrurile în deplinătatea facultăților mintale; în prima parte a lucrării scriitorul Camil Petrescu infiltrază acțiunea individului prin procesul afectiv al dragostei care, în același timp, acesta este cuprins de situații incerte și neîncredere în sine; pe când în partea a doua se înregistrează faptul că omul în asemenea împrejurări de nesiguranță este capabil să porceadă la alte aspecte existențiale și cugetări, și anume la acela de a conștientiza limpede necesitatea și utilitatea lucrurilor în dependență de anturajul nou creat, în cazul dat fiind anturajul stării de război – în linii generale, tabloul integral al romanului are o clasificare atât reală, cât și imaginară, cu tangență directă la sentimentul de responsabilitate morală a ființei umane față de propria sa conduită.

Romancierul Ionel Teodoreanu prin trilogia „La Medeleni”, editată în 1925, zugrăvește destinul unei familii, respectiv existența copiilor din această familie, nemijlocit despre relația reciprocă dintre acestea, esența fiind bazată prin redarea caracterului, emoțiilor și legătura contradictorie dintre acestea, echilibrul emoțional având o semnificație aparte, în cele din urmă este pus în joc aspectul ce ține de sentimentul dragostei umane care se dovedește a fi procesul afectiv-autentic specific omului din astă lume.

Referindu-ne și la prozatorul/dramaturgul Gib I. Mihăiescu, romancierul de analiză psihologică, lucrările Domniei sale sunt tratate cu o claritate deosebită în gândire și sunt considerate de o pondere aparte în literatura română.

Cronica literară **POETUL ȘI POLITICA BOLII**

La fel ca prietenul care la nevoie se cunoaște și se testează participând atât la *împrejurările* noastre *fericite*, cât și la cele *nefericite*, cum spune M. T. Cicero în *De amicitia*, tot așa și adevăratul poet nu poate să facă rabat de la *împrejurările neplăcute* din viața neamului său, mărturie fiind recenta carte a poetului Răzvan Ducan (1).

Poezia este, cu siguranță, un strigăt cioranian (2), dar totodată ea depășește limitele unui simplu strigăt, chiar și dacă acela este venit din *Curba lui Gauss*, fiind totodată și un răspuns taumaturgic la starea de frică, pe care omul zilelor noastre pipărate pare să-l confunde cu însăși pseudolibertatea: „Vă amăgiți că sunteți liberi./ Însă vă dau o tristă veste, / Trăiți o fantoasă de libertate./ Ca surrogat la cea care lipsește” (*O să vă ajungă*); „Mi-e libertatea tamponată./ C-a intrat în mine un nebun” (*Covidul conduce haotic*).

Călit prin ceea ce ține de menirea unui *poeta vates*, Răzvan Ducan demonstrează și prin această plachetă de poezii, că un *menestrel* adevărat nu poate sta izolat în *turnul de ivoriu al visurilor mele*, departe de lumea răvășită de boală și, ca atare, nu poate fi indolent. Mai mult decât atât, în astfel de vremuri tulburi, infectate de *politica gândirii*, verișoară primară cu *politica bolii* („Din urmă, facturile/ și vaccinarea, din spate./ Precum pantalonii trapez./ În moda de-a fi expirate” - *O să vă ajungă*) propagată de un fals profet „- Luați-vă paturile și umblați./ Le spune cu nedisimulat sarcasm./ Dar n-are pe frunte spini de Cristos./ Căci profetul din ea este fals” (*Spitalul Foișor*; „Răpirea din Serai va fi-n calorifere./ Lăsând doar frigul parcă sortiți./ Înghețați multiilateral vom striga:/ - Mulțumim din inimă, partid!” - *Toamna asta e la preț redus*), adevăratul poet nu numai că nu renunță la condei, dar devine el însuși *aramă sunătoare* și *chimval răsunător* în ceea ce privește luarea la 11 metri a politicii de ciuntire a dreptului de viață al conaționalilor săi.

Îmi place să cred că această plachetă de versuri se dovedește a fi în primul rând o prelungire a celui mai reușit volum de poezii scris de

vreun poet român pe timp de pandemie, *Saga unui vârș de cui*, 2020. Este o continuare, așa zice, în măsura în care poetul radiografiază fidel „starea de COVID a existenței poetice” (3), care *urcă* societatea coborând-o, paroxistic, zi de zi, de aproape doi ani, treaptă cu treaptă, spre bolgiile succesive demne de un infern dantesc: *Vârșta măștii*, garnisată cu cea a distanțării, cu cea a izolării și cu cea a declarației pe proprie răspundere, *Vârșta vaccinului* garnisată cu cea a separării contribuabililor statului de drept, în vaccinați și nevaccinați, demers în care poetul trebuie să ia poziție și să fie cel care-i atenționează pe zmeii politici ai ajunși la pită și cuțit, indicându-le cu degetul arătător, deviza: *Lasciate ogni speranza!*

Poetul nu trebuie doar să se identifice cu vocea celor mulți, care nici la finala viitorului campionat nu vor scăpa de „noi echipamente sportive./ Din saci de nailon croiți slim./ După chipul și asemănarea arbitrilor, / De neîndurare al covidului hain” (*Finala viitorului campionat*) și care zilnic se văd mergând de urgență la Urgențe, ca vitele duse la abator, lovindu-se fie de o moarte nevaccinată sau vaccinată și înlocuind un Covid greșos cu alt Covid *mai mult decât greșos* (deoarece acesta *mai mult decât greșos* doar se încadrează foarte bine în *politica bolii*), dar mai mult, trebuie să dea diagnostic oricărei molime mentale cotidiene.

El este apărător al dreptului la

libertate, într-o democrație cu față de dictatură, declarând-o fie direct (*V-aș lua cu mașinile de salubritate, Treceți din nou batalioane române, Carpații, Ofensă martiriului lui Horea, Blestem, La Carei, ultima palmă de pământ românesc și altele*), fie aluziv (*Plan, Politica lui Herr, Fără titlu, Marea resetare*) poemele sale evoluând treptat pe ultima sută: spre starea de pamflet (*Spitalul Foișor, Santa Klaus nu-i Moș Crăciun și altele*), formele de imperativ ale verbelor trădând adresarea directă celor vinovați de manipulare: „Manipulați omenirea prin frică, / Stropind-o perverși cu covid,/ Împrăștiind, precum Isus pâini./ Deliberată boală, vaccine preplătit// Am o rugămintă la mascarada./ Ce se joacă totuși cu vină colectivă./ Lăsați un nevaccinat de sămânță./ Ca să aibă cine să face colivă” (*Marea resetare*).

Așa cum artiștii expresioniști au dat răspuns în 1910, la îndemnul poetului Helmuth Baar care anunța că arta despre care Schopenhauer spunea că nu știe să strige, în sfârșit dă răspuns strigătului sufleteș al omului, tot așa astăzi, la mai bine de o sută de ani, tot un poet trebuie să reînnoiască anunțul la strigătul de ajutor al semenilor. Dar de data aceasta, un strigăt parcă și mai îngrozitor. Alături de confrății săi, Răzvan Ducan, nelăsându-se deloc intimidat, face din poezie un manifest al demascării Fricii și al tuturor mizeriilor care au recidivat sub pretextul mascării și, mai nou, sub pretextul vaccinării, un altfel→

NICOLAE SUCIU

de mască, iar mâine, poimâine, chiar sub pretextul dresării prin *zgardă și lesă anticovid*.

Atmosfera infernului dantesc, imaginat ca o pâlnie în care bolgiile, ca niște cercuri concentrice, a căror strâmtoare crește direct proporțional cu coborârea lor spre capătul cel mai de jos și cel mai strâmt al pâlniei, pare-se este, reluată de autorul *Strigătului din Curba lui Gauss*, numai că păcătoșii cazați în fiecare bolgie diferă unii de alții, prin administrarea sau neadministrarea vaccinului. Parcă suntem provocați a ni-l închipui pe *fătarnic* consolându-se cu îndemnul: „De acum, că sunt vaccinat, îmi pot schimba zecile de fețe, că nu voi mai muri ca un nevaccinat”. Tot așa va zice și *impostorul și fariseul*: „Acum, că sunt vaccinat, pe lângă că am postit și m-am rugat, pot să mă laud în voia cea bună, cât vreau, că tot voi fi salvat”. Într-o altă bolgie, inferioară, stau în așteptare, *hoții* cu sau fără mască, cu sau fără acoperire, apoi lângă ei, *pervertiții sexual*, iar mai jos, *criminalii* care, pe timpul pandemiei, s-au ocupat de programul du-te-vino, punct ochit-punct lovit, al izoleților și al îngropării ca pe niște câini, a morților de Covid 19 – alte măști, aceeași piesă, domnilor! - șoptindu-și satisfacții în barbă: „De acum, că suntem vaccinați, putem sta liniștiți, că n-o să mai fim nemântuiți și mai ales, putem deturna liniștiți, ieșirile tuturor cadavrelor care părăsesc morga spitalului, pentru a pleca sigilate pe ultimul drum”. Nu în ultimul rând, *sinucigașii*, cazați în cea mai de jos și cea mai strâmtă bolgie, nu pregeț să se autoconsoleze în liniște: „Noroc că am acceptat vaccinul și că avem *Carte Verde*, că altfel, fiind expuși asemenea nevaccinaților, cine știe prin ce chinuri mai treceam de la o moarte la alta”, ei fiind convinși că moartea vaccinaților nu poate fi atât de muritoare ca cea a nevaccinaților, în timp ce pe toți ar trebui să-i unească, zice autorul *Autodumnicilor*, îndemnul: „(Ne)vaccinați din toate țările, uniți-vă!”

Cerând să i se dea „acel zid de la Târgoviște” și nu cel de la Curtea de Argeș, al Meșterului Manole, sau cel al Plângerii de la Ierusalim, poetul târnăvean are tăria de caracter de a-i scoate în fața batalionului, la revistă, pe toți responsabilii de confort

sufletesc ai contribuabililor trecuți la cele veșnice și nu în neînțelegere, cum cred ateii, și să-i pedepsească prin verbul de foc, arghezian, *bici răbdat* care *se-ntoarce în cuvinte*: „Măi, curcubitaceelor, măi, amoebe,/ Vă condamn prin trimiterea la originile de zoaie./ Și așa prin părinți și bunici,/ Vă anihilez neamul de gunoaie” (*V-aș băga, dar mi-e eteamă...*); „Măi, cațavenci, măi, Pristanda./ luați-vă concediu-n aia a mea” (*Măi, Cațavenci, măi, Pristanda*), anunțând o apocalipsă prefigurată de moșii lui Horea: „Horea e astfel din nou tras pe roată, / Centrul Sibiului va fi un nou *Deal al Furcilor*./ Românii vor fi aduși ca décor în lesa stelelor Europei./ Priviți cu aroganță și de răsul curcilor. // Dar roata lui Horea se va-ntoarce./ De ea însăși îl va zdrobi pe guvernatorul nemilos./ Începând de la picioarele de bronz și până la pieptul de bronz./ Căci și roții i-a ajuns cuțitul la os” (*Ofensă martiriului lui Horea*), într-un memorabil blestem demn de pana lui Tudor Arghezi, rostit cu o neseacă sete: „Pentru c-ai tăcut ca rahatul în iarbă,/ când Horea și Cloșca/ au fost martirizați într-un trist show./ îți doresc într-o altă viață./ să fi aranjat de către Picasso./ Cu un ochi la genunchi,/ să te așez în central/ dreptății mele./ cu gura făcând sex oral./ unei bidinele” (*Blestem*).

Sub același spectru al *politicii bolii* se nasc versuri care vizează absurdul existenței omului hărțuit de *politica bolii*: „Pentru însăși libertatea libertății./ Ce-i dincolo de libertatea mea” (*Nu pot să dorm, nici nu mănânc*), care până și din învățământ

Vasile Tolan, Fără titlu

Vasile Tolan, Fără titlu

face o *Cenușăreasă abandonată*: „Guvernanții se fac că fac./ Profesorii se fac că fac ce cer guvernanții,/ Elevii se fac că fac ceea ce cer profesorii...” (*Merg la școală ca să vorbesc la pereți*); „Că-n viitorul de mâine/ Cu elevi de-acum/ Însăși țara va fi/ Doar carne de tun” (*Nu vreau un viitor*) - lume cu leapșa-n sus, în care însuși poetul se simte, ostentativ, deusolat: „Cea mai frumoasă poezie a mea,/ este cea pe care n-am scris-o niciodată./ Și vreau ca niciodată să n-o scriu,/ pentru a rămâne cea mai frumoasă poezie de-a mea” (*Cea mai frumoasă poezie de-a mea*). Cu toate acestea, poetul, format în cele mai vestite arene ale ironiei și sarcasmului și bun mânuitor al discursului liric, nu numai că nu renunță la cel mai convingător atu al lui: invenția de termeni aflați sub zodia noii potriviri a semnificat- semnificat: „Umblu aureolat/ Și aliniat de muze,/ Frunze nu mă ning./ Ninsorea nu mă frunze (...) Gravid de gravitație./ Mi-e toamnă din greu./ De-mi aranjez om/ Să cadă-n locul meu” (*Toamnă*); „Trebuia odată și odată,/ ca viața să îmi cadă-n vrie,/ să las preaplin în iubire,/ nimic altceva/ să mă trăiască în contumacie” (*Trebuia odată și odată*), dar continuă să ne asigure că Poezia trebuie cultivată grație mai ales valențelor ei taumaturgice: „Dați-mi mie zidul acela de la Târgoviște./ Cu urme încă de gloanțe, ca să-i învăț măcar frica./ Și să-i duc la el din când în când./ Ca și cum le-aș arăta pisica” (*Dați-mi mie zidul acela de la Târgoviște*).

BIBLIOGRAFIE ȘI NOTE:

1. DUCAN RĂZVAN, *Dați-mi mie zidul acela de la Târgoviște*, ed. Vatra Veche, 2021, p. 5.
2. CIORAN, EMIL: „Numai religia poate răspunde la strigătul: ajutor! Poezia este numai un strigăt” în *Razne*, Jurnalul literar, 1995, p. 37
3. NICOLAE BĂCIUȚ, *În miezul unui ev aprins* în RĂZVAN DUCAN, id., p. 5.

Poemul cu chip de arbore

Ioan Gligor Stopița scrie o poezie cerebrală, reflexivă, cu năvoade aruncate în orizontul adânc al spaimelor și al neliniștilor, în spațiul afectivului natal și în sublimul conștiinței, în care se înfilează amintiri sufocante ale fratelui plecat prea devreme din lume, ceasornic mărșăluind grav în interstițiile subconștientului, iar poezia căpătând accente care se gătuiesc în dramatic, dar recuperată și salvată de izbăvitorul *înger* acum, *Ionduh*.

Cu o luciditate pătrunzătoare și cu o agerime interogativă suplă poetul sondează un teritoriu de profundă interioritate, cavernele subteranei: *De ce gândul poetului caută/ sub pietre/ culcușul delirului/ și dă peste tăcerile moarte/ de tristețe?* Poemele sunt topografieri ale limitei ultime în care timpul bântuie neobosit, fără romanțiozitate. Cuvintele sunt turnate în forme la cote ridicate de conștiință, de fluidizare, în care durerea e distilată și suișul abrupt: *golit până-n viscerele spaimei*. Poeziile sunt sculptate în materia suferinței, îndelung lovită cu dalta ființei, cu mâna celui care așază frumusețe în cuvânt, creator de *mici splendori: îi poți auzi tânguiera/ chinului/ în inima pietrei; [...]* În *numinosul din adâncul poeziei/ sufletul meu are glasul suav al suspinului*.

Poetul face incursiuni profunde în conștiință, acolo unde se întâlnește omul cu sine însuși, cu dramele sale, în spațiul sensibil al imaginarului, cu reverii estetice, neliniști și căutări, reverberații ființiale, convulsii metafizice, în năvodul intertextual al unei poezii autentice, discrete și profunde ale unui creator original. E o interogare de abisalitate: *lăuntru lăuntru lui meu, adâncul adâncului meu, dincolo de dincolo*, sondări în cavernele neliniștilor, căutarea denegăsitului, a speleotemelor sufletului, prin frângeri în diaclozele zilelor, răsfrângeri în lut și în cuvânt, în amiezi și nopți, în neguri și rod. Este o poezie a urcușului, a escaladării nelumești: *urcare pe muchiile abisului pe verticalii pereți, / până în vârful acoperișului unde-i nisipul albastru al / cerului*; poezie a rânduiei dinaintea sortite, a misterului, a nebănuțului, traversate de filonul durerii, al angoasei, al disperării: *Sudoarea durerii trece în respirația*

frunzelor din sufletul meu - hrană vitală, suferința. Izbăvire prin cuvânt: viața mea, sunetul temeliei, / poezie neîntreruptă, un perpetuum mobile liric, obositorul, poetul în ascendentul nestematului cuvânt: urc în pirogile cioplite/ din oasele poezilor, înaintez pe marea învolburată a cuvintelor, o căutare ghilgameșiană, caut verbul în cuiburi/ de păsări cântătoare, / cu fluturi și nectar hrănite. Îngerii priveau prin ochii mei/ ca prin ferestrele unei biserici.

În poemele lui Ioan Gligor Stopița există o tămăduire prin pâinea cuvintelor, cu o anume doză de enigmatic, un univers liric purtător de esențe sublimite în interogații, meditații și ruminatii sățioase, tăceri, cu o încărcătură nestăvilă de semnificații, în căutarea *inorogului*, a inaccesibilului, dincolo de hotarele durerii, *pe tăișul înfricoșat al beznei*.

Minuțios, perspicace, contemplativ, dar și incisiv, ludic și critic, autorul polarizează un univers liric rațional, rafinat, cu un sangvinic dens, cu o combustie uriașă, organizată convergent, spre miezul tainic al subteranei, a ființei profunde.

Ioan Gligor Stopița se retrage în intimitatea timpului subiectiv și privește prin lucarnele denevăzutului și ampretează cuvântul cu sensibilitate, tandrețe, estetic și parfum liric aparte. Ținutul natal este spațiul sacru, cu energii nebănuite, care dinamizează acest discurs liric recuperator. Doar câteva dealuri ne separă pământul natal, de aceea pot simți destul de bine, dacă îmi așez urechea inimii pe pământul fierbinte,

cum pulsează divinusul din el. Dincolo sau alături de cuvintele bine ticluite și umplute cu sensuri profunde ale poetului este acolo omul Ioan Gligor Stopița, cu umorul, cu omenia, cumpănirea ardeleanului, care așază în aluatul cuvântului satul și dragostea pentru spațiul natal, hârtibăcean, familia cu întregul univers al tainei, geopietatea animistă a orizontului local, lumea vegetală și animală, fabulosul, splendoarea imaginarului și puterea mântuitoare a credinței. Vatra satului și jarul inimii se întâlnesc în cuvântul cu duh. Scriitorul ne propune o oglindire prin poezie, singura care ne așază martor în fața tainei: *și mi-a spus lucruri pe care nu le-a spus nimănui, / lucruri ce se pot spune și pune doar într-un poem... // Acest poem e un palimpsest.*

În volumul de față, *Îngerul Ionduh*, cu un subtitlu elastic și intim, *cartea transparenței mele*, poetul ne dăruiește o poezie condensată, cu gust stelar, dar din miezul căruia răzbate un dramatism, un fel de apăsare pe suflet, când îi simți îngerirea dintre aripile cuvântului. Această senzație pe care ți-o dă poezia citind-o este reflexul autenticității, a unei poezii a sufletului, a firescului scrierii, pe ilăul căruia se găsește arhitectura interioară a unui om de cuvânt, dăruit cu firesc, omul frumos cu harul de a contamina și pe cei din jurul său cu bunătate, mărinimie, tandrețe, bunăcuviință și necuvânt. *Îngerul Ionduh, cartea transparenței mele*, un manual de hemografie, în interpretarea pe care o dă Nichita cuvântului, scriere cu tine însuși. Suntem un univers: *nu trebuie să cauți nicăieri, totul e în mine, / o dată cu nașterea mea*. Rumi scria „tot ceea ce vrei să fii ești, un manuscris al unei scrisori divine”, *stă în mine întregul Univers*, acel întreg prezent în fiecare parte, holomerul noician.

Trăirile sunt pline de emoție, introspective, într-un flux fir meditativ nezagăzuit asupra absidei interioare a subteranei și în spațiul intim, al sinapselor imaginarului poetic, un exercițiu de finețe interioară, într-un excurs ființial nebănuț, învăluit în metafore revelatorii, reflectat pe speleotemele lirice ale reprezentărilor imaginare, clătire cu tine însuși, formă de eliberare a neliniștii, poezia, scrisul viu cu suflet, *când sufletul devine cuvânt*. Ce cuvânt, ce splendoare, →

LÓRINCZI FRANCISC-MIHAI

invizibilă frumusețe, poate compensa poverile din subterana sufletului? Întrebări docliniene. Dileme în conștiință: *fi-vom atenți la treptele abrupte/ ce duc în subteranele mele*. Dincolo de noi - lumina și umbra, *dacă nu am avea umbre nu ne-am pune întrebări, / Cine-i dincolo de adâncul adâncului nostru?* Interogații grave despre existență, despre ființă și veșnicie, interogații escatologice.

În poemele lui Ioan Gligor Stopița asistăm la meandrări de esență, sondări ale unor stări abisale ale conștiinței, în afectivul profund, acvifere adânci care reflectă un anotimp sever al căutărilor în crevasele sufletești, în tărâmul straneității, al enigmaticului, al misteriosului și al tainei din cuvânt. Liricul este turnat în forme suple, cu reverberații estetice și reflexive. Poetul filtrează materia până când aceasta devine duh. Este un drum al căutării de sine, de la tactil până la spiritualizare, trecând prin valea metamorfozatoare a cuvintelor, a umbrei acestora. La capătul ei este lumina izbăvitoare, căutată în hățișul geomorfologiilor interioare, poeme cu tentă filosofică, meditații adânci, tumult sufleteș și luciditate, limpezime și sânge, poezie rațională și sentimentală deopotrivă.

Copilăria și jocul sunt motive care sunt cernute cu finețe: *mă scufund în lăuntru meu... în adâncul din mine încă se joacă/ un copil al raiului*, alături de ele locurile de acasă, satul cu universul său, în care mama ocupă un loc aparte: *mama, mâna moale și caldă, / ca aluatul de pită*. Jocul, ludicul, fericirea raiului, înmiresmatele anotimpuri ale omului, vârstele cu cele trei fețe blagiene sunt întreșute în versul plin de sensibilitate și de adâncime. Sunt poeme de o tandrețe sublimă, înbăiate în metafore calde ca laptele de acasă din sat, locuri din care degustam și eu odată, între aceleași dealuri ale Hărtibaciului, lapte și miere, jocul și nemurirea, strecurate și turnate din șuștar: *în copilăria mea am locuit într-o lacrimă*. Poetul dezvăluie și tănuiește, nemurește și învie magia unui spațiu rural, căruia azi i s-a furat mireasma, familia cu bucuriile și mai ales cu durutul ei, părinții cu aura lor de sfințenie înveșnicind în noi inefabile daruri, umbrele războiului, tradițiile și obiceiurile satului, jocul copilăriei, amintirile școlarului, toate

învăluite în duhul unui liric de o frumusețe neasemuită.

Această carte nu poate fi citită decât cu sufletul și cu mintea prinse în nunta cuvântului. Mulțumesc lui Ioan Gligor Stopița pentru neprețuitul dar cu care m-a învrednicit să-i fiu martor la ospățul cuvântului, la nunta lirică. Acest volum de Poezii, *Îngerul Ionduh*, trebuie citit în fiecare dimineață, la crăpatul zorilor și și în fiecare seară, la căderea amurgului, ca să poți simți lumina poeziei căutându-te.

De o sensibilitate deosebită, cu afecțiune pentru cuvântul roditor, cumpătat și cumpănit în *pivnițele mele*, poetul traversează de-a înutul prin hățișul vieții, până spre nemărginitele hotare ale cuvântului. Toată ființa omului se condensează în sublimul suprapoetic care transcende materia cuvintelor, la altitudine morală și christică, prin rugăciunea verbului înnobilit, tămăduitor, devine *Îngerul Ionduh*, într-un exercițiu liric transfigurator: *Din străfundul înconjurat de alt străfund/ de lumină, pe al cercului arc/ entelehicul suflet pornește în zbor/ și are mireasmă de quar*.

Multe se pot spune despre acest poet al unei alte lacrimi, a unei dureri purtate, tocite, până la țărâmul smereniei, cu un crez declarat: *Eu am fost/ și am rămas/ zidarul/ ce și-a zidit barbar/ viața/ în poeme. Eu nu am fost/ și nu voi fi vreodată/ decât umilul/ slujitor/ Cuvântului/ din faptă*. Ioan Gligor Stopița este un om neprefăcut, sensibil, lucid, cu o vedere panoramică, bine înrădăcinat în bogăția imaterială a satului, cu un cântec polifonic al inimii, poezie cu o muzicalitate specială, *un charme particulier*. Poemele sunt traversate de grave interogații în lucarnele nevăzutului, din fântânile marilor

Vasile Tolan, Fără titlu

adâncuri reverberând Poezia. Uneori poemul este concis, semănând cu un haiku sau tanka, dar nu prin formă, ci prin suplețea siluetei interioare, prin mesajul viu, direct de la producător, de la ziditorul smerit al cuvântului.

Creațiile lirice, din ultimul deceniu, ale lui Ioan Gligor Stopița conturează un parcurs reflexiv, un drum al interogațiilor profunde, cale a neliniștilor metafizice, toate meandrând brazda caldă a ținutului natal. Pornind de la *Poemul, o veșnică răstignire de suflet* din volumul de versuri anterior, *Solilocvii, în fața foii goale* acum, în volumul de față, *Îngerul Ionduh, foaie albă dornică să fie întinată/ cu tuș și cerneală... peste trupul alb primește botezul nașterii necuvântului, poemul, oftat prelung după epuizarea limitelor, / un examen de conștiință cu solilocvic discurs* în care *degetele treimii târâie pana de scris/ ca într-o hipnoză/ scriu cuvintele/ pe care cineva mi le dictează... Îngerul meu Ionduh, / fratele meu, primul născut*. Poetul depune mărturie despre cuvânt, lumină, lacrimă: *Lacrimă din care se naște/ poemul scăpat din lanțurile peșterii ce a învățat/ libertatea cuvântului . Trăit în întuneric/ și eliberat în lumină binefăcătoare și vindecătoare/ de suflet*, despre înger, umbră, urcuș-coborâre, *numinosul profund: și am coborât în mine treaptă cu treaptă, / tot mai adânc, până în subteranele cele mai profunde*.

Eul liric folosește diferite tonalități poetice, dar toate nuanțele converg spre religiosul purificat. Memoria afectivă declanșează și conturează fizionomii dinamice, reflexii ale subteranei, așezând în straturile natalului un imaginar fabulos, neîntinatul cuvânt amprentat cu fiorul amintirii și al sublimului ființial, dăltuit în tăcerea metaforei și presărat cu praful fin al mitologicului. Plaiurile natale sunt filigrane sufletești care țes în noi structuri de mare sensibilitate, dezmierdări lirice de esență, iar prin decupaje retrospective, anizotrope și rizomice, recrează sau reconstituie paradisuri ale cuvântului. Poetul face un excurs, o periegează în sine însuși, în cel mai adânc al adâncului sinelui, până în *alfa, până la Botez*, pendulând între *lacrima neagră a căderii și lacrima albă a ridicării*, prin repetate coborâri în bungalourile subteranei.

Poetul la apogeul creației

De lăudat este consecvența și insistența amprentei identitare a poeziei d.lui Virgil Dumitrescu, ajuns la al șaisprezecelea volum în 46 de ani de activitate literară, cu titluri tot mai îndrăznețe și imprevizibile și un discurs care pendulează între sapiențial și cutezanță. Un poet activ, care a debutat în 1975 și apoi a avut răbdare un sfert de veac pentru a exploda – anul și cartea – sau chiar două volume pe an.

Păcat că volumul antologic, cuprinzând o riguroasă selecție, nu este însoțit nici de o auto-prefață, nici de referințe critice, așa că bibliografia impunătoare a operei nu ajută – de data aceasta – la rotunjirea creativității autorului și nici la tipologia sa specifică, dacă ne gândim că poetul și-a „forțat” biografia și din oltean get-beget a devenit transilvănean la Cluj-Napoca. Aș spune totuși că schimbarea de domiciliu nu s-a manifestat în scriitură, care a rămas de înaltă calitate și de mare actualitate, și prin tematică, și prin stil, urmând un curs ascendent evid ent.

Deși cu străfulgerări de nostalgie privind satul și copilăria, autorul nu este un tradiționalist; mai degrabă el deplânge îndepărtarea de natură, urbanizarea excesivă, modificarea structurilor de viață, civilizația forțată pe care au încercat-o și comuniștii, dar nu prea le-a... ieșit, comparativ cu perioada post-decembristă. Abordarea universului rural a devenit o „arheologie” a ruinelor și dezastrului etno-sociologic. Civilizația a denumit schimbările drept „metamorfoze”, termen preluat și de poet într-o descripție indirectă, imagistică și sarcastică: *astăzi satul meu vinde pepsi-cola/ se îmbracă-n blugi/ și vorbește la celular/ a murit ultima babă/ care știa să dea în gălci./ nu se descoperiseră amigdalele./a bătrână oprea radioul ca să aibă când se întorc/ de la câmp/ și fiul/ și nora./ s-a dus și ultimul veteran de război./ fântâna a secat/ la capătul locului/ și nici grâul nu mai crește în legea sa./ îngâlbenește până să-i dea spicul./ macii au fost rași pe motiv de politică („metamorfozele satului I)”. Tristețea cu care poetul observă „beneficiile civilizației” la sat este imensă și a dat naștere unui întreg ciclu.*

Aș îndrăzni să afirm că nonconformismul, specificul identitar al poetului ar putea consta într-o continuă interferență a temelor și a deplasărilor de semnificație spre altceva decât sugerează incipitul. Un text care începe ca un frumos poem de dragoste se încheie cu reverberații sociale, un tablou de natură invitată, în final, la meditație metafizică. Așazicând, poetul imaginează uneori mai mult decât poate duce poemul, în sensul în care, cu fața la pădure, descrie un codru de brazi împodobiți de Crăciun, iar poezia de dragoste devine copleșitoare prin marile emoții pe care le generează. Iată cât de tulburător, numai prin repetiție, fără niciun refren, de o mare simplitate, este acest poem de dragoste: *ca și cum/ca și cum nu mai e/ înserare,/ nu mai e fum, ca și cum, ca și cum din/ stihia pădurii ies mirese la drum// ca și cum, ca și cum nu mâine/ spre apus ne-om iubi,/ ci acum, ca și cum, ca și cum jărăticul/ se întoarce din scrum// ca și cum, ca și cum duhurile morții/ sunt expulzate/ duium, ca și cum, ca și cum își dă viața/ pe ea cu parfum (Ca și cum).*

Spirit ubicuu și mereu în criză de timp, personajul care scrie și populează aceste texte trece dintr-o situație-limită în alta cu o dezinvoltură sarcastică. Și nu este vorba numai de evoluția de la volum la volum, adică de o stare de spirit care s-a manifestat într-un anume moment, ci de adevărate salturi emoționale exprimate mereu altfel, cu alte mijloace poetice: *Nasturii de la cămașa de noapte pe care o uiți/*

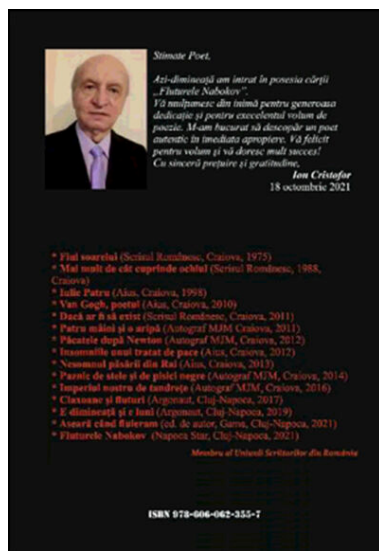

descheiată,/ iar sângele mi se urcă la cap/ ca vinul de viață lungă și eu atunci/ mă rog/ mai toarnă, Doamnă, mai toarnă (...). „Scriindu-ți din veacul trecut” din volumul „Aseară când fluieram”, 2021. Din același volum face parte și „Patria”: *Sărmanu de mine am și eu o patrie, una patrie./ doar o patrie./ mulți, foarte mulți, care nu stau locului – ubi/ panis, ibi – au și câte două patrii./ și câte trei,/ după cum se prefiră mamele născătoare/ și descrescătoare, (...).* Dar și „Privighetori”: *Te-am auzit strigându-mă în noapte de peste/ nezărite culmi, de peste zări, era un strigăt/ văruit cu lapte ca înaintea mării/ înjărcări, de-a bușilela fugind de lângă maica,/ m-am dat de-a berbeleacul/ de trei ori și dintr-un pui nătâng,/ de bună seamă, m-am pomenit vânzând/ privighetori, trăgeam cu ochiul iernii (...).*

Autor remarcabil al generației 70, imagist îndrăzneț dar și autor de sonete impecabile, d. Virgil Dumitrescu ar fi meritat o recunoaștere și o promovare mai substanțiale. Cu toate acestea, trebuie să menționăm articolul apărut în publicația „Indiscret” și semnat de Simona Gherguț, care face o prezentare exhaustivă a poetului și a creației sale, așa cum ar merita și în „România literară”, „Luceafărul” sau alte reviste aflate sub egida Uniunii Scriitorilor...

AURELIU GOCI

Virgil Dumitrescu, *Cele mai frumoase poezii*, ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2021

Povestea unui poet al moșilor, al Munților Apuseni

Poezia lui Dumitru Mălin respiră un lirism înaripat

Îmi imaginez noaptea adâncă, în căsuța de pe deal, patul modest în care mama își leagă pruncul. E a treia noapte de când a fost adus pe lume primul copil, spre bucuria ocnarului Simion, din Valea Arieșului.

Undeva, agățată pe perete, lampa cu petrol pâlpâie sfielnic.

Cele trei ursitoare se apropie de căpătâiul patului.

-Îi urdesc ca, asemenea grecului Cresus, pe tot ce pune gândul să se prefacă în poezie, zice prima Ursitoare.

-Să ducă cu el, de la tinerețe și până la moarte, dorurile și jalea moșilor, zice a doua.

-Să suspine mereu după iubirea Femeii-vis, zice a treia Ursitoare.

În somnul lui inocent, copilul își strânge pumnii. Ar protesta dar nu știe, ar întoarce cele ursite, dar nu poate.

Și astfel, Dumitru purtând numele Mălinului, născut nu departe de coroana Fagului împăratului va pași în viață ducându-și ursita, cele ursite.

În anul de grație 1980, când mi-a bătut sfios la ușa Editurii Facla, pe care o conduceam atunci, m-a izbit inocența ce se citea pe fața tânărului de dinaintea mea, și asemănarea cu Esenin, nu cel real, ci cel din poezia sa tradusă cu atâta gingășie în românește de George Lesnea. Da, așa mi-am imaginat eu că trebuia să arate Esenin.

Textele de atunci, ale lui Dumitru Mălin, spre plăcuta mea surpriză, „amiroseau” a Esenin, având însă dulceața și parfumul, jalea și adesea revolta poeziei ardelenene. Și mă gândesc la: Aron Cotruș, „Pătru opincă”, la Blaga, Beniuc, „flăcăul de pe Crișuri” și Ioan Alexandru, cu „Imnele” sale.

Din 1982, data la care a apărut volumul *Zodia mărturisirii* purtând sigla *Faclei* timișorene și până acum, poetul sfios, romantic, vorbind cu accent ardelenesc, a împlinit prevestirea primei ursitoare, dar nu doar pe a primei, ci și pe a celei de a doua. A publicat cărțile: *Ziua de trecere* (1986) *Scrisori de dragoste din*

toamnă (1999) *Ochii din copil* (2001), *Muntele dintre iubiri* (2002) *Exilul în păianjen* (2003), *Testamentele înserării* (2008), *Amurgul pur și simplu* (2009), *Mânia amurgului* (2010), *Iubiri din ultima adolescență* (2011), *Inventar la viață* (2012), *Târziu la capătul speranței* (2013), *În munte, lângă piatra cântătoare* (2020).

La acestea se adaugă (și-mi mărturisesc marea și plăcuta surpriză!!!) două cărți de proză: *Dincolo de ră, era fagul împăratului* (2014) și *Dragostea în raiul câinelui* (2016), în care descoperim un prozator talentat, bun constructor de portrete umane, având ceva din ironia ușor licențioasă a lui *Moș Nichifor Coțcariu* al marelui nostru Ion Creangă.

Poezia lui Dumitru Mălin respiră un lirism înaripat, zice criticul literar Adrian Dinu Rachieru. Sau, în viziunea aceluiași prețuit critic: „Umbra melancoliei se întinde peste acest lirism de rețetă elegiacă (eu aș fi scris în loc de rețetă, de sorginte, întrucât ne e un program, ci o izvorăre din sinele poetului), melanjând varii trăiri, într-o anamneză capricioasă (...) Fără protecționist generaționist, ostentiv pe cont propriu, Dumitru Mălin ne încredințează nostalgiile sale, filtrate ardent, fisurate de o luciditate amară, biruind timpul ruinător, astfel că bufeurilor postmoderniste, nu s-a stins, el ne va însoți mereu, hrănind combustia ființială”.

Marșând pe această idee, eu aș mai zice, apăsând pe nuanță, că deși nu este un postmodernist la modă și la mare preț acum, în poezia română, Dumitru Mălin este un poet în adevăratul sens al cuvântului, talentat,

Vasile Tolan, Fără titlu

purând cu versul său tot ceea ce îl înalță pe om, îi dă măreție. Frumusețea versului său sensibil la zbaterea frunzei de arțar sau de fag, dar și la durerea ființei umane, precum și la nedreptățile lumii.

Legat de această ultimă expresie, am să evoc o întâmplare de prin anii 1988, când poșta mi-a adus, la editură, un plic de la Mălin. În plic era poezia *Inventar la viață*, o adevărată bombă pentru timpul acela, al regimului dictatorial al lui Nicolae Ceaușescu, când toate corespondențele erau citite de vigilenta Securității. Am păstrat scrisoarea și în 1990, pe prima pagină a ziarului *Renașterea bănățeană* din Timișoara am publicat-o, fără știrea autorului, cu o satisfacție enormă. Vreau să spun că romanticul și liricul Mălin este deopotrivă și un revoltat social, un inamic al nedreptății, umilinței, al relelor care bântuie omul și mai ales societatea umană. Poezia sa mârâie, șuieră și „înjură”, vorba unui din marii noștri poeți, atunci când pornește din preaplinul și prea amarul poetului.

„Noi moșii, suim tulnice pe deal/
Le dăm în dungă, seara peste vale/Oftat de om, galop grăbit de cal,
Ecouri lungi, venind din depărtare”(Poezia se intitulează: „Dragoste și tulnic”, din vol: *În munte, lângă piatra cântătoare*). Pentru cei care nu știți, țărani români trăgeau clopotele bisericii în dungă, atunci când vroiau să anunțe că se apropie dușmanul, că localitatea este în pericol. Vede-se că și tulnicele se „dădeau” în dungă.

Nu știu dacă cele ursite de cea de a treia Ursitoare au stat ca o sabie a lui Damocles deasupra capului poetului. Poate da, poate nu.

Adevărul doar Mălin îl știe!

ION MARIN ALMĂJAN

EVADARE DIN... POSTMODERISM

Câteva cuvinte despre autor: **Christian Wilhelm Schenk** (pseudonimul literar al dr. Wilhelm Schenk), s-a născut la 11 noiembrie 1951 în orașul Brașov, pe-atunci botezat de comuniști Orașul Stalin, este o personalitate distinctă în peisajul literar european manifestându-se atât ca poet de incontestabilă valoare și sensibilitate, cât și ca eseist, editor și traducător bilingv româno-german, fiind și membru al Uniunii Scriitorilor din România și din Germania.

Vorbind despre volumul de față, poeziile din cuprinsul său se circumscriu, ca valoare, într-o apreciabilă operă de gen publicată de autor de-a lungul anilor.

Să ne amintim, ca fapt divers, că el debuta cu poezie încă la vârsta de 11 ani în revista pentru copii *Luminița* (1961)... Dar acum, fără o evoluție spectaculoasă și, de ce nu?, epatantă, C. W. Schenk, s-a impus treptat în poezia contemporană ca un autor perfect conștient de potențialul său liric pe care l-a exploatat fără milă.

Mulțimea de exemple din volum atestă fără tăgadă că avem de-a face cu unul dintre cei mai interesanți și importanți creatori de lirică actuală în care un realism gospodărit cu mare grijă devine grațios și terestru: „*Aici copacii și plâng durerea/strămoșilor ce stau de veghe/prezentului îndurerat/de îndoiala-acelui Măine/atât de singur fără ei//Aici, pe-acest pământ arid,/un vid se-tinde peste toate/ce bate mut cu pumnii-n surde/timpane ce-au uitat menirea/acestui loc atât de sfânt – /pământ mustind a poezie.*” (OMAGIU, p. 39).

În general, iar aici există obligația de a evalua cu atenție lucrurile, poemele din carte fac o legătură de-a dreptul indestructibilă între poezia cu reverberații profund clasice cu formele de poezie actuală în care, uneori se strecoară, cu... impertinență, nuanțări discret moderniste. În aceste cazuri, însă, Schenk este suficient de grijuliu pentru a nu efectua depășiri neregulate, mai ales în zone în care trecerea poate avea consecințe neplăcute, dacă nu cumva chiar stridente.

În contextul celor spuse, deși aparent pe o altă lungime de undă, poetul constată cu suficientă și fină autoritate că rostul său de creator este de a transmite un mesaj simplu, profund uman și eliberat de tarele unor automatisme specifice liricii actuale în

care metaforizarea puternică estompează de multe ori valoarea în sine a scrierii.

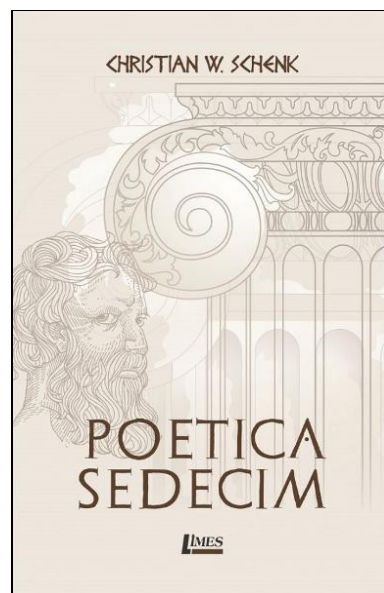
În orice caz, este notorie predominantă obsesia a poetului de a se afla în legătură cu o lume a liniștii, adesea cu ramificații spre un romantism de tip nou, ca să zic așa. Astfel, avem în Crh. W. Schenk un *întârziat* melancolic oarecum neverosimil între adepții nu rareori înfocați ai unui puternic pseudocurent literar numit cu entuziasm de unii poeți de dincoace de decembrie '89 *postmodernism*.

Că acesta este mai mult decât generos cu mulți poeți actuali cu mari pretenții, este mai presus decât orice îndoială. Însă Schenk, calcă toate preceptele *modernismului* în picioare cu hotărâta nonșalanță și scrie fără... jenă: „*Ce trist e pomul fără fructe coapte,/dar fără muguri când îi prinde ziua/cu zori primăvăratice fără rădăcini:/un pom de iarnă... doar un pom de iarnă...*” (CÂND ȚI-E STRĂINĂ CASA, p. 77).

E foarte probabil că, spre bucuria multor cititori, poeziile din volumul de față, bogate în idei, dar sărace în utilizarea de termeni radicali și un eșafodaj liric alambicat, transmit un mesaj eliberat de tarele „încifrărilor metaforice”, care derapează elegant și eficient spre inima și sufletul prezumtivilor iubitori de creații lirice valoroase. Dar iată și... corpurile delict și edificator de la pagina 63: „*Compune-un vers ca pe-o scrisoare/Ce-o scrii iubitei prima dată./Scrie nebun, să simți că doare/Cuvântul ce îi dai răsplată./Scrie de parcă mâine moartea/Te va cuprinde-n hăul ei/Cerând-ți din cuvinte partea/Cea ultimă, cu care-nchei./.../Scrie, nebun, cu frenezie./Ba aprig, ba mai ușurel:/Așa să scrii o poezie/Și cealaltă... tot la fel!*” (ARS POETICA).

Avem aici, fără îndoială, una dintre cele mai frumoase poezii din cuprinsul volumului, fapt care nu este deloc o ieșire accidentală din peisajul liricii autorului, ci o executare deliberată, elegant-demonstrativă, de la un registru liric la altul fără ca poemul să-și piardă din consistență, și valoare nici atât! Evident, în sensul celor de mai înainte, dar și pentru consolidarea oricărei idei circumscrișă în contextul general, mâna de ajutor a talentului și consistența estetică și realistă a unității prin diversitate.

Ca să nu mai vorbim de implicarea profundă în construcția textelor a poetului, ale cărui trăiri se transferă de la un abstract, să zicem, la

un concret tip specialitatea casei: „*Dactilele îmi tropăie prin minte/și versurile îmi cerșesc ieșirea/dorind mereu o altă-mbrăcăminte/spre a-și găsi prin ele nemurirea./Se-ngrămădesc cuvintele mărunte/În geana ochilor perdea./Dac-un cuvânt cerșit ar fi o punte./Eu nu aș trece peste ea!*” (CELE NESCRISE, p. 95).

Nu, nu e doar interesant, ci de-a dreptul frapant în multe din creațiile sale cum înțelege „neamțul” Schenk să fie mai român decât unii poeți... români.

Cu talentul, clarviziunea și orizontul său intelectual, el se simte în perpetuă și indestructibilă legătură cu tot ce ține de „spațiul mioritic”, de lumea în care există și-i trimite realitățile, prin arta sa, cititorului. În această ordine de idei, într-o referire-comentariu de la finalul volumului, Joachim Wittstock esențializează: „*condiția lingvistică a poeziei lui lui Schenk, a acestui autor influențat atât de mediul românesc, de cel german (cu o componentă austriacă), dar și de cel maghiar, este particulară prin originalitatea compoziției, prin singularitatea liniilor directe, astfel că s-a discutat în critica literară de «Cazul Schenk», Eugen Simion dedicând acestui «caz» o analiză amănunțită.*” (p. 147).

Sper că din toate cele spuse, cititorul va înțelege că **POETICA SEDECIM** (Editura Limes, 2020) e, în totalitate, creația unuia dintre cei mai importanți și valoroși reprezentanți ai liricii actuale nu doar din perimetrul ideatic românesc...

Quod erat demonstrandum!

DUMITRU HURUBĂ

„Plecătă-n necuvinte cu biblioteci de trudă pe umeri”sau

Poezia înveșmântată cu har dumnezeiesc

Am remarcat în ultimii ani, trecând pragul librăriilor ori urmărind producția de carte expusă la târguri de profil, sau cu ocazia altor evenimente naționale ori regionale dedicate cărții, nu mai spun de noutățile de care iau cunoștință de fiecare dată când navighez pe rețele de socializare, că se scrie multă poezie, exagerat de multă, în condițiile în care (foarte) mulți autori se plâng că rămân cu tirajele aproape întregi, minus doar ce s-a cumpărat ori s-a oferit cu titlu gratuit cu ocazia lansărilor! Pe de altă parte, sondaje credibile și statistici oficiale relevă faptul că, totuși, există cerere, se citește poezie la toate vârstele și, parcă de necrezut, în comparație cu alte state avem un număr relativ redus de poeți raportat la numărul de locuitori! Am meditat în timp și îndelung asupra coabitării în acest paradox al constatărilor enunțate și, fără vreun efort anume, am ajuns la concluzia, bătătorită de altfel, că valoarea conținutului unei opere literare, în cazul nostru poetice, este principalul, dacă nu singurul criteriu de apreciere a unei apariții editoriale. Ce este de valoare se vinde, cum se spune dintotdeauna, ca pâinea caldă! Este foarte adevărat și se recunoaște, fără rezerve, că permanent înfloresc și zace pe tarabe, în numele creației lirice, destulă maculatură care, chiar expusă la vânzare cu un preț de ordinul câtorva bănuți, nu atrage pe cineva. Acum, fiecare cititor își are format un propriu cod, mai simplu ori foarte sofisticat de apreciere fiindcă, în fond, gusturile nu se discută, dar pot genera comentarii pro sau contra! Astfel gîndeam când am terminat de citit întreg manuscrisul noului volum de versuri, al patrulea, „*Tăceri îmbrăcate în cuvînt*”, la care poeta și jurnalista **Mioara Baciu** a lucrat, în paralel cu altele, în ultima vreme. De la început textul mi-a stîrnit curiozitatea, fiindcă am descoperit că motivul tăcerii a mai „obsedat” pe cineva și nu doar pe subsemnatul care, prin 1998, își publica prima carte de poezie, „eternizând obsesia tăcerii”! Și acest nou volum are darul să mă convingă, prin toate poemele

cuprinse între copertele sale, că Mioara Baciu se situează, precum în cele anterioare, într-o continuă ascensiune pe scară valorică, impunându-se printre cele mai reprezentative poete ale generației sale. Fiindcă elaborez această prefață chiar în ziua de 8 Martie, mă opresc asupra poeziei **ȘTIU, MAMĂ:** „Noiane de ghiociei își ning splendoarea / pe străzile, / și așa argintate de dor, / ale tâmplelor tale / dar zâmbetul ți-e încă viu / în dosul ochilor blânzi / ce-mi luminează necuvintele / aninate în copacul tăcerii, / din depărtate labirinturi... / Știu, mamă / că eu ți-am sădit ghiociei / pe brațul destinelui / dar, de la polul nord al trupului meu / îi ud cu lacrimi de gând / și-i mângâi cu raza inimii... / Știu, mamă, / că te-ai mulțumit mereu / cu înfinit de puțină lumină / de teamă, ca s-ar putea face întuneric / pe cărările mele... / Știu, mamă, / tot ce ți-ai fi dorit vreodată să-mi spui / și n-ai făcut-o de teamă / că ghimpii timpului / m-ar putea răni... / Știu, mamă, / că ți-ai așternut viața / pe altar de lacrimi, de iubire, de speranță... / De aceea, MAMĂ / îmi ești unicul univers / în care vreau să-mi ocrotesc și eu vlăstarele / de negura vremurilor / și să le las moștenire / cea mai prețioasă dintre iubiri: / IUBIREA DE MAMĂ.” Prin „negura vremurilor”, la câte creații literare au fost dedicate femeii, mamei în special, se mai poate afirma ceva cu ceva nou, original? Răspunsul rezultă din versurile citate, în care se întâlnesc metafore inedite și figuri de

stil de profundă simțire sufletească, pe care nu le-am mai întâlnit niciunde aiudoma ori în exprimare tangențială: „lacrimi de gând”; „ghimpii timpului”; „străzile / (...) argintate de dor / ale tâmplelor...”; „altar de lacrimi” ș.a.

Cu totul emoționant găsesc poemul **TE-AI ÎNĂLȚAT LA CER ÎN SLAVĂ:** „Nu-s cea mai demnă să îți scriu / Despre învățămintele ce ne-ai lăsat / Știu, însă, că mi-e sufletul pustiu / Dacă nu-nving al firii stăruitor păcat. // Te-ai înălțat la cer pe norul de lumină / Și stai de-a dreapta Tatălui ceresc / Mijlocitor ne ești, chiar de-avem vină / Ne-ajută să renunțăm la ce-i lumesc. // Ești milostiv și iubitor de oameni, / Nădejde lumii noastre rătăcite; / Ne-ai învățat iubirea pentru semeni, / Ne vindeci sufletele, de ne sunt rănite... // Te-ai înălțat la cer cu slavă, / Dar nu te-ai depărtat de pământenii; / Ne vindeci inima, de ni-i bolnavă, / Ne-ajută în viața noastră de mireni... // Să nu ne lași orfani de Tine, Doamne / Ne-aruncă scara veșniciei s-o urcăm / Nu-ngădui instanței cerului să ne condamne / Până ce ștele păcatului nu descurcăm! // Ajută-ne să nu mai fim trufași / Ne scoate din robie de păcat / Învrednicește-ne să-ți fim părtași / Și să rostim cu evlavie: / HRISTOS S-A ÎNĂLȚAT!” Aici, invocarea evlavioasă a Nemuririi noastre prin taina Învierii Domnului Iisus Hristos capătă o semnificație realistă, constând în trăirea vie, de neclintit, a credinței creștin-ortodoxe în inimile „pământenilor mireni”. Cu toate că nu se consideră „cea mai demnă” să-i scrie fiului „Mijlocitor” al „Tatălui ceresc” și să-i ceară întocmai ce-i cere prin rugăciune orice muritor, fie el și păcătos, („Că numai Tu, Doamne, ești fără de păcat”!), cum predică sfinții părinți) poeta are revelația dumnezeirii pe care ne-o împărtășește întru „iubirea pentru semeni”. În contextul acestei revelații, ea ne atrage prin forța magnetică a talentului său și a inspirației profunde și ne îndeamnă ca împreună, în tăcere, să spunem o **RUGĂCIUNE PREACURATEI FECIOARE:** „Preasfântă Fecioară MARIA, / TU, care știi cel mai bine / apăsarea lacrimii / ce izvorăște din fântâna inimii, / ne-acoperă cu bunătatea ta / sufletele zgribulite și cocărlate / de greutatea clipei / →

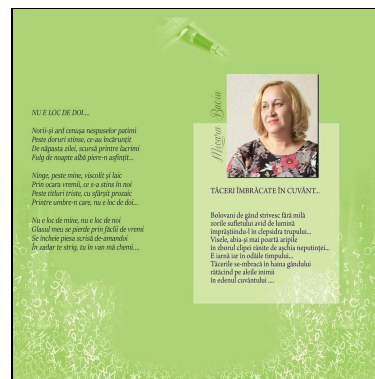
GEORGE VLAICU

ce-și plânge becisnicia / printre gânduri sfărâmate în mii de cioburi, / peste care se așterne nepăsarea apropielului; / adu-ne mai aproape de fiul Tău preaiubit; / potecă să ne fie înțelepciunea LUI / prin labirint de minți sfârțecate de neputințe; / ne-ajută să iertăm și să fim ierțați / în meschinăria gândului și a faptei; / descarcă-n sufletele noastre / râul iubirii și al înțelepciunii, / pentru ca râul / să nu-și mai caute lăcaș / în trup și suflet avid de iubire; / pentru ca binele / să intre triumfător / pe poarta destinului, / zămisind IUBIRE...” Nu pot decât să mă închin la terminarea acestei rugăciuni, izvorâte neasemuit de frumos, poetic, din „fântâna inimii” în care, metaforic vorbind, toți ar trebui să purtăm cu sfințenie Acatistul Preasfintei Fecioare Maria, Amin! Înveșmântată cu har dumnezeiesc, Mioara Baciuc se alătură altor nume contemporane care excelează în poezie de factură cultică, precum Elena Armenescu, Claudia Motea, Daniela Gherasă, Angela Mândăcanu, Mariana Păduraru, Andreea Cristea, Sibiana Mirela Antoche, Silvan G. Escu, Laurian Stănescu și multe altele.

Fără îndoială, una dintre cele mai surprinzătoare poezii din noul volum, „Tăceri îmbrăcate în cuvânt”, este cea intitulată **DE VINE-O ZI**. Spun surprinzătoare fiindcă autoarea abordează o cu totul altă arie stilistică, oarecum pragmatică și cu ieșire în decor mai apropiat, casnic, dar nu convențional. Și mai surprinde, potrivit afirmației poetei, că a compus-o fiind influențată de poezia „Dacă-ntr-o zi îți vine să plângi”, de Marin Sorescu, și iată ce a rezultat: „De vine-o zi, în care-o să mă chemi / Să-opresc izvorul ce-ți țâșnește în privire / De voi putea, vei ști ce mult însemni / Atunci când numele-ți rostesc, iubire... // De vine-o zi, când vei voi să taci / Te-oi înveli-n veșminte de tăceri / Și liniștea voi coborî printre copaci / Să-ți fie scut al clipelor de ieri... // De vine-o zi, când vei voi să pleci / Din lumea asta plină de suspin / Te rog, la poarta inimii să-mi treci / Să-ți scot din halta vieții, alt destin... // De vine-o zi, când n-o să mă mai vezi / Și lacrimă-ți voi fi, demult, prin minte / Vei ști că ți-a rămas doar să oftezi / Mă vei găsi, plecată-n necuvinte...” Câtă frumusețe naturală cuprinsă în

aceste versuri și ce emoție (re)trăim (re)citindu-le! Iubirea este personificată și privită astfel în existență concretă și infinită în timp și în spațiu. Dacă la Gherasă iubirea este acoperită în „Veșminte de Luceafăr”, Mioara Baciuc „o învește-n veșminte de tăceri”! Fabuloase imagini zugrăvite la superlativ în poezia citată! Cum poezii nu mor niciodată pentru că trăiesc veșnic prin creațiile lăsate aici, pe pământ, autoarea este conștientă de acest fapt și se resemnează, în sensul pozitiv al noțiunii, acceptând că, atunci când nu va mai fi văzută și va ajunge o „lacrimă (...) prin minte”, va fi doar plecată în viața de Dincolo, în timp ce iubirea îi va supraviețui!

Am fost întrebat de câteva ori, și poate se-ntreabă și acum cineva, de ce redau, în prefețele pe care le semnez, poeme întregi și nu doar anumite versuri din ele? Răspund ca totdeauna: un comentariu, chiar foarte scurt, trebuie apreciat într-un fel sau altul, de cititor, doar examinând întregul conținut al textului vizat. Altfel, doar pe fragmente citate, se pot pierde imagini, tablouri, secvențe, care ar distorsiona impresia artistică lăsată de penița autorului sau a cronicarului. Dar, să nu ne-ndepărtăm de paginile volumului de față, fiindcă, furați de vraja poeziilor așternute pe ele, vorba Mioarei Baciuc, **PLECĂM, PLECĂM ȘI-UITĂM SĂ MAI VENIM...:** „Purtăm pe umeri bibliotecă de trudă / Ce-și plâng durerea care crește-n noi / Prin clipa ce ne-a fost astral de crudă / Și nu ne-aduce viața iarăși înapoi... // Purtăm pe suflet stampe de prin vremuri / Ce ne-au lăsat schilozi de primăveri / Și ne-au furat speranțe, ne-au dat temeri / Că nicio zi nu va mai fi la fel ca ieri... // Purtăm pe chip identități meschine / Și lupte-n ochii noștri se tot dau / Uităm de lucruri ce ne sunt divine / Și prețuim târziu ce anii ne tot iau... // Purtăm în noi istorii dureroase / Ce nu ne-au învățat să fim mai buni / Ne macină neliniști și prin oase / Dar nu-nvățăm nimic de la străbuni... // Purtăm în noi durerea aștei nații / Și vinovați suntem de-al ei destin / Plecăm spre nu știu care destinații / Plecăm, plecăm și-uităm să mai venim...” Această poezie superbă, prin excelență simbolistică, mă duce cu gândul la versurile lui Victor Eftimiuc

și citez din memorie: „Purtăm în noi cu toții fantasmă de-altădată / Iluzii, griji, regrete, dar toate-s în zadar, / Și toate sunt făcute în viață să ne-abată / Din drumul fericirii în drumul spre calvar!” Precum îmi amintesc și de inegalabilele „Cântece...” ale lui Virgil Carianopol, și tot din memorie citez: „Mai larg se face peste tot în preajmă, / Mai gol rămâne locul unde stăm, / Se dau în lături lucrurile toate / Ca să avem pe unde să plecăm”! Poeta deplânge, iată, sentimentul de alienare a omului în raport cu condiția sa existențială, apoi sentimentul de neputință, înscris în „bibliotecă de trudă”, în a atinge, prin scurta sa viață, idealurile înalte, de o altă viață, de sublimă fericire, visate de înaintași. Precum cei doi foarte valoroși poeți amintiți în rândurile de mai sus, și Mioara Baciuc trăiește acele neliniști personale și sociale, pe care orice om le poate înfrunța și depăși victorios, dar pe care numai Poetul este în măsură să le cuantifice spiritual, din perspectiva actului creator.

Opera poetică de până acum a Mioarei Baciuc, chiar dacă nu se întinde încă pe un întreg raft de bibliotecă și încă nu poartă greutatea unei afirmări depline, este, în schimb, consistentă prin construcție lirică bine așezată, convingătoare și exprimată într-un stil propriu, șlefuit în cea mai mare parte și permanent perfectibil. Poeta este înzestrată cu talent și cu reală predispoziție de a ne oferi oricând noi surprize editoriale, de valoare, pe măsura muncii și a inspirației inscripționate în versuri. Am speranța, pe deplin justificată de bogăția metaforică pe care am întâlnit-o în tot ce a scris până în prezent, că numele Mioarei Baciuc va deveni unul de referință, foarte cunoscut și apreciat, în rândurile poezilor români contemporani!

„AVENTURĂ” ȘI DESTIN

Carolina Baldea își urmează chemarea, deși și-a schimbat statutul social, deși așteptările literare nu i-au adus întotdeauna resursele de energie creatoare pentru a merge mai departe. „Aventura” literară a continuat, consolidând un destin poetic („Sunt femeia ce-și urmează destinul”-*Vini*) cu note distinctivă.

Ea rămâne, iar și iară, să confirme un adevăr care a făcut... istorie: scrisul e o frumoasă boală incurabilă, care se tratează tot prin... scris, într-o așteptare optimistă: „Câte anotimpuri se vor risipi/ Ca pe gene iarăși să îmi ningă stele...?” (*Ne-am sărutat lumina*).

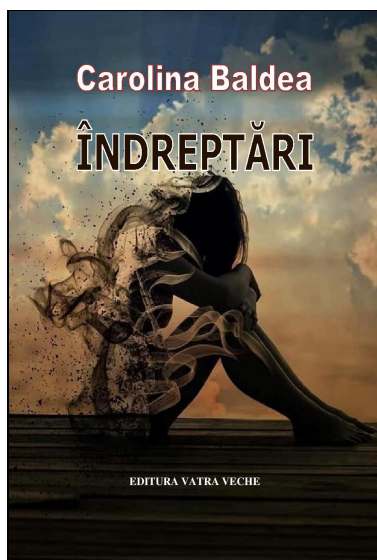
Opțiunea sa a rămas versul clasic, modernitatea venind din ingeniozitatea metaforică și imaginarul dezinvolt. E o alegere care o face să se simtă în largul său și să contureze adesea volute lirice memorabile.

Din afinitățile sale electivă și-a extras esențe pentru propria poezie, pentru timbrul definitiv și pentru a-și stabili calea pe care să meargă: „Afară e iarnă și-n odaie e cald/ Și gerul e flacăra în macii din noi./ Iarbă albastră ne crește în trupuri/ Și-n iarba albastră alergăm amândoi!!/ E ger și zăpadă dar noi suntem clipă./ O clipă din veacuri ce hrănește un vis./ În tâlpile goale ne arde dogoarea/ Atător macii ce corolele și-au deschis!!/ E iarnă afară cu zăpezi pe la geam/ Și-atât de cald și plăcut e-n suflet la tine./ Mă-nvește acolo cu neuitarea/ Și de cele lumești ascunde-mă bine...!” (*Prin iarba albastră*)

Poezia de dragoste are întâietate, fiind încărcată de melancolie, dar și de noi așteptări, de frământări știute și neștiute, de îndoieli și de certitudini.

Cum a făcut-o și în precedentele cărți, Carolina Baldea recuperează din erosul altor vârste sensuri care se prelungesc în prezent, făcând apologia idealurilor morale, care salvează clipa de păcat și îi dă durată „Ți-a bătut, sfioasă, clipa la fereastră/ Dar s-a-întors tăcută iar la mine-n vis,/ Va rămâne-acolo, clipă-încremenită/ Căci pentru păcate, raiul nu-i deschis”. (*O clipă de vise*). Poeta își asumă fără complexe tema și riscul de a fi în dezacord cu mersul lumii: „O, suflete naiv și demodat/ Ce încă din iubire faci icoană...!” (*Crezul unui suflet demodat*)

Și pentru că Dumnezeu e iubire, Carolina Baldea ridică poezia sa de dragoste și în orizontul credinței, pentru a extrage de acolo „frumuseți și prețuri noi”. Și pentru credință și pentru iubire.

Aspirația ei față de Divinitate e fără echivoc, poeta ținând să găsească „un loc în gândurile” sale (*Ochi*).

Mai mult ca altădată, poezia Carolinei Baldea își fixează repere și în calendarul religios, pentru că acolo găsește căile prin care să se întoarcă nostalgic într-un timp al inocenței, ca o proiecție recuperatorie într-un prezent continuu, dar și ca o revoltă față de pierderea aceluși paradis: „Căci copilul pur din mine/ S-a pierdut demult de tot” (*Dacă aș fi Moș Nicolae*)

Autoarea face incursiuni în labirintul sinelui, în căutarea unor idealuri pierdute, dar și pentru a-și alimenta noi elanuri existențiale și creatoare.

Totodată, e preocupată de condiția femeii - „Sunt pusă la zid, lovită cu piatră./ Dar lumi stăpânesc și inimi, hotare./ Când mor reînvii, mă replămădesc/ Și-n altă Evă-mi găsesc o cărare...!” (*Doar Evă*)

Se refugiază adesea și în miracolele naturii, într-un echilibru al anotimpurilor emblematic, care întrețin renașterea din moarte. Aici poeta își exersează abilitățile plastice - „Un tablou în vers cu natură vie...!” (*Ochi de nufăr*) „seamănă prin lume culoare și fior...!” (*Miros de primăvară*) „Tot în culori iubesc și mor...!” (*Iubind în culori*).

Poezia sa are muzicalitate, veritabilă sursă pentru imaginare partituri.

Dând biograficului ce e al biograficului și poeziei ce e al poeziei, Carolina Baldea își asigură prin *Îndreptări*-(le) sale un loc în lirica feminină de azi, scoțând un colț de provincie literară în lumină.

NICOLAE BĂCIUȚ

Dragoste și globalizare,

pagini de roman contemporan

Scriitorul Ioan Cioba, cunoscut în lumea literară drept un poet cu vocație și care a scos pe rafturile librăriilor cu precădere cărți de poeme, bine primite de critica literară, ne surprinde cu cea mai recentă apariție editorială, romanul *Scrisori din Regatul Pustnic* (Editura Charmides, Bistrița 2020), și pe alte semnează cu pseudonimul Hayden Dorf. De fapt, cartea recent apărută e doar semnalul, prima parte dintr-o trilogie ambițioasă ca tematică, stil și gen de proză, un demers creativ modernist și cu alonjă în spațiul unei lumi pentru care globalizarea nu mai e demult doar o noțiune abstractă. Cartea se bucură deja de aprecierea criticilor de profesie și de numeroși cititori autohtoni dar și de alții de pe alte meleaguri, romanul în speță fiind deja tradus în câteva limbi de largă circulație și distribuit prin platforme comerciale internaționale binecunoscute.

Scrisă în mai multe chei, cartea îmbină genul romanului de aventuri cu misterul Orientului Îndepărtat, cu decupaje ilustrative potrivite unui album de călătorii dar și cu pigmentări lirice, romantism și cu conflicte politice la nivel înalt. Incitant ca abordare și demers literar, romanul etalează personaje decupate din actualitatea geo-politică imediată, face un puzzle globalist clar, un fel de junglă urbană prin care autorul se mișcă lejer. El e Cetățeanul planetar, omul modern, cel care trăiește o poveste de dragoste aparent imposibilă, deși personajul Alfa își are sorghintea pe alte meleaguri.

Zarurile sorții și evadarea din spațiul-închisoare a totalitarismului sunt punctul din care debutează romanul. Acțiunea se derulează într-o zonă a nimănu, spațiul de frontieră dintre două lumi antagonice. Germanii conflictuației militare și ideologice sunt viabili. Frica face legea în Nord, în timp ce în Sud viața cotidiană are culoare și relațiile interumane se leagă după legile Libertății, legile-noi. Piese de rezistență ale romanului, ineditul situațiilor create cu talent, curajul eroilor din prim-plan și diplomația internațională care intervine și în plan personal, toate sunt motive bune pentru cititor să se lase sedus →

MELANIA CUC

de lectură. Dincolo de toate acestea, construcția literară a cărții în sine beneficiază de pârghii solide și inedite, interferența de genuri literare pe aceeași pagină, de exemplu, ajută la menținerea unui ton alert, ce ne duce cu gândul (și) la un roman polițist. Plonjăm în centrul unui conflict global.

Plasată în unul dintre cele mai fierbinți și delicate puncte al unui foarte posibil conflict militar, acțiunea cărții îmbină istoria actuală cu ficțiunea. Este o *poveste* ce merită a fi ecranizată, imaginile și tonul discursului construind ca într-un cub rubik, cu inteligență și un dram de noroc, fațeta unei lumi ce se naște, crește și evoluează sub ochii noștri. Binele învinge răul! Nimic nou și...totuși. În cartea de față, partea întunecată a poveștii este reconstituită din știri de presă, din mărturisirile celor care au evadat din Regatul Pustnic, din evenimente specifice unui regim totalitar cu legi și cutume cunoscute în lume. Tocmai curajul autorului, modul prin care nu literaturizează un moment istoric, ci face Istorie, plasând acțiunea cărții între două falii beligerante de grad zero, asumarea riscului, face din cartea de față o Carte interesantă.

Totul începe într-un punct limită, la frontiera dintre Coreea de Sud și Coreea de Nord. Loc periculos ca un tăiș de sabie și de unde câțiva membri ai grupului internațional, participanți la un eveniment social obișnuit în zilele noastre, sunt atacați și răpiți de către militarii din Regatul Pustnic. Momentul exploziei, diversiunea și, apoi, transferul prizonierilor răniți peste linia de demarcație și cantonarea lor într-un spital militar sunt descrise în cascadă, cititorul intuind un punct culminant. Dincolo de tonul frust, aproape jurnalistic, modern, se grefează paralelismul real-imaginar și așa apare o poveste de iubire aproape imposibilă. Scena pe care evoluează protagoniștii este un salon-închisoare, o cameră din spitalul în care este izolat cetățeanul american Alex Robinson și paznicul lui, misterioasa infirmieră, o rotiță din angrenajul sistemului de opresiune din Regatul Pustnic.

Prizonierii răniți vor fi folosiți mai târziu ca monedă de schimb. În răstimp, oamenii dictatorului umblă ca pe coji de ouă, mimând o eventuală schimbare în bine, se arată

dispuși să negocieze cu lumea liberă, mai ales că își doresc să participe, în perioada imediat următoare, la Jocurile Olimpice de Iarnă de la pyeongChang, în Coreea de Sud. Prizonierilor li se oferă ocazia să comunice cu rudele de acasă și astfel, folosind stilul epistolar, autorul ne dă informații din lagărul unei lumi închise, totalitare. El se folosește de talentul literar al lui Alex Robinson, care nu poate decât să își dicteze scrisorile către familie. Infirmiera omniprezentă îi scrie mesajele, apoi acestea sunt cenzurate, adaptate, preschimbate în adevărate mostre de publicitate, menite să distorsioneze imaginea proastă pe care o are în lume Coreea de Nord.

Scrisorile din spital sunt publicate în ziare de mare circulație de la Seoul, dovadă a libertății pe care o mimează regimul Dictatorului. Din celălalt capăt de lume, părinții lui Alex Robinson află astfel despre soarta fiului lor, prizonier. Conștientizează că scrisorile ar putea fi măsluite de propagandiștii Regatului Pustnic, citesc printre rânduri. Stau cu sufletul la gură în așteptarea deznodământului. Lumea întreagă se întreabă: Ce se va întâmpla cu prizonierii?

Dincolo de frontiera cea mai păzită din lume, într-un lagăr ce nu mai are nevoie de descriere, viața își urmează cursul chiar și așa, în condiții de criză. Criza ostaticilor. Hyo-Ri, fata-paznic și infirmieră a răniților, este eșantionul perfect al cetățeanului născut și crescut într-o țară izolată ideologic și economic de restul lumii. Ea nu deține informația la prima mână și nici nu are termeni de comparație cu alte sisteme de

guvernare din lume. Viața ei se derulează ca la indigo, în detașamentele de muncă, alături de toți concetățenii ei, inși care muncesc, nu gândesc, trăiesc din rutină. Hyo-Ri are ocazia de a-i trata medical pe cei trei străini răniți în urma straniei explozii, al cărei suflu se zice că i-ar fi azvârlit peste linia de demarcație. Misiunea profesională se transformă în șansa de a cunoaște un eșantion din lumea liberă, dar și dragostea. Tânăra devotată luptei pe care conducătorul poporului ei o duce fără milă, cunoaște acum o tipologie nouă de oameni, oamenii liberi. Între ea și americanul Alex se înfiripă o poveste de dragoste. Mai întâi, prin gesturi simple, profesionale. Spiritul uman nu știe de reguli politice, de tratate militare. Iubirea lor se construiește precum o casă, cu răbdare și gesturi firave. Relevantă în acest sens mi s-a părut a fi scena în care Alex, americanul rănit și cu ochii legați, primește îngrijirile infirmierei, fata îi spală trupul cu detașare profesională dar, dincolo de mișcările mecanice și de dialogul purtat de nevoie, se simte emoția cum escaladează și cititorul se lasă sedus de începutul unei reale povești de dragoste.

Vijay, indianul, și el turist împins de destin să fie personaj de carte, dar mai ales să fie martor al întâmplărilor din spitalul-penitenciar, are rol secund aparent, dar prin ochii, mintea și jocul său, așa ca pe o tablă de șah, sunt brodate poveștile. Odată ce va fi eliberat din acel prizonierat din țara-nimănu, devine principalul vector de informare reală a opiniei publice mondiale. Prin interviul pe care îl acordă unei ziariste ce reprezintă cel mai titrat ziar din vestul democratic, Vijay denunță o lume mai puțin cunoscută de cetățeanul liber. Vijay Kumar și Alex Robinson, un binom literar care crează suspans chiar de la prima filă a cărții. Există misterul, exotismul locului și pericolul ce persistă ca o sabie alui Damocles. Cu parcimonie, dar foarte sigur pe memoria personală, Vijay va detalia lucrurile, le va da nuanțe, va pune umbre și penumbre evenimentelor aparent insignifiante care le-a marcat lor, prizonierilor, perioada în care au fost sechestrați. El este cel care deconspiră informațiile pe care americanul Alex le oferă prin scrisorile sale, acele mesaje cifrate metaforic. →

În planul al doilea, pe fundal, sau mai bine zis în contrapondere cu evenimetele create sub umbrela exploziei din zona DMZ, punct de frontieră între lumea liberă și regatul singuratic, așa cum mai spuneam, calendarul viitoarei Olimpiade de Iarnă provoacă frisoane întregului aparat propagandistic al conducătorului sigur pe sine. Sunt puse în mișcare strategii de spionaj și contraspionaj pe toate direcțiile cu specializări în tehnica informațională, aceasta devenind o armă sofisticată și periculoasă, dar pe care aparatul liderului suprem nu se sfiește să o folosească fără scrupule. Dacă Coreea de Nord constituie pentru noi toți un mister și fiecare, după experiența personală și informația accesată, ne imaginăm scenarii dintre cele mai diverse, cartea de față vine și pune punctul pe i, ne arată că în actualitate nimic din ce îi este dat să traverseze unei nații nu mai este tabu. A scrie despre Orientul Îndepărtat în general este un act de curaj și e nevoie de multă muncă de documentare pentru scriitorul care se respectă. De aceea, cu atât mai de apreciat este gestul de creație al autorului cărții de care vorbim. Ioan Cioba, alias Hayden Dorf, se implică cu talent nativ și simț de observație dobândit prin documentare masivă, într-un conflict socio-politic care ține de mulți ani paginile ziarelor de pretutindeni. Felul în care prinde firele narațiunii, cum împletește sentimentul uman cu interesele politice și chiar cu cele militare globale, face din paginile cărții sale un documentar la zi pe care îl citim și, astfel, descoperim niște inedite de comunicare între oameni din țări și sisteme politice diferite.

Întâlnirile la nivel înalt, oamenii de stat din lumea liberă, toți încearcă să afle locul și să descifreze situația în care se află prizonierul american, pe care nord coreenii îl folosesc în favoarea lor. Scrisorile, laitmotivul cărții, așa măsluite de propagandiștii verosi, repară imaginea deplorabilă a țării, o țară închisă ca o colivie, după cum remarcă autorul. O lume normală, organizată pe principii civilizate și o alta, despre care până și părinții prizonierului american nu reușesc să afle mare lucru. Obiceiuri, cutume, de care Vestul lumii nu mai are habar sunt păstrate ca într-un creuzet uitat în Orientul Îndepărtat și ne sunt relevate prin relația nepoată-

bunic a uneia dintre eroinele romanului. Sunt sentimente ancestrale, umane, de familie, păstrate printr-un joc sinistru al sorții, Coreea de Nord autoizolându-se cumplet de restul lumii civilizate.

Dar, odată creat cadru firesc evoluției umane, cetățenii îndoctrinați, oamenii comunică printr-un cod care depășește interesele de grup și interesele impuse de marii puterii. Cum mai spuneam, autorul are meritul de-a face radiografia acestei lumi cu eleganță, pragmatism și har epic dar fără să facă rabat de la prima sa dragoste Poezia. Mesajul umanitar se transmite prin metaforă, codat și umanizează galeria de inși militaroși, contingentele în uniforme, care au fost programați să răspundă doar comenzilor comandantului suprem. Soldatul supus regimului și credincios patriei sale, infirmiera de care s-a îndrăgostit american, este doar o *vrabie* născută într-o colivie, nu știe gustul libertății de mișcare, a libertății de comunicare, a spiritului. Oare iubirea ei se va dovedi mai puternică decât mecanismul care a spălat creierul câtorva generații de coreeni aflați în zodia dictaturii? Întrebarea revine și autorul are curajul de-a pune degetul pe rană, de a investiga dincolo de literatura uzuală a propagandei asidue.

Ella Madison, un alt personaj, care apare chiar în prima pagină a cărții, jurnalista ce scotocește în memoria lui Vijay Kumar, are un rol de catalizator și învață lecția negocierii cu cel pe care îl intervievează.

Povestea în sine prinde contur, se remarcă imaginile care nu se suprapun prin timpi prezent-trecut fără rost. Totul se cristalizează, se conturează o situație la limită. Ideile

Vasile Tolan, Fără titlu

inedite și concepția narațiunii dau consistență acestui puzzle care este cartea. Iar Hyo Ri, fata infirmieră cu mască din piele de căprioară, reprezintă Coreea de Nord însăși, o țară cu fața ciuruită de molimă și care se afișează în lume doar cu masca pusă pe figură. Deși aici, masca este o recuzită, ea constituie un mod, un stil de comunicare literară.

Hayden Dorf ne surprinde plăcut cu aplecarea sa spre poezie, dar și spre jocul de societate, folosind schema șaradelei în dialogul dintre Vijay, indianul-povestitor, și Ella, jurnalista ambițioasă și sofisticată. Spre încântarea celor care îl cunosc personal pe autor, Alex Robinson, eroul central, deține multe dintre calitățile și defectele autorului însuși, ceea ce face ca personajul să devină ca și real, autorul parcă trecând el prin toate aventurile cu care ne fascinează de-a dreptul.

Revenind la carte, vinovăția presupusă devine armă letală. Serviciile de supraveghere lucrează. În cele din urmă.

Planul acțiunii se mută din infirmeria spitalului din imediata zonă de conflict, de la frontieră, în incinta uneia dintre reședintele somptuoase ale liderului suprem. Ne apropiem de o zonă fierbinte și, noi, cititorii, ne dorim să aflăm cât mai multe detalii din această bulă încremenită, aparent, în timp și cutume. Autorul trasează jaloane literare care ne incită să citim mai departe, pătrundem astfel într-o lume ciudată și apreciem din nou tenacitatea naratorului, care parcă are imunitate diplomatică, disecă planuri, idei și ne *plimbă* prin locuri în care, ca cetățeni ai planetei libere, probabil nu vom ajunge vreodată. Sau... poate că vom ajunge, și... vom vedea, ca turiști, doar ceea ce ne va arăta ghidul, adică, *marile realizări* ale unui popor unit sub conducerea celui mai iubit dintre ei. *Un popor fericit! O țară reunită!* Acestea sunt sloganurile pe care poporul Regatului Pustnic le repetă ca într-o transă indusă de opium.

Istoria se face sub ochii noștri. Romanul de față, primul din trilogia pe care o așteptăm cu interes și dorința de-a descoperi partea nevăzută a contemporanității noastre și prin demers literar, romanul acesta este o călătorie prin chiar memoria atât de fragilă a umanității.

Marian Ilea, condeierul de la Mittelstadt (II)

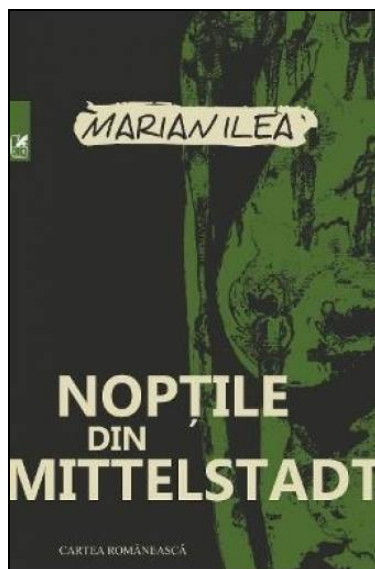
Un aspect sensibil, în sensul reacțiilor pe care le poate genera este problematica feminității și a erotismului, așa cum este înfățișată în „Grāsane fac baie cu ușile larg deschise”. Feminitatea este prezentată în pereche antitetică: grobiană și superbă. Cea grobiană, ilustrată de două grāsane: Frederica și Leopolda, personaje caricaturale, femei libertine, concupiscente, cu moralitatea deficitară, manifestă un erotism abject, incestuos, chiar pedofil. Amândouă amintesc de La Grosse Margot a lui Villon. Cea superbă, ilustrată de Francesca și Barbara, în contrast cu grotescele figuri de mai sus, ilustrează frumusețea seducătoare, descrisă într-o tușă de crochiu, „Brunetă, păr negru, lung. Ochi verzui. Nas mic, cu două nări în vânt,” provoacă dragoste fulgerătoare: „Căldură în stomac, în intestine”. Ele amintesc sub acest aspect de alt personaj feminin din literatura universală, de data aceasta postmoderna nimfoletă a lui Nabokov, Lolita. Aici se înscriu și copilițele de 14-15 ani ale minerilor, aflate la „grădinița frobeliană, spațiu educațional particular, special inițiat acolo spre a le pune „la adăpost” de tentațiile și pericolele din Medio-Monte. Dar „femeile frumoase și singure” mor înainte de vreme, în proza lui Ilea. Francesca moare, lăsându-și copilul - Paul, orfan de ambii părinți, să crească în familia unchiului și să fie inițiat în amor de mătușa vulgară, Frederica. Același destin tragic îi este hărăzit Antoanetei Kaiser, „femeia frumoasă și singură” din proza **Lușcuța. Cactusul. Și păpădia** (titlu cu sugestii botanice, sugerând bizarul ca efect al realismului magic ilustrat aici) a cincea din cele zece povestiri cuprinse în volumul de povestiri **Capra germană și gramofonul**. Antoaneta Kaiser, deși destinul ei e frânt în mod tragic și biografia ei este mai discretă, face parte din stirpea Ossimeii, un personaj feminin fabulos, cu o feminitate complexă, amestec de vulgaritate și superbețe, singură, independentă, inițiată în tainele farmecelor de care dispune după propriul capriciu și pe care le folosește în propriul interes.

Universul ei e unul al descântecelor, poțiunilor și blestemelor. Numele femeii este sugestiv pentru practica vrăjitoriei, căci ossima, cuvânt din limba italiană, înseamnă oximă, termen ce denumește o clasă de substituți chimici care produc cetone și aldehide. Se regăsesc în medicamente, fungicide, ierbicide, otrăvuri. Practicile magice ale acestui personaj malefic sunt foarte asemănătoare cu cele din satele arhaice din întregul spațiu real care capătă în ficțiune numele Mittelstadt. Povestirea al cărei protagonist este Ossima e un veritabil tratat de vrăjitorie, un curs demn de școala frecventată de Harry Potter. Tot astfel și poțiunea de dragoste livrată de Antoaneta Kaiser bărbaților pe care-i vrea în viața ei este preparată după o rețetă străveche, descoperită în documentele bisericii din Kezmarok, un oraș slovac din regiunea Zips, unde s-a mutat de curând, venind din Levoca, alt oraș al aceleiași regiuni. E rețeta „de păstrat dragostea” după care Ilona, prietesa croată, își prepara filtrul fermecat, pe la 1680 și care a ajutat-o să devină soția lui Imrich Thokoly, ajuns prinț al Transilvaniei. „Un singur chițcan de pădure și o picătură de sânge din degetul ei inelar a fost suficient pentru a uni pe viață un bărbat și o femeie”.

S-ar putea spune că femeia singură și frumoasă s-a mutat aici să-și împlinească destinul în iubire, găsindu-și chiar un nou potențial iubit, în persoana lui Aron Feldheim, șeful poliției din Medio-Monte,

pentru care era deja pregătit filtrul de dragoste, ambalat într-un flacon pe care scria numele aceluia și modul de administrare. După câteva întâlniri aparent întâmplătoare și așa-zis nevinovate, în cursul cărora Antoaneta (nume imperial de legendară amintire) inițiază un joc al seducției prin priviri și saluturi politicoase în care se insinuau dorințele încă neexprimate și intențiile erotice încă nemărturisite, Aron e prins fără scăpare, îndrăgostit și vulnerabil. Din această capcană îl scoate căruțașul Vass Lajos, infractor piroman și criminal, jalnic justițiar care acționează în nume propriu, pentru că „așa am vrut io”, răspuns specific indivizilor voluntari, energici, dar lipsiți de argumente și logică, înlocuite fiind de instinct și violență. În fond, acest tip de individ captează energiile malefice ale locului și se încarcă cu ele transformându-le în forțe ale unui fals bine. Actele lui, departe de a fi justițiare, trimit la ideea de individ rinocerizat, incapabil să înțeleagă esența lucrurilor, dar împins de o ură care-l orbește spre acte abominabile, asemenea animalului care îi inspiră lui Eugen Ionescu acest termen pentru a ilustra procesul de fascizare a maselor. Din aceeași familie fac parte și ucigașii tăbăcarului Eugen Ioan Chinai, personajul trist și părăsit din **Capra germană și gramofonul**, prima povestire a volumului ce-i poartă titlul. Minerii Klein Jonas și Dur Gheorghe alcătuiesc un cuplu ciudat, „un înalt slab și brunet și-un scund și solid”. Au apariții înfricoșătoare, se apropie pe ascuns, tiptil, după ce-și urmăresc din umbră victima și atacă pe întuneric, în locuri dosnice. Aron Feldheim se află pe urmele lor, din 5 septembrie, ziua în care, la ora 14 a avut loc o spargere la locuința doamnei Klein Matilda, profesoară de germană din localitate. Fapta este consemnată în „Caietul zilnic al evenimentelor”, jurnalul rigurosului polițist din Medio-Monte, pe care, indiscutabil îl caracterizează cele trei calități ale lucrătorilor Poliției din Medio-Monte: „pasiune, dăruire, devoțiune”, cum însuși notase în caiet, în data de „4 octombrie, ora 13 din amiază”. În această notă face o diagnoză a sistemului imperial care suferă daune „din cauza incompetenței unor șefi →

VALERIA BILT

numiți pe criteriul relațiilor”, „indivizi nepregătiți care au promovat pe criterii ascunse”, „a nemăsuratului orgoliu”. Evident, „și Poliția din Medio-Monte se află uneori la un pas de a eșua în prinderea infractorilor”, din aceleași crize de sistem, căci „pe măsură ce situația social-economică din orașele imperiale se înrăutățește, crește și starea infracțională”. Dar nota din ziua de „6 septembrie, ora 1 noaptea” dezvăluie constatările și descoperirile lui Aron, din timpul cercetării pe care „am executat-o personal”, căci polițistul, asemenea tuturor funcționarilor imperiului, se străduia să semene Împăratului, modelul ilustru de rigoare și asumare responsabilă. Aron Feldheim, în mediocritatea lui, se vrea o copie a celui „înlocuitor al lui Dumnezeu pe pământ”, tot așa cum orașelele din Mittelstadt păstrează bine conservat un spirit vienez, căci „provincia repeta, cu fidelitate, imaginile capitalei” și „fiecare centru administrativ se străduia să repete imaginea Centrului”(Cornel Ungureanu. Mitteleuropa periferiilor). Cei doi sunt descoperiți de zeusul polițist ca urmare a mărturiei unui copil de șase ani, răsplătit pentru prețioasa informație cu o mângâiere pe creștetul capului și cu dulciuri cumpărate de la chioșcul din apropiere. Reușita investigației nu era datorată talentului detectivistic ori unei inteligențe cu virtuți de investigator, ci se datora banalei întâmplări de a găsi martorul-cheie în persoana unui minor. „Am intrat în imobil. Locuința era răvășită. ... Am terminat cercetarea locuinței. Am examinat împrejurimile. Mi-am făcut o imagine de ansamblu a situației. De unde au venit, pe unde și cum au plecat tâlharii. În stânga porții de la intrare un copil desena iepurași cu cretă galbenă. Pe trotuar. Blond și drăguț. Vârsta: 6 ani. L-am mângâiat pe părul bălai. L-am luat în brațe. S-a atașat de persoana mea. S-a simțit în siguranță. L-am întrebat dacă a văzut pe cineva intrând și ieșind din imobil. Văzuse. Doi domni. Un înalt, slab și brunet și-un scund și solid. Cel înalt avea pe mijlocul capului o șuviță albă. ... Tâlharii vor fi prinși mâine.” De remarcat comportamentul polițistului, prevenitor și afectuos într-un mod viclean, un comportament al seducției minorului, potențial martor principal, finalizat cu

o consolidare a încrederii pe care a semănat-o în conștiința copilului față de instituția statului, Poliția: „Știi cine îți dă dulciurile, l-am întrebat. Un polițist, i-am spus. Copilul m-a privit lung până ne-am despărțit”. În ciuda preciziei semnalmențelor furnizate de angelicul martor, periculoșii indivizi nu sunt prinși înainte de a-i face felul tăbăcarului. Se întâmpla pe 28 octombrie. Rezolvarea cazului vine tot prin niște însemnări. De data aceasta ale victimei. Căci și tăbăcarul Eugen Chinai ținea un carnetel cu notițe personale. Din el află șeful poliției că făptașii sunt cei doi mineri, Klein și Dug, un cuplu caraghios, dar periculos, amintind de celebrul Pat și Patachon prin contrastul taliilor lor, dar mai ales de celebrele complicități criminale din literatură. Lumina însă nu cade pe ei, ci pe victime. Infractorii sunt mereu în umbră, ca un spirit rău aflat într-o pândă permanentă. Dacă în cazul profesoarei de 76 ani, Matilda Klein s-au ales cu bijuterii, tacâmuri de argint, bani și două tablouri, femeia rămânând în viață, chiar dacă apartamentul fusese răvășit, de data aceasta atacul a fost violent, tăbăcarul fiind condamnat la o moarte instantanee, iar mobilul crimei rămâne necunoscut. Asta, doar dacă excludem două aspecte: prietenia dintre prima victimă, profesoara Matilde Klein și tăbăcarul, personaj pasionat de citit și recunoscut ca „intelectual”, în ciuda celor cinci școli pe care a fost nevoit să le abandoneze (sugestie insinuantă, ironică) din cauza examenelor la care se bloca de fiecare dată. Cel de-al doilea aspect ar fi ostilitatea provocată de cele două achiziții excentrice: capra germană și gramofonul. Capra germană, achiziționată după cincisprezece ani de când fusese părăsit de frumoasa lui soție, Luana, din Dej, stârnește oprobriu public în rândul femeilor. În amintirea soției trădătoare, capra capătă chiar numele acesteia și pare a înțelege că este o capră de companie, așa că îl însoțește peste tot, inclusiv la biserică. Aflăm din Epilog că de acolo i se trage lui Eugen tăbăcarul condamnarea la moarte. Grotescul, caricaturalul și parodicul se îmbină perfect în scena intrării în biserică a animalului care pare a sfida, cu behăitul ei, atmosfera de pietate,

purificată prin tămâiere cu cădelnița. „Nevestele minerilor din Medio-Monte erau revoltate. Minerii râdeau în barbă”. Apoi, urmează sentința, care vine de la cele ce rânduiesc ordinea și morala comunității: „Capra Luana e necuratul, au spus muierile din Medio-Monte.” „Nevestele minerilor au hotărât că Eugen Ioan Chinai va trebui pedepsit”. Genial este modul în care introduce Marian Ilea în narațiune notațiile despre ceea ce știe și cum reacționează personajul. Ele intervin cu un firesc și cu o anume ingenuitate care-i este specifică personajului, dar care permite ca viziunea naratorului să se suprapună, să se unească cu aceea a personajului. „Când a ieșit din biserică, tăbăcarul a văzut-o pe Luana. N-a zis nimic. Era prea târziu.” Cu o încărcătură suprarealistă este și scena în care tăbăcarul primește vizita de amenințare. „Două dintre nevestele minerilor s-au dus în curtea tăbăcarului. Au ridicat cârjele înspre gramofon. „L-ai adus pe necuratul în Medio-Monte, domnule tăbăcar!” Cele două mici bucurii ale tăbăcarului, animalul său de companie - dublul soției sale dezertoare și gramofonul-instrumentul care-i livrează ceardașuri și nu valsuri vieneze, cum s-ar fi așteptat, devin instrumente ale perturbării unei ordini sociale, a confortului opiniei publice provinciale, motive atât de puternice încât se impune suprimarea celui ce a făcut posibilă abaterea de la normele comunității. Atât capra, cât și gramofonul sunt, de fapt, mobile ale rinocerizării, căci ele produc furia oarbă, violentă și absurdă a unor indivizi convinși că veghează la menținerea moralei în lumea lor.

Cronica pictată anticomunistă

Dorin N. Uritescu – O carte minunată, unică și dramatică

Filologul eminent Dorin N. Uritescu, scrie un comentariu pertinent despre 15 planșe desenate de copiii școlari din comuna Vinerea (localitatea natală a autorului), pe atunci în raionul Orăștie, județul Hunedoara, tema fiind replica viguroasă data de elevi la instaurarea comunismului în țara noastră.

Cartea reprezintă un unicat în materie, nu numai în țara noastră, ci și probabil pe plan mondial.

Titlul cărții – ne explică autorul – provine de la celebra *Cronică de la Viena* publicată în anul 1358, din ordinul regelui Ludovic XXIII cu prilejul căsătoriei fiicei acestuia, Maria, cu fiul regelui franței, Carol al V-lea.

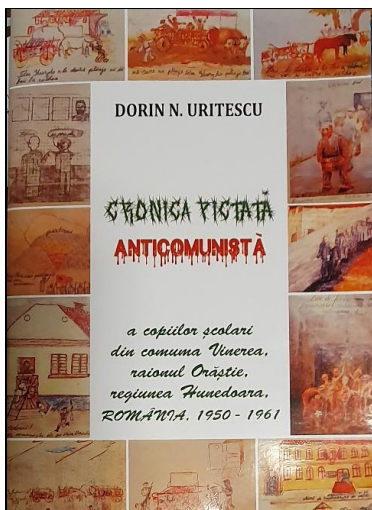
De ce nu ar exista și *Cronica pictată anticomunistă a copiilor școlari din comuna Vinerea, raionul Orăștie, regiunea Hunedoara, ROMÂNIA 1950 - 1961* (E. RAWEXCOMS, București, 2021).

Copiii nu au o ideologie politică formată, motiv pentru care au recurs la desen.

Subiectul cărții se datorează descoperirii unui desen subversiv într-o corfa din podul unei case de țăran gospodar (chiabur în nomenclatura comunistă), desen executat de elevul Ion Romoșan din clasa a VI-a, privind predarea avutului personal al țăranului Gheorghe a lui Moisa obligat să intre în Coperativa Agricolă de Producție (C. A. P.) Țăranul este reprezentat îngenunchiat, sărutându-și boii, înainte de predarea lor la colhoz. Filologul consideră că momentul reprezentat este chiar mai dramatic decât cel în care țăranul Ion al Glanetașului, din romanul lui Liviu Rebreanu, sărută pământul ca pe omireasă (planșa 1).

Dorin N. Uritescu, a solicitat și obținut și alte desene executate cu talent de elevii sensibili la necazurile prinților, desene datorate terorii comuniste instaurate în țara noastră, după al doilea război mondial.

Același subiect, dar fără țăranul îngenunchiat, este reprezentat de Liviu, fratele lui Ion Romoșanu, elev

în clasa a III-a primară, care pune accent asupra comportamentului boilor, care întorc capetele după proprietarul lor care se îndepărtează disperat (planșa 2)

Planșele 4 și 5 sunt dedicate predării de către țărani a cotelor agricole către stat. Autorul subliniază că aceste cote reprezentau o mică parte din despăgubirile de război ale țării noastre către Uniunea Sovietică. În prima planșă se reprezintă căruțele pline cu sacii după strângerea recoltei bogate, iar în a doua, căruțele aproape goale, după predarea cotelor. Autoarea desenelor este eleva Rodica Miha, fiică de chiabur.

În perioada colectivizării agriculturii (1949 – 1962), mulți țărani înstăriți (majoritatea considerați chiaburi), au fost deportați în Bărăgan, regiune săracă în care trebuiau să se descurce fiecare cum putea. Nepotul dinspre frate al chiaburului Ion Filimon, elev în clasa a V-a, a immortalizat deportarea unchiului său în Bărăgan. Desenul reprezintă ograda plină de animale a unchiului, în contrast cu noua casă, o colibă combinată cu un bordei, primită în Bărăgan (planșa 6).

Pe lângă constrângerile de ordin material (lipsa alimentelor de bază din magazine, cotele agricole etc.), încă și mai greu de suportat, în comunism, erau constrângerile spirituale (ideologice). În localitatea Vinerea, profesoara suplinitoare de limba rusă, obișnuia să elogieze binefacerile sovietizării și trimiterea chiaburilor în Kamciatka. Întâmplarea este immortalizată de un

elev în desenul reprezentat în planșa 7.

În planșa 8, sunt reprezentați elevii: Pătruț Pânzaru și Ilie Borzu la lecția: "Cei patru mari învățători ai omenirii". Pe perete sunt patru tablouri, primele trei goale, al patrulea reprezentându-l pe Stalin. Explicația pentru care primele trei tablouri sunt goale, o constituie faptul că Ilie, autorul desenului, nu era familiarizat cu portretele corifeilor comuniști: Karl Marx, Friedrich Engels și V. I. Lenin. Comentariul scris în desen, precum că Stalin este „cu curu plin” a fost auzită de Ilie acasă. Desenul a adus represalii atât elevilor cât și tatălui autorului, Tetea Romoluț, care a fost bătut și arestat în perioada anilor 1952 – 1956.

Prigoana religioasă nu scapă nici ea atenției micilor elevi – artiști. Planșa 9 îndeamnă, prin textul înscris în desen, să se dea jos portretul lui Marx așezat de comuniști peste icoana Maicii Domnului. Desenul aparține elevului din clasa a IV – a, Doruțu. Moș Postăi, cel care a distrus portretul lui Marx, cu pricina, a fost reținut forțat, un an de zile, la Casa de nebuni de la Zam.

Lupta partizanilor este pomenită în desenul simbolic realizat de copilul elev Ilie Bura, al cărui frate, Vasilică, de 18 ani, era fugit în munți pentru a participa la lupta armată anticomunistă. Cuvântul partizani este scris în munții desenați, iar securiștii înarmați cu puști cu baionete stau sub drapelul roșu cu emblema seceră și ciocanul. Mesajul încrezător transmis de planșa 10 este: „Ține Doamne partizanii până vin americanii”. Cea ce nu s-a întâmplat.

Comuniștii au interzis publicarea și studierea cărților marilor scriitori români (mulți dintre aceștia fiind scoși din manualele școlare). La fel, au fost interzise vechi cântece patriotice, între care și imnul *Deșteaptă-te române*.

După ce a venit de la Zam, Moș Postăi (96 de ani) devenise un orator și mai virulent al regimului comunist dar și al cuvântărilor preotului localității Vinerea. Doruțu al lui Gheorghe Crăciun îl redă pe orator urcat pe scările de piatră din fața școlii, vorbind țăranilor. →

LUCIAN GRUIA

Bianca Tămaș și Orașul cel Mic

De ce scriu acum despre Bianca Tămaș, după ce au apărut cronici semnate de Manolescu (*România literară*), Radu Țuculescu (*Familia*), Victor Cubleșan (*Steaua*) ? Dintr-o mândrie a mentorului prim, dintr-o satisfacție a profesorului. Cum Bianca era eleva mea, m-am aplecat asupra paginilor ei cu intuiția valorii *in nuce*. Elevă premiantă, actriță în trupa mea de teatru *Assentiment*, scriitoare acum... Da, valoarea nu așteaptă numărul anilor. După două cărți de proză scurtă (*Când cerul era pe sfârșite*, *Bere și pantoși cu toc*), a scris romanul *Anuță dragă* (Ed. Școala Ardeleană, Cluj, 2017), un roman țărănesc, ca o nostalgie a rădăcinilor, ca un dor după satul care „dispare”, ca un avânt de recuperare. Romanul e concis, emoționant, despre lumea satului de odinioară, cu stil dezinvolt, în care povestea curge firesc, fără înflorituri de prisos. Femeia care povestește (Anuța) are o personalitate accentuată, o luciditate rustică, săpată în înțelepciunea muntelui. Găsim comparații simple, dar emoționante, cugetări străvechi, regionalisme bine integrate și explicate la subsol. Tradiții, folclor, muncile câmpului, iubirea, ura, truda, resemnarea –

toate acestea ar fi doar de domeniul unui documentar, dacă autoarea nu le-ar fi sudat într-un suspans inteligent, susținut. Deși Bianca Tămaș e ancorată în prezent, a reușit să plonjeze cu brio în alt secol, alt mediu, alte mentalități. Ea nu face concesii facilului, cu talent eruptiv și putere de transfigurare.

Iată un nou roman: *Moartea joacă poker*, apărut la Editura Școala Ardeleană, Cluj, 2021. Citind romanul, ai impresia că Bianca s-a născut adultă, atât de mult cunoaște dedesubturile vieții. Toate personajele sunt extrem de bine conturate și diferențiate: profesorul, soția, amanta, Îngerul, Moartea... Știința dialogului e la loc de cinste. Orașul cel Mic devine un personaj redutabil. O tonică simplitate întoarce spatele oricăror speculații narative. Totul curge firesc, în albia unui suspans echilibrat. Imaginile/scenele se schimbă în stil cinematografic. Există în roman o polifonie care nu deranjează, ci adâncește contururile. Nu, nu e ca în filmul lui Bergman (*A șaptea pecete*). Aici moartea are alte conotații. Fumează, joacă poker, înjură, se amuză, râde, privește clepsidra premonitorie, acolo în micul oraș „unde niciodată nu se întâmplă nimic”... Însă se întâmplă! Atâtea tribulații incredibile, nefaste, fortuite, încât suspansul urcă

vertiginos spre un climax nebănuț. Clișeele narrative sunt abolite din start. Profesorul și eleva: „miroase a scandaaal!”. Moartea știe tot, iar Îngerul concluzionează cu citate biblice, sporind ludicul și convertind orice fantastic în posibil. Bianca știe cum să atragă cititorul în carte, începând cu „Anton nu mai făcuse sex de un an de zile”. Sunt sigur că e un roman necesar, pe care-l vor savura tinerii, iar adulții vor avea anumite frisoane, în confruntări veridice, dar și subliminale.

ALEXANDRU JURCAN

CRONICA PICTATĂ...

→O întâmplare umoristică este redată cu talent de Dorin N. Uritescu. Petrică, cel care golea closetele din curtea țăranilor din Vinerea, își confecționase o ladă montată pe roți, pe care îi venise ideea să lipească portretele conducătorilor: Gheorghiu Dej, Gheorghe Stoica, Ana Pauker, Dr. Groza, decupate din ziare. Desigur securitatea nu l-a iertat, bătându-l strașnic.

Elevul Mihai Stăncel a compus un desen în care îl reprezintă pe „căcănar” bătut de securiști, în care a înserat inscripția hilară: „Nu mai da tov. Securist, că-s căcănar comunist” (planșa 12).

Teroarea dictaturii comuniste culmina cu arestul dizidenților politici, al membrilor partidelor istorice, al chiaburilor, al intelectualilor cu vederi de dreapta. Deținutul Ion Romoșan pictează, pe pânza cămașii din cânepă, tablouri care ilustrează

mizeria detenției comuniste.

Planșa 13 reprezintă golirea hârdaielor cu fecale, așezate în celule în vecinătatea celor cu apă potabilă.

Plimbarea tristă a deținuților anticomuniști, prin curtea închisorii, este reprezentată în planșa 14.

Baia deținuților de la Aiud, o dată la două săptămâni, sau o dată pe lună, cu o apă călie, este reprezentată în planșa 15.

În sfârșit, în planșa 16 se prezintă două cărți poștale, cu textele la vedere, în care expediții uzitează în mod ironic de lozinci comuniste, motiv pentru care nu li se poate reproșa nimic.

*

Cartea semnată de Dorin N. Uritescu: *Cronica pictată anticomunistă a copiilor școlari din comuna Vinerea, rariionul Orăștie, regiunea Hunedoara, ROMÂNIA 1950 – 1961*, este de excepțională din două motive: din cauza

desenelor pe teme anticomuniste ale elevilor de școală primară, desene executate cu talent și comentate matur de aceștia și datorită comentariilor pertinente ale acestor desene, scrise de autorul cărții.

Autorul ne relatează succint, în paginile cărții, despre atrocitățile săvârșite în patria noastră în perioada comunistă de tristă amintire.

Apoi comentează emoționat și cu mândrie desenele elevilor de școală primară din localitatea sa natală, descoperite prin eforturi proprii.

Cartea ar merita un premiu UNICEF pentru originalitate și pentru curajul de care au dat dovadă copiii artiști în perioada de teroare comunistă.

Aștept și consemnarea de către Secțiunea de Istorie Națională a Academiei Române a acestui document de răscolitoare autenticitate.

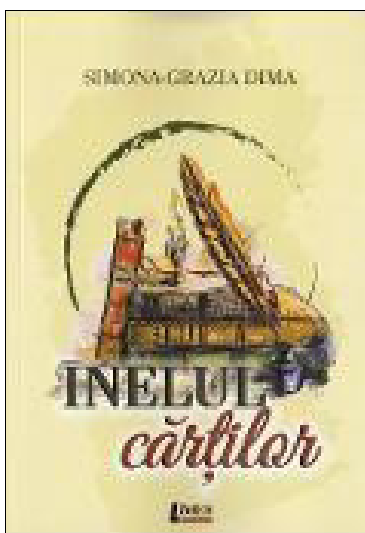
O poetă este și critic literar:

Simona-Grazia Dima, Inelul cărților

Simona-Grazia Dima, scriitoare de origine bănățeană, cunoscută mai mult ca poetă de talent, însă deopotrivă critic literar și traducătoare, cu douăzeci și opt de cărți de beletristică (*Ecuatie liniștită*, *Diminețile gândului*, *Dreptul răni de a rămâne deschisă*, *Interiorul lucrurilor*, *Pisica de lemn pictat*, *Havuz*, *Pâinea și vinul vieții*), este prezentă în antologii, membră în conducerea PEN-Club România, câștigătoare a multor premii și distincții literare, recent opera sa fiind aleasă pentru o dizertație de masterat la Universitatea din București.

Volumul de comentarii critice (Editura Limes, Florești-Cluj, 2021) are, la început, un Cuvânt-înainte al autoarei, care arată, în legătură cu cele treizeci și nouă de cronici, că textele criticii de întâmpinare, deși nu pare așa, ne reprezintă și sunt unitare, îndemnând și la meditație asupra unor probleme de creație literară. Cronicile sunt grupate după preocupările, subiectele și formulele scripturale agreeate de autori. Astfel, poezia este văzută ca restituind o componentă esențială a ființei noastre, în ciuda aparenței, senzației de realitate. Proza comentată ar revela reacția umană la dezordine, la rău, iar călătoriile și memorialistica, tema celui de al treilea capitol al cărții, sunt văzute ca eliberatoare de fantasme și iluzii. Alte capitole se ocupă de studii culturale, confesiuni sau scriitori proveniți din „câmpul spiritualității estice”. Neavând „suficient relief” în peisajul culturii mondiale, specificului românesc trebuie să i se asigure mai multă vizibilitate.

„Să apropii, insolitând” se intitulează primul capitol, în care sunt cuprinși poeții Ion Șugariu, Aurel-Dragoș Munteanu, Ioan Pinteș, Magda Cârneli, Dumitru Chioaru, paginile dedicate unui regretat poet având titlul „Târziul Ioan Flora”. Acest poet, autor al volumului publicat postum *Bătrânul Werther*, prefațat de prietenul său Gheorghe Crăciun, și el dispărut între timp, scrie poeme descriptive, inventariind exhaustiv lumea materială care îi oferă un neconținut spectacol. El reușește să deschidă alte orizonturi

într-o plină zi obișnuită, schimbând total registrul imagistic, având capacitatea de a transfigura realitatea. Astfel, contemplarea Mării Nordului la Ostende, determină o viziune tragică asupra existenței, sub un potop cosmic și stagnarea timpului. Ca „detectiv al dedesubturilor lucrurilor”, cum îl caracteriza prefațatorul, Ioan Flora trece pe nesimțite de la relatare faptului divers la lucruri grave, tragice, ascunse în spatele aparenței banale. Emoția și ambiguitatea creează textul liric, melancolia, tragismul, anxietatea, desprinderea progresivă de real răbat din subtext. De menționat că poetul, ca și autoarea cronicilor, era tot bănățean, din Banatul sârbesc.

Al doilea capitol se intitulează „Asimetria răspunsului” și include cărți de proză semnate de Henri Stahl, Ștefan Ehling, Adrian Țion, Emil Mladin, Bogdan Teodorescu, printre care romanul *În două lumi* al Vioricăi Răduță, cronică intitulată „Vidul răsfrânt de oglinzi”. Romancieră sugerează, prin titlul cărții, observă autoarea cronicii, perechi de realități complementare, sat și oraș, realitate și vis, prezent și trecut, viață și moarte, ambiguitatea dominând un univers apocaliptic. Personajele, chiar și animalele, se metamorfozează, într-o lume dezumanizării și a înstrăinării. Într-o scriere neconformistă, prozatoarea folosește uneori argoul și crează o atmosferă apăsătoare, dominată de moarte și birocrație. Este remarcat stilul bine elaborat și alert, uneori abuzul de expresii suburbane, într-o „eră a valorilor inversate”, dar și depășirea realului brutal prin poetizare.

„Pe firul spațiului și timpului” se intitulează al treilea capitol, unde sunt analizate scrierile lui Radu Ciobanu, Raisei Boiangiu, Mircea petean (editorul cărții) și, cu titlul „Treptele vocației”, cartea „Oglinzile memoriei” a lui Ovidiu Dunăreanu. Acest din urmă autor își face autoportretul și descrie drumul său cărturăresc, cu modestie, referindu-se la originile sale rurale și la dragostea pentru lectură și învățatură, apoi creionează figurile unor poeți și medici dobrogeni nedreptățiți într-o societate care era condusă de oameni de o „suficiență agresivă și vicleană”. Cronica dezvoltă regretul scriitorului pentru faptul că era descurajat, în anii optzeci, neîntrezărind o schimbare și pune în lumină frumoasele descrieri ale Dobrogei natale, un topos al mitului care determină o trăire intensă. Prin ficțiune, scriitorul depășește debusolarea și dezgustul față de impostori și politrucii și se ridică sufletește, urmându-și vocația.

În celelalte capitole ale cărții sunt cuprinse pagini de convorbiri cu scriitorii, eseuri despre diferite zone istorice sau culturale, de la București până la Timișoara, culegeri de articole, studii, sinteze publicate mai întâi în reviste, monografii literare, eseuri despre unele epoci și generații literare, articole dedicate marilor scriitori clasici și contemporani ai literaturii române: Mihai Eminescu, Ion Creangă, Mircea Ivănescu, Gellu Naum, Ion D. Sârbu, Hortensia Papadat-Bengescu, Marin Preda, autorii incluși fiind Daniel Vighi, Viorel Marineasa, Mihai Posada, Amita Bhowse, Ana Dobrescu, Rodica Grigore, Liana Coza etc.

Ultimul capitol al cărții aduce numele, mai puțin cunoscute, ale unor autori străini, unii aparținând aceleiași spiritualități estice ca și autorii români: Milovan Vitezovic, Morelle Smith, Attila F. Balazs și Mazon Rifai, capitolul reflectând lecturile vaste ale autoarei, care nu s-a limitat la imediata apropiere.

Simona-Grazia Dima tratează cu seriozitate și competență toate cărțile și pe autorii lor, întărind convingerea că domeniul criticii literare este cel mai bine slujit de cine scrie și se afirmă în celelalte forme de artă literară, cunoscându-le foarte bine din practica scrisului.

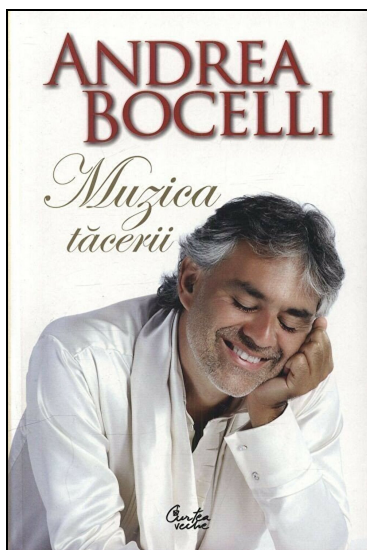
CORNELIU VASILE

Cartea zilelor noastre

Autobiografia unui celebru

Nimeni altu` decât Andrea Bocelli, în speță. Care-și povestește viața blând într-o carte*. Cu sinceritate și seninătate. Și, de ce nu?, cu îndreptățire. Ca să nu mai vorbesc de succes. Căci întâmplările prin care trece un star întotdeauna atrag. Iar artistu` toscan, azi sexagenar, nu-i un fitecine. Ci, de niște ani, interpretu` cel mai iubit de pe mapamond. "Unul dintre marile mituri pozitive" ale acestui mileniu, precum se susține în prezentare, probabil întemeiat...

Neîndoielnic, vocea lui place intens și-l ascultăm cu drag orișicând. Iară talentu` vădit la condei ni-l apropie sportiv. Familia, copilăria, ținutu` natal, năzbâțiile și năzuințele oamenii apropiați, eșecurile și reușitele sunt relatate nepătimaș.

Combinându-se inevitabil cu gânduri și constatări. Cu descrieri, portrete, reflecții. Ba chiar și c-un pic de

poezie. Într-un amestec cumpănit de realism și lirism. Simplu, nepretențios, dar lucid și luminos. Armonia muzicii topindu-se parcă-n cea literară. Omu` Bocelli ieșind în prim-plan nici că se poate mai nimerit. Stilu`, cald, atrăgător, eroul, convingător. Eu unul îl cetii cu nesaț, pe nerăsuflăte. Și ca mine, alții milioane bune. Fiindcă destinele cert cuceresc când ai lor purtători se destăinuiesc. Andrea-i printre ei și efortu` său are maxim câștig. Stându-i destinu` sub al cântului semn. Și-al nevoii de iubire, după cum o spune cu dulce fior. Încercați dară, la ceas de noapte de mai, să aflați o sensibilă poveste. Despre un semen lipsit neferice de văz, da` plin de talent de la Dumnezeu cât cuprinde...

ADRIAN SIMEANU

*Andrea Bocelli, *Muzica tăcerii*, Ed. Curtea veche, 2012

Autobiografie de suflător

Înfățișând un om și-a sa pasiune. Viața și cariera. Munca perseverență pentru performanță. Pornind de la satu` natal din nordu` Sucevei. De la familie, copilărie și traiu` rural pe ale meleaguri, în veacu` trecut. Continuând cu anii de școală firești, dedicați cu osârdie notelor din portative. Îndeosebi instrumentului ajuns unealtă de lucru. Colegii, profesorii, nu lipsesc nici ei. Orchestre, concerte, turnee. evenimente și întâmplări. Nici chiar

extrasele de presă, destule la număr. Toate având de-a face cu muzicianul astăzi ieșean Petrea Gîscă. Cornist cunoscut și apreciat pentru pricepere și străduință. Cadru universitar, da` și autor de cărți. Printre ele, și asta* de-acum. În care povestește atâtea. Fără pretenții literare, da` cu sinceritate și seninătate. Prefața, cu mult mai inspirată decât aste rânduri de întâmpinare. Din păcate, corectura deficitară. Neopriindu-mă însă a ceti curios cele scrise de el. Vajnic suflător, activ slujitor pe tărâm sonor. Care cântă încă prin tot locu-n țară...

Îi recomand să mai scoată o ediție adăugită și-mbunătățită, că sigur mai are de spus. Dacă s-o-nvoi, i-o corectez cu mare plăcere. Merită efortu`, că poartă-ntr-o coperte o mărturisire, cândva pârțică din istoria neamului. Util amintind despre cultura acestuia și rostu` pe lume al unuia dintre fiii lui înzestrați. Iar mie, mărturisirile deloc nu-mi displac...

ADRIAN SIMEANU

*Petrea Gîscă, *Cornul și cântecele dorului*, Ed. StudIS, 2017

Muzicantu` povestaș

În acte, Crețu Răducan. Brăila, 1 decembrie, 1931. Pe afișe, Johnny Răducanu. Pianist, contrabasist. Compozitor, orchestrator. Om de jazz până-n măduva oaselor. Recunoscut ca atare chiar peste ocean. Fincă genul a slujit vrednic și neobosit. Copios l-a propășit, prin el țara și-a fălit...

Cui vrea să-l cunoască mai bine, îi recomand să citească neapărat "Singurătatea... meseria mea". O carte* din primul an de mileniu. Lucrată echilibrat și ușor de lecturat. Plină de-ntâmplări, tablouri, judecăți inerente și adevăruri. Scrisă fluent, curat, colorat. Cu sinceritate, vervă și claritate. Mărturisire povestire despre el și existența-i deloc anodină. Deopotrivă mărturie senină despre locuri și oameni, obiceiuri și moduri

de trai într-un veac cu frământările sale enorme. Îndeosebi pledoarie, cu modestie, despre muzică și pruncul ei numit jazz...

În ce ne-a lăsat pe foaie, Răducan s-a spovedit. A vorbit și-a izbutit să nu-l facă, astfel, uitat pe "Ghohny de Răducanu", din neam de Petrea Crețu Solcanu. "Boier din stirpea de mahon a Brăilei". Nu numai artist vestit, ci și condei iscusit, de Istrati amintind. Cu nesaț eu l-am citit, da` sunt un pic necăjit că textu` mic mi-a ieșit pe lângă ce-a povestit și-a destăinuit bogat, inedit, pasionat. Precum a fost înzestrat și din plin a demonstrat prin ceea ce a creat și în urmă a lăsat. Are dreptate Florian Lungu spunând că Johnny trăiește în noi și după moartea ce l-a răpit păgubos. Acu` ceva timp, chiar într-o zi de Răpciune...

ADRIAN SIMEANU

*Johnny Răducanu, *Singurătatea... meseria mea*, Ed. RHP&P, 2001

IN MEMORIAM

Ion Nete s-a despărțit de noi...

Acum două decenii cu prilejul lansării volumului de proză „Răstignirea în crucea lui Năstavnic”- al scriitorului Ion Nete deschideam intervenția mea cu aceste slove: La acest sfârșit de an (2001) cu destule tulburări în existența noastră cotidiană trăim momente de bucurie atunci când mai apare o carte. Evenimentele acestea ne scot din euforia utopiilor, aducându-ne undeva cu picioarele pe pământ, demitizând în sensul bun al cuvântului unele ispititoare și „generoase” sloganuri culturale și artistice.

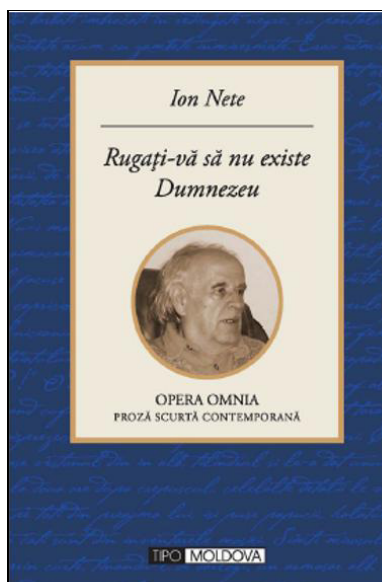
Una dintre acestea este volumul de proză „Răstignirea în crucea lui Năstavnic”- autor Ion Nete, pe care-l cunosc de peste trei decenii, din timpul activității noastre gazetărești. Citea cu nesăț și mai ales știa să suradă pe margini de cărți. De pe atunci avea harul scrisului de care tot încerca să fugă.

Fără îndoială domnia sa este astăzi unul dintre cei mai interesați și originali scriitori contemporani de slovă românească de pe meleagurile harghitene și nu numai. Manifestându-se de timpuriu în ipostaze de gazetar, publicist, întemeietor de revistă, autor de proză scurtă sau, cum ar fi zis Nichita Stănescu, **autor de cârticele cât o lamă de ras**, Ion Nete își înfrânge timiditatea și modestia, „sparge crusta” și iese din nou la rampă.

Iată-ne la un alt sfârșit de an - 2021. Primesc trista veste că autorul volumelor **Șerpilor de Tămâie**, povestiri în care se întâlneau visul, tradiția magică, momentele realului și ale ficțiunii, apoi **Noaptea albastră** apărută bilingv, română și maghiară, și atâtea altele, precum **Ninge cu suflete de morți** cu acel măgulitor autograf...*Domnului Nicolae Bucur Cu sinceră prietenie, bun sosit în universul imaginar al acestei cărți de suflete - Ion Nete Miercurea Ciuc 24 mai 2012... s-a despărțit de noi.*

Când se așterne tristețea cuvintele se răresc și încep să se ascundă pentru a-și căuta locul tăcerii.

Publicistul talentat de odinioară trecând în „ordinul” scriitorilor pe deplin formați aduce în opera sa evocarea realistă, dar și proiecția

fantastică. Lasă astfel cale liberă lectorului, cititorului să-i savureze imaginația, să-i dezvolte mesajul, să ducă mai departe ori să-i răstoarne ideile, să reflecte prin „prisma” personajelor, să devină drumeag în „Călătoria” propusă de autor.

Alături de narațiune și descriere, **parabola și alegoria** sunt intenționat folosite de Ion Nete. „Amestecul interesant de scriitură și oralitate”, cum avea să remarce criticul Cornel Moraru, analizându-i volumul „Șerpilor de Tămâie”, le întâlnim și-n alte scrieri.

Parcurgând pe atunci cartea **Răstignirea în crucea lui Năstavnic**, cu bune luni înainte manuscrisul, mă întrebam de ce ne căutam atât de acerb pe noi înșine, ne zbatem să fim unici, solitari. Ne dăluim (aproape zilnic) chipul după un model imaginar ideal, ne șlefuiim propria înfățișare, în speranța că gestul acesta nu va rămâne superficial, ușuratic.

Continuăm să ne întoarcem cu voluptate spre interioritatea noastră, retrăgându-ne într-o carapace imaginară.

Ne e teamă de singurătate, dar **ne refugiem în ea** cu disperare de „vrăjitor” în imperiul tăcerilor. Suntem compuși din contradicții și ducem o existență paradoxală.

Dacă citim cu atenție **volumul de proză a lui Ion Nete** și apoi privim în jur redescoperim la rândul nostru „lumea”, adică „**pământul MULTANIEI**” pe care-l evocă autorul, pe eroii cărții, adică pe cei trei: Rotofelul **Ieremia**, arătarea de

Mirodonie Marcu și negriciosul **Luca** – în permanentă căutare și nedumerire a ascunzătorii și chipului lui **NĂSTAVNIC** și a Sa **CRUCE**.

Este o scriere captivantă, ușor enigmatică, filosofico-mitică, o probă minunată de comunicare datorată unui „**simț deosebit de performant la nivelul textului**”.

Dictonul antic „**Cunoaște-te pe tine însuși**” nu încetează să își argumenteze valabilitatea, dar fără raportare la „ceilalți” nu va deveni operant nicidecum.

Gândirea, mentalitățile, reflecțiile ce se aștern direct, intenționat sau ușor mascat în paginile cărții vin să motiveze că orice fază de reflexivitate și izolare e necesară pentru autodefinire: „**Eu te-am sădit ca pe viță de soi, ca pe cea mai curată sămânță...**”(IEREMIA 2/21), după cum la fel de necesară este și așezarea în timpul social prin revenirea printre semeni: „**spre a nu ne preface în ramură sălbatică de viță străină!**” parafrazând sintagma lui IEREMIA.

Pentru un moment, pentru câteva clipe **Ion Nete** a preferat să se retragă în intimitatea creației sale, vrând ca prin aceasta să se exprime unic și foarte personal.

Dar așa cum a dovedit-o sărbătoarea lansării cărții, (decembrie 2001) a găsit de cuviință să ni se înfățișeze cu Eul său în trupul social, revenind printre ai săi, printre semeni. Și nu oricum, ci parcurgând cu știință și succes cele trei halte: „**Izolare - Transfigurare - Revenire**”.

Astăzi, în această atmosferă funebră s-a adăugat necruțătoarea și neașteptata a patra „**haltă**” – **Despărțire**.

Așa cum i-am mulțumit **atunci** pentru darul, puntea de suflet și gând dăruită cititorilor, pentru graiul artistic elevat și frumos tănuț în noua sa **CARTE**, **astăzi** ne amintim de **Ion Nete**, cel plecat dintre noi și tare îi vom simți lipsa.

Durerile adânci sunt mute. Să ne rugăm pentru **El** prin cuvinte, dar mai ales cu sentimente.

„**Dumnezeu să îl aibă în paza sa veșnică, de-a dreapta Sa pentru totdeauna**”.

Eternă să-i fie aducerea aminte!

NICOLAE BUCUR

La Chișinău,

O bibliotecă apărută dintr-o necesitate istorică

Biblioteca „Târgu-Mureș” a apărut ca o mană cerească într-o vreme când, scăpați de „teroarea istoriei”, românii basarabeni aveau nevoie de cartea românească ce le-a lipsit mult timp ca de aer. Că răspundea, așadar, unei *necesități istorice*.

S-a înființat într-un cartier al Chișinăului care poartă numele scriitorului Râșcanu, cartier cunoscut la ora deschiderii bibliotecii prin uzina-mastadont secretă „Mezon”, printr-un magazin uriaș „Livada Moldovei”, în care totul se aducea direct de pe câmp și „Ocean” magazinul ce desfăcea

pește proaspăt și conservat. Puțină lume știe că acolo a locuit un mare poet: Grigore Vieru.

Prin darul generos al confracților din Târgu-Mureș s-a completat fondul de cărți, ea a devenit cu adevărat o bibliotecă de *carte românească*, prin eforturile sacrificiale depuse de Claudia Șatravca și colegile ei a devenit o *bibliotecă* cu toate activitățile ce prevăd o instituție de cultură: servicii bibliografice pentru cititorii (utilizatorii) mici și mari, dezbateri sub formă de mese rotunde, întâlniri cu scriitorii, constituirea unui cenaclu, lansări de cărți noi, ateliere de creativitate.

Astăzi, aniversară, biblioteca are în palmares o activitate rodnică, răspunzând acelei necesități istorice

inițiale, dar și imperativelor zilelor noastre. Adresăm fondatorilor un gând de recunoștință deosebită și urăm longevitate unei biblioteci care s-a dovedit a fi una din cele mai prestigioase instituții de cultură din Chișinău.

Acad. MIHAI CIMPOI

Pimbarea cea de taină din Chișinău

Într-o dimineață devreme am fost trezit din somn de consăteanul meu, poetul, publicistul și autorul de versuri pentru cîntece Serafim Belicov.

-Ce face Viișoara, Trăienică?-- acesta era, de fiecare dată, salutul lui pentru mine.

-Tocmai ați trezit-o, Maestre, îi spun, vizibil posomorît.

-Într-o oră--maximum două trebuie să fii la mine, la redacție. Poetul Victor Teleucă a citit o carte de-a ta și vrea să te cunoască.

-???--acesta a fost răspunsul meu.

-Ai înțeles, măi Trăienică? Te așteptăm.

Atît a mai poruncit și-a închis.

În doi timpi și trei mișcări eram bărbierit, cu pleata spălată, uscată și parfumată.

Am prins un troleibuz și cam la ora indicată de Serafimus (așa îi spuneam eu deseori) stăteam drept ca soldatul la "Moldova Suverană".

Victor Teleucă se ridică, mă salută, se prezintă, deși nu era cazul și apoi mă ia în primire.

Plecăm.

Pînă am ajuns în Grădina Publică din centrul Chișinăului am tăcut în doi.

Acolo am căutat o cafea și servind un ceai, alune și puțin cogniac am început să fiu ... interogată.

De răspunsurile mele depindea ce pedeapsă îmi va reveni și care va fi mai departe formula teleuciană de salut pentru mine.

Am călătorit prin satul esenian, prin poezia engleză, franceză, americană, rusă, română și cea așa-zis moldovenească.

Am făcut popas în tradiție, am trecut pe hudița postmodernismului, am luat-o spre crîngul transmodernismului, am fugit din fața pornoliricismului, mai și pușcând din pipă, uitînd de faptul că Victor Teleucă nu fuma și avea ciroză hepatică.

Altfel spus, n-aveam rușine, precum alți mulți poeți de vîrsta mea, care preferau să calce pe înaintași, din pofta nesăbuită de a le lua soclul în viață.

Nici nu știu cum s-au călătorit patru ore.

Verdictul nu a fost pronunțat la finalul discuției noastre.

Am dormit rău toată noaptea, credeam că puntea dintre noi nu s-a mai realizat, doar din cauza caracterului meu, și-a impertinenței mele, bineînțeles.

---Ce mai face Poezia?--mă trezi din somn, de astă dată chiar el, poetul-filosof Victor Teleucă. Te scrie Poezia, nu-i așa?--continuă tot acel Bach al Poeziei, după Serafimus Saka.

Nereușind să-i răspund, din cauza emoției, evident, aud sentința definitivă și irevocabilă, sînd ca un clopot de mănăstire-n amurg:

-Ai să te duci la Serafim, la finul meu, și ai să iei de acolo o cronică la cartea ta, o recomandare pentru cooptarea în rîndurile Uniunii Scriitorilor și încă ceva. Să ne revedem sănătoși!

În doi timpi și trei mișcări iarăși mă bărbieresc, beau din fugă o cafea și bat la ușa viișoreanului meu drag, care îmi era și rudă, după chiar descoperirile lui de ultimă oră.

Cu țigara într-o mînă, și cu altă mînă deschizînd ușa, eram invitat ca la mine acasă în birou.

Pe masă mă aștepta o cronică purtînd frumoasa caligrafie a lui Victor Teleucă, material ce urma să apară în cotidianul Guvernului; o recomandare pentru Uniunea Scriitorilor; o cutie de bomboane și "Piramida Singurătății", o carte de aur a Poetului de la Cepeleuți, cu neordinarul autograf: Lui Traianus de la Decebalus!

Un moment unic, de nedescris, în istorie!

Adică Decebal mă iertase pentru tot răul făcut lui și acum îmi întindea o mînă din Eternitate, ca să nu mai fie ură niciodată în noi și între noi.

Adică Decebalus mă îndemna să iubesc pe oricine, chiar și pe vrăjmașii mei, ori, poate, în primul rînd pe ei să-i iubesc!

Iată din care motiv de Victor Teleucă și de Serafimus Belicov îmi va fi mereu dor și peste moarte!

TRAIAN VASILCĂU

(XLVII)

A avut o viață zbuciumată, în carieră și în familie, fiind mereu în căutarea echilibrului care se lăsa greu găsit. Și-a început greu cariera universitară, fiind urmărit și prigonit de autoritățile comuniste pentru trecutul „burghez”. A găzduit aproape permanent rude apropiate și îndepărtate, care au găsit adăpost sub acoperișul său. Și-a primit mereu, cu generozitate, studenții și emulii, acasă ori la birou. Avea o cohortă de elevi, admiratori, prieteni, colegi, care îl urmau, îl ajutau, îl căutau, uneori prea des. Nu ocolea și nu evita pe nimeni. A creat școală istorică, fiindcă a știut să comunice cu omenie, cu îmbietoare căldură și cu mare profesionalism. Poate că a mai obosit din când în când, mai ales spre finalul vieții. A avut și dezamăgiri, a făcut și aprecieri pripite, a revenit, a regretat, fiindcă așa este viața. Unii nu l-au apreciat, iar alții nu l-au înțeles niciodată, deși au profitat de generozitatea sa. Alteori, prost sfătuit, și-a îndreptat generozitatea spre oameni care nu o meritau. Spre final, când era măcinat deja de boală, am avut o discuție cu Domnia Sa în acest sens și era conștient de multe. Luat cu viața, nu i-am putut fi alături mereu, în anii săi din urmă, și regret acest lucru. Ne-am revăzut însă zilnic, din nou, prin 2000-2001, ori de câte ori era la Cluj, dimineața devreme, la Institut, lângă cafeaua de dimineață, depănând amintiri, făcând planuri, exprimând regrete pentru ceea ce nu fusese, dar ar fi putut să fie. Își aducea aminte versurile lui Goga: „Nu câte-au fost îmi vin în minte./ Ci câte-ar fi putut să fie”.

Profesorul Pompiliu Teodor m-a învățat de ce trebuie să prețuiesc Universitatea, ca fiind cea mai înaltă instituție a țării și a lumii. Ca să devin asistent universitar, atunci când nu mai speram (fiindcă, după mai bine de trei ani în învățământul secundar, dădusem un concurs care nu era validat de minister), a intervenit, împreună cu profesorul Marcel Știrban, la un

cunoscut originar din Turda, pe atunci înalt funcționar la București. Acesta – am aflat pe căi ocolite – introdusese la semnat în ceasul din urmă actul de recunoaștere a concursului meu. Atunci, Profesorul mi-a spus: „Ai de-acum asigurată cea mai frumoasă și mai onorantă profesie din lume și lucrezi în cea mai prestigioasă instituție posibilă – Universitatea”. Mi-a arătat un text al lui George Călinescu, în care marele istoric literar spunea că cei mai buni specialiști, din toate domeniile, ai unei națiuni trebuiau să fie profesori, fiindcă numai așa se puteau pregăti bine noile generații.

Îi datorez, astfel, Profesorului formarea mea ca medievalist și ca om, respectul pentru meseria de istoric și pentru instituția numită Universitate. Ce puteam să obțin mai mult? De aceea, prețuind dincolo de cuvinte privilegiul de a-i fi fost în preajmă, pot spune, ca anticii: Et in Arcadia ego! sau „L-am cunoscut și eu pe Pompiliu Teodor!”

Ștefan Pascu. O evocare

S-au împlinit de curând (la 14 octombrie 2014) 100 de ani de la nașterea profesorului nostru, academicianul Ștefan Pascu. Sunt mulți și puțini în același timp, dar imaginea dascălului nostru, departe de a se estompa, câștigă în conținut și capătă contururi noi, odată cu trecerea iremediabilă a timpului.

A fost rectorul generației mele (1968-1976) din anii de început ai studenției, adică între 1975 și 1976, și eram foarte mândri noi, cei de la Istorie, pentru că aveam un rector istoric. Nu erau încă atunci anii cei mai răi ai comunismului nostru original, dar profesorul era mereu plecat, prea ocupat cu Universitatea și cu viața, cu navigatul prin apele grele ale regimului controlat de partidul unic. Firește, unii cărteau pe la colțuri despre fel de fel de lucruri, fără să știe ce zbatere era în sufletul marelui istoric, ajuns la asemenea înalte demnități.

Pentru a-i înțelege dimensiunea reală a vieții și carierei, e nevoie de câteva rememorări. Începem cu una mai puțin cunoscută. Pe când era, în urma unei cumpănite selecții, bursier al Școlii Române din Roma (1939-1942) și al Școlii de Paleografie, Diplomatică și Arhivistică de la

Vatican, în deceniul al treilea al vieții sale, viitorul profesor a fost solicitat de marele istoric Silviu Dragomir (1888-1962), membru al Academiei Române, să facă o expertiză paleografică și diplomatică a unui complex document papal de la jumătatea secolului al XIII-lea. Tânărul Ștefan Pascu, prompt, judicios și stăruitor, a făcut analiza cerută de distinsul său profesor și i-a scris acestuia următoarele.

*

Stimate Domnule Profesor,

Cu cea mai mare plăcere am căutat să îndeplinesc, după putință, doriința dvs.

Am reluat studiul documentului din 1247 – adică confirmarea din 1250 –, ajungând la următoarele concluzii: 1) în registrul respectiv – vol. 22 din seria Reg. Vat. – documentele nu sunt introduse în ordine cronologică absolută – după cum de altfel nu se respectă în niciun alt registru această cronologie absolută –, ci în cadrul aceluiaș an zilele și lunile se amestecă; 2) documentul scurt ce-i urmează se referă la episcopia de Lincoln, având la marginea foii următoarea adresă: *Johanni de Cacucauni nepoti et capellano nostro de Worisgrana et de Norduna Ecclesiarum rectori, Lincolnensis diocesis. Elie Berger, in ale sale Registres d'Innocent IV, Paris, 1885, în fasc. VII, p. 224, nr. 5.267, publică numai regestul; în W.H. Bliss, Calendar of victories in the Papal Registers relating to Great Britain and Ireland (Calendarul victoriilor din registrele papale privitoare la Marea Britanie și Irlanda), vol. I (1198-1304), London, 1893, nici nu e amintit. De altcineva nu e publicat. 3) Nici cerneala, nici mâna nu e aceeași în întreg registrul.*

Acad. IOAN AUREL POP

Anul 21, secolul 21 - viața online

Premiul Nobel pentru literatură pe anul 2021, acordat scriitorului Abdulrazak Gurnah pentru curajoasa abordare a subiectului refugiaților, a venit într-un moment cheie, în care viața se refugiază și ea, treptat, undeva în spațiul virtual. Conferințe, concerte, cursuri și concursuri, summit-uri, jurizări, contracte de muncă, consultații medicale, cumpărături, întâlniri, marșuri, demonstrații, proteste și multe altele s-au desfășurat online în anul 2021. Niciodată în istoria omenirii viața nu s-a translatat atât de mult în mediul virtual.

Și totuși, viața în sine nu și-a schimbat rosturile și cursul, nici măcar în numerotarea anilor. În sinceritatea lui, un coleg mai tânăr își făcea mea culpa pentru insuficienta credință creștină. L-am consolată, amintindu-i că și el, ca și majoritatea oamenilor, numerează anii de la Hristos încoace: anul 21, secolul 21, adică anno Domini 2021.

Totuși, cu ce a venit original acest MMXXI ?

Cuvântul anului 2020 în engleză a fost „lockdown”. Nici nu știu cum să-l traduc în română. De-ar fi să aleg unul pentru 2021, m-aș gândi la „online”. Nici pe acesta nu știu cum să-l traduc, dar se potrivește retrospectiviei imaginate de mine.

Paradoxală însingurare online din ultimul an ne-a oferit și beneficii, pe lângă mult clamate și blamatele neajunsuri ale sale. Discutăm cu oameni de pe mai multe continente deodată, participăm la ample reuniuni de neimaginat în mod fizic, ne adresăm unui auditoriu imposibil de agregat într-o sală, fie ea și amfiteatru, așa încât, în cele din urmă, palidul contact virtual, cu care trebuie să ne mulțumim, devine un veritabil privilegiu.

Tineri și vârstnici, am învățat anul acesta să utilizăm mai mult platformele și aplicațiile pentru videoconferințe, pe computer sau telefon, am învățat să ne plătim facturile pe internet, să ne adresăm autorităților prin „ghiseul.ro”, ușurându-ne traiul zilnic.

Îi criticăm pe copii pentru risipa de timp în fața telefonului, dar și noi am devenit, involuntar, sclavii ecranelor, ba mai mult, ne-am

transformat în internauți amatori, dorind să rămânem racordați la lumea actuală. Internauții adevărați știu de ce! La începutul anilor '90, citisem o îndrăzneală cugetare, devenită acum truism: cine nu se află în internet, nu există.

Anul 2021 s-a dovedit mai dens în evenimente la scară globală decât cei anteriori, datorită amănărilor de anul trecut: Olimpiada de la Tokyo, Conferința ONU privind schimbările climatice, Eurovision, Expo 2020, UEFA 2020 ș.a. Or fi fost ele mai dense festivitățile, dar transpuse în parte „online” au devenit mai puțin spectaculoase.

Așa cum primii civili au ieșit anul acesta în spațiul extraatmosferic, majoritatea pământenilor am ieșit și noi din sine în spațiul online, spre a explora un univers infinit, ascuns după ecrane.

Totuși, anul 2021 a înregistrat o multitudine de întâmplări inedite și în spațiul real. Misiunea „Perseverance” pe Marte, trei astronauți chinezi trimiși pe stația spațială Tiangong, distrugerea satelitului Kosmos 1408 de către Rusia sunt doar trei din premierele extraterestre ale anului 2021. Pe lângă bucuria și entuziasmul reușitelor, a crescut și îngrijorarea, deoarece competițiile și conflictele între marile puteri ale lumii au pivotat spre cosmos.

Tot 2021 este și anul în care Rusia a semnat un memorandum cu China pentru construcția unei stații de cercetări pe Lună, iar agenția aerospațială chineză și-a planificat ca, până în anul 2045, China să devină cea mai dezvoltată putere spațială a lumii.

Dar să revenim în atmosfera terestră, unde geopolitica și disputele marilor puteri au rămas fapte reale, chiar dacă în spațiul virtual asemenea dispute s-au sofisticat fără măsură.

De exemplu, în septembrie, înființarea pactului trilateral de securitate AUKUS (Australia, Marea Britanie, SUA) a confirmat efortul de aliere a unor puteri globale spre contracararea influenței chineze. Pactul permite Australiei să-și construiască propria flotă de submarine nucleare, ceea ce ar putea deschide o cutie a Pandorei.

Așadar, au existat și evenimente majore în lumea reală, pe Terra. Papa Francisc a vizitat Irakul, amintind că toți suntem oameni și că ar trebui să nu iubim unii pe alții, să evităm ravagiile războaielor și ale urii, provenite din religii sau orice alte motive.

Tot aici, pe Terra, americanii s-au retras din Afganistan, în timp ce președintele rus Putin a semnat legea care îi extinde statutul prezidențial la un total de patru mandate consecutive de câte șase ani.

În eșaloanele inferioare ale puterii globale, s-a înregistrat sfârșitul „erei Merkel” în Germania și alegerea lui Fumio Kishida prim ministru în Japonia. Două națiuni își caută un loc permanent în Consiliul de Securitate al ONU, spre spălarea păcatelor din Al Doilea Război Mondial.

Un eșalon mai jos, în România, pe 22 noiembrie s-a pus capăt multiplelor crize politice, prin formarea Guvernului Ciucă, de largă majoritate, reunind PNL, PSD și UDMR, aproape fără opoziție. Un premier „în premieră”, dacă ținem cont de regula rotației la vârful guvernului, convenită între PNL și PSD.

Multe alte premiere a înregistrat România anului 2021. Mândri că suntem români, am înregistrat cașcavalul de Săveni drept cel de-al șaptelea produs românesc înscris de Comisia Europeană în registrul produselor care beneficiază de Indicație Geografică Protejată.

Apoi, pe 1 Decembrie, BNR a pus în circulație bancnota de 20 lei, pe avers reprezentând-o pe Ecaterina Teodoroiu, eroină în Primul Război Mondial. Dar românii cunosc bine multiplele premiere naționale de anul acesta, așa că nu mai insist.

Pentru că „online” ar putea fi cuvântul anului 2021, să amintim că, în aprilie, Turcia a interzis tranzacțiile cu criptomonede, respectiv banii care circulă doar online. Ceva mai duce cu gândul la marile prohibiții→

RADU ȘERBAN

Scrisoare din Las Vegas

Departate de glie, dar cu România în suflet!

Biserica - patria românilor de pretutindeni

Biserica - balsam pentru rana dorului, înstrăinării de țară și de limbă

Biserica - școală și casă pentru copiii români

Biserica - batistă pentru lacrimile suferințelor și a melancoliei

Îmi doresc din suflet să găsiți câteva minute din prețiosul d-voastră timp și să dați cetire materialul următor. Nu cerem compătimire! Nu cerem admirație! Vă spunem doar că vă iubim! Iubim România! Simțim românește! Iubim credința creștin-ortodoxă! Oriunde ne-am afla! Și pe lângă rolul duhovnicesc și spiritual, Biserica celor departate de Patria Mamă este ca un cămin al fraților români. Departate de glie, dar uniți prin limbă și prin dor am creat o zi memorabilă, sărbătorind Ziua Națională a României, duminică 5 Decembrie 2021 la Biserica Ortodoxă Română "Sf. Gheorghe și Sf. Dimitrie cel Nou" din Las Vegas.

A fost o dublă sărbătoare; cu bucurie în suflet, Părintele Paroh Mihai Bălan a dat citire Sf. Evanghelii astfel că evangelistul Luca, în capitolul 13 versetul 11 ne vorbește despre "Tămăduirea femeii gârbove", care a devine un simbol de credință tare, de lumină, de rugăciune și speranță în fata "întunericului negru". Pregătirea marelui praznic al Nașterii Domnului îndeamnă să ne deschidem inimile, să ne curățim prin rugăciune, post, Spovedanie și Împărtășanie, și numai atunci, minunea vindecării trupului dar mai ales a sufletului se arată! De aceea, părintele Mihai ne îndeamnă pe toți să nu ne sfiim în fața Tainei Spovedaniei ci să ne eliberăm sufletul împovărat. Ne aflăm în postul Crăciunului, și, ca în fiecare an, luna Decembrie aduce cu ea mai multă dăruire și deschidere, devenim mai milostivi și mai atenți cu cei din jur. Și pentru că în 6 Decembrie l-am prăznuit pe Sf. Nicolae, ocrotitorul copiilor și apărătorul credinței

ortodoxe, iată că cei mici prezenți la Slujbă și la programul artistic nu au fost uitați nici anul acesta și au primit daruri de la Moș Nicolae. După Sf. Liturgie, întreaga comunitate de români a fost îndrumată în sala socială a Bisericii pentru masa tradițională de la care nu a lipsit ciorba de pește, pregătită cu dăruire de dna Floarea Constantin. Îmbucurător a fost faptul că atât cei mici cât și cei mari au purtat cu mândrie costumul popular și ia românească și au rezonat cu simbolistica zilei, astfel că toți am plecat acasă mai împliniți.

Programul artistic a fost deschis de dna Lia Roberts, Consul General Onorific al României la Las Vegas care a introdus corul ROYA pentru intonarea celor două imnuri naționale: al Statelor Unite ale Americii și al României. A urmat momentul instrumental al familiei Gliga Cristian, Mihaela, Paul și Alex, alături de violonistul Ivo Gradev. Copiii ROYA: Alex, Nicu, Dominic, Chris, Jonchris, Matthew, Alexis ne-au prezentat un scurt montaj de poezie urmat de momentul muzical al Sarei Spiridon și al Corneliei Lopez. Am pășit pe tărâmul mioritic transilvănean prin cavalerul lui Ion Petrică, "Bădia" de Las Vegas. Iar ansamblul de dans Ciuleandra (Ioana, Svetlana, Raluca, Ana, Elena, Ioana, Lisa) a captat toată atenția publicului spectator. Membrii Comitetului Parohial: Preot Mihai Bălan, președinte Panta Stanciu, vicepreședinte Lia Roberts, Oana Butunoi, Floarea Constantin, Alla Popova, Svetlana Chirica, Daniel Popescu, Camelia Bratu, Ileana Danciu, Cristian Gliga adresează mulțumiri tuturor celor care au participat și transmite tuturor tradiționalul:

La multi ani, România! La multi ani, români de pretutindeni!
ELENA-MIHAELA GLIGA

ANUL 21, SECOLUL XXI...

→ale alcoolului din istorie și efectul lor în timp. La polul opus, El Salvador a devenit prima țară din lume care acceptă *bitcoin* ca monedă oficială, acea monedă înființată de „pseudonimul” Hitoshi Nakamoto în anul 2009, cu o valoare de 0,0008 \$, ajunsă în 2021 la peste 60.000 \$.

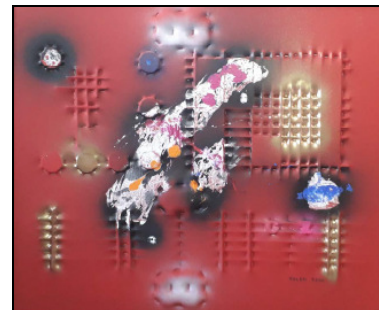
Trecând de la bancnote la note, să nu uităm că anul ne-a încântat cu cântări mirifice la Festivalul George Enescu, printre marii maeștri numărându-se și dirijorul Christian Badea, cu Mozart și Ceaikovski.

Fără să aplecăm urechea la șoaptele conspiraționiste ale răului, recunoaștem că știrile false au proliferat în 2021 ca adevărate arme de intoxicare și derutare în masă, profitând de accesul sporit la rețelele de socializare din mediul virtual, acolo unde libertatea de expresie a devenit libertinism.

*

Retrași între patru pereți, fiecare din noi am meditat mai mult. Palpitanta, misterioasă și imprevizibilă lume online ne-a captivat fără precedent, oferindu-ne avantaje insolite, înainte de toate mai mult timp la dispoziție. Ce am făcut cu el? Dacă nu l-am putut stoca, l-am tocat, fiecare în felul lui, de regulă navigând pe tărâmul virtual cu multe informații, dar și cu multe întrebări. De exemplu, mă întreb: binele sufletului unde s-a aflat el, în acest „an online”? Unde au dispărut scrisorile de dragoste, emoțiile înlocuite cu „emoticoni”? Lumea virtuală a devenit un spațiu între patru pereți, fără farmec.

Haideți să ne luăm un răgaz, să ieșim off line, să ne privim în ochi, să ne îmbrățișăm prietenește, căci viața adevărată se petrece firesc de la om la om, mai ales de la suflet la suflet.

Vasile Tolan, Fără titlu

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Doamne, Iisuse, și în țara mea se află o peșteră. Rogu-Te, vino să Te naști în ea!”

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să vă axați, în cele ce urmează, pe ideile structurate în *Pastorala* pe care ați scris-o pentru credincioșii ortodocși din Banat, cu prilejul sărbătorii împărătești a Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos din anul 2020. După cum ați afirmat, „anul 2020 a fost un an plin de încercări care a lăsat tristețe în inimile tuturor”, dar odată cu această mare sărbătoare „răsare Soarele dreptății peste neamul nostru”.

Îps. Ioan: Praznicul Nașterii Domnului aduce pace și mângâiere în inimile greu încercate ale fraților noștri. Astăzi, S-a născut Învățătorul cel Bun, Mântuitorul lumii. În niciuna din cărțile *Vechiului Testament* nu găsim ca vreunei persoane să-i fi spus cineva: „*Bunule Învățător*” (Luca 18, 18); pentru iudei doar Legea era bună. Bunătatea desăvârșită este unul dintre atributele lui Dumnezeu, Căruia ne închinăm noi, creștinii.

Cel Născut din Fecioara Maria, în Peștera din Betleem, este Bun ca Dumnezeu desăvârșit, dar absolut bun și ca Om desăvârșit. Hristos întreabă: „*Cine dintre voi Mă vedește de păcat?*” (Ioan 8, 46), după cum vedem consemnat de către Sfântul Ioan Evanghelistul.

Hristos este „*Sfântul*” Care, în mod tainic, prin nașterea Sa de la Duhul Sfânt (cf. Luca 1, 35), adică fără păcatul strămoșesc, iar mai târziu, prin viața Sa fără nicio umbră de păcat, va fi „*Lumina lumii*” (Ioan 8, 12), „*Calea, Adevărul și Viața*” (Ioan 14, 6). Hristos este Învățătorul desăvârșit al oamenilor și aceasta o deducem din faptul că mulțimile Îl urmau și-L ascultau: „*Și aduceau la El pe toți cei ce se aflau în suferințe (...) și El îi vindeca. Și mulțimi multe mergeau după El*” (Matei 4, 24-25). Atunci, cu miile (cf. Ioan 6, 10), azi, *Evanghelia lui Hristos luminează cărarea oricărui om ce se îndreaptă spre Poarta Cerului.*

L.C.: Un subiect foarte interesant, Înaltpreasfințite Părinte, este cuprins în următoarea întrebare:

cât de actuală este astăzi învățătura lui Hristos?

Îps. Ioan: Învățătura lui Hristos se adresează și azi tuturor oamenilor, indiferent de condiția lor socială și, fiind plină de harul iubirii Sale, rămâne vie pentru toate timpurile. Învățătura lui Hristos nu poate fi separată de prezența Sa vie în Biserică, prin Duhul Sfânt. Hristos n-a venit în lume ca un teoretician, ci învățătura Sa era împlinită prin fapte, prin exemplul Său, prin Persoana Sa plină de iubire și bunătate.

Logosul a fost în lume de la începutul creației, atât prin rațiunea lucrurilor, cât și prin persoanele umane care, prin rațiunea lor, descoperă lucrarea lui Dumnezeu Cel viu în lume. În *Vechiul Testament* vedem o prezență mai clară a lucrării lui Dumnezeu în lumea căzută sub povara păcatului. Prin proroci, Dumnezeu Își trimite mesajul Său, că timpul așteptării oamenilor de a fi izbăviți din robia păcatului și a morții se apropie de sfârșit, că va veni Mesia.

Vechiul Testament este timpul așteptării întru nădejdea venirii în lume a Mântuitorului. Prin Praznicul Dumnezeiesc al Nașterii Domnului, intrăm în *Noul Testament*, în timpul „*plinirii vremii*” (Galateni 4, 4), venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos.

Hristos intră în istorie ca Dumnezeu adevărat și Om adevărat. *Hristos sfințește istoria și timpul, dar îl sfințește și pe om.* Istoria și timpul nu mai mor, ci intră în plinătatea iubirii lui Dumnezeu. Istoria nu mai rămâne o știință a nefericirii oamenilor, iar timpul se integrează în veșnicie, astfel că mâine este astăzi.

L.C.: O întrebare des auzită, Părinte Mitropolit, este de ce, pentru ce a venit Hristos pe pământ?

Îps. Ioan: De ce a venit Hristos în această lume?! *A venit să caute comoara lui Dumnezeu aici, pe pământ: omul.* Omul, comoara lui Dumnezeu, prin păcat a fost furată și ascunsă de moarte în adânc. Însă

Dumnezeu n-a îngăduit să-I fie furată *comoara* pentru veșnicie, ci L-a trimis pe Fiul Său în lume să o aducă în Casa Tatălui Ceresc. Hristos spune: „*Mă duc să vă găsesc loc (...). Ca să fiți și voi unde sunt Eu*” (Ioan 14, 2-3).

Taina Întrupării Fiului lui Dumnezeu n-a fost înțeleasă de neamul lui Israel, deși de multe veacuri acest popor a fost pregătit prin profeți. Cu adevărat mare este această taină: „*Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume, S-a înălțat întru slavă*” (I Timotei 3, 16).

Cât de nemărginită este iubirea lui Dumnezeu! Iubirea s-a văzut la crearea lumii și a oamenilor, dar nemărginirea o vedem acum, când Își trimite Fiul în lume să o răscumpe. Omul căzuse în păcat, dar iată că *Dumnezeu îi iubește și pe cei păcătoși.* I-a iubit și înainte de venirea în lume a Fiului Său, dar și azi, după ce Hristos S-a înălțat la Cer.

Să nu cădeți în deznădejde că Iisus Hristos ne-a părăsit! El este și acum la cârma Corabiei, a Bisericii, pe care o conduce spre limanul cel liniștit al Împărăției lui Dumnezeu. Hristos l-a iubit și pe tâlharul care era cu El pe Golgota. *Și pe tine te iubește, dar arată măcar și tu pocăința tâlharului.*

Prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu, noi avem în față, de azi, Icoana Dumnezeirii, pe Hristos Domnul: „*Acesta este chipul lui Dumnezeu Celui nevăzut, mai înainte născut decât toată făptura*” (Coloseni 1, 15). Prin întrupare și dragostea arătată oamenilor am fost zidiți în Hristos: „*Pentru că a Lui făptură suntem, zidiți în Hristos Iisus spre fapte bune, pe care Dumnezeu le-a gătit mai înainte ca să umblăm întru ele*” (Efeseni 2, 10).

Mântuitorul vine azi la noi să înceapă în mod văzut lucrarea cea binecuvântată a răscumpărării noastre. *Hristos vine la noi, pe pământ, să ne înalțe și pe noi la Cer.* Prin Întrupare, Hristos ia de la noi firea omenească și ne oferă firea Lui dumnezeiască, așa cum spune și Sfântul Atanasie cel Mare: „*Dumnezeu S-a întrupat, pentru ca noi să ne îndumnezeim*” →

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

L.C.: Vă rog, pentru cititorii noștri, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, să insistați asupra faptului că Hristos unește natura dumnezeiască cu natura omenească.

Îps. Ioan: Hristos Se face Fiul al Omului, ca pe om să-l facă fiu al lui Dumnezeu: „*Căci toți sunteți fii ai lui Dumnezeu prin credința în Hristos Iisus*” (Galateni 3, 26). Hristos Se face Fiul al Omului, dar rămâne Fiul lui Dumnezeu, Unicul Fiul al lui Dumnezeu: „*Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată; Fiul cel Unul-Născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut*” (Ioan 1, 18).

Într-o singură Persoană, Hristos unește două naturi: natura dumnezeiască și natură omenească. Prin această tainică unire, Hristos ajunge să fie Dumnezeu adevărat și Om adevărat în același timp. *Fiul lui Dumnezeu S-a făcut frate cu noi.* Prin lucrarea tainică a Sfântului Duh se săvârșește în sufletul nostru o naștere de Sus, o naștere la o nouă viață, duhovnicească. Despre această naștere de Sus găsește Hristos cu Nicodim, când îi spune: „*Trebuie să vă nașteți de Sus*” (Ioan 3, 7). Taina acestei nașteri de Sus se face prin Cuvântul lui Dumnezeu și prin Sfântul Botez. *Dobândind acest har sfințitor, prin care se săvârșește nașterea cea duhovnicească, suntem și noi înfiați de Dumnezeu.* Odată născuți de Sus, viața cea duhovnicească a harului trebuie să fie plăcută lui Dumnezeu, prin toate cele ce le facem noi aici, pe pământ. Purtăm în noi, în vase slabe de lut, această comoară prețioasă a harului, pe care l-au dobândit și sfinții, dar îl putem pierde prin săvârșirea de păcate grele. În ultimele Sale clipe pământești, Hristos le spune Apostolilor: „*Privegheați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită. Căci duhul este osârduitor, dar trupul este neputincios*” (Marcu 14, 38).

Doamne, nu îngădui să vină peste noi ispite pe care să nu le putem trece, ca nu cumva să se stingă flacăra cea vie a harului primit de noi în Taina Sfântului Botez!

Să mărturisim cu toată credința noastră, cu toată inima noastră, că Cel Născut în Peștera din Betleem, Întrupat din Fecioara Maria, este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu. Nu vă lăsați înșelați de cei care vă propovăduiesc ura și dezbinarea

dintre frați, de cei care nu grăiesc în numele lui Hristos. Ați văzut că, de multe ori, *istoria și-a greșit drumul.* Hristos a venit să ne arate Calea prin care ajungem la Tatăl Ceresc: „*Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine*” (Ioan 14, 6).

L.C.: Întreaga pastorală pe care ne-ați prezentat-o este plină de profunde învățăminte. Vă rog să-mi permiteți, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, să redau exact ultima parte a acestui cuvânt de învățătură, un adevărat poem în proză despre importanța Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cu multe îndemnuri de creștere în credință:

„Dumnezeu Tatăl ne oferă ca dar pe Fiul Său, însă din ale Sale brațe nu va lipsi niciodată un dar pentru fiecare dintre noi. Niciodată nu-L vom vedea pe Dumnezeu cu mâinile goale, ele sunt pline de daruri, doar să ne învrednicim să le primim. Azi, Dumnezeu ne trimite Pâinea vieții, Pâinea cea de Sus, Pâinea nemuririi noastre: „*Eu sunt Pâinea*

IARNĂ PREA TIMIDĂ

O, iarnă...! Prea timidă
Cerni albu-n roi de fluturi,
Ori nu mai vrei, din ceruri,
Podoaba să-ți mai scuturi...?

Îmi amăgești privirea
Și-mi iei ce nu mi-ai dat,
Ori să-ți mai cerni potopul,
De-o vreme,-ai cam uitat...?

Oare-ai lăsat la vamă
Podoaba argintie
Ce-o presărai în lume
În neauă caldă, vie...?

Dantelăria trenei
Ce-o răsfirai pe geamuri
Ți-a sfâșiat-o toamna
Și-atârnă, trist, prin ramuri...?

Din țurțurii din streășini
De ce-ai făcut doar ploaie,
Ce curge nesfârșită
În bălți și în noroaie...?

Fii curajoasă, iarnă,
Îmbracă-te cu gerul,
Sloboade neaua-n valuri
Și ușurează cerul...!

TEIUȘ, 04.01.2021

CAROLINA BALDEA

vieții; cel ce vine la Mine nu va flămânzi și cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată” (Ioan 6, 35).

Să facem în viața noastră astfel încât să conjugăm viitorul la timpul prezent, asumându-ne și prezentul și veșnicia. Ne agățăm de aripa firavă a timpului și nu ne suim pe aripa veșniciei. Timpul se frânge, însă veșnicia este dăinuire în iubirea lui Dumnezeu. Hristos vine azi să ne arate drumul către nemărginire. *Fosta mea zi de mâine va fi ieri.*

Mă îndrept spre infinit, spre nemărginit și voi fi într-o zi vecin cu infinitul și mă voi odihni sub aripa infinitului. A îmbătrânit și infinitul, așteptându-mă.

Timpul a dăltuit în infinit chipul nostru.

Timpul zugrăvește icoane de sfinți pe care le așază în templul infinitului.

Timpul mângâie și sărută icoanele din templul infinitului.

Timpul are și el vârstele lui.

Timpul a încărunțit de atâta curgere și se pregătește și el să se odihnească în veșnicie.

Așa cum timpul își caută odihna în veșnicie, tot așa iubirea este fecioara care îl caută în această lume pe Mirele Hristos.

Fecioara Maria împreună cu Dreptul Iosif s-au retras într-o peșteră din Betleem și de aici începe drumul lacrimilor. Lacrimile Maicii Domnului vor cădea pe drumul pe care vor fugi în Egipt. Și azi, multe mame își spală copiii în lacrimi; mame izgonite din familiile lor. Să fim și noi alături, în aceste timpuri grele, de mamele care nu au unde să se adăpostească sau nu au cu ce să-și hrănească pruncii.

Mulțumesc Bunului Dumnezeu că m-a învrednicit să ajung la frațiiile voastre prin cuvântul ce cu dragoste vi l-am scris.

Fraților, mărturisiți-L tuturor pe Hristos Cel dăruit nouă de Dumnezeu Tatăl.

Să-i aducem cinstire și Fecioarei Maria care L-a legănat pe ale sale brațe pe Fiul lui Dumnezeu. Hristos Se naște, măriți-L, Hristos din ceruri, întâmpinați-L, Hristos pe pământ, înălțați-vă, Cântați Domnului tot pământul!

Rămâneți în iubirea Pruncului Iisus. *Doamne, Iisuse, și în țara mea se află o peșteră. Rogu-Te, vino să Te naști în ea!*”

NAȘTEREA DOMNULUI,

RĂSPUNSUL DIVIN LA CĂUTAREA ÎN ÎNTUNERIC

Unde ești Elohim?

Umblăm tulburați și fără de voie

Prin stihiiile nopții te iscodim

Sărutăm în pulbere steaua sub călcâie

Și întrebăm de tine, Elohim

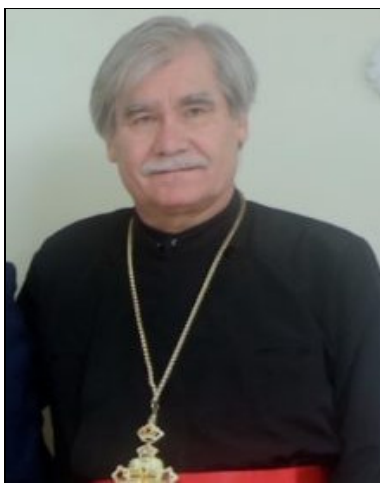
(Lucian Blaga, *Ioan se sfâșie în pustie*)

Consecința păcatului originar a fost alungarea omului de la fața lui Dumnezeu, căderea din rai sau căderea în timp, cum ar spune Emil Cioran. Căzut fiind din comuniunea divină, deci și din lumină, omul a început o existență în întuneric, în ignoranță și confuzie. Nu e de mirare că a pierdut cărarea, sau altfel spus, că aceasta a dispărut, ca atunci când ajungi cu trenul într-o gară, cobori, și dintr-o dată, trenul dispare cu tot cu gară și rămâi singur în pustiu (pentru a parafraza o frumoasă imagine dintr-un poem de Adrian Păunescu). Cum reconstruiești drumul înapoi, linia ferată, trenul, gara? Nu ai mijloace pentru că nu tu le-ai construit. Și-atunci, cum zice Blaga: „Umblăm tulburați și fără de voie”, Îl căutam pe Dumnezeu prin stihiiile nopții. Noroc că nu am pierdut ideea de Dumnezeu. Acesta este lucrul cel mai important în situația dată. Am pierdut drumul dar nu l-am pierdut pe Dumnezeu, deși umblăm departe de la fața lui.

Fiul risipitor s-a depărtat și el de la fața părintelui său dar măcar a știut drumul spre casă când a decis să se reîntoarcă. Nici el nu-l uitase pe tatăl său.

Noi, până la Nașterea Mântuitorului Hristos, nu am știut drumul spre casă, cum tot Blaga zice frumos și semnificativ: „Drumul întoarcerii nu-l mai știm/ Elohim, Elohim!” Chiar în contextul rătăcirii lui prin întuneric, faptul că omul Îl strigă pe Dumnezeu, dovedește că el Îl are pe Domnul Dumnezeu ca punct de reper, lucru mai important chiar decât posibilitatea teoretică de mutare a pământului, așa cum a spus Arhimede: „Dați-mi un punct de sprijin și voi muta pământul din loc.” Când punctul de sprijin este Dumnezeu, absolut totul se schimbă.

Ca dovadă că ideea de Dumnezeu este crucială în viața și destinul omului, că e așa de important ca omul să-L aibă pe Dumnezeu ca punct de sprijin și de reper, Însuși

Părintele ceresc a decis să întrețină în conștiința omului acest lucru, în special prin proorocii Săi.

Vorbind poporului ales prin Moisi, Dumnezeu poruncește: „Eu sunt Domnul Dumnezeu tău... să nu ai alți dumnezei în afară de Mine” (Ieșire, 20, 2-3). Proorocii, descoperind oamenilor voia lui Dumnezeu, aveau grijă să precizeze mereu că nu vorbesc în numele lor personal, ci că sunt trimișii Domnului; de aceea mesajul lor era precedat de specificația: „Așa zice Domnul, Atotțiitorul” (Isaia 7, 7) sau „Așa grăiește Domnul” (Ieremia 37, 7) și altele asemenea.

Deci omul căzut de la fața lui Dumnezeu umbla „întru întuneric și în umbra morții” (Ps. 106, 10; Isaia 9, 1) și cu inima împietrită, cum zice proorocul (Isaia 6, 10) și cum citim de asemenea în același poem blagian unde oamenii depărtați de Dumnezeu sunt numiți „noi tâlharii, noi pietrele”.

Umblarea în întuneric înseamnă rătăcire: „cel ce umblă întru întuneric nu știe unde merge (Ioan 12, 35); ea se aseamănă cu rătăcirea poporului ales în pustie timp de 40 de ani după ieșirea din Egipt, condus fiind de Moisi, dar, de fapt, condus de Dumnezeu.

Când Părintele ceresc a considerat că este momentul potrivit, „plinirea vremii” cum îl numește Sf. Ap. Pavel (Galateni 4, 4) a trimis pe Fiul Său în lume, „să se nască și să crească, să ne mântuiască”, așa cum frumos spune o colindă.

Nașterea Domnului a însemnat risipirea întunericului, Iisus fiind lumina lumii, cum Însuși declară (Ioan 8, 12), lumină pe care

„întunericul nu a cuprins-o”, cum aflăm din prologul Evangheliei Sf. Ioan Teologul (Ioan 1, 5).

Risipirea întunericului duce implicit la risipirea ignoranței, a confuziei. Acum, întru lumina Celui născut din fecioara Maria, oamenii pot vedea pe unde merg, pot vedea calea, adică Îl au în fața lor pe Iisus care atrage atenția: „Eu sunt calea” (Ioan 14, 6) pentru ca fiecare să înțeleagă că reîntoarcerea la Dumnezeu se face în mod exclusiv prin El: „Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine” (Ioan 14, 6).

Continuând metafora invocată anterior putem spune că prin venirea în lume a Domnului Hristos, dintr-o dată au reapărut toate: și linia ferată și trenul și gara, și chiar mai mult, lumini pe drumul spre țintă pentru a vedea și drumul înainte, dar chiar și ținta, Împărăția lui Dumnezeu.

Iisus Hristos este steaua care a călăuzit magii până la peștera din Betleem, devenită soare strălucitor luminând și încălzind lumea, adică dând lumii viață, El fiind viața lumii și în același timp lumina cea adevărată.

Magii au fost călăuziți pentru că Îl căutau pe Cel ce urma să se nască din Sf. fecioară Maria. Tot așa, Iisus a venit în lume să fie călăuză celor ce-L caută și El dorește ca toată lumea să-L caute, de aceea a vorbit așa de deschis despre dumnezeirea Sa și a făcut lucruri minunate pe care nimeni nu le-a făcut până la El (Ioan 15, 24), cum Însuși mărturisește, tocmai pentru că, așa cum scrie Sf. Ap. Pavel, El „voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (I Tim. 2, 4).

Avândul-L pe Iisus drept călăuză nu mai umblăm „tulburați și fără de voie”, potrivit versului blagian, ci înaintăm cu bucurie, în mod deliberat, conștient și voluntar spre țintă, cântând Domnului cântare nouă, cum ne îndeamnă psalmistul (Ps. 95, 1); înaintăm cu bucurie și cântând pentru că ne întoarcem acasă, noi fiii risipitori aduși de mână de Fiul lui Dumnezeu căruia îi auzim chemarea continuă: „Veniți binecuvântații Părintelui Meu și moșteniți Împărăția care v-a fost gătită vouă de la facerea lumii” (Matei 25, 34).

Nașterea Domnului e începutul mântuirii noastre, cum spune un tropar încă de la Buna Vestire, căci→

PR. THEODOR DAMIAN

Milostenia

„Milostivirea e untelemn pentru răni...”

Vesellie celui smerit și sminteală celor înțelepți.” (Sfântul Ioan Gură de Aur)

Domnul preferă un om păcătos și milos, decât un om mândru și avar.

E tendința sinceră a sufletului de a dăruți jertfă pentru o persoană dragă care a trecut prin moarte și ne-a părăsit pentru o vreme. Milostenia e o cale delicată și unică prin care chiar se petrece o împăcare (conciliere) menită a repara greșelile, jignirile și rănile pe care le-am pricinuit persoanelor cu care am relaționat, și ele au părăsit lumea aceasta. Mila e o potecă discretă prin care ne putem cere iertare în tăcere, și chiar avem o certitudine că vom primi răspuns bun.

Am afirmat că mila e o cale unică. De ce? ...”pentru că din dragoste se naște mila”... a lăsat scris părintele Proclu.

Suntem convingși că mila singură (sentimentul în sine de compasiune) chiar fără a dăruți ceva material; - e primită cu mare bucurie de către acei aflați în lumea de dincolo.

Și apoi este spusă psalmistului David care din Lumina Revelației ne învață: „...Milă voiesc iar nu jertfă”. Deci mila e lumină și e deasupra oricărei jertfe sau prinos. E limpede

că mila întrece jertfa și o acoperă cu strălucire, fiindcă e un semn evident că a topit răutatea din sufletul aceuia care oferă milostenie din ceea ce i se pare că nu are. Până la urmă, bună intenție oricare dintre noi poate avea, numai să vrea. Gândul bun e esențial. Să facem orice gând născut în minte bun chiar dacă de multe ori se interpun entități malefice care negativează gândul. Cu toții avem trebuință de milă. Și o primim fără a simți și pricepe, de la Dumnezeu prin toți receptorii sufletului.

Ni se cere însă milă pentru toți, învață un sfânt părinte. Că dacă pe unii îi așezăm la icoane, iar pe alții îi îndepărtăm cu priviri sticloase de șarpe, nu e în noi duhul milei și al smereniei, - ci e cel al mândriei și al trufiei.

Apoi mila neutralizează frica. Și frica știm cu toții că paralizază sufletul. Tot psalmistul spune despre cei tari în credință că nu îi vor speria nici mutarea munților în mijlocul mării. Că vedem câteodată câte un om matur milos care alungă o ceată de derbedei care traumatizează un țânc de copil surprins pe străzile marilor orașe.

Și semnul unui suflet nobil e acela când simte milă pentru ființe nevinovate. Când vedem când cineva junghe un miel simțim o inundare de milă, bunătate, lumină și inocență care pătrunde instantaneu în suflet, mai ceva ca lumina soarelui, pentru un om aflat în situația limită ca a ... Mântuitorului.

Sunt o pleiadă de sfinți creștini care impresionează prin dăruirea totală și necondiționată pentru a jertfi totul ajungând până într-acolo încât se ofereau pe ei înșiși drept ofrandă, din smerenie și iubire pentru semenii. Iată o istorioară din Sinaxar: “Sfântul Paulin s-a învrednicit a fi numit milostiv, pentru că era cu adevărat milostiv după înțelesul adânc creștinesc al cuvântului. Odată, pe când vandalii prădaseră Nola, ei au luat cu ei și o mulțime de oameni în robie. Căpetenia vandală Rig luase în robie pe singurul fecior al unei văduve, care a venit plângând la episcopul său cerându-i bani să plătească răscumpărarea pentru fecior. Neavând nimic să-i dea, episcopul Paulin îmbracă niște haine simple și ceru văduvei să-l ducă înaintea acelei căpetenii și să-l dea în schimbul feciorului ei. Căpetenia slobozi băiatul, iar pe Paulin îl luă cu el în Africa, unde îl slujii pe vandal ca grădinar până ce, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, fu slobozit și se întoarse în Nola împreună cu alți robi”. (Sfântul Nicolae Velimirovici, Proloagele de la Ohrida, p. 102)

VALERIU TĂNASĂ

NAȘTEREA DOMNULUI

→acum Fiul lui Dumnezeu se face Fiu al Fecioarei, Fiu al omului, cum atât de des Iisus s-a numit pe Sine. Este în același timp începutul cunoașterii de Dumnezeu, sau mai degrabă al recunoașterii Sale, căci Hristos este oglinda tatălui, cum a și spus lui Filip: „Cel ce M-a văzut pe Mine L-a văzut pe Tatăl” (Ioan 14, 9), sau cum le-a spus iudeilor: „Eu și Tatăl una suntem” (Ioan 10, 30).

Cunoașterea Tatălui prin Fiul Său cel întrupat are și menirea de a ne face să realizăm ce dor ne era de Dânsul.

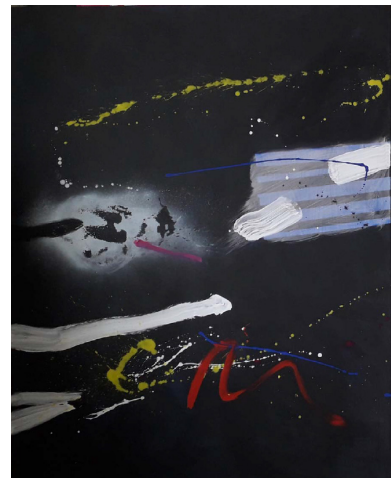
Și pe măsură ce înaintăm cu Hristos pe cale dorul acesta se întetește și se face ca o flacără ce ne purifică până la capăt, căci numai

întru curăție interioară putem trece pragul Împărăției.

Sfinții Părinți spun că sfințenia este dorul de Dumnezeu. Alături de Hristos Mântuitorul suntem ca Luca și Cleopa în drumul spre Emaus care, atunci când au realizat, post-factum, că Iisus a fost Cel care i-a însoțit și i-a învățat, au exclamat copleșiți de emoție: „Au oare nu era inima noastră arzând întru noi când era cu noi pe cale și ne tâlcuia scripturile?!” (Luca 24, 32).

Cu o astfel de inimă plină de dor și copleșiți de emoție sfântă, precum Luca și Cleopa, întâmpinăm Nașterea Domnului, Cel coborât din cer pentru noi și pentru a noastră mântuire, cum mărturisim în Simbolul credinței, încredințați fiind că prin marele eveniment „raiul cel închis iar ni s-a deschis”, cum spune o colindă și

rugându-ne, cum spune alta, ca „De acum până-n vecie/ Mila Domnului să fie.”

Vasile Tolan, Fără titlu

Mitropolitul Veniamin Costachi

-promotor al renașterii spirituale și naționale a românilor

„Un om mai sfânt și mai bun decât dânsul n-a mai ținut în mână cârja de episcop român” (N. Iorga)

Comemorarea marilor personalități vasluiene este o datorie patriotică a generației actuale, întrucât se aduce un prinos de recunoștință înaintașilor și contribuie la menținerea trează a conștiinței naționale, a identității spirituale a românilor. În această direcție, Biserica Ortodoxă Română a avut o contribuție majoră la promovarea conștiinței naționale și a unității spirituale a neamului românesc. Ea a cultivat cu insistență în sufletele românilor conștiința că au aceeași obârșie ca neam, aceeași limbă și aceeași credință străbună.

Activitatea renumitului mitropolit Veniamin Costachi, de la moartea căruia se vor împlini peste câteva luni, 175 de ani, este un exemplu concludent. A fost un promotor al renașterii spirituale a românilor, având o contribuție majoră la îndeplinirea idealului național. Este un prilej pentru românii de azi de a cunoaște virtuțile acestei complexe personalități născută pe meleagurile vasluiene, la Roșiești, în 1768.

Pentru credincioșii din Moldova a pus temelie actualei catedrale mitropolitane din Iași, cu hramul *Întâmpinarea Domnului și Sfânta Paraschiva*, ale cărei lucrări au început în 1833. Marele ierarh Veniamin mărturisea că scopul întregii sale activități a fost ca „românii să aibă în cer un Dumnezeu și pe pământ o patrie”, fiind în condiții vitrege de două ori caimacam al Moldovei.

Renașterea vieții bisericești în perioada de la revoluția lui Tudor Vladimirescu până la făurirea României întregite, s-a caracterizat prin re-valorizarea vieții spirituale și înlăturarea elementelor străine din cadrul bisericii autohtone. În Moldova, epoca modernă începe cu câțiva ani înainte de 1821, odată cu alegerea ca mitropolit a lui Veniamin Costachi.

Viitorul ierarh și cărturar s-a născut la 20 decembrie 1768 în satul Roșiești din ținutul Fălciului, (azi județul Vaslui), primind la botez numele de Vasile. Mitropolitul

Veniamin Costachi era dintr-o familie de boieri moldoveni, un strămoș al său fiind vornicul Boldur, unul din sfetnicii lui Ștefan cel Mare și Sfânt. Tatăl său se numea Grigori Costachi, zis Negel, iar mama sa, Maria, era din familia Cantacuzinilor, care a dat oameni de seamă în viața politică și culturală a Țării Românești și a Moldovei. Frații viitorului mitropolit erau: Matei, ajuns mare postelnic; Constantin, călugărit sub numele de Chesarie din Episcopia Romanului și Elena, călugărită sub numele de Ecaterina- a fost stareță la Mănăstirea Socola, apoi timp de 30 de ani, stareță la Agapia (1804-1834).

Veniamin Costachi a început învățătura cu un dascăl grec în casa părintească de la Iași, unde se stabilise familia sa, apoi a fost dat la școala grecească de la Mănăstirea Trei Ierarhi. Nefiind mulțumit de învățătura de acolo, se retrage la Mănăstirea Neamț, atras de faima starețului Paisie⁴. Văzând dragostea sa pentru viața călugărească, tatăl său l-a dat în grija episcopului Iacob Stamate de la Huși, care l-a tuns în monahism sub numele de Veniamin, în anul 1873, la vârsta de 15 ani. Trei ani mai târziu, după moartea tatălui său, este hirotonit ierodiacon, iar în 1788, mitropolitul Leon Gheucă l-a chemat în slujba Mitropoliei din Iași, unde l-a hirotonit ieromonah și hirotesit arhimandrit și rânduit ca mare eclesiarh al catedralei din Iași. În martie 1789 a fost numit egumen la Mănăstirea Sfântul Spiridon din Iași, deținând această slujbă timp de trei ani. La 26 iunie 1792 a fost ales episcop de Huși în locul lui Iacob Stamate, trecut în scaunul mitropolitan de la Iași. Realizările în această eparhie, învățătura, blândețea,

evlavia și dragostea față de păstoriții săi au dus la alegerea lui Veniamin Costachi în scaunul vlădesc de la Roman, la 1 iunie 1796, după moartea episcopului Antonie.⁵ La 18 martie 1803 a fost ales în scaunul vacant al Mitropoliei Moldovei și Sucevei, păstorind aproape 40 de ani, cu două întreruperi: prima între 1808-1812 și a doua între 1821-1823.

În anii 1806-1812 are loc un nou război între ruși și turci. Țările Române sunt ocupate de ruși și mitropolitul Veniamin Costachi a devenit locțiitor de domn (caimacam). Dar la scurt timp a ajuns la neînțelegeri cu noua stăpânire și s-a retras la Mănăstirea Neamț, conducând de aici treburile mitropoliei. În timpul șederii lui aici, a înființat o tipografie, aducând câțiva meșteri de la tipografia mitropolitană din Iași. Prin tratatul de pace de la București din 16 mai 1812, Imperiul Rus răpește Moldovei Basarabia și noul domn al țării, Scarlat Calimachi, l-a rechemat în scaunul mitropolitan pe Veniamin Costachi, la 6 octombrie 1812.

A doua retragere a mitropolitului Veniamin a avut loc în anii 1821-1823, cu prilejul Eteriei, când mitropolitul a făcut tot ce a putut pentru apărarea poporului. În 1823 și-a reocupat scaunul arhieresc sub domnia lui Ioniță Sandu Sturdza, păstorind încă două decenii până la la 18 ianuarie 1842, când s-a retras definitiv din această demnitate, din cauza amestecului guvernului în treburile bisericești.

Bogata activitate a mitropolitului Veniamin Costachi cuprinde variate domenii ale vieții culturale și spirituale. A fost ctitor și îndrumător al școlilor naționale, înființând la 1 septembrie 1803 un *seminar la Socola*, iar mai târziu *Academia Mihăileană* de la Iași. Pentru maicile mutate de la Socola la Agapia, înființează la 26 iulie 1803, o școală de fete în limbile greacă și română. Reușește să-l convingă pe domnitorul fanariot Alexandru Moruzi să emită faimosul hrisov din 24 mai 1803, care cuprindea următoarele dispoziții:

1. Se instituia pentru *conducerea școlilor o eforie* compusă din mitropolit și doi boieri mari;
2. Se înființau șase școli românești județene în principalele orașe ale Moldovei; →

Prof. dr. N. IONESCU

⁴ N. Ciudin, *Personalități istorice*, Iași, p. 510.

⁵ *Ibidem*,

3. Școlile erau deschise pământeniilor și străinilor, bogaților și săracilor, iar pentru copiii lipsiți de mijloace se institua un număr de burse;

4. Pe lângă taxa de patru lei, percepută de la preoți pentru întreținerea școlilor, se va lua din visteria țării o sumă însemnată.⁶

Așadar, mitropolitul Veniamin Costachi urmărea cu ardoare introducerea limbii române în învățământul din Moldova și în toamna anului 1824 deschide la Mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi o școală începătoare (elementară) în limba națională. În calitate sa de prim episcop și conducător al învățământului public din Moldova a fost călăuzit de un înalt patriotism, aducând o contribuție însemnată la organizarea școlilor și la renașterea culturii naționale în Moldova. Opera de pionierat a mitropolitului Veniamin și a marelui cărturar Gheorghe Asachi a însemnat începutul unei noi epoci în istoria culturii românești. Mitropolitul Veniamin a sprijinit și activitatea editorială. A refăcut vechea tipografie de la Iași și a înființat una nouă la Mănăstirea Neamț în 1807, unde au apărut numeroase cărți religioase, dintre care amintim: *Istoria Scripturii Vechiului Testament*, Iași, 1824, *Istoria Scripturii celei noi*, Iași, 1824, *Iubitorul de înțelepciune*, Iași, 1831, *Pidalionul*, Neamț, 1844.⁷ Consemnăm și faptul că la 27 decembrie 1816, cu binecuvântarea și în prezența sa, a avut loc prima reprezentare teatrală cultă la Iași. A sprijinit și încurajat apariția primei gazete din Moldova, *Albina românească* (1829-1858), condusă de Gheorghe Asachi.

Frumoasa operă de luminare a poporului era însoțită de o credință puternică în Dumnezeu și de o nemărginită dragoste de oameni. Încă din tinerețe, de când era egumen la Mănăstirea Sfântul Spiridon, s-a dedicat ajutorării bolnavilor, mănăstirea având și un spital. Când era episcop la Roman, a ajutat farmacia din oraș cu 80 de pungi de bani, iar la Iași plătea medicii să trateze pe cei săraci.

După o activitate de aproape șase decenii în slujba bisericii și a țării, mitropolitul V. Costachi s-a

văzut nevoit să se retragă din scaun la 18 ianuarie 1842, la mănăstirea Slatina. Simțindu-și sfârșitul aproape, la 8 ianuarie 1844 și-a scris testamentul, în care amintea de activitățile săvârșite în timpul vieții și lăsa bunurile pe care le mai avea Mitropoliei Moldovei, mănăstirilor Slatina și Agapia. Și-a dat obștescul sfârșit la 18 decembrie 1846, la vârsta de 78 de ani, fiind îngropat lângă biserica mănăstirii Slatina. La 30 decembrie 1886, rămășițele sale pământești au fost așezate în noua catedrală mitropolitană din Iași, prin grija mitropolitului din acea vreme, Iosif Naniescu, recent canonizat de Biserica Ortodoxă Română, cu ziua de comemorare la 26 ianuarie, sub numele de Sfântul ierarh, *Iosif cel Milostiv*.

Studiind viața și strădaniile mitropolitului Veniamin Costachi, ne dăm seama cât de îndreptățite sunt cuvintele scrise în testamentul său: „tot ce mi-a stat în putință am făcut, cu sfatul și cu fapta, ca să sporesc sufletește și materialcește înflorirea Sfintei Biserici și a Patriei”. Viitorul arhieru Filaret Scriban scria despre marele ierarh și cărturar: „Moldova a avut în cele politice un domn mare, pe Ștefan-Vodă, iar în cele bisericesti un mitropolit mare, pe Veniamin Costachi.” În semn de recunoștință, astăzi Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamț și Școala Gimnazială din satul natal, Roșiești, județul Vaslui, îi poartă numele. De asemenea, imaginea sa este prezentă în lucrările artiștilor plastici contemporani, iar numeroase mănăstiri și schituri din Moldova, între care Agapia, Durău, Sihăstria, Neamț sau Slatina îl consideră mare ctitor.

Desigur, demersul nostru e perfectibil și reprezintă un pas pe calea cunoașterii unei personalități marcante care s-a pus în slujba propășirii neamului românesc, în lupta pentru unitate națională și spirituală.

Bibliografie selectivă:

-Ciudin, Nicolae, *Personalități istorice*, Iași, 2017.

-Iorga, Nicolae, *Viața și faptele mitropolitului Moldovei Veniamin Costache*, București, 1907.

-Păcurariu, Mircea, *Dicționarul teologilor români*, Editura Univers Enciclopedic, Ediția I, București, 1996.

-Porcescu, Scarlat, *Episcopia Hușilor, pagini de istorie*, Roman, 1990.

Amvon

Pentru tot sufletul necăjit și întristat

Se povestește că un turist, care a închiriat o cameră de vară la o țărancă dintr-o zonă de munte, a întrebat-o pe femeie:

-Se poate merge aici undeva la Liturghie?

-Bineînțeles, a răspuns femeia. Există în apropiere o bisericuță; și eu merg acolo. Și în odaia ei simplă, dar frumoasă, s-a înfiripat o discuție. Pe un perete al camerei se aflau mai multe fotografii cu diferite personaje, mai tinere și mai în vârstă.

-Acesta-i bărbatul meu, i-a spus femeia oaspetelui ei. A murit în timp ce tăia lemne. Aceștia sunt cei doi feciori ai mei. Au căzut la datorie, în război. Și aceasta este fiica mea. A murit de cancer.

-Așa de multă nefericire! Cum se poate suporta așa ceva?, a întrebat turistul. Femeia a răspuns:

-În acest caz nu mai ajută la nimic mângâierea ce vine de jos; ea trebuie să vină de sus. La primul caz de deces ești îndurerat, dar dacă crește numărul deceselor, atunci muțești.

-Da, se poate înțelege, a răspuns turistul.

-Dar asta nu ajută la nimic, a spus munteanca. Mai întâi l-am luat de rău pe bunul Dumnezeu, pentru că mi-a chemat la sine familia. M-am plâns ca Iov, dar nu am obținut nici o mângâiere ca și Iov. Lui i s-a dat înapoi familia.

Atunci am încetat de a mai merge la biserică. Până într-o vară, când un oaspete mi-a dăruit acest crucifix care atârnă pe perete. Am zăbovit în fața lui ore în șir, luni de zile când nu aveam nici un musafir. Atunci, mi-am spus:

-Da! Hristos a suferit mai mult decât mine. Ce este suferința mea pe lângă a Sa? Și aici mi-am găsit puterea să trăiesc și să las ca Domnul să-mi ia ceea ce mi-a dat.

Pr. Dr. GHEORGHE ȘINCAN

⁶ Nicolae Iorga, *Viața și faptele mitropolitului Moldovei Veniamin Costache*, București, 1907, p.35.

⁷ *Ibidem*,

Sfântul Mitropolit Andrei Șaguna

al Transilvaniei – 10 ani de la
canonizare

Cununa de sfinți a neamului românesc se îmbogățește. Mitropolitul Andrei Șaguna al Transilvaniei a fost trecut în rândul sfinților. Mitropolitul Andrei Șaguna este unul dintre cei mai de seamă ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române din toate timpurile, și în același timp una dintre personalitățile de marcă ale istoriei Transilvaniei. Viața și opera lui Șaguna se pot privi din mai multe unghiuri de vedere. Din fragedă tinerete și până în amurgul vieții a dus o luptă neîncetată pentru atingerea scopurilor urmărite. Datorită însușirilor sale alese, a ajuns îndată după terminarea studiilor profesor de teologie și secretar al Consistoriului la Carloviț, fiind tuns în monahism tot acolo, la 1 noiembrie 1833, sub numele de Andrei, în vârstă de abia 25 de ani. În 1842 era profesor la secția românească a seminarului din Vârșeț, și asesor al Consistoriului de acolo. În același an era egumen la mănăstirea Hopovo, iar în 1845 la mănăstirea Covil, amândouă sârbești.

Anul 1846 a însemnat o piatră de hotar în viața tânărului arhimandrit Andrei, căci de atunci și-a început activitatea în mijlocul românilor transilvăneni. Într-adevăr, cei 27 de ani pe care i-a trăit în Ardeal ca vicar (1846—1848), ca episcop (1848—1864), și apoi ca arhiepiscop și mitropolit (1865—1873), n-au fost decât ani de neîntrerupte strădanii pentru propășirea Bisericii și credincioșilor săi.

Pe plan organizatoric-bisericesc, Șaguna intenționa să înceapă lucrările de reorganizare a Bisericii sale chiar din 1848. Izbucnind revoluția, a fost împiedicat pentru un timp. În anul următor însă, a început demersurile pentru restaurarea vechii Mitropolii Ortodoxe a Transilvaniei. Acțiunea lui Șaguna s-a terminat abia peste 15 ani, în 1864, după ce sinodul ierarhilor sârbi și Congresul național bisericesc sârb și-au dat aprobarea pentru despărțirea Bisericii noastre de cea sârbească, pentru ca la 12/24 decembrie 1864, printr-un autograf imperial, să se încuviințeze reînființarea vechii Mitropolii Ortodoxe Române a Transilvaniei și numirea lui Andrei Șaguna ca arhiepiscop și mitropolit. Noua Mitropolie avea ca eparhii sufragane Aradul și Caransebeșul, ultima luând ființă abia acum, fiind ales în fruntea ei vrednicul protopop brașovean Ioan Popasu. După realizarea acestui nobil ideal al vieții sale, adică

reînființarea Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei, era necesară întocmirea unui regulament, a unei legi după care să se conducă Biserica autonomă Ortodoxă Română a Transilvaniei. Prin Statutul Organic, Șaguna a dat Bisericii o organizație care o conținea cu turma în toate fibrele ei, făcând-o cu adevărat o Biserică a poporului.

O muncă deosebită a dus mitropolitul Andrei Șaguna și pentru înființarea școlilor confesionale. Aceste școli erau sub conducerea Bisericii, învățătorii lor fiind absolvenți ai Institutului pedagogic din Sibiu, aflat sub egida Bisericii. O atenție deosebită a acordat manualelor didactice pentru școlile populare. Se cunosc aproape 20 de asemenea manuale, scrise la îndemnul lui Șaguna de câțiva distinși pedagogi din preajma sa. În ce privește numărul școlilor confesionale sub Șaguna, e de ajuns să menționăm că la sfârșitul arhipăstoririi lui erau în eparhie peste 800 de școli confesionale, dintre care mai mult de jumătate înființate de el. Dar atenția lui Șaguna s-a îndreptat și spre alte tipuri de școli. Și-a îndreptat în aceeași măsură atenția spre școlile secundare (gimnazii, școli comerciale și reale). S-a îngrijit apoi de soarta elevilor lipsiți de mijloace, dându-le posibilitatea să-și continue studiile prin acordarea de ajutoare bănești, fie din veniturile sale proprii, fie din fundațiile anume întemeiate în acest scop. Aceeași grijă statornică, a arătat Andrei Șaguna în toată viața sa și cursurilor de teologie și pedagogie de la Sibiu. Șaguna s-a îngrijit în același timp și de pregătirea unor cadre didactice corespunzătoare pentru școala teologică-pedagogică din Sibiu. Pentru studenții secțiunii teologice, dar și pentru preoți, Șaguna a scris câteva manuale didactice. O faptă de mare însemnătate a lui Andrei Șaguna, pe plan cultural, o constituie ziarul Telegraful Român de la Sibiu,

care din 3 ianuarie 1853, apare fără întrerupere până azi.

În sfârșit, trebuie să evidențiem acum aportul lui Șaguna la înființarea „Asociației transilvane pentru cultura și literatura poporului român” (Astra), al cărei prim președinte a fost chiar el. O altă latură a multiplei sale activități, care merită să ne rețină atenția, este cea politică-națională. Se cade să amintim aici și caldă iubire pe care mitropolitul Andrei a arătat-o în toate împrejurările față de credincioșii săi. Se cuvine să menționăm aici implicarea mitropolitului Andrei Șaguna și în teren social. Pe timpul mitropolitului Andrei Șaguna întâlnim numeroase acte caritabile îndeplinite în cadrul mitropoliei sau de către însuși mitropolitul. Numeroși oameni nevoiași, sau oameni afectați de calamități ale naturii, sau copii sărmani au găsit în mitropolitul Andrei și clericii din subordinea sa un sprijin sigur și consistent. Amintim aici și un alt aspect din activitatea mitropolitului Andrei Șaguna și anume acela de Ctitor al Bibliotecii și Tipografiei arhiepiscopale din Sibiu.

Din această expunere asupra activității marelui mitropolit Andrei Șaguna, se poate desprinde constatarea că el a fost una dintre cele mai proeminente personalități din trecutul Bisericii noastre. Om de cultură superioară, iluminist de mare prestigiu, îndrumător priceput al învățământului românesc și al instituțiilor culturale ale românilor transilvăneni, diplomat iscusit, organizator neîntrecut al Bisericii sale, păstor cu dragoste adâncă față de fiii săi sufletești, mitropolitul Andrei Șaguna, prin marile sale realizări, poate fi considerat unul dintre cei mai străluciți ierarhi pe care i-a avut Biserica Ortodoxă Română în tot trecutul ei.

Pentru toate faptele sale mărețe cât și pentru viața sa desăvârșită Mitropolitul Andrei Șaguna al Transilvaniei a fost canonizat fiind trecut în rândul sfinților. Proclamarea canonizării sale a avut loc în data de 29 octombrie 2011 în catedrala metropolitană din Sibiu în cadrul Sfintei Liturghii săvârșite de un ales sobor de ierarhi și clerici având în frunte pe Preafericitul Părinte Daniel Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, urmând ca pomenirea Sfântului Mitropolit Andrei Șaguna să se facă în fiecare an la data de 30 noiembrie, fiind sărbătorit astfel împreună cu Sfântul Apostol Andrei, ocrotitorul României.

FLORIN BENGHEAN

Trămbițele desfrâului

II

Odată ajunși la destinație spre seară, cei doi Îngeri l-au întâlnit pe Lot la poarta cetății Sodomei. De remarcat, aici, un detaliu foarte important, și anume, în ce chip l-au găsit pe Lot. Versetul scripturistic ne relatează că el „ședea” (Gen. 19, 1) la poarta Sodomei. *Ședea*, ne întrebăm, ca unul marginalizat, ca unul separat, despărțit de climatul vieții din interiorul cetății și, aș îndrăzni să spun, ca unul incompatibil, antitetice prin neobișnuitul vieții sale evlavioase?

Răspunsul ni-l acordă chiar sodomienii care se năpustiseră asupra casei dreptului, iar replica lor pare să-l excludă din discuție ca pe unul necunoscut, izolat, ba mai mult, să-l elimine ca pe un element ostil, situat împotriva satisfacerii acelor porniri pătimase: „Pleacă de aici! Ești un venetic și acum faci pe judecătorul? Mai rău decât Acelora îți vom face!” (Gen. 19, 9). Prin urmare, dreptul Lot era veneticul, omul străin lucrării acesteia spurcate (Lev. 18, 22). Vedem că în această situație și nu numai, păcatul homosexualității „provoacă dezorientare normativă și valorică”, deoarece accentul cade pe imaginarul scandalos (gr. *σκάνδαλον*, *skándalon*, lat. *scandalum*), revoltând ordinea firească a unirii trupesti și a comuniunii spirituale prezente indisociabil în relația dintre bărbat și femeie, dar mai ales revoltând simțurile, întrucât imaginarului creator pozitiv, benefic, dăruit de Dumnezeu, i se opune acest imaginar hrănit de fantasme sexuale de natură psihopatologică.

Psihopatologia, rezultată din obsesia și destinația oarbă a poftei aprinse care i-a adus pe sodomeni la ușa lui Lot, caracterizează fondul lăuntric, pustiit de lumina dumnezeiască neînserată. Acțiunea semnificativă care întărește această afirmație e „lovirea cu orbire de la mic până la mare” (Gen. 19, 11), reacția și, totodată, pedeapsa imediată pe care o primesc de la Dumnezeu.

Cu toate că locuitorii cetății nu mai vedeau și, în mod normal, o asemenea absență a luminii ca fenomen fizic ar fi stârnit panică, auto-compătimitate, iar în cele din urmă, repaus și un minim efort de înțelegere prin deschiderea unui alt tip de vedere, în cazul sodomenilor

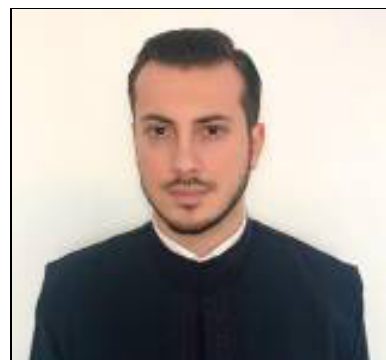
nu se petrec lucrurile astfel. Versetul ne relatează în continuare cum aceștia „în zadar se chinuiau să găsească ușa” (Gen. 19, 11).

Sodomenii sufereau, mai întâi, de orbirea minții și a sufletului. Erau orbi spiritual, fără nici o scânteie de lumină care să-i ridice din negura patimii. Faptul că au primit pedeapsa orbirii fizice, nu a fost decât consecința (*post factum*) orbirii interioare care i-a deformat într-atât de mult încât nu doar păcatul lor era strigător la cer, cât și glasul celor robiți, batjocoriți, victimele care cereau ajutor de la cer (în ebr. *ז' אַקד'*) împotriva acestor acte sexuale cumplite, era răsunător.

Clement Alexandrinul ne pune în vedere o caracteristică a modului de viață al sodomenilor și anume, luxul. Traiul îmbelșugat, lipsit de orice evlavie și responsabilitate morală i-a aruncat înafara oricărei calități specific umane. Știm de la Sf. Ioan Casian că excesul de hrană și băutură, adică lăcomia pântecelui (*gastrimarghia*), conduce insidios la gândul desfrânării și la practicarea ei: „Doctorii duhovnicești, punând în discuție prima pricină a acestei boli, și-au dat seama că de obicei stă într-o hrană prea îndestulătoare”.

Putem constata, așadar, că în spațiile acestei boli spirituale, a desfrânării, stă o alta, a lăcomiei pântecelui. Despre aceasta din urmă, Sfântul Maxim Mărturisitorul afirmă: „Mâncărurile s-au făcut pentru două pricini: pentru hrană și pentru tămăduire. Prin urmare, cei ce se împărtășesc de ele, în afară de aceste pricini, se vor osândi ca unii ce s-au dedat desfătărilor, folosind rău cele date de Dumnezeu spre trebuință. Și în toate lucrurile reaua folosire este păcat”.

Situate lângă Marea Moartă, Sodoma și Gomora erau centre economice importante de pe Valea Iordanului, unde comerțul și arta au contribuit din plin la îmbogățirea

cetăților și la prosperitatea locuitorilor. Totodată, aici domnea vegetația luxuriantă, palmierii, măslinii, vița de vie, dar și apă multă (Gen. 13, 10). Această zonă era denumită „grădina Domnului” (*garden of Hashem*), datorită fertilității și abundenței care a permis prosperitatea și traiul îmbelșugat.

Cu alte cuvinte, acest loc deținea, estetic, toate datele unui tărâm al darurilor lui Dumnezeu, se bucura de natura generoasă și de poziția geografică deschisă.

Cetatea Sodomei, împreună cu descrierea locuitorilor săi, e pomenită încă din capitoul 13 al Genezei: „Iar oamenii Sodomei erau răi și tare păcătoși înaintea Domnului” (Gen. 13, 13). În ciuda păcatelor sodomenilor Dumnezeu amână nimicirea aprigă, abia după sosirea celor doi Îngeri în Sodoma, se aplică planul lui Dumnezeu. Cei doi Îngeri, mai întâi, doreau să rămână în uliță, pentru a constata faptele nelegiuite și gravitatea lor, dar, într-un final, cedează insistențelor lui Lot de a intra sub acoperișul casei sale, în text scrie: „i-a rugat stăruitor” (verbul gr. *katavíazo*: *a presa, a silii, a constrânge*).

Lot, ca unul care locuia printre sodomeni, dar sub nici o formă asemănându-se prin fapte și porniri pătimase lor, avea cunoștință despre ce se petrece și dorea să evite întâmplările rele și nelegiuite. Încercând să abată acest rău de la casa sa și, implicit, să își scape *oaspeții*, vedem cum Lot, într-un moment critic, preferă să facă un compromis disperat, și anume să își dea cele două fete fecioare în mâinile sodomenilor, pentru a îndepărta această rușine nefirească. Propunerea lui a luat naștere din deznădăjde, gândind omenește, spera să evite un rău cumplit printr-un rău mai mic, un păcat inferior în accepțiunea umană.

Pr. JUSTIN-FLOREN DUMITRU

Vasile Tolan, Fără titlu

Lasă-mă, Doamne...

Lasă-mă, Doamne, ce sunt,
o bucată de pământ,
suspina într-un cânt,
într-o noapte de descânt.

Lasă-mă, Doamne, ce sunt,
acatist proscris de sfânt,
de deochi de legământ,
într-o noapte de descânt.

Lasă-mă, Doamne, ce sunt,
o emoție de vânt,
viața-n mine o descânt.
lasă-mă așa cum sunt:

Doar o pată de cuvânt.

4 aprilie 2021

TU ești Cuvântul

Tu ești Cuvântul care ne învață
al existenței rost să-l deslușim,
TU ești suspinul ce ne umple firea
când prin păcate pași-i rătăcim.

TU ești Cuvântul spus în rugăciunea
măicuței, să-și mai alinte dorul,
de fiii duși, nemaitrecuți pe-acasă,
să are și să semene ogorul.

TU ești Cuvântul care aduce pace,
când neubirea pune-n noi o vină,
TU ești Cuvântul răstignit pe cruce
ce-l punem, uneori, în carantină.

TU ești Cuvântul care-n noi zidește,
TU ești Cuvântul care mântuiește!

9 noiembrie 2021

Spre Tine, Doamne!

Spre Tine, Doamne, bunul meu
prieten,
de sub amurgul care mă supune,
pierdut în rostul lumii fără rosturi,
trimit pe-un gând pribeag o rugăciune.

De toate liber, sufletul mi-l lasă,
povara plăcerii să-mi fugă din trup,
în firea smerită să gust fericirea
rostită-n dulceața sărăciei din duh.

Să plângă păcatul spre pocăință,
blândețea să-mi urce milă-n priviri,
să fiu însetat și flămând de dreptate,
așteptând mângâierea vreunei
mântuiri.

Inima fie-mi curată-ntru Tine,
cu mine, prigonitul, pace să fac,
să simt suferința celor de-alături

și spre fericire s-o accept ca un leac.

Doar Ție, Doamne, bunul meu prieten,
cu sufletu-n palmă îți mărturisesc:
fericește-mi clipa cu suspinul lumii,
și pune-n pământul din mine ceresc.

25 noiembrie 2021

Mi-e dor de Tine, Doamne!

Mi-e dor de Tine, Doamne, acum în
prag de toamnă,
mi-e inima o toacă ce bate în apus,
te simt așa departe, deși ești lângă
mine,
din clipa-n care mama pe lume m-a
adus.

De-atunci, când pe picioare, s-adorm,
mă legăna,
mi-a spus că toate cele ce pe pământ s-
arată,
că-i lacrimă, ori zâmbet, durere sau
iubire,
de Tine sunt făcute. Să nu uit
niciodată!

Mi-e dor de Tine, Doamne, acum în
prag de toamnă,
păcatul mă răsfăță cu dulcele lui vers,
cu Tine, doar cu Tine, alătura, spre
Măine,
să merg înspre lumină, cât o mai fi de
mers!

Psalm

Pune-mi, Doamne, în viață, credință,
ca să-ți înțeleg răbdarea
cu care îmi mângâi smerenia
nemărturisirii.

Pune-mi, Doamne, în suflet, nădejdea,
ca să înțeleg rostul lacrimii
cu care mi-ai deslușit firescul
răstignirii.

Pune-mi, Doamne, în inimă iubirea,
ca să te simt în măntania gândului

cu care mă caut în fiecare psalm
de dragoste.

27 noiembrie 2021

COLIND ÎN CARANTINĂ

Ninge-n mine troienit,
Ninge-a bine și a vină,
Un colind am să colind,
Un colind în carantină

Ninge trist și pe tăcute,
Toaca inimii suspină,
Nu mai sună zurgălăii,
Țara e în carantină.

Nu mai vin colindătorii,
Să ne cânte leru ler,
Chiar și Domnul Eminescu
Ni s-a rătăcit prin cer.

Nu mai sunt gutui la geamuri,
Datini nu se mai serbează,
Ni s-a virusat și limba,
Doru-n ochi ne lacrimiază.

Știu că țara nu-i întregă,
Știu că sunt români pe-afară,
Dar când sufletul colindă,
România-i Mare, iară.

N-am căzut din harta lumii,
C-am fi fost prea norocoși,
Ci fiindcă avem colinda,
Rugă dată de strămoși.

Cu ea am răzbit prin vreme,
C-a fost pace sau război,
Fiindcă ea-i cântul de leagăn
Al lui Dumnezeu în noi.

Ninge rar și cu răbdare,
Vremea a răcit în fire,
Merg prin mine și colind,
O colindă de iubire.

De iubire pentru Țară,
Întregită, cum a fost,
Pentru cei intrați în glie,
Să dea României rost.

De iubire pentru toate,
Care-n noi mai lacrimiază,
De iubire pentru suflet,
Care când și când oftează.

Și chiar dacă viața noastră,
În istorii mai suspină,
Lăsați-i măcar colinda,
N-o puneți în carantină.

19 dec. 2020, Arefu

GEORGE BACIU

Ancheta „Vatra veche”

Cum ar fi să fiu „scriitor”

și cum aș fi văzut de ... vecini

Cred că mulți am pierdut mai multe șanse de a ajunge „scriitori”, înregimentați și cu legitimație, și, implicit, de a fi văzuți așa și de dragii noștri vecini, persoanele care, oricum, cunosc mai multe despre noi decât noi înșine! Dacă în comunism aspirai la un astfel de statut era posibil să te chemi „scriitor”, dacă publicai în reviste și dacă aveai tipărit minim un volum.

Desigur, nu oricine, iar aceste lucruri se cunosc bine (dacă erai favorizat de diriguitorii culturali și politici, dacă erai „ocrotit” de o grupare literară, mă rog, dacă erai prin zona scriitoricească, cenacluri, baruri ș.a.m.d.). Dacă erai de unul singur, de bună seamă, așa și rămâneai, evident, rămâi azi.

Apoi, da, ce publici tu ca să te cheme scriitor „recunoscut”? Întrebarea e: de cine? De structura scriitoricească oficială, care te remunera, te împrumuta pentru ce urma să scrii? De cei care scriau ca și tine, încât să poți fi recunoscut și asimilat de o anume secțiune a „uniunii”: Poezie – Proză – Dramaturgie? Sau Critică literară? Ori Traduceri? Dar dacă le făceai, le faci pe toate sau abordezi doar istoriografia literară, „alcătuiești” (vedeți, chiar așa: dacă ești „alcătuitor” de monografii, de dicționare, antologator etc.)?

Așa ceva „nu există”, căci prin tradiție, ești scriitor dacă ești poet sau și altceva, prozator ori și altceva, critic sau și altceva, traducător sau și altceva. Dar să trudești întru respectul domeniului literar, fiind un fel de „antologator”, „monograf”, „bibliograf”, „lexicograf” („alcătuitor” de dicționare literare, evident!) – asta nu contează. Ești infirm ca „scriitor”, căci nu scrii poezie, proză, nu faci cronici pe care, apoi, conștiincios, să ți le caligrafiezi și să le aduni în volum, nu scrii teatru, nu traduci tom după tom, atunci nu însemni nimic!

Și mai complicat e când le „amesteci”, când faci și pe „literatul” și pe „folcloristul” sau - și mai rău - dacă, cumva, cochetezi cu niște domenii, să zicem, cultural ori lingvistic (ca mine), dacă te „bagi” în prea multe.

Păi de ce să faci tu monografii muzicale (Să-i facă Aidei Moga muzicologii! Iar nu muzicologii i-au făcut!) ori să scrii despre limbă? Nu! Scriitorul este cel care scrie poezie, proză, cronici, critică, teatru ori ... traduce. Gata! Ce interdisciplinar? Ce publicistică? Să meargă la „ziariști”! Nu avem ochelari...

Așa că nu am avut și nu am șansa de mă insinua „și eu” în breasla consacrată ca fiind „a scriitorilor”. Un poet (cu câteva cărți – mai mult „plachete”, dar scriitor cu legitimație!) îmi și zicea: „Autori sunt mulți, dar nu și scriitorii!”.

Ehe, păi da! Cum ar trebui să se cheme „interdepartamentali” cu activitate pe tărâm literar și nu numai, că să fie și ei asimilați de sectoarele literare ale „uniunii” bine definite, ținute definitiv în tipare? Nu știm, iar celor care merg pe cutuma consacrată, împietrită, apucată de ei, nu cred că le pasă ori că își pun problema. Nu i-am întrebat până acum, dar, veni vorba. Cum se zice: „Întreb pentru un prieten”, precum se interesa cucoana din „Povestea poveștilor” de Creangă.

Care va să zică, am un statut atipic, „scriu”, dar, probabil, ceea ce fac nu se potrivește cu tiparul. Constat, trist și resemnat, că, chiar dacă ai fost redactor sau ești, dacă ai publicat în presă cronici literare, culturale și lingvistice, dacă ai făcut bibliografii ale unor publicații literare, biografii ale unor scriitori, monografii literare și în profil cultural, dicționare literare, traduceri literare - în presă ori volum etc. – nu înseamnă nimic!

Și atunci, **vecinilor** ce să le spui?

Vasile Tolan, Fără titlu

Nu ai ce, mai cu seamă dacă „ ocupația ta de bază” a fost ori este într-un birou, pe un șantier, în piață sau într-alt loc, paznic de noapte ca Emil Sude, iar ei așa te știu! Și... de vreo două decenii și jumătate îți mai și publici cărțile pe ... banii tăi, în tiraje minimale, iar apoi, generos, le dăruiești, inclusiv bibliotecilor, „ca să rămână”, totuși, pe undeva!

Și, într-o atare situație, cred că vecinul meu (căruiau, la un vin „zilnic”, îi deconspir din realizările mele „scriitoricești”) are dreptate: „Ce scriitori mai sunt și cei de azi, care își scot singuri cărțile, pe banii lor, după care le mai și dau gratis bibliotecilor ori ...vecinilor, prietenilor?”. Ori, și mai trist, cum i-a zis un altul unui prozator: „Cine vă mai citește vouă cărțile, amice?”, „Păi...până la urmă ne mulțumim că ni le citim noi între noi!”.

Așa că stăruim cu încăpățănare - cu și fără recunoașterea forului scriitoricesc, cu sau fără admirația vecinilor, a șefilor, a prietenilor sau a colegilor etc. – să „măzgălim” hârtia...și ne lăsăm moștenire gândurile, truda, speranța că, poate, în viitor... se va descoperi că unii, ca Nicolae Iorga, de pildă (insul care în istoria omenirii a scris cel mai mare număr de pagini!), devin cunoscuți. Eu, umilul, nu am ca el aproape o mie și jumătate de titluri – volume, dar spre o sută jumătate am! Și nu sunt „scriitor” încă, nici pentru „breaslă”, nici pentru dragii de vecini, cărora le acordăm aici ...respectul nostru. Căci ei măcar ne observă și ne ascultă, mai din politețe, mai din te miri ce pornire...Poate plouă afară...Dar se va însenina, venind o nouă generație de culturnici literaro-culturali. Iar Dumnezeu mereu ajută!

GHEORGHE SARĂU

Starea prozei

Povara

(fragment de roman)

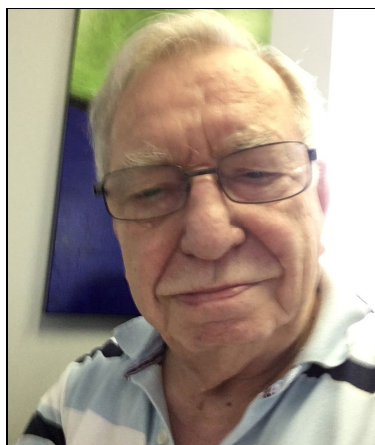
Arestarea lui Faibiș a coincis cu ultima zi de viață a Anișoarei. Actul ei disperat a dovedit inutilă încercarea lui Faibiș de-a aduce triumf justiției, în fața unei fărădelegi ieșite din comun. Legate sau dispersate aceste întâmplări au continuat a se înșirui ca mărgelile pe un fir al cărui sfârșit rămânea imprevizibil. Cine va plăti de-acum prețul suferințelor care se adaugă ca piesele de domino într-un șir cu două capete și valențe libere?

Plecând cu o seară în urmă de la Anișoara, Dan și-a continuat drumul pe jos până acasă căutând să găsească o soluție situației în care orice încercare de apropiere de ființa lui dragă, era respinsă cu dârzenie de ea. Nu putea înțelege ce anume o determină să se poarte în acest fel, iar spusele ei din această seară că îl eliberează și c-ar trebui să-și găsească o altă fată în locul ei, i se păreau a fi pretexte pentru al îndepărta și nu putea înțelege de ce? Dar cel mai grav era faptul că nimeni nu știe nimic. Palpabil era doar rezultatul final al atacului comis, dar nu se cunoaște făptașul, motivul pentru care a încercat s-o omoare și ce s-a întâmplat acolo. Erau vorbe că Anișoara a fost siluită, un om a sfârșit înjunghiat de Faibiș din cauza asta, iar Cocoli și se pare inginerul Decu sunt arestați. Dar tot ce-a putut afla de la Anișoara în această seară, a fost mărturia ei c-a fost spurcată. Ce a vrut să spună cu asta? Spurcată în ce sens?

După o noapte mai mult albă, a doua zi dimineață când a intrat în birou, a rămas un moment mai lung în picioare privind masa ei de lucru părăsită, din spatele căreia obișnuia să-i zâmbească veselă cu aceea bucurie pe care și-o dă întâlnirea persoanei iubite la primele ore ca prevestirea unei zi bune. Acum privindu-i locul gol gândi cât timp va trece până ce Anișoara își va recăpăta energia să revină în acest birou care-i simte lipsa precum cerul înnorat, până la apariția soarelui.

Pe la ora zece dimineața, secretara serviciului Cadre vine să-i spună că trebuie să meargă de urgență la casa tovarășei Murguleanu.

„Dar ce s-a întâmplat?” a întrebat

Dan.

„Nu știu, Știu însă că șefu' a spus șoferului său să te aducă acolo. A zis că e urgent. Te așteaptă cu mașina în fața combinatului.”

La stradă în fața casei ei, două mașini parcate și un gardian sta de pază în fața porții. Ușa principală a casei era larg deschisă și mama fetei îmbrobodită cu un batic negru pe cap, plângea ținând în dreptul gurii o batistă cu care-și ștergea lacrimile. Sta ghemuită pe un scaun privind jos tăblia mesei pe care-și rezema coatele. Lângă ea, un preot în vârstă încerca s-o consoleze. În camera Anișoarei se afla căpitanul de miliție, mai multe persoane și tatăl ei lângă noptiera patului pe care fata era lungită. Părea că doarme nepăsătoare la gălăgia și forfota din jurul ei. Dan încă nu putea pricepe ce se întâmplă. Când l-a văzut, căpitanul l-a întrebat: „Tovarășe Cristescu, ai fost aseară aici?”

„Da.”

„Mai era cineva aici când ai vorbit cu tovarășa Murguleanu?”

„Nu. Numai noi.”

„I-ai dat ceva să mănânce ori să bea?”

„Nu. Nimic.”

„Ai mers cu ea la magazia din fundul curții?”

„Nu, tovarășe căpitan. După ce am vorbit cu părinții Anișoarei, am discutat cu ea aici, în camera asta.”

„V-ați certat? Despre ce ați vorbit?”

„Nu ne-am certat niciodată. Mi-a spus că mă eliberează, că trebuie să-mi găsesc o altă fată, că ea nu mai poate fi pentru mine ce și-a dorit. Eu am vrut s-o încurajez, dar nu a vrut să m-asculte zicându-mi că sunt liber.”

„Ce știi de sticlăta asta?”

„Nu știu nimic. Ce e cu ea?”

„Se pare că a băut conținutul ei. Este otravă.” Dan a simțit că i se înmoaie genunchii:

„Anișoara este moartă?”

„Da. Dumneata ești ultima persoană cu care a fost în contact. Va trebui să te rețin până termin investigațiile.”

* * *

Când s-a trezit în dimineața aceea, doamna Murguleanu s-a dus tiptil până la ușa dormitorului lui Anișoara să se convingă că fata mai doarme încă. Ca să n-o trezească din somn, a zis soțului să păstreze liniștea și apoi s-a dus afară s-aprindă focul în bucătărie și să pregătească micul dejun. Era mulțumită că Anișoara era din nou acasă, că putea să-i admire din nou fața de pe care bandajele au fost scoase și cu ajutorul lui Dumnezeu toate supărările vor trece. În acest timp, tatăl ei a ieșit pe vârful picioarelor și s-a dus direct la magazia de lemne să mai aducă un braț pentru nevoile zilei. I s-a părut suspect faptul ca a găsit ușa magaziei deschisă, dar când să de-a să intre și-a văzut fata lungită pe o parte lângă ușă:

„Anișoară, ce-i cu tine?” a strigat dar neprimind nici un răspuns s-a lăsat pe un genunchi lângă ea. Era rece. A ridicat-o de pe pământul rece, a strâns-o la pieptul lui plângând și cu voce înecată de suspine cerea judecată divinității:

„Oh, Doamne Hristoase, de ce mă pedepsești? Dacă știai că mi-o ei de ce n-ai luat-o atunci când păgânul a vrut s-o omoare? De ce Doamne ai lăsat-o să se chinuie, după toată suferința ei și a noastră de atunci? De ce Doamne, că ea n-avut nici o vină?” A lăsat-o înapoi jos să aducă vestea soției, dar nu a putut spune nici un cuvânt și s-a prăbușit pe un scaun. La întrebarea ei nedumerită, tot ce-a putut face a fost să-ridice brațul care indica cu degetul arătător locul magaziei, în timp ce continua să plângă. Când soția a dat buzna să vadă despre ce este vorba, domnul Murguleanu, s-a luat după ea preventiv ca s-o sprijine. Îngenunchiați amândoi peste corpul Anișoarei au plâns neconsolați o vreme până când mama s-a ridicat să aducă din casă o lumânare s-o pună la capul fetei. O mângâiau și-i dezmiarda fruntea și părul ca atunci când era mică printre sărutări, →

DAVID KIMEL

apoi au hotărât că trebuie s-o ducă în casă, în patul ei moale și bun. Ridicând-o, o sticlută i-a căzut din mână, iar în cealaltă, Anișoara continua să țină strâns în palmă cruciulița de argint.

„Du-te Gică la biserică și roagă pe părintele să vină, să spună o rugăciune!”

Părintele Niculae care a botezat-o la naștere, când a auzit de moartea Anișoarei a întrebat dacă domnul Murguleanu a anunțat poliția. Aflând că nu, a mers la telefon și a anunțat el decesul, apoi s-a dus la casa fetei.

* * *

Înmormântarea Anișoarei a avut loc două zile mai târziu la cimitirul local al comunei Băneasa de la hotarul Bucureștiului unde domnul Murguleanu, bunicul ei, a construit un cavou pentru familia lui. A fost o zi de toamnă rece și tristă ca și sufletele celor care au condus-o pe ultimul drum către veșnicie. Cu ochi înroșiți de lacrimi și bocete, femeile sub ochii cărora Anișoara a crescut, veneau sprijinite de cei din cortegiu, în urma dricului. Erau urmate de rude, prieteni și vecini, mulți dintre colegii de la combinat între care meșterul Stoica, domnul Vintilă și Dan. Popa Niculae și dascălul parohiei din comună mergeau în fruntea procesiunii îngândurați, cu conștiința îngreunată de povara săvârșirii unui păcat grav asistând la înmormântarea unei sinucigașe pe care n-o puteau lăsa fără o rugăciune creștinească în momentul părăsirii acestei lumi.

Nici maistrul Stoica nu era într-o dispoziție mai bună. În momentul în care a aflat că Anișoara s-a otrăvit, a fost cuprins de remușcări greu de îndurat și l-a contactat pe căpitanul de miliție care conducea ancheta morții fetei, să-și anunțe vina în această afacere. Dan era și nu era prezent la cele ce se petreceau în jur. Mergea în urma cortegiului dar nu vedea și nu auzea nimic. În interiorul lui, ca de pe un alt tărâm, chipul Anișoarei era prezent, mai mare și mai grav decât în realitate, amintindu-i neconștient:

„Ți-am spus că te eliberez. De-acum ești liber și nu te mai poți împotrivi!”

„Da. Nu mă mai pot împotrivi, Anișoară dragă,” îi spunea în gând Dan ca într-un dialog cu imaginea fetei proiectat în fața ochilor săi

mintali, „dar nici nu-mi pot ierta că din cauza mea ai renunțat la viață. În fața lui Dumnezeu eu rămân veșnic vinovat, pentru că nimic nu poate spăla sângele sacrificiului tău vărsat pentru mine. Tu nu mai ești eliberat, m-ai osândit. Sunt pătat cu sângele tău, sau cum ziceai tu că ești, sunt spurcat. Tu nu mai ești, dar eu trebuie să-mi car povara.” Însoțit de aceste gânduri Dan a urmărit procesiunea la cimitir, întreaga ceremonie religioasă, depunerea sicriului în cavoul familiei și drumul înapoi spre casa defunctei. Aici gospodinele au aranjat masa în jurul căreia părintele Niculae, dascălul și restul participanților la înmormântare au luat loc. Au fost aduse tăvi cu mâncăruri din cuptorul bucătăriei, iar țuica și vinul a făcut limbile să se dezmoțescă, schimbând atitudinea sumbră de pe drum, într-una mai veselă. Dan însă s-a ridicat de la masă, a luat o sticlă de țuică și un pahar și a ieșit afară, unde banca din curte de lângă geamul bucătăriei era liberă. Aici, singurătatea îi pria mai bine. După un timp, domnul Murguleanu tatăl Anișoarei, i s-a alăturat:

„Vrei să-ți aduc ceva de mâncare?” Dan a dat din cap în semn de nu. A urmat o liniște prelungă. Dan a terminat de băut primul pahar de țuică și l-a umplut din nou. Domnul Murguleanu privea în gol peste uluca gardului despărțitor de vecinul lui unde și-a făcut apariția o cioară croncănind. Apoi a ridicat o mână pe umărul lui Dan: „Tu ești ca un fiu pentru noi. Acum noi nu mai avem pe nimeni mai apropiat.

Vasile Tolan, Fără titlu

Vasile Tolan, Fără titlu

Vino când poți să ne vezi. În casa noastră ești totdeauna bine venit.” Cuprins de emoție, și-a șters o lacrimă, s-a ridicat și a plecat.

Dan a golit paharul din mână, a pus sticla de țuică pe pervazul geamului la bucătărie și a plecat și el. A luat tramvaiul din piața combinatului, s-a așezat pe o bancă la remorca de clasa a doua și a adormit. Când s-a trezit, tramvaiul trecea peste podul Izvor sub care Dâmbovița curgea liniștit și a coborât la stația de după strada Uranus din Splaiul Independenței. Afară începuse să plouă mărunț și Dan și-a ridicat revele de la haină continuând să meargă în susul râului fără să-i dea importanță. Ploaia mărunță și cerul înnegurat îi făcea bine; era la unison cu sufletul său la fel de înnorat și plâns ca vremea din jur. Cu mâinile înfundate în buzunarele pantalonilor înainta agale de-a lungul trotuarelor pustiite de public de pe malul Dâmboviței, fără să vadă nimic în jur decât pavajul ud pe care călca. A trecut astfel de podul Elefterie, de cel de la Grozăvești și continuând să meargă către stăvilă, a dat în drum de un restaurant deschis. A constatat că este ud, că-i este frig și că i s-a făcut foame. A intrat. Înăuntru oameni mulți, îndeobște bărbați care se cunoșteau bine între ei, ocupau mai multe mese din restaurant vorbind gălăgios peste mesele la care stăteau, ridicând în aer paharele cu băutură în sănătatea celor prezenți și discutând în același timp cu cei din jurul lor. Un tip c-o vioară la umăr secundat de altul cu un țambal portabil atârnat de grumaz, trecea printre mese înțonând „M-a făcut mama oltean.” Se părea că a fost zi de chenzină la uzinele metalurgice din apropiere și faptul l-a făcut pe Dan să întrezărească o nouă posibilitate:

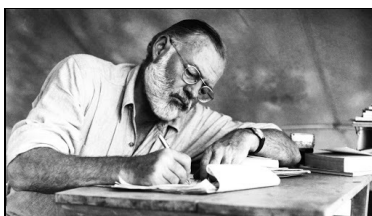
„Uzina asta de aici este mult mai aproape de casă. Nu mai pot lucra acolo de când ea nu mai este. Trebuie să mă mut aici!”

Să ne mai (re)amintim de... **ERNEST HEMINGWAY**

21 iulie 1899 – 2 iulie 1961 -

(II)

Dacă până aici, viața și activitatea scriitorului a avut un parcurs marcat ici-colo de sinuozități, parcă pregătitoare pentru viitoarea personalitate, începând cu 1933, lucrurile s-au așezat într-o matcă de existență normală, iar aici trebuie să ținem cont în primul rând de creația literară. Astfel, chiar începând cu 1933, publică volumul de nuvele și povestiri intitulat *Winner Take Nothing (Câștigătorul nu ia nimic)*. Efectuează o nouă călătorie în Spania și Franța, apoi în Africa, unde se îmbolnăvește grav, însă după însănătoșire participă în continuare la o vânatoare de fiare sălbatice demonstrându-și în acest fel vechea sa pasiune – vânătorul. Dar „câștigul” sau trofeul cel mare după periplul african a fost, după întoarcerea la Key West, scrierea și apoi publicarea volumului *Green Hills of Africa (Colinele verzi ale Africii)* în anul 1935. După ce scrie și publică romanul *To Have and Have not (A avea și a nu avea)* (1936), în anul următor face o nouă călătorie în Spania, de această dată având calitatea oficială de corespondent al Agenției americane de presă *North American Newspaper Alliance* (NANA), ca însoțitor al armatelor republicane spaniole. Aici trebuie să ținem seama că, în corespondențele și reportajele sale, și reportajele sale, scriitorul s-a simțit dator să dubleze misiunea de corespondent de război cu aceea de solidar, prin mesajele sale, cu *lupta dusă de republicani cu forțele intervenționiste reunite ale Germaniei hitleriste, ale Italiei musolinienne și ale rebelilor spanioli conduși de generalul Franco*... Pentru a concretiza și explica unele lucruri, aproape de vizitele lui Hemingway în Spania, mă simt dator să precizez că, din februarie 1937 până la retragerea de pe Ebru, scriitorul a fost în Spania în câteva rânduri, prima oară din februarie până în mai 1937, având ca țintă finală Madridul, în călătorie fiind inclus și câmpul de luptă de la Guadalajara, la Brihueha. Următoarea vizită a avut loc din august 1937 până în ianuarie 1938, apoi din martie până în mai 1938 și din septembrie 1938 până la retragerea

de pe Ebru, cum spuneam... Așadar putem înțelege lesne legăturile scriitorului cu țara respectivă... Oarecum în aceeași ordine de idei, în 1937 Hemingway participă ca invitat la cel de-al II-lea Congres al scriitorilor americani, în timpul discuțiilor demonstrându-și poziția fermă și explicită împotriva fascismului. Ca eveniment important în viața sa de creator, scriitorul colaborează la realizarea documentarului *The Spanish Earth (Pământul spaniol)*, începând colaborarea efectivă cu cineastul olandez Joris Ivens la turnarea unui film despre Spania, al cărui scenariu aparține chiar lui Hemingway, iar comentariul fiind rostit de el însuși... Într-un articol publicat mai întâi în revista *Verve* (revistă fondată în 1937 de renumitul editor, Tériade), iar apoi într-o cârtică având în cuprins și scenariul filmului *Spanish Earth (Pământ spaniol)*, Hemingway relatează împrejurările în care a fost creat respectivul film-mărturie despre lupta poporului spaniol pentru libertate. Să mai amintesc un fapt, cotă- parte însemnată în construcția personalității sale, și anume: în anul 1937, reîntors în Spania și, în Hotelul „Florida” din Madrid, expus focului bateriilor intervenționistilor nemți, a reușit performanța de a scrie piesa *Coloana a cincea (The Fifth Column)*, al cărei erou, Philip Rawlings, se expune în misiuni de luptă periculoase și își transformă probabila moarte dintr-o înfrângere într-o victorie. Folosindu-mă de un context ceva mai larg, dar și pentru o mai clară lămurire a unor lucruri, trebuie să adaug aici că în al doilea an al războiului civil din Spania, Hemingway se întoarce în America, între altele și pentru a participa la al doilea Congres al scriitorilor americani, unde el ține primul său discurs pur politic, explicând în detaliu rațiunile care „l-au obligat” la plecarea în Spania. În acest discurs de revoltă și sinceritate, el și-a expus, între altele, propriile idei și

convingeri politice: „Un scriitor, spunea el, care nu minte nu poate trăi și lucra într-un regim fascist... Fascismul este o minciună, și de aceea e condamnat la sterilitate literară. O dată dispărut, el nu va avea altă istorie decât istoria sângeroasă a asasinatului, care e foarte cunoscută și pe care câțiva dintre noi au văzut-o cu ochii lor în aceste luni din urmă.” În acest sens, cred că este potrivit să amintesc, și să subliniez că, în calitatea sa de autor de povestiri, nuvelist și romancier, Ernest Hemingway impresionează prin utilizarea unui număr minim de mijloace stilistice și artistice în obținerea unui impact emoțional și imaginativ maxim asupra cititorului. Din acest punct de vedere, unii critici literari îl considerau un exponent al minimalismului în literatură, deși Hemingway nu a gândit niciodată opera sa în acești termeni, iar ceea ce contribuie complementar la îmbogățirea valorică a operei, este și puternicul caracter autobiografic, fiind dominată de conflicte emoționale puternice. Aici putem circumscrie, cu precădere, o parte dintre cărțile sale cum ar fi: *The Torrents of Spring (Torentele primăverii, roman, 1926)*, *The Sun Also Rises (Fiesta, 1926)*, *A Farewell to Arms (Adio, arme, roman, 1929)*, continuând cu *Winner Takes Nothing (Învingătorul nu ia nimic, 1933)*, *Green Hills of Africa (Colinele verzi ale Africii, roman, 1935)*, *To Have and Have Not (A avea și a nu avea, roman, 1937)*, dar și importanțele *For Whom the Bell Tolls (Pentru cine bat clopotele, roman, 1940)*, *Across the River and into the Trees (Dincolo de râu și între copaci, roman, 1950)*, *The Old Man and the Sea (Bătrânul și marea, roman, 1952)*...

Lărgind puțin orizontul celor spuse mai înainte, la o re-lectură, așa mai printre rânduri, a multor volume, îl vom cunoaște mai altfel pe Hemingway-omul, pentru că această incursiune ideatică „printre rânduri” ne va duce într-o lume virtuală în care îl vom găsi și regăsi pe autor. În acest sens putem lua în considerare scheletul intim pe care, nu totdeauna direct, gravitează ansamblul întregii opere hemingwayene, ca să spun așa, traseul ascendent fiind marcat cu→

DUMITRU HURUBĂ

jaloane astfel inscripționate: naștere, viață, luptă, victorii, cedări, moarte... Dar această variantă virtuală construită de noi cu „materialul clientului Hemingway de printre rânduri”, ne ajută substanțial și confortabil la un alt nivel de cunoaștere a marelui scriitor...

Însă, revenind la cronologia pe care o anunțasem, viața scriitoricească a lui Hemingway își urmează cursul ascendent spre o definitivare și consolidare a individualității sale artistice. Astfel în anul 1938, el publică volumul-culegere *The Fifth Column and the First Forty Nine Stories (Coloana a cincea și primele patruzeci și nouă de povestiri)*, iar în anul următor (1939), începe lucrul la romanul *For Whom the Bell Tolls (Pentru cine bat clopotele)*, pe care îl va termina și publica un an mai târziu (1940). De reținut că în acel an, în viața personală a scriitorului au loc două evenimente de importanță, majoră, am putea spune: divorțul de Pauline Pfeiffer, căsătorindu-se apoi cu Martha Gellhorn, după care se stabilește în Cuba la proprietatea sa Finca Vigia, iar după o scurtă ședere acolo, Hemingway pleacă în China în calitate de corespondent de război urmând să asiste la luptele dintre chinezi și japonezi... Și, apropo: urmărind cursul vieții sale începând de la prima plecare în Spania, vom descoperi fără urmă de îndoială că războaiele și conflictele mai mult sau mai puțin armate, au fost – poate exagerând eu acum, dar nu foarte mult – pescuitul, vânătoarea și, cum spuneam, războaiele. Iată și exemplele concrete: în anii 1921-1922, împreună cu soția face o călătorie în Franța, Spania, Elveția, Germania și în Grecia și Turcia, cele două țări care tocmai se aflau în război; este, cu intermitențe, corespondent de presă în timpul războiului civil din Spania (17 iulie 1936 – 1 aprilie 1939); în 1940 pleacă în China cu soția, tot în calitate de corespondent de război și asistă la luptele chino-japoneze; și mai notez că, în perioada 1942-1944, la bordul iahtului propriu „Pilar”, adaptat și echipat în acest scop, patrulează în zona coastelor Cubei, în urmărirea submarinelor hitleriste. Acestea nu sunt amănunte apărute accidental în viața scriitorului, ci fac parte integrantă din *ego-ul* său, din

caracterul și structura sa psihică, după cum vom constata în continuarea comentariului de față. Prima dovadă este chiar participarea sa în calitate de corespondent de presă la misiunile de luptă ale aviației militare engleze RAF, în anul 1944, participare care se prelungește până în anul 1945... În tot acest vârtej ținând de apropiata terminare a celui de-al doilea război mondial, are loc un nou eveniment în viața sa personală, respectiv divorțul de Martha Gellhorn și căsătoria cu ziarista Mary Welsh, căsnicie care a durat, în sfârșit!, din 1946 până la moartea scriitorului, în 1961...

Din informațiile relativ sărăcicioase și nesigure, după anul 1946 am putea reține ca activitate literară a lui Hemingway pregătirea unei trilogii despre *Pământ, Mare și Văzduh* în care sunt incluse lucrări revăzute, ca primă variantă... Însă, nu e de refuzat nici varianta conform căreia între anii 1946-1949, din motive nu suficient de clare, scriitorul să-și fi permis, între altele și o perioadă de stagnare în ceea ce privește activitățile de orice fel. Mai certă este informația provenită de la unii biografi ai săi, că 1949 este anul în care își întrerupe activitatea la trilogia cu titlul anunțat mai sus și începe scrierea romanului *Across the River and into the Trees (Dincolo de râu și între copaci)*, pe care îl dă la tipar în anul 1950. Doi ani mai târziu, respectiv în 1952, Hemingway termină de scris și publică romanul *The Old Man and the Sea (Bătrânul și marea)*, care avea să devină poate cea mai faimoasă carte a lui, pentru care i se acordă premiul *Pulitzer*, succes pe care l-a sărbătorit printr-o călătorie în Spania și terminată în Africa – se pare una dintre zonele sale preferate pentru vânătoare, după cum bine se știe, rămânând și de această dată acolo mai multă vreme în cursul anului 1953. Părea să se lumineze orizontul existenței și astfel, după ani și ani, putem spune, viața marelui scriitor reintră pe un curs normal de liniște pentru a-și continua lucrul în construcția operei... Însă cineva nu era de aceeași părere, fiindcă la începutul anului 1954, împreună cu soția sa, Martha, suferă un accident de avion – unde? – tocmai în... Africa. Evident, presa din întreaga lume lansează o știre de senzație, și

anume că soții Hemingway ar fi murit în accident, deși ei scăpaseră nevătămați. Dar, bizareria lumii! Cei doi vor să ia alt avion care, culmea!, explodează, din fericire niciunul din soți nu suferă răni grave, însă după accident, se întorc în Italia și își continuă drumul spre Cuba. Și, în sfârșit!, în luna octombrie a anului 1954, lui Ernest Hemingway i se decernează Premiul Nobel pentru literatură însoțit de motivația juriului: „*pentru măiestria artei narative, foarte recent demonstrată în «Bătrânul și marea» și pentru influența pe care a exercitat-o asupra stilului contemporan.*” Din păcate, fiindcă nu se simțea bine, Hemingway nu a putut participa la ceremonia decernării premiilor. Acordarea acestui premiu a fost considerată de majoritatea comentatorilor apogeul carierei sale literare. Din nefericire, această recunoaștere oficială a valorii operei sale, a fost umbrată de urmările unei vieți personale nu neapărat aventuroase (dese drumuri spre Europa și Africa, participarea la războaie, accidente, răniri, patru căsătorii etc.), însă încărcată de evenimente, unele dramatice. În această ordine de idei, este cumva de înțeles că trupul, și mintea – de ce nu? – începuseră să cedeze și chiar să-l trădeze în unele momente sau situații. Se cunoaște că, odată stabilit la reședința sa din Cuba, începe și recuperarea privind diferitele leziuni vechi, de menționat în plus că suferea de depresie ajungând să fie tratat pentru numeroase afecțiuni, cum ar fi hipertensiunea arterială, sau/și boala hepatică.

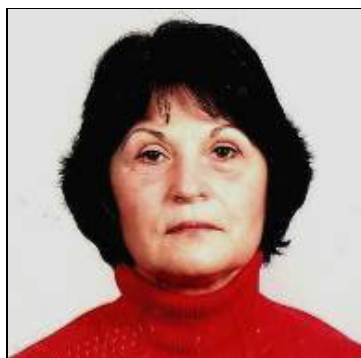
Însă nu ar fi corect ca, într-o scurtă paranteză, să nu amintesc aici că nu doar pentru aceste două premii el a rămas în istoria literaturii universale ca unul dintre cei mai cunoscuți, iubiți și apreciați scriitori americani, astfel că, prin extensie, se poate spune că, între altele, opera sa având ca sursă o experiență de viață profundă și originală, respectă întrutotul principiul hemingwayan: „*lucrurile cele mai simple în modul cel mai simplu*”, proza lui putând fi caracterizată și ca una energică, aspră, dură, cu o mare economie a mijloacelor stilistice și susținută de un ton colocvial, stil pe care scriitorul însuși îl denumise *teoria aisbergului* (aisberg theory).

Ocean întors

Reforme la calendele grecești

Nu demult s-au comemorat șaptezeci și șase de ani de la victoria armatei sovietice asupra nazismului care a marcat sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial. În cele trei sferturi de veac câte au trecut de la marea conflagrație lumea s-a schimbat într-un ritm amețitor. Ceea ce profeța Nicolae Tesla, wireless communication (comunicarea cibernetică) la vremea lui părănd științifico-fantastică s-a concretizat astăzi prin a patra revoluție industrială. Este suficient să privim niște documentare despre orașele chinezești Beijing, Shanghai, Guangzhou, Shenzhen, Qingdao ca să realizăm extraordinara transformare la nivelul tehnicii a societății contemporane. Podurile aruncate peste ape, prin ape și peste munți, autostrăzile pentru trafic de mare viteză, căile ferate suspendate pe piloni pentru trenuri aerodinamice care au înjumătățit timpul de transport între localități îndepărtate, formele arhitectonice care bat imaginația, avansul cibernetic, robotizarea producției, tentativele de cucerire a spațiului cosmic se constituie în tot atâtea componente ale unui progres tennico-științific ce ne intimidează. Omul s-a luat la întrecere cu demiurgul.

Dar niciodată mai mult ca în acest moment fascinant al progresului tehnic nu s-au ilustrat mai pregnant limitele morale ale naturii umane. În primul rând de cuceririle tehnico-științifice beneficiază cu adevărat un număr foarte restrâns de țări și popoare, în al doilea rând contrastul dintre cele mai avansate țări și cele mai înapoiate este imens. În lupta cu pandemia țările dezvoltate se descurcă înfin mai eficient decât cele subdezvoltate, bogații fac mai bine decât săracii. Generozitatea bogaților față de populația africană cea mai asuprită de ravagiile virusului este aproape inexistentă. Faptul ne demonstrează că din punct de vedere moral omenirea nu s-a ridicat la înălțimea reclamată de suferința reală. Între progresul tehnic și moralitate nu există o

relație de determinare. Virtuțile predicade de creștinism se ofilesc pe zi ce trece, și nici nu au rodit așa cum ne-am fi așteptat, având în vedere că au trecut două milenii. Compasiunea față de cel aflat în nevoie, mila și iertarea aproapelui, dorința de a împărți cu cel ce nu are se practică la scară tot mai redusă.

Secularizarea societăților occidentale a influențat procesul de diminuare a nobleții morale, accentuând sentimentele negative ale oamenilor, ura, șovinismul, rasismul, dorința de răfuială cu trecutul și de răfuială a grupurilor umane între ele. Privind străzile și piețele din US, Londra, Paris, Berlin, Columbia, etc. te întrebi când oare se va întoarce concordia între oameni. Sociologii arată cu degetul la conflictele de clasă, la in justiția socială și inegalitatea economică, elitele deplasează accentul pe ideologia partidelor, pe conflictele culturale, care nu sunt de negat, dar par mai mult niște diversiuni în comparație cu adevăratele cauze ale răului, cele economice. Elitele și-au uitat datoria față de majoritatea populației. Dominate de obsesia profitului companiile au abandonat, de pildă, pe lucrătorii americani, alergând după muncă ieftină pe tot globul. Așa au apărut acele spații urbane dezolante care te îngrozesc în America: Detroit, Cleveland, Camden, Baltimore, Binghamton, Scranton și atâtea altele.

Ridicarea Chinei, care în ultimii treizeci de ani a bătut toate recordurile de dezvoltare, pune pe tapet probleme la care trebuie să reflectăm îndelung. Spusa lui Napoleon Bonaparte *"Lăsați China să doarmă, când se va trezi va cutremura lumea"* se adeverește pe deplin chiar sub ochii noștri. Ceea ce mi se pare ilogic este

concentrarea administrațiilor americane și a aliaților lor pe stoparea colosului chinez în marșul său ascendent. Având în vedere factorul demografic și realizările de până acum ale Chinei, obsesia americană este total contraproductivă. Se observă că administrația Biden și-a deplasat interesul din zona Orientului Mijlociu în aria Indo - Pacific. US și UE prin NATO au încercuit Rusia, iar cu vasele de război ale Vestului se controlează spațiul maritim al Chinei. Cum ar fi ca flota chineză să fie trimisă în apele Golfului Mexic? Așa ceva este de neconceput. Franța, UK, US, Japonia și Australia fac exerciții militare în zona Indo-Pacific. Toate aceste manifestări plus echiparea militară a Taiwanului și interferența CIA în Hongkong sunt mijloace de intimidare a Chinei, care deocamdată nu dă semne de obediență, ci dimpotrivă se comportă cu o dârză sfidare și răbdare conform planurilor ei pe termen lung. În timp ce China continuă să se dezvolte, US consumă timp prețios luptând cu morile de vânt. Obsesia menținerii cu orice preț a hegemoniei reclamă un preț prea mare.

Elitele ultraîmbogățite grupate în spatele lui Donald Trump și al partidului republican se acoperă de rușine prin insistența asupra minciunii că alegerile au fost fraudate. Nimeni n-a putut dovedi validitatea afirmației, dar, cu puține excepții, republicanii persistă în derularea acestui proiect lamentabil, intoxicând niște milioane de alegători. S-a mers cu ridicolul atât de departe încât republicanii au afirmat că atacul asupra Capitolului a fost doar un tur turistic. Corupția și ambiția sunt atât de paranoice că nimic nu mai contează pentru republicani decât cucerirea din nou a puterii, cu orice preț. Ce fel de societate poate accepta un asemenea proiect politic găunos? Liz Cheney, a treia persoană în ierarhia partidului a refuzat să se alinieze acestei farse de proporții și-a rostit discursul de delimitare de trumpism, preferând excluderea din conducerea partidului. Deși întreținută prin meetinguri de susținere cu donații substanțiale pe la banchetele de la Mar-a-Lago, →

SILVIA URDEA

mai devreme sau mai târziu uriașa băsică va crăpa, iar partidul republican se va acoperi de blam. A pune minciuna deasupra valorilor sau a revizui proletcultist istoria sunt simptome de decadentă clară.

În mediul tinerilor, în universități și colegii tema favorită este socialismul (citește social-democrația), înțeles ca o combinație între acțiunea guvernului și legile pieței libere, rolul guvernului fiind acela de a reglementa piața liberă, de a stăvili nepotismul, corupția, inechitatea, de a veghea la aplicarea cu adevărat a democrației, astfel ca fiecare cetățean să aibă garantată partea sa din acel american pie (plăcintă americană). În guvern să ajungă cei votați de cetățeni care să răspundă în fața cetățenilor și nu a marilor corporații. Din colaborarea guvernului cu piața liberă trebuie să rezulte o creștere continuă a economiei într-un climat de pace și stabilitate. *Cetățenii și nu profitul să fie scopul principal al guvernării.* Experiența chineză a influențat gândirea generației mileniale care respinge de plano concepția economică a lui Milton Friedman (1912-2006) en vogue în timpul lui Ronald Reagan și a lui Margaret Thatcher. Dar criza din 2008 a demascat teoria economică a lui M. Friedman și toată mascarada lui *trickle down economics (disiparea bunăstării de sus în straturile de jos ale populației)*, dovedindu-se doar o strategie care să protejeze acumularea bogăției la un pol și a sărăciei la altul. Trickle down economics a eșuat. Neoliberalismul extrem în frunte cu teoria lui Friedman au ținut US într-o stare de înapoiere socio-economică în comparație cu celelalte state dezvoltate, mai ales în sfera programelor sociale: educație, îngrijire medicală, salariul minim, eradicarea sărăciei. Oricât încearcă administrația americană să caute fisuri în sistemul chinez de guvernare răspunsul primit este mereu același: 95% din populație susține PCC deoarece cu adevărat comuniștii chinezi au pus pe cetățeni pe primul plan și nu profitul. Și asta o reflectă orașele construite pentru oameni, campania de eliminare a sărăciei, preocuparea pentru crearea de joburi, manifestarea constructivă în politica

externă. O sută patruzeci de milioane de chinezi au călătorit în anul 2019 și s-au întors cu toții acasă.

Acum în US se dă o luptă de idei între orientarea spre social-democrație a tineretului în majoritatea lui și rezistența neoliberală. Unii observatori și comentatori politici se îndoiesc de elanul reformator al președintelui Joe Biden, motivând scepticismul lor prin cei patruzeci și șapte de ani de activitate politică a actualului președinte. El a promovat războaiele directe sau proxy, revoluțiile colorate, planul NAFTA, încarcerarea în masă, privatizarea închisorilor, eliminarea programelor sociale. A fost poreclit Mr. Credit Card deoarece este susținut de marile companii cu acest profil care toate au sediul în Delaware, statul din care provine Mr. Biden. Creșterea taxelor pentru marile corporații și marii bogătași la 28% de la 21%, unde le-a lăsat reforma lui Trump nu este nici pe departe suficientă dacă ne amintim că în timpul lui Reagan taxele au fost 40%, iar în timpul lui F. D. Roosevelt cei cu venituri foarte mari au plătit 91%. Ridicarea salariului minim la \$15 pe oră se pare că rămâne la nivelul promisiunilor sau este mult tergiversată. În orice caz, aprobarea unui buget pentru infrastructură și stimulul de \$1400 trimis tuturor celor cu venituri limitate, încurajarea creării sindicatelor în mediul muncitoresc indică o oarecare sensibilitate din partea administrației față de aripa progresivă din Congres, față de presiunea străzii și a majorității populației nemulțumită de regresul economic, exportul joburilor în Asia, stagnarea de decenii a salariilor, accesul redus la îngrijirea medicală, prețurile exorbitante

Vasile Tolan, Fără titlu

pentru educație. Naționalismul lui Donald Trump i-a încântat pe mulți, dar a fost praf aruncat în ochi deoarece reducerea de la 34% a taxelor pentru elite la 21% a fost curată trădare a intereselor majorității.

Revendicările social-democrate promovate de Bernie Sanders, aplaudate de progresivii din Congres și de o mare masă de suporteri sunt combătute constant de republicani și de reprezentanții marilor corporații. Întreținerea a numeroase confuzii menite a speria populația cu stafia comunismului și a lui Stalin are scopul de a întârzia orice reformă benefică. În realitate, clarvăzătorii luptă doar pentru egalitatea cetățenilor americani cu cei din Europa Occidentală. Marea finanță și marile corporații care i-au abandonat pe muncitorii americani se agită din răspuțeri să submineze orice câștig social-democrat cât de minuscul. Pe fundalul acestei confruntări socio-politice strada este mereu ocupată de marșuri pro negri, antirasism, antipoliție etc. secondate de acea *cancel culture* (cultura anulată) și revizuirea proletcultistă a istoriei. La ce spectacol trist am asistat în vara precedentă când protestatarii din orașele americane au dărâmat statui, au vandalizat magazine, instituții, au clamat sloganuri împotriva albilor identificați cu exploatarea, au cerut aruncarea la coșul de gunoi a tuturor înfăptuirilor istoriei americane, cu excepția mișcării pentru drepturile civile. *Revoluția culturală* maoistă reeditată în U.S. iată o surpriză de proporții pentru orice observator obiectiv al politicii culturale contemporane. Neoliberalismul are o contribuție imensă în această direcție. Sclavia n-a fost inventată de rasa albă. Ea a existat în întreaga istorie a umanității și continuă să existe și în prezent în proporție limitată - vezi involuția socială din Libia. Totuși trebuie subliniat că rasa albă este aceea care a legiferat desființarea sclaviei.

În acest context se aruncă în dezbateri frecvent acuzația de fascism când din stânga când din dreapta, fără definirea proprie a termenului. Trump a fost blamat ca fiind fascist, dar și Antifa sau BLM au fost criticate ca fiind fasciste. Supralicitarea termenului→

desemnează cu certitudine nivelul ridicat al extremismului în America și ignoranța de-o parte și de alta.

S-ar rezolva tensiunile sociale dacă elitele bogate care conduc ar respecta opțiunile alegătorilor, punând standardul de viață al majorității deasupra profitului. Injustiția socială și inegalitatea economică flagrantă sunt sursa tuturor relelor, dar clasele suprapuse pretind că ele nu există și fac tot posibilul să scornească noi și noi diversivni pentru abaterea atenției maselor de la esența de clasă a conflictelor din America de azi.

Tot mai mulți oameni vociferează împotriva creșterii constante a bugetului militar an de an fără ca majoritatea celor care produc să fie întrebată. Rusia și China sunt considerate o amenințare când de fapt bugetele lor militare sunt doar o fracțiune din bugetul Pentagonului.

Paradoxal, cei ce operează cu acuzația de fascism s-au folosit în politica externă tocmai de grupuri de nuanță fascistă. Barak Obama și Joe Biden, John McCain au sprijinit în Ucraina mișcarea extremistă de orientare fascistă.

În Siria și în Irak forțele americane au acceptat să lupte alături de Al Qaeda, grupare extremistă. Deci termenul de fascism în America pare a avea sensul de extremism sau obținerea de câștiguri politice prin tactici teroriste.

Persistența confuziei de idei în spațiul american de azi se datorește și inexistenței unui al treilea partid care să exprime dolențele clasei producătoare, nereprezentată nici de democrați, nici de republicani. Să fie clar că cele două partide tradiționale sunt în fapt, cum s-a spus, unul singur, partidul corporatist. În această situație clasa producătoare rămâne a fi doar masa de manevră a celor două partide fie prin naționalism, paseism istoric (make America great again), fie prin simularea unor revendicări progresiste care de șaptezeci de ani încoace nu s-au concretizat.

Și astfel triumfă demagogia și kabuki theater (teatrul kabuki), o politică lipsită de substanță: pretinse reforme amânate ad graecas kalendas.

Biblioteca Babel Rainer Maria Rilke

Cânt de'amor (1907)

Eu cum să țin de sufletu-mi, încât să nu se sprijine de-al tău? Și cum să îl ridic deasupra-ți spre-alte fapte? Ah, mi-aș dori să-l găzduiesc atât, în orișice, pierdut în ochi de noapte, în loc străin și liniștit precum nu pot să-ți fie-adâncurile, poate. Ci totce ne-nconjoară pe noi doi ne strânge laolaltă pe-amândoi, cum două corzi pe-arcuș o voce sânt. Pe care instrument ne-am acordat? Și ce cobzar ne ține-n mâini, de fapt? O, dulce cânt.

Pantera (1903)

Subtitlu: „În Grădina Plantelor, Paris”

Privirile-i, trecute peste bare,
Sleite-acum, nimic nu mai conțin.
Că barele-s o mie, parcă, -i pare
Și după cele-o mie, -un vid deplin.

Alene-umblând cu fermu-i pas,
puternic,
Se-nvârte-n cercul cel mai mic, ca un
Lent dans al forței către-un mijloc
sferic
În care stă pitit un jind nebun.

Dar pleoapa uneorii se ridică:
Imaginea-i pătrunde-nuntru și
Prin stratul liniștii-ncordate pică
Și încetează-n cord afi.

2.3 Herbsttag(1902)

Zi'ntomnată (1902)

E timpul, Doamne. Vara lung-a fost.
Pe ceasul soarelui așterne-ți umbra,
și-n câmpuri dă-le vânturilor rost.

Ordonă-i fructului să fie plin;

oferă-i calde două zile încă,
forțează-i întregirea, și aruncă
dulcețile din urmă'n greul vin.

Cămin, cin' n-are, nu-și mai face-acum.

Acuma, cine-i singur fi-va sigur,
vegbind, citind, scrisori scriind, tot
singur

pe-alei 'nainte și 'napoi, pe drum
umblând, când pică frunzele, nesigur.

Johann Wolfgang von Goethe

Gefunden (1813)

Găsită(1813)

În codru mers-am singur
Cu minedoar, așa,
Nimic să cat pe-acolo
Dorința mea era.

Văzut-am printre umbre
O floriceică stând,
Frumoasă cum e ochiul
Ca steaua luminând.

Și, vrând s-o frângdin locu-i,
Cu glas subțire-a spus:
Să-mi fie ofilirii
Destinul meu supus?

Am scos-o din pământu-i
Cu tot cu rădăcini
Și dus-o-am la casa
Frumoaselor grădini.

Sădit-am floarea iarăși
La loc tot liniștit
Și-a crește-ndat' prinsese
Și-ndat' a înflorit.

Traducere
RAUL-ANDREI SABĂU

Asterisc

NU VĂ JUCAȚI CU FOCUL!

(II)

Erau prea raționali pentru asta. Și aveau și arme. Arme teribile, sofisticate, nimicitoare: bețe lungi prevăzute cu un vârf ascuțit, de piatră. Cu ajutorul cărora răpuneau mamuți, bizoni și alte fiare mult mai mari și mai puternice decât ei. Cu timpul au evoluat substanțial, și – civilizându-se – au învățat să se jefuiască și să se ucidă și între ei. Mai întâi așa, individual, fiecare de capul lui. Mai cu mâciuci, mai cu pietroaie. Apoi constituiți în bande. Cu buzdugane și cuțite. Și după aia, în state și națiuni. Cu arcuri și săgeți, apoi cu puști, mitraliere, tunuri, ba chiar și cu bombe atomice... Așa, nu mai pierdeau vremea pe degeaba. Puteau să căsăpească milioane dintr'odată.

Ca să-i apere de molime și de calamități naturale, au născocit zei. Ca să-i jecmănească în tihnă pe cei mai slabi și neajutorați, au promulgat legi. Erau de o inventivitate fără margini. Și așa plăpânzi și piperniciți cum erau (în comparație cu majestoasele și vâjnoasele fiare ale junglei sau cu viguroasele patrupede ale savanelor și tundrelor), au ajuns să stăpânească planeta mai dihai decât giganticii tyranosauri și năprasnicii triceratopși, la vremea lor.

Timpul – inexorabilul Timp – fără să-i pese câtuși de puțin cine trebăluia pe glob și în mâinile cui căzuse destinul planetei, trecea cu aceeași viteză – sau încetineală – ca și în epoca dinozaurilor. Decenii, veacuri, milenii... Eoni... Iar pitecantropii, homo-ii și urmașii lor – care începuseră să se și deplaseze de colo colo, mai întâi pe jos, apoi călare pe cai, pe cămile sau elefanți, după aceia în căruțe cu coviltir, în diligente (cei super-șmecheri în calești aurite), în trenuri, automobile, corăbii, vapoare transatlantice și avioane supersonice - încet încet și-au schimbat și numele. Nu mai erau pitecantropi și nici homo (decât câte unii, dar în alt sens). Deveniseră „oamenii”.

Oamenii au înălțat construcții monumentale. Magnifice piramide și sfincși în Egipt, orașe misterioase și uluitoare în Peru (Machu-Pichu, Choquequirao și altele), palate fabuloase și grădini suspendate în

Robot??

India, au sculptat munți, au sfredelit tunele și au lăsat posterității opere de artă sublime. Plini de sensibilitate, au compus melodii divine, au confecționat aparate de tortură irezistibile, au ridicat în slăvi milostiva Dumnezeuire, s-au masacrat unii pe alții în numele ei secole de-a rândul, și s-au închinat cu aceeași devoțiune și același fanatism și Tatălui ceresc și lui Belzebut. Știința și tehnica au progresat atât de rapid și atât de covârșitor încât le-a dat posibilitatea să distrugă în câteva minute edificii și monumente a căror construcție a durat sute de ani. Erau dați naibii Oamenii ăștia! Iar din punct de vedere al ingeniozității și al îndemânării n-aveau pereche. Au inventat guma de mestecat, atât de necesară și benefică omenirii, țigările, care le-au distrus sănătatea, drogurile, care le-au luat mințile, computerele și telefoanele celulare, care au schimbat cu totul peisajul tradițional al umanității. Și, în cele din urmă, roboții.

În faza lor inițială, roboții erau doar mașini și aparate de o extraordinară eficiență și abilitate tehnică, folosiți în industrie pentru a înlocui munca salariaților, și a reduce în felul acesta costul produselor. Un singur robot performa într-o oră treaba pentru care înainte fuseseră plătiți zece muncitori - sau o sută - o zi întreagă. Ori o săptămână. Dar oamenii nu s-au mulțumit cu atâta. Au construit și roboți care să le semene lor, oamenilor. Roboți capabili să acționeze independent, să meargă, să urce trepte, să lovească o minge cu piciorul, să apuce cu mâna un ou, fără să-l spargă. Roboți în stare să vadă, să audă, să vorbească, să-și exprime opiniile, să gândească. Inteligența artificială a luat asemenea proporții,

în special în Japonia, că la mesele de șah roboții câștigau partidă după partidă în matchurile împotriva celor mai valoroși și venerabili campioni mondiali. Iar din punct de vedere fizic, au fost produși roboți (și... robotese) pe care era imposibil să-i deosebești de cei care-i construiseră. Până și pielea lor de plastic (sau de... piele) avea aceleași imperfecțiuni – riduri, cearcăne, zgârieturi – ca și epidermele naturale. Iar asemănarea cu oamenii vii era pur și simplu fantastică. Uluitoare. Am văzut chiar eu, la televizor, un robot din ăsta japonez care arăta exact ca populara vedetă de cinema Scarlett Johansson. Vorbea ca ea, zâmbea ca ea, și tot ca ea își arăta din când în când și pulpa piciorului prin crăpătura fustei (intenționat exagerată). Sau era chiar ea? Imposibil să te pronunți. Era o imitație atât de reușită, atât de perfectă, că se spune că Woody Allen a vrut s-o cumpere (sau s-o închirieze), s-o distribuie în noul lui film, reducându-i astfel bugetul la jumătate.

Industria producătoare de roboți a luat un avânt fără precedent. Roboții s-au înmulțit atât de mult și au devenit atât de perfecți, că le-au luat locul oamenilor în cele mai variate domenii. La restaurante de lux serveau roboți. Trenurile, avioanele, rachetele interplanetare, erau conduse de roboți. În spitale, operațiile cele mai dificile erau performate (cu un surprinzător succes) de roboți. Au apărut roboți directori de bancă, roboți profesori de matematică, roboți contrabandiști, roboți cântăreți de operă și roboți fabricanți de roboți.

Bineînțeles că forurile superioare ale C.I.A.D.O. (Comitetul Internațional de Apărare a Drepturilor Omului) s-au sesizat și au tras semnalul de alarmă, difuzând în toate tweet-urile, facebook-urile, whatsapp-urile și instagram-urile posibile un serios avertisment:

„Frați Oameni, nu vă jucați cu focul! Încetați cu promovarea roboților în posturi de conducere, până nu va fi prea târziu! Opriți producția de roboți până ce nu vor deveni majoritari și ne vor lua locul pretutindeni: în industrie, în politică, în finanțe, în forțele armate și în pat! Nu vă mai jucați cu focul!”

ALEXANDRU ANDY

PROTOCOALELE DE LA TORONTO (II)

Din Egiptul antic provine simbolul francmasonic al ochiului a-tot-văzător care figurează în bisericile otodoxe: «Fata mai ducea un ciudat triunghi de aur, în centrul căruia era gravat într-o manieră realistă un OCHI OMENESC».⁸

«Această reuniune secretă, de o înaltă confidențialitate, este organizată de către „6.6.6.”, cum se autointitulează următorii:

– cei care dirijează cele mai mari 6 bănci mondiale, cele mai mari 6 consorții energetice (n.n.: Acest lucru explică criza energetică de acum) de pe planetă, dintre care face parte și petrolul, cele 6 mari consorții agro-alimentare, dintre care face parte și controlul principalelor rute alimentare ale lumii.

Acești „6.6.6.” fiind cei mai înalți responsabili ai finanțelor internaționale vor defini, în cadrul reuniilor lor, o strategie comună în vederea suprematiei absolute:

– asupra comerțului mondial,
– asupra posesiunii armeei energetice, poartă deschisă spre secolul XXI, precum și
– asupra controlului internațional al economiei agro-alimentare⁹, care cuprinde de asemenea, pentru ei, consorțiile farmaceutice ce acoperă, la rândul lor, piata mondială a vitaminelor și a VACCINURILOR».¹⁰ (n.n.: Asta explică și declanșarea unei PANDEMII mondiale).

Transcriem Documentul grupului 6.6.6. de la sfârșitul lunii iunie, 1967:

⁸C. W. LEADBEATER, *FRANCMASONERIA. Riturii și Inițieri*, Traducere din limba franceză: ictoria Comnea și Dan Dumbrăveanu, Editura Herald, București, [f.a.], p.207.

⁹Carnea vacilor nebune, datorată de o societate agro-alimentară americană, producătoare a făinei pentru bovine. (n.a.)

¹⁰PROTOCOALELE DE LA TORONTO. NAȚIUNILE UNITE CONTRA CREȘTINISMULUI, de SERGE MONASTE – ziarist canadian asasinat -, Editura SAMIZDAT, iar titlul de pe pagina de titlu este: PROTOCOLUL DE LA TORONTO 6.6.6. (Québec, anul zero...), SERGE MONASTE – ziarist canadian asasinat – COMLOTUL ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE PENTRU INSTAURAREA NOII ORDINI MONDIALE!, Ediție redactată de MICHAEL A. BEAUMONN, Traducător Nicolae Buhmeanu, Editura SAMIZDAT, [1995]. p.7-8.

«Titlul documentului organizației 6.6.6.:

„PANEM ET CIRCENSE”

Scopul proiectului mondialist:

“Genocidul vitalității, în favoarea rentabilității oculte”

Mijloacele de finanțare a proiectului:

Între altele, se va folosi:

- Ajutorul Umanitar
- Ajutorul Umanitar Internațional, pentru finanțarea multinaționalelor din grupul 6.6.6.

Symbolismul SATANIC al organizației 6.6.6.

Vom începe cu un citat:

«Aici e înțelepciunea! Cine are pricepere, să socotească numărul Fiarei; că e număr de om. Și numărul ei este șase sute șazeci și șase».
(Apocalipsa 13, 18).

Grupul 6.6.6. își ține reuniunile din optsprezece în optsprezece ani (18 = 6+6+6):

1967, sfârșitul lunii iunie, Toronto. 1967 = 1+9+6+7 = 23 = 5;

1985, sfârșitul lunii iunie, Toronto. 1985 = 1+9+8+5 = 23 = 5;

2003, sfârșitul lunii iunie, Toronto. 2003 = 2+0+0+3 = 5; (sunt redate cifrele 2 și 3 din 23)

2021, sfârșitul lunii iunie, Toronto. 2021 = 2+0+2+1 = 5.

Interesantă cifra 5 ! 5 ani ar fi timpul de la 1989 la 1994 = Comisia Aeroportului NOII LUMI (NOUA ORDINE MONDIALĂ). Dar, anul 1994 înseamnă chiar 5.

1994 = 1+9+9+4 = 23 = 2+3 = 5 !

Anul 2003, amintit mai sus, corespunde anului pneumoniei atipice (SARS). Doctorul Leonard G. Horowitz «Martor, în anul 2003, al pneumoniei atipice(SARS), el povestește că această boală a apărut venind din Asia. Se spun ea că ea

provenea de la supergermeni, mutați, care urmau să provoace dispariția a cel puțin un sfert din populația mondială. „Or, această epidemie avea toate caracteristicile unui nou experiment social condus de bioteroriști în halat alb”, afirma el, explicând că este făcută spre îndoctrinarea maselor pentru a le face să accepte o politică de sănătate, care nu avea alt scop decât îmbogățirea anumitor multinaționale, și anumite obiective eugeniste ale autorităților. Horowitz adugă: „Pentru că am descoperit legături strânse care existau, în plan financiar și administrativ, între organizațiile următoare, am constatat că OMS, Națiunile Unite, familia Rockefeller, Fundația Carnegie și principalii conducători ai industriei farmaceutice mondiale au controlat cercetarea canadiană și lupta dusă în Canada împotriva acestei epidemii”. (n.n.: Este vorba și de vaccinarea, în 1992, sub pretextul unei epidemii de meningită, populației din Quebec – Canada - cu vaccinuri care conțineau implanturi electronice de identificare, fabricate, printre altele, de Texas Instrument – p.214 *op.cit.*). El constată că pandemiile au apărut întotdeauna într-un anumit context economic și politic, că epidemia de pneumonie atipică a dus la vansarea programului politic al NOII ORDINI MONDIALE mult mai repede decât orice altă problemă de sănătate publică, și că agenții bacteriologice care erau cauza acesteia „au apărut întotdeauna în mod misterios în cadrul unor STRUCTURI SECRETE asociate cu anumite medii MILITARE, MEDICALE și din BIOTEHNOLOGIE”».

«Depunând mărturie în fața Congresului American (...) el explică: „Nebunia crescândă a lumii care ne înconjoară corespunde în mod ciudat recomandărilor gânditorilor NOII ORDINI MONDIALE, care favorizează dezastrele fără război».¹¹

Anul 2021 este anul pandemiei cu virusul Delta în România !

EUGEN MERA

¹¹CLAIRE SÉVERAC, *Complotul mondial împotriva sănătății*; Traducere de Mihai Constantinescu, Colecția CODEX ALIMENTARIUS adevăruri ascunse, Editura Blassco, București, 2010, p.174-175.

Plastica

Nașterea Domnului – între bucurie și tradiție la Petru Botezatu

Dacă s-ar fi impus o ilustrare a colindelor românești, parcă nu e imagine mai potrivită, decât cea transmisă de Petru Botezatu în pictura alăturată...

Se reunesc aici personajele scenei Nașterii, cu minunații eroi ai tradiției populare, însoțiți de blânde necuvântătoare, sub lumina și strălucirea magică a stelei Crăciunului...

Privirea caldă a Maicii Domnului îmbrățișează tot tabloul viu ce o înconjoară, de la Pruncul abia sosit pe lume, vegheat sub răsufierea calmă a boilor, cei trei magi mânăți spre ieslea sfântă de Vestea Miracolului Nașterii de Dumnezeu, simplii dăruitori de prinos de belșug și până la harnicii colindători ce împrăștie minunea ce tocmai schimbă cursul lumii.

Această fascinantă compoziție, aduce în același loc peisaje diferite, anotimpuri, oameni și sfinți, noapte și zi, împreunându-le în deplină armonie.

Un posibil titlu alternativ al acestui tablou ar putea fi *Vestea*. Elementul dominant, Steaua, determină acțiunile tuturor personajelor, *vestește* minunea așteptată de întreaga suflare, revarsă lumina și căldura nădăjduită.

Întreaga atmosferă se reunește într-o imagine magică, caracteristică pictorului, așa cum numai spiritul poate să o perceapă.

*

Într-una dintre lucrările din perioada de început, maestrul Petru Botezatu, aduce în prim-plan tradițiile din locurile de origine, realizând în tempera un captivant tablou al jocului măștilor.

Dacă subiectul ales introduce privitorul direct în magia sărbătorilor de iarnă din Moldova, tehnica folosită, jocul de linii și forme geometrice, paleta cromatică aleasă, individualizează acest artist, unic în alegerile sale.

ELENA SERGHEI

Literatură și film

Dune în anul 10191

Fac o pauză de la filmele grave și aleg un film-spectacol, care nu merită a fi văzut acasă (ar fi un fel de blasfemie), un film încărcat de progresele tehnologiei metalurgice, cu actori de prestigiu și regie spectaculară – *Dune* – 2020, regia Denis Villeneuve, cu Timothée Chalamet, Rebecca Ferguson, Javier Bardem, Oscar Isaac, Charlotte Rampling. Sală de cinema cu catifea roșie, acustică de vis, briză de relaxare duminicală. Cu alte cuvinte, vreau să mă copilăresc. Am și ochelari 3D, ca să vină până la nasul meu insecte și răbufniri de nisip. În 1984 regizorul David Lynch a ecranizat romanul lui Frank Herbert, scris în 1965 (*Dune*). Mai țin minte ochii bleui, fosforescenți, dar și o

oarecare răbdare a expunerii, ceea ce nu vom întâlni acum la Villeneuve, unde epicul se dezlănțuie în tensiuni nebănuite. Exact: avem de-a face cu un *blockbuster*, iar *noblesse oblige*, adică trebuie mers la orizontul clar de așteptare. Suntem pe tărâm futurist, în anul 10191, în deșertul ostil, cu nisipuri gigantice, unde războinicii Fremen țâșnesc ca niște samurai. Mă las purtat în teritorii sofisticate, cu implozii și explozii. Parcă-s un demiurg, plonjând în levitații, atingând ubicuitatea perfectă. Magie, SF, *horror*, trucaje flamboaiante, dar mereu empatia cu figura mesianică a lui Paul, pregătit pentru o călătorie spirituală, aflat mereu într-o stare de spirit tulburat. Imaginile sunt contorsionate, obsedante - șef operator Greig Fraser (recunosc că există multe imagini recurente, dar

aici ce e mult nu strică!). Excelentă muzica lui Hans Zimmer, un mare atu al filmului, care însoțește în vultele tumultuoase o ecranizare concisă. Nu caut pete în soare, nu vreau să mai analizez ingredientele prăjiturii. Mă las vrăjit de vibrații olfactive savuroase, îmbrățișez fantasticul și ating norii, recitind spusele lui Brâncuși – „când nu mai suntem copii, suntem morți”.

ALEXANDRU JURCAN

FENTE EVANESCENTE

Așa trec ei la economia verde?

Lideri grei de stat tot pun accent
Că reduc emisii de carbon,
Dar tot ei fac deplasări curente
Cu cortegii auto. Ghinion?

La retragerea doamnei cancelar Angela Merkel

Ce ne facem, forum european?
Fără dânsa, plâng Michel și Béttel,
Am fi Roma fără Vatican
Și Parisul fără Turnul Éiffel!

Operația „Hainele n-au gen”

Dacă de când lumea pantalonii
Poartă damele (de jenă li se rupe),
Bravii și drăguții de coconi
S-ar sfii de ce să poarte jupe?

Conducătorul iubit și supușii lui cei dragi

A-mpărțit poporu-n două:
Unii - sfinți și alții - draci.
Cum nu-i ninge și nu-i plouă,
Cum pe dată toți i-s dragi.

Dar de Țară nu-i mai pasă?

Când mor oamenii-n spitale,
Frigu-n casă ne desfide,
Cum poți fi, nici la o cale,
În voiaj la piramide.?

Piramidal de indiferent

Parcă nu-i era de-ajuns
Cu buhul de popă tuns,
S-a împiedicat de-un bolf
Și s-a dus să joace golf.

Dragi cum nu s-a mai văzut

Vodă luminat, cu prăxis,
Numai vezi să nu-l deochi,
Fincă lui românii dragi i-s
Tot așa ca sarea-n ochi.

Când va face primul pas?

Pe-ndelete, pas cu pas,
Ne-a băgat țara-n impas.
Când va face pasul - primul! -
Să nu știm în veci ce-i imul?

Cu mâna pe Biblie?

Ca să treacă-n post ușor,

Dumnezeu le-ar fi icoana,
Doar că Dumnezeul lor
Nu-i al nostru. E satana.

Un guvern de sacrificiu?

De pleșcari nu ducem lipsă.
Ce și-a zis un bun sforâr?
Să-i bag în apocalipsă
C-un guvern minoritar.

Méghiș, vrea să ne conducă

Ceresc Tată, oare cum
Să nu-i crească-n gúșter gălbe,
Când tu-ntrebi de criză, boom,
Iar el dă din bălbă-n bălbe?

Premierul desemnat, Tras pe sfoară de șpagat

Fostul, azi demis, din umbră,
Îl tot trage de căpăstru:
Neguțeze, dar cu păstru,
Să nu-i facă șansa sumbră!

Lucrat pe la spate

Premier - în stele scris,
Plus că și la minte-i criță,
N-a-nțeles că cel demis
Îl lucrează-n foi de viță?

Generalul și talibanii

Greu cu talibanii noștri,
Căci, din toată cearta lor,
A ajuns, pe ring de monștri,
El ciuca bătailor.

Încredere de interimar

L-îmbătaui cu apă rece
Că guvernul lui va trece,
Sperând c-o să pice-n tuci
Și tot tu o să-l conduci.

Pericol iminent

Tot cerșind la curți regești

Un guvern minoritar,
Vezi să nu te - n zori - trezești
C-un partid ... de buzunar.

Un general prins la cotitură

Dintr-un foc să treci în Parlament
Un guvern minoritar obedient
E cu mult mai greu decât Eufratul.
D'aia și-a depus la cot mandatul.

Mort 'nainte de-a se naște

Guvernul minoritar,
Promovat cu zel avar,
Cum era de așteptat,
Nici născut, a sucombat.

Cel mai tare din parcare

Invitat la guvernare,
PSD-ul joacă tare:
Nu-mi împui tu, eu că-s mare,
Condiții de conlucrare!

Istoria se repetă?

PSD plus PNL
Este-o nouă USL.
Să nu știe dânsa oare
Ce destin de pe-acum are?

Un fost premier demis către un altul demis vrând să revină pe post

Nu pricepe trocul, zău,
Mintea mea de om nebun:
Ieri noi l-am demis că-i rău,
Azi l-încăunăm că-i bun...

Negocieri la două capete

Greu, supuși negoțiunii,
Se câștigă fărâmica:
Când nu-ți place ce vor unii,
Le arăți pe loc pisica.

Partidul flexibilizează, negociatorul rigidizează

Poate fi premier oricine,
Nu doar cel interimar,
Iar tu te propui pe tine
Sau pe-amicu-ți de ...amar.

Concluzie rezonabilă

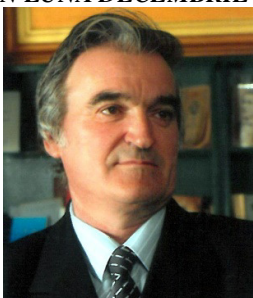
Alianța ne explică:
Ca să nu fie pe ducă,
Decât cu un țuțulică,
Tot mai bine e c-o ciucă.

Dacă premierul numit prin rotație nu vrea să demisioneze la termen?

Greu să crezi în „titirez”
Cum că s-ar opri la timp,
Când, urcat, pe-un căcărez
Nu-l dai jos de pe Olimp.

NICOLAE MĂTCAȘ

Lumea lui Larco ÎN LUNA DECEMBRIE

SFÂRȘIT DE AN, 2021

Decembrie cum se ivește
Un pesimist așa grăiește:
Că-i luna când se face saltul
Din anul cel sărac în altul!

UNUI SOȚ LA CUMPĂNA DINTRE ANI

Când s-o stinge brusc lumina
Nu te avânta subit
Și ai grijă că vecina
Are-un ruj deosebit!

MĂSURĂ PRACTICĂ

Vrând s-ajungă foarte sus
Arivistul indispus
Ca în fotbal procedează:
Faultează!

DIN SILVICULTURĂ

Pe la noi cât ține zarea
Cam așa-i de-un sfert de veac:
Se păstrează distanțarea...
Ici și acolo, un copac!

COABITATE ȘI SAMAVOLNICIE

Năvală-au dat nomazii pe furiș,
Făcând cu băstinașii contopire
Acum ei stau sub un acoperiș,
Dar, din păcate, n-au acoperire!

CUNUNIE ÎN PANDEMIE

Mirele spre nuna mare
Se-adresează cu-ntrebarea:
Că se cere distanțare,
Cum va fi cu procrearea?

VECINITATE ȘI CARACTERIZARE

Despre tânăra vecină
Știu că are și servanță,
Nu e bună gospodină,
Dar e faină ca amantă.

PREVIZIUNE PANDEMICĂ

Când vine valul patru pe la noi
Cu-acest COVID, românii-or sta
cuminți;
De-o să reziste-or deveni eroi,
Iar dacă nu, o să ajungă sfinți!

INSTANTANEU DIDACTIC

Spun unii, fără eleganță,
O vorbă, de-o ascuți te doare:
Când lecția e la distanță,
Și roadele-s în depărtare!

LA NOI, DE O VREME

Plânge omul bun în barbă,
Nici nu se mai recunoaște,
C-a ajuns precum o iarbă:
Cineva mereu îl paște!

DE N-AI FI TU, MAMĂ

De n-ai fi tu, n-ar fi nici zi,
Izvorul n-ar mai șoșoti,

Iar muntele s-o risipi,
Va fi pe lume numai dorul.

N-ar mai zbura-n văzduh cocorul,
Nici stropi de ploaie n-ar da norul,
Va îngheța și viitorul,
Vor fi doar pulberi și noroi.

Cine-o mai ști atunci de noi,
Când toți copacii fi-vor goi,
N-o crește iarba în zăvoi,
Și-o fi ce-i azi, doar amintire?

Iar de speranță și iubire,
Nici vorbă, doar dezamăgire,
A fost o dulce amăgire
Întreaga viață pe pământ.

Dar Domnul, ultimul cuvânt
Îl va avea din Locul Sfânt,
Va strânge viața în mormânt
Și-o apărea o altă lume.

UN PORUMBEL PE CIUTURA FÂNTÂNII

Aterizează dis-de-diminează
Un porumbel pe ciutura fântânii
În orișicare zi a săptămânii,
Chiar dacă-i vânt puternic, frig sau
ceață.

Privește îndelung spre coama stâniei,
Având peisajul minunat în față
Mesaj de pace, de - armonie-n viață
Trimite-așa din zbor spre toți
stăpânii.

Îi ține-n plisc poetului rondelul,
Această formă fixă-a poeziei,
Iar ca poștaş fidel pe-ntinsul gliei

Așteaptă, răbdător, apoi: gazelul,
Sonetul și - alte-asemena comori
Spre a le duce înspre cititori.

VASILE LARCO

De la un clasic citire

ȘTEFAN CAZIMIR
(1932-2021)

MIE ÎNSUMI

De când mă aflu pe pământ,
Trec prin necazuri fel de fel:
Eu caricaturist nu sânt,
Dar deseori le-am fost model!

CRITICILOR MEI

Puteți doar pete să-mi aflați
Și chiar să mă-njurați de mamă,
Rămânem totuși aliați:
Atacul este o reclamă!

LA HUȘI

Vinu-acesta, dragi nepoți,

Are-un vechi și bun renume
Băutorii cântă toți:
„Trei cărări cunosc pe lume!”

ALTERNATIV

E soarta unora cam sumbră –
S-ajungă propria lor umbră.
A altora e și mai dură:
Propria lor caricatură.

CONCILIERE

Să ne certăm nu are rost,
Ci simetriei să-i dăm glas:
Eu n-am rămas ceea ce-am fost,
Iar tu ai fost, dar n-ai rămas!

Selectie VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Iubite frate Nicolae Băciu!

Am primit, așteptat cu nerăbdare, nr.11 al revistei, parcă presimțeam că mă așteaptă un festin literar. Întâi de toate, vă mulțumesc pentru generoasa găzduire. Urmează, apoi, aniversarea de un sfert de veac a Bibliotecii „Târgu-Mureș” din Chișinău și „revederea” cu compatrioții mei chișinăuieni acad. Mihai Cimpoi, Iulian Filip, Ianoș Țurcanu, Traian Vasilcău și Galina Martea (azi - din Olanda).

În al treilea, mă îmbată aerul îmbătător al poeziei, de la duioasele sonete ale confracților Iulian Filip, chișinăuianul, și Adrian Munteanu, brașoveanul (ale primului, surprinzătoare, ale celui de-al doilea, curgătoare ca apele Oltului) la divinele și răscolitoare de sentimente versuri ale lui Eugen Dorcescu, Răzvan Ducan, Nicolae Băciuț, Bianca Marcovici, Ottilia Ardeleanu etc. În rândul al patrulea, deși nu îi cunosc personal, îmi face o deosebită plăcere să mă întâlnesc în paginile revistei cu niște nume, care, urmare a omniprezenței lor în presa de specialitate din țară, mi-au devenit ca niște prieteni apropiați: acad. Ioan Aurel Pop, Magda Ursache, Mihai Batog-Bujeniță, Zenovia Cârlegea, Dumitru Hurubă, Luminița Cornea (în dialogurile sale duhovnicești), Nicolae Suci, Nicolae Scurtu, Gheorghe Sarău, Mircea Daroși, Silvia Urdea, Dan Mucenic, Valeria Bilț, Vasile Larco...În fine, mi s-a înfipt în inimă ca lama unui cuțit strigătul de deznădejde al dnei Elena-Mihaela Gliga despre cum se pierde simțul românesc odată cu pierderea limbii materne la odraslele românilor americanizați din scriitorul și râsluitorul Las Vegas...

Încă nu am terminat de citit întreg numărul: consistent, variat, larghețe cât cuprinde așteptările cititorilor. Salut efortul pe care îl depuneți, nu este zadarnic!

Recunoscător, urări de sănătate, inspirație și noi împliniri cu ocazia sărbătorilor de iarnă,

Nicolae Mățaș

Mulțumesc și felicitări stimate maestre Nicolae Băciuț, am primit recenta revistă *Vatra veche*, una deosebită cu materiale remarcabile, care îmi încălzește sufletul și:

Cum iarna de pe culmi apare,
Urarea este potrivită:
Să ți-neți în continuare
O *Vatră* bine încălzită!

Vasile Larco

Domnule Băciuț, felicitări!!
Un nou număr – 11/2021 – al revistei „Vatra veche” de excepție, care impresionează prin conținutul bogat și diversitatea tematică. Cele 100 de pagini îmbină tradiția cu actualitatea, istoria cu literatura, poezia cu proza, buna dispoziția cu optimismul, promovează unitatea tuturor românilor (Biblioteca „Tg. Mureș” din Chișinău este o dovadă). Deosebit de instructive sunt consemnările dedicate scriitorilor identității românești (Eminescu, Alecsandri, Băla), unor aniversări sau comemorări, multor personalități ale momentului, abundența de cronici literare, care pun în evidență valoarea scrisului românesc contemporan.

Anul Nou 2022 să adauge Revistei plusvaloare, iar slujitorilor ei multă sănătate și La mulți ani!

**Prof. Ghiță Nazare,
Galați**

Domnule Nicolae Băciuț,
Citesc cu interes fiecare număr al revistei pe care o redactați și vă admir pentru puterea de muncă, răbdarea, talentul și perseverența cu care acționați pentru cultivarea literaturii și culturii române nu numai la Târgu

Mureș și în Ardeal, dar și la nivel național și internațional.

Mulțumesc pentru publicarea recenziei mele și vă doresc multă sănătate și noi acțiuni culturale, literare, editoriale și publicistice reușite și de largă audiență.

Corneliu Vasile

Mulțumesc, d-le Nicolae, pentru frumosul dar al VV. Replica. Dată fiind puternica amprentă locală a multor poeme, materialul îl văd publicat în „CADRAN”. Asta dacă nu sunt alte priorități.

Cu prețuire,

I.Marcoș

Multumesc.

Te îmbrățișez,

A.Blandiana

Am primit revista. Mulțumesc.

Adrian Popescu

Mulțumesc frumos! E un număr puternic! Felicitări cu drag!

Valeria Bilț

„Vatra veche” bogată ca totdeauna. Felicitări arhitectului Nicolae Băciuț!

Ioan Baba

Număr voluminos și consistent. Abia aștept să-l citesc. Felicitări!

Ștefan Jurcă

Mulțumesc frumos pentru revistă - și sincere felicitări pentru COLIND. Un adevărat giuvaier.

Sănătate.

Al. Andy.

Dragă Nicolae,
toată recunoștința pentru revistă!
Felicitări pentru „Rondul de noapte”!
Am ajuns cu momentul poetic până la lacrima lui Dumnezeu, cu care vreau să trec spre un somn fără vise - adânc.

Cu cele mai bune gânduri,

Iulian Filip

Dragă Poete,
Îți mulțumesc pentru fidelitatea cu care îmi trimiți revista.

Adaug mulțumirilor cel mai recent volum de poezie în format electronic.

Cu prietenie,

Horia Bădescu

Stimate domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru noul număr al revistei *Vatra veche*.

Sănătate!

Mihaela Mudure

Vreau mai întâi să vă mulțumesc pentru faptul că, de o lungă perioadă, primesc cu regularitate, on line, revista *Vatra veche* și vă felicit pentru munca, în mod sigur nu foarte ușoară, de a alcătui această publicație cu sprijinul celor care vă stau aproape și al numeroșilor colaboratori. Eu vă pot mărturisi, fără nicio conotație conjuncturală, că o citesc și o apreciez.

Vreau să vă anunț, totodată, că am publicat în această toamnă două culegeri de poezii.

Una dintre ele se numește **Alfabetul unui magnet** și a fost tipărită la editura Vinea.

Cealaltă, o culegere de Haiku, intitulată **Fluture pe nisip** a apărut sub egida editurii Eikon.

Aș vrea să fac în așa fel încât să vă parvină aceste cărți. Poate veți avea curiozitatea - dumneavoastră sau unul dintre colaboratori - să le citiți și eventual să afla opiniile despre aceste cărți.

De aceea v-aș ruga să precizați unde anume aș putea să le expediez, prin poștă, în cazul în care doriți să vi le trimit.

Cu deosebită stimă

Ștefan Nicolae

Mii de gânduri alese și respectul meu!

Daniela Năstase

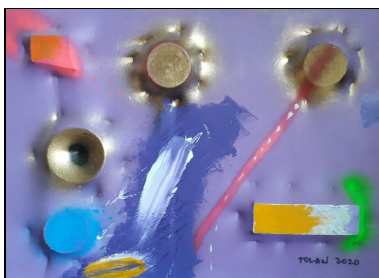
Recunosc, de câteva numere n-am mai citit „*Vatra veche*”. Nimicurile se revarsă ca un potop, strigându-și urgența. Pandemie de suspiciune, neliniște și lehamite. Am deschis revista cu speranțe mari. Am citit cu plăcere, cu interes, cu foame și cu sete, chiar dacă unele ortografii mi-au stat în gât. Eram să mă și înece, dar nefiind osul de pește am supraviețuit. Cu răni. Am să mă oblojesc cu numărul viitor.

Vă doresc să fiți român în continuare, sănătos în orice val ar fi să apară și la fel de bogat în daruri culturale ca și Sf. Nicolae care vă veghează din lumina numelui.

Irina Iorga
Prof. dr. Ana-Irina IORGA
Liceul Teoretic "Dimitrie Cantemir" Iasi,

Un număr că toate celelalte: consistent, interesant, captivant și cu abordări tematice diversificate.

Valeria Bilt

Vasile Tolan, Fără titlu

Mii de mulțumiri! Un strop de bucurie, de frumos!

Sorana Irimie

Iubite Doamnă Băciuț,
Confirm, cu bucurie, emoție și recunoștință, primirea revistei.

Vă mulțumesc pentru publicare poemelor mele cu toată căldura de care sunt în stare.

Recunoscător, fratern,

Eugen Dorcescu

Dragă maestre îți mulțumesc pentru că mi-ai trimis revista. Ai fost prompt și de omenie. Dumnezeu să-ți dea sănătate ție și celor dragi. Cu multă considerație,

Ștefan Jurcă

Distinse Doamnă Nicolae Băciuț,
în acest nr. al recestei- 11/2021 m-au impresionat, printre altele, îndeosebi reproducerea tablourilor maestrului Răzvan Andreescu. Mulțumesc și succes și pe viitor.

Un număr de 100 de puncte, nu doar de 100 de pagini. Felicitări!

Ioan Dănilă

Vă mulțumesc pentru revistă! O voi distribui cu drag.

Succes pe mai departe, articole inspirate și inspiraționale!

Horiana Petrescu

Cele mai alese mulțumiri!

I.A.Pop

Subscriu la părerea domnului Vasile Larco, mai ales că mă gândesc la puținul timp care ne desparte de momentul în care nu vom mai avea voie să facem foc (poate se reintroduce „fumăritul”) și singura vatră care ne va încălzi Va fi *Vatra veche*.

Mulțumesc pentru revista dvs a cărei primire mă bucură, atașez câteva poeme Haiku, că, uite, iarăși vine iarna și vântul rece-mi bate-n geam, pisica doarme lângă sobă, doar porcu-

i lipsă la apel, dar plăcerea lecturii suplinește multe .

Cu stimă

Ioan Mugurel Sasu

Bună seara, stimate domnule Nicolae Băciuț, recunoscătoare pentru publicarea în deosebita revistă *Vatra Veche*. Îmi permit să vă trimit câteva poezii de-ale mele dimpreună cu traducerea în catalană aparținând domnului Pere Besso, poet și fost profesor la catedra de literatură din Valencia, pentru publicare în următorul număr. De asemenea, vă rog să-mi trimiteți revista nr. 11, cu posibilitatea să achit la poștă în momentul primirii.

Cu multă stimă,

Otilia Ardeleanu

O revistă excelentă, cum am fost obișnuiți!

Nicolae Nistor

O revistă serioasă, cu texte de valoare!

Costash Stacon

Vatra Veche, cu cele mai vechi, dar și moderne tradiții. O revistă de talie internațională. Mulțumim neostenitului om de cultură, literatură și artă, dlui Nicolae Băciuț.

Dumitru Băluță

Frate Nicolae Băciuț, mulțumesc sincer! Nu i-am cunoscut personal pe cei plecați anul acesta la Domnul, dar mă doare mă doare inima ca și pe cei care au smuls din inimă cuvinte de durere. Dumnezeu să-i primească în împărăția Sa și să le odihnească zbciumul de pe pământ.

Plecăciune în fața domniilor voastre, care găsiți timp și bunăvoință să închinați inmuri de recunoștință celor care ne-au ajutat să vedem mai frumoasă lumea din jur!

N.M.

Mulțumesc mult dragul meu poet si director de revista.

Apreciez gestul de a-mi fi publicat cu marinimie poemele mele sărmene.

Rămân îndatorat.

Îți doresc de toate bune, dar în primul rând sănătate!

Cu prietenie,

Dumitru Mălin

Chiar a fost plăcută lectura.

Vă mulțumesc ! Zile frumoase și spornice !

Ioan David

Multumiri Drag Prof. Nicolae Băciuț, redactor-șef al revistei *Vatra veche* din Tg.Mureș, om de mare voință, curaj, cultură și omenie patriotică, pentru trimiterea constantă a sute și mii de cuvinte frumoase așezate în fel și chip în ceea ce o putem numi *Traista cu minunății* de mare artă și cultură, o *VATRĂ din Ardeal* pe care se coace *pita de acasă* și o trimiteți caldă pe la toți românii din țară și cei plecați peste mări și țări ! Pentru Dumneavoastră și TOȚI ceilalți minunați oameni de la *Vatra veche*, toată dragostea și prețuirea ! *Jos Clopu !!!*

În preajma Crăciunului și Anului Nou să trăiți fericiți mulți ani cu sănătate și bucurii !

Doamne Ajută tuturor Românilor oriunde s-or afla pe Terra !

Ioan Luca,
un moșneag ardelean din
București, trecut de 80!

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru acest nou număr al revistei „Vatra veche” pe care mi l-ați trimis.

Foarte bun și acest număr, așa cum de fapt ne-ați obișnuit cu atâtea numere excepționale.

O zi bună, de-aici, de la poalele Tâmpiei.

Nicolette Orghidan

Un număr (11/ 21) al revistei este unul reușit, diversificat din care rămâi cu informații culturale interesante și utile.

Ioan Mihălțan

Mulțumesc mult. O aștept cu interes de fiecare dată.

C. B.

Bună ziua! Vă mulțumesc pentru revistă! Azi m-am uitat pe e-mail. Am avut festival. S-a ținut Festivalul de Folk Chira Chiralina, iar astăzi am spectacol.

Vă trimit gândul meu bun, încărcat de iubire, admirație și respect pentru tot ceea ce faceți! Vă doresc să fiți sănătos și să faceți lucruri frumoase în continuare!

Mulțumesc pentru fiecare bucurie a sufletului, pentru orice poezie și pentru cuvântul scris!

Cu admirație și respect,

Wanessa Radu

Bună dimineața! Mulțumesc pentru revistă. Mă bucur că păstrați, sub

aspectul conținutului, un standard calitativ ridicat.

Vă trimit câteva poeme. Sper să vă placă.

Mulțumesc.

cu profund respect,

George Baciu

Bună seara, domnule redactor-șef Nicolae BĂCIUȚ!

Salutări și gânduri de bine de pe meleaguri sălăjane!

Vă mulțumesc mult pentru trimitere! Frumos „debut” al acestui număr 11 al revistei, cu tabloul „Întâlnirea de seară” al lui Răzvan Andreescu și admirabilul dumneavoastră poem „NĂSCUT ÎN COLIND”!

Minunate și binevenite sunt cuvintele spuse/scrise, „IN MEMORIAM”, despre Doru Dinu GLĂVAN - președintele UZPR, un SIMBOL AL OMENIEI. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Felicitări pentru toate materialele din cele 99 de pagini, inclusiv filele de album ale Panoramicului cultural în imagini, Biblioteca „Târgu-Mureș” din Chișinău - 25!

Lăudabil „vernisaajul” din paginile revistei. O minunăție! Am contemplat tablourile talentatului pictor Răzvan Andreescu...

Vă mulțumesc pentru nominalizarea mea în Cronicul - De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche” (pagina 97)!

Cu prilejul sărbătoririi Zilei Naționale a României, spun tare: La Mulți Ani, ROMÂNIA! La Mulți Ani, ROMÂNII, oriunde v-ați afla

Iar cu cel al Praznicii Sfântului Ierarh NICOLAE, de onomastica dumneavoastră, vă urez multă sănătate și bucurii nenumărate, alături de familie și de toți cei dragi! LA MULȚI ANI!

O seară frumoasă! Mâine este o nouă zi. S-auzim de bine!

Cu drag și prețuire,

Marin Ștefan -
Șimleu Silvaniei

Mulțumesc mult, Domnule Băciuț.

Din primul moment m-au încântat picturile Domnului Răzvan Andreescu.

Sunt sigură că mă va acapara în egală măsură sumarul.

Urări de bine cu ocazia începutului perioadei care premerge Sfintele Sărbători de iarnă!

Gabriela

Vasile Tolan

S-a născut în 10 martie 1953 la Buru, jud. Cluj. A absolvit Institutul de Arte Plastice Ion Andreescu din Cluj-Napoca și Academia de Artă din București. Doctor în Arte vizuale, Universitatea Națională de Arte, București.

Între anii 1972-1975: Institutul de Arte Plastice „Ion Andreescu” Cluj-Napoca, iar, între anii 1997-1999, Universitatea Națională de Artă, București.

În 1975-1981 Profesor de desen - Bistrița-Năsăud; iar apoi, în 1980 artistul devine membru al *Uniunii Artiștilor Plastici din România (UAP)*; în 1982-1989 artistul lucrează ca designer - Bistrița-Năsăud; în 1990-1992 artistul devine *Consilier Cultural* la *Inspectoratul pentru Cultura* al județului - Bistrița-Năsăud în 1992-1994 *Președintele Filialei* interjudețene a *Uniunii Artiștilor Plastici*- Cluj - Bistrița- Zalău; în 1992 devine liber profesionist în domeniul artelor plastice; în 2001 și în prezent cadru universitar la Universitatea Națională de Artă București între anii 2006-2007 Membru al Conducerii Operative a UAP din România

Printre lucrările artistului regăsim: **deschideri** (cuib,orizont), **scriituri**, **regnuri**(sacrificiu), **relicve**, **trepte de libertate**, **geometrie**, **martori**, **colaj**

Expoziții personale

1975 - Galeria Institutului de Medicină și Farmacie - Cluj-Napoca (Ro). 1979 - Galeria UAP - Cluj-Napoca (Ro). 1980 - Galeria UAP - Oradea (Ro). 1985 - Galeria de Artă a Editorialului "VATRA" - Tg. Mureș (Ro). 1987 - Galeria UAP "Caminul Artei" - București (Ro). 1987 - Galeria Academiei Române - Rome (I).

Expoziții de grup: 1975 - „Desenele Tinerilor Artiști”, Cluj-Napoca/Galați. 1978, 1982 - „Expoziția internațională pentru tineret”, Sofia, Bg. 1985 - „13 Artiști Români” -Belgrad.

Distincții: Premii 1983-Premiul pentru pictură al UAR-filiala Cluj. 1983-Diploma la Bienala de pictură din Kosice. 1988-Premiul pentru tineret al UAR. 2001-Premiul Național pentru pictură al UAP. 2004-Premiul Muzeului de Artă Chișinău. 2004-Meritul Cultural în grad de Ofițer. 2007-Premiul Ministerului Culturii pentru Grupul 8 art+. 2007-Premiul UAP pentru grupul 8 art+. (Wikipedia)

Nicolae Băciuț - Orizont 56/65

O aniversare organizată în taină, de oameni dragi, care au făcut sărbătoare dintr-o zi netrecută cu roșu în calendar! Plecăciune!

OCHIUL CICLOPULUI

Vasile Tolan, Fără titlu

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Valeria Bilț, Sorina Bloj, Luminița Boboc, A.I. Brumar, Aurel Buzinc, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Dumitru Hurubă, Justin-Florin Dumitru, Alexandru Jurcan, Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Eugen

Mera, Cristina Sava, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Valeriu Tănasă, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Duncan, (Paris), Dumitru Ichim, George Filip (Canada), Andrei Fischof (Israel), Elena-Mihaela Gliga (SUA), Simina Lazăr (Paris) Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, (Chișinău), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BACIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2020 • Email : nicolaebaciu@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

